

БИОГРАФИЧНИ БЕЛЕЖКИ

Абаджиев, Петър Филипов (псевд. Николаев, Сергей Василевич) (1900–1946) – член на БКП от 1921 г., на ВКП(б) – от 1925 г. В България по процеса за взрива в църквата „Св. Неделя“ на 16 април 1925 г. задочно е осъден на смърт. Завършва Военнополитическа академия „Толмачов“ в Ленинград. Военнополитически работник в Чернигов. Репресиран през 1938 г. Реабилитиран от Военната колегия на Върховния съд на СССР от 11 май 1939 г. Завръща се в България през 1944 г.

Абрамович-Четуев, Александър Емелянович (псевд. Албрехт, Александър, Арно, Залевски) (1888–неизв.) – член на РСДРП от 1908 г. През 1911–1917 г. – емигрант в Швейцария. През 1917 г. се завръща в Русия. Участник във II конгрес на Коминтерна. Представител на Коминтерна във Франция, Белгия, Италия, Испания и Португалия. През 1923 г. е представител на Коминтерна на Балканите. Завеждащ Отдел за международни връзки на Коминтерна (1925–1926). От 1932 г. е на партийна работа, а след това – на педагогическа. От 1961 г. е пенсионер, живее в Лиена (Латвия).

Аврамов, Роман (Роман Метков (Петров) Аврамов (1882–1938) – член на БРСДП от 1899 г. От 1900 г. е студент в Женева. Член на РСДРП (б) от 1903 г. През 1904–1905 г. е секретар на Комитета на задграничните организации на болшевиките. В 1909 г. се завръща в България, през 1910–1911 г. е с широките социалисти. От 1921 г. е в БКП (т.с.), с.г. заминава за Берлин и работи в съветското търговско представителство. В СССР от 1924 г., тогава става член на РКП (б). От 1925 г. е заместник търговски представител във Франция, по-късно в Германия. През 1926–1929 г. е председател на АД „Аркос“ в Лондон и изпълнява неофициално длъжността на съветски търговски представител. През 1929–1937 г. е управляващ на общосъюзния тръст „Хлебстрой“ в Москва. Арестуван на 27 август 1937 г. Осъден на смърт. Разстрелян на 8 януари 1938 г. Посмъртно реабилитиран (1956).

Аврамов, Рубен (Р. А. Леви) (псевд. Михайлов, Мигел) (1900–1988) – член на БКМС от 1919 г., на БКП – от 1921 г., на ВКП (б) – от 1925 г., на Испанската КП (1936–1939). Член на ЦК на БКМС (1923–1927). Осъден задочно на смърт (1925) по процеса срещу ЦК на БКМС. Емигрира в СССР. Учи в МЛШ в Москва (1926–1928). Завършва аспирантура по история (1934), получава звание доцент. През 1936–1939 г. е в Испания, дивизионен военен комисар и редактор на в. „Ел комисарио“. През 1939 г. се връща в Москва. По време на Втората световна война работи в радиостанция „Хр. Ботев“ (1943–1944). След 9 септември 1944 г. се завръща в България. От 1948 г. е член на ЦК на БКП. Председател на КНИК и министър на културата (1952–1957). Завеждащ отдел „Наука, образование, изкуство и култура“ (1957–1962) на ЦК на БКП. Директор на Института по история на БКП (1962–1968). Директор на Института по съвременни социални теории при БАН (1969–1984).

Агънски, Никола Тодоров (1889–1959) – член на БЗНС. Завършва право (1912) и философия (1921) в Германия. Участва в Балканските и в Първата световна война като офицер. Участва в подготовката на Септемврийското въстание (1923), определен е за нач.-щаб на Главния военнореволюционен комитет, но на 21 септември е арестуван. След потушаване на въстанието работи по възстановяването на БЗНС и за изграждането на единен фронт с БКП (т.с.). През април 1925 г. отново е арестуван. В годините на Втората световна война участва в изграждането на ОФ. През 1944–1945 г. е пом. комендант на София. След 9 септември 1944 г. е един от

основателите на Съюза на научните работници, негов секретар (1944–1954) и подпредседател (1954–1959).

Адлер, Фридрих (1879–1960) – един от лидерите на Австрийската социалдемократическа партия, на II ½ Интернационал (1921–1923). Изиграва голяма роля в сливането на II Интернационал и II ½ Интернационал в Социалистическия работнически интернационал. Секретар на Изпълнителния комитет на Социалистическия работнически интернационал (1923–1940).

Алберт, Макс – вж Еберлайн, Хуго

Александров, Тодор (Т. А. Попорушев) (1881–1924) – деец на македонското движение и ръководител на ВМРО (автономисти). От края на XIX в. се включва в дейността на ВМОРО. От 1911 г. е член на ЦК на ВМОРО. През 1919 г. заедно с ген. А. Протогеров и П. Чаулев възстановява революционната организация под името ВМРО, която след поражението на България в Първата световна война се ориентира към борба за автономия на Македония. От 1920 г. се утвърждава като най-авторитетния ръководител на ВМРО, изгражда организационна и военна структура на организацията. Противник е на политиката на правителството на Ал. Стамболийски по македонския въпрос. През 1923–1924 г. в търсене на политически съюзници, Т. Александров влиза в преговори с ръководители на БКП, официалните съветски органи и спецслужби, в резултат на което на 6 май 1924 г. във Виена се подписва Манифест. Отказва се от своя подпис под Манифеста. Убит на 31 август 1924 г.

Алексиев, Методи (М. А. Янушев) (1887–1924) – деец на ВМОРО и на БКП. Член на БРСДП (т.с.) от 1913 г. От 1906 г. в Горноджумайската чета. През 1906–1908 г. е в четата на Яне Сандански. По време на Балканската война (1912–1913) формира чета, с която действа в района на Разлог и на юг към Драма. Участва във Войнишкото въстание (1918). През 1919–1923 г. е член на окръжния комитет на БКП в Горна Джумая (Благоевград). През Септемврийското въстание (1923) е командир на отделение в Горноджумайския въстанически отряд. Убит от привърженици на Ив. Михайлов по подозрения за участие в убийството на Т. Александров.

Алиханов, Гевоти С. (1897–1938) – един от основателите на Арменската СП. От декември 1936 до май 1937 г. е зав. отдел „Кадри“ на ИККИ. Репресиран. Посмъртно реабилитиран.

Ангелов, Върбан (В. А. Попцветков) (1887–1974) – член на БРСДП (т.с.) от 1907 г. Адвокат. Секретар на ОК на БКП в Русе и В. Търново. Юрисконсулт в Русенската комуна (1920). Сътрудник на вестниците „Работнически вестник“, „Новини“, „Ехо“. Адвокат на партийни дейци в големи съдебни процеси (1928–1941). След 9 септември е народен обвинител. Организира Държавния арбитраж и е негов главен арбитър. Пълномощен министър в Анкара и Виена.

Ангелов, Рачо д-р (Р. А. Генчев) (1873–1956) – лекар, общественик, държавен деец. Член на БРСДП от 1898 г. Един от ръководителите на революционното синдикално лекарско движение в България. Министър на народното здраве в първото отечественофронтовско правителство (1944–1946). От 1947 г. е в Президиума на НС.

Андерсен-Нексо, Мартин (1869–1954) – датски писател. Антифашист. Под влияние на руската революция от 1905 г. застава в редиците на работническото движение. Комунист, членува в различни комунистически партии. През 1940 г., по време на германската окупация на Дания, е хвърлен в затвора. През 1943 г. емигри-

ра в Швеция. Един от инициаторите за свикване на конгреса на мира през 1949 г. в Париж. Член е на Световния съвет на мира. През 1935 г. приема поданство на ГДР и се преселва в Дрезден. През 1953 г. е избран за почетен член на Германската академия на изкуствата.

Андонов, Янко (Я.А.Дамянов) (псевд. Боян) (1892–1925) – деец на БКП. Учител. През 1919 г. участва в създаването на Учителска комунистическа организация в Поморийско. Член на Бургаския окръжен комитет на БКП (1920–1923). Избран за общински и окръжен съветник. По време на Септемврийското въстание (1923) командва отряд в Поморийския район, който установява работническо-селска власт в някои села от района. След разгрома на въстанието емигрира в СССР. През 1924 г. се завръща в България, става ръководител на Бургаската окръжна военна организация на БКП. Организира база за стоварване на оръжие на черноморския бряг край с. Св. Влас. След провала се установява в Сливен, където ръководи окръжната военна организация. Войвода на сливенската чета „Народен юмрук“ (1924–1925). Загива в сражение.

Андреев, Андрей Андреевич (1895–1971) – съветски партиен и държавен деец. През 1920–1961 г. е член на ЦК на ВКП (б), през 1932–1952 г. – член на ПБ. През 1935–1946 г. е секретар на ЦК на ВКП (б), през 1939–1952 г. е председател на Комисията за партиен контрол при ЦК на ВКП (б). През 1946–1953 г. е зам.-председател на МС на СССР.

Андреев, Андрей Георгиев (псевд. Петров, Васил Николаев; Крум Ангелов; Андонов, Степан Петрович) (1906–1938) – член на БКП от 1923 г. След поражението на Септемврийското въстание (1923) емигрира в СССР. Член на ВКП (б) от 1928 г. Преподавател в Педагогическия институт гр. Ордженикидзе. Репресиран. Арестуван на 22 юни 1937 г. Осъден на смърт. Разстрелян на 17 януари 1938 г. Реабилитиран посмъртно (януари 1956 г.).

Антипов, Николай Кирилович (1894–1941) – съветски партиен и държавен деец. Член на РСДРП (б) от 1912 г. Участник в Октомврийската революция в Петроград. Член на Президиума на ВСНХ, зам.-председател и председател на Петроградския ЧК. От 1919 г. е на партийна и профсъюзна работа. През 1928 – 1931 г. е народен комисар на пощите и телеграфите на СССР. От 1935 г. е зам.-председател на СНК и на Съвета на труда и отбраната на СССР, и председател на Комисията на съветския контрол при СНК на СССР. От 1924 г. е член на ЦК на ВКП (б). Член на ВЦИК и на ЦИК на СССР.

Апостолов, Стефан Христов – Вж. Христов, Стефан

Апостолски, Михайло (1906–1987) – офицер от армията на кралска Югославия, генерал-полковник, доктор на военноисторическите науки, академик. През 1941 г. е командир на партизански отряди във Вардарска Македония. От 1943 г. е командир на Народноосвободителната армия и на партизанските отряди в Македония. Член на Президиума на Първото заседание на АСНОМ (2 август 1944 г.). След Втората световна война заема ръководни длъжности в югославската армия. След пенсионирането си (1958) е научен работник. Директор на Института за национална история (1965–1970). От 1967 г. е член на Македонската академия на науките. През 1976–1983 т. е председател на МАН.

Арборе-Рали, Екатерина Замфировна (1873–1937) – член на РКП (б). През 1925 г. е зам.-завеждащ отдел на Международната женска секция на ИККИ. Репресирана. Реабилитирана.

Арnaudов, Михаил (1878–1978) – литературовед, фолклорист, етнограф. Академик. Завършва славянска филология във Висшето училище в София (1898). Специализира славянска и индийска филология в Лайпциг и Берлин (1898–1900). Защищава докторат в Прага (1904). Доцент (1908) и професор (1919) по обща литературна история. Директор на Народния театър (1926). Завежда катедра по сравнителна литературна история в Софийския университет (1928–1944), ректор на университета (1935–1936). Председател на историко-филологическия клон на БАН (1940–1943). Министър на народната просвета в правителството на Ив. Багрянов (1 юни–1 септември 1944 г.). Осъден от Народния съд на доживотен затвор. Освободен от затвора през 1945 г. През 1966 г. присъдата е отменена.

Астаджов, Димчо Стефанов (1915–1942) – участник в Енинската нелегална група (1934). Член на окръжния комитет на БКМС – Стара Загора (1935–1936). Емигрант в СССР (1936–1941). Парашутист в групата на Атанас Дамянов (1941). Заловен на 23 март 1942 г. Осъден на смърт по процеса на парашутистите и разстрелян на 26 юни 1942 г. в Гарнизонното стрелбище в София.

Атанасов, Александър (А. А. Петков) (псевд. Шески) (1879–1925) – учител. Член на БРСДП, на учителската социалдемократическа организация в Лом и Орхане (Ботевград). Делегат на X конгрес на БРСДП (1903), на който подкрепя Д. Благоев и неговите привърженици. Заради партийна дейност е уволнен завинаги като учител. Заминава за Женева, където учи право (1906–1910). В Женева се свързва с руската революционна емиграция. След завръщането си в България се установява като адвокат в Русе. През 1919 г. е един от ръководителите на Русенската комуна. От 1919 до 1925 г. е член на окръжния комитет на БКП в Русе и на Висшия партийен съвет. Избиран е за народен представител. По време на Септемврийското въстание е арестуван. След 1923 г. работи активно за преустройство на партийната организация на нелегални основи. Убит от засада на 24 април 1925 г.

Атанасов, Георги (неизв.–1924) – подполковник от запаса, член на Военната лига. През 1921 г. влиза в редовете на ВМРО, действа в Петричко заедно с Алеко Василев. През 1922 г. е назначен за представител на ЦК на ВМРО в Петрички окръг. Секретар на Алеко Василев. Участник в Неврокопските събития. Обвинен от Иван Михайлов и неговите сподвижници в участие в заговора за убийството на Т. Александров. Убит е през септември 1924 г.

Атанасов, Енчо (1876–1931) – синдикален деец, поддържа тесни връзки с Кръстьо Раковски, ратува за равни политически права на добруджанското население. Изгонен от Румъния през 1907 г. Завръща се през 1912 г. в Кюстенджа. В годините на Първата световна война участва в Бабадагските събори, обявили се за присъединяването на Северна Добруджа към България. След повторната анексия на областта от Румъния участва в работата на Добруджанската организация и в създаването на Добруджанския революционен комитет през 1919 г. във Варна. Той има за цел организиране на въстание в Добруджа, съгласувано с правителството на Съветска Русия. Заради тази му дейност и участието му в стачните борби в Румъния е осъден на тъмничен затвор, където здравето му се влошава. След освобождаването му, поради семейна драма се самоубива.

Атанасов, Недялко (Н. А. Мочуров) (1881–1960) – деец на БЗНС. Депутат в Народно събрание (1911, 1914–1923, 1938–1939). В коалиционното правителство на Ал. Стамболийски е министър на обществените сгради, пътищата и благоустройството, а в самостоятелното правителство на БЗНС – на железниците, пощите и

телеграфите. След преврата на 9 юни 1923 г. е арестуван. През август 1924 г. с помощта на Военната организация на БКП (т.с.) бяга от затвора и емигрира в СХС Кралство. Оттогава е член на Задграничното представителство на БЗНС. Отначало е на едиофронтovski, а след това на центристски позиции. Завръща се в България през 1933 г. След 9 септември 1944 г. е деец на БЗНС „Н.Петков“, един от ръководителите на опозицията. През 1946–1947 г. е депутат във ВНС.

Атанасов, Тодор (Т. А. Тодоров) (псевд. Санкетто) (1887–1925) – в социалистическото движение се включва през 1906 г. Завършва право в Женева (1907–1911). След завръщането си в България е адвокат в София. Участва като офицер в Балканската война (1912–1913) и в Първата световна война. След войната е избран за градски и окръжен общински съветник в София. От 1919 г. е член на Софийския окръжен комитет на БКП. През 1920–1923 г. е сътрудник на ЦК на БКП (т.с.) и секретар на Военната комисия при ЦК на БКП (т.с.). Участва в разработването на проблемите на военната политика на партията. Ръководител е на Военната комисия на ЦК на БКП (1920–1923). Един от основателите на Народния съюз на запасните офицери и подофицери. Участва активно в подготовката на Септемврийското въстание като член на военно-техническия комитет. При провала на комитета (21 септември 1923 г.) е арестуван. След амнистирането му (1924) работи за възстановяване на партията на нелегална основа и във Военната организация на БКП. След атентата на 16 април 1925 г. минава в нелегалност, в началото на май е арестуван и убит в Дирекция на полицията.

Атанасов, Филип (псевд. Артур; Доктора; Adolf) (1888–1956) – български стипендиант по медицина във Виена. Член на Костурското благотворително братство. Бивш касиер на Изпълнителния комитет на благотворителните братства. След 1919 г. е застъпник на идейния и организационния разкол сред македонската бежанска общност в България. Самоволно подписва в Тирана с Ал. Протогеров (ноември 1920 и I.XII. 1921 г.) неодобрени от ЦК на ВМРО протоколи за общо революционно действие. Инициатор за създаване на Македонска федеративна революционна организация. Член е на Задграничното представителство на Централния революционен федеративен комитет. Доверен посредник на Коминтерна и Балканската комунистическа федерация в преговорите с ВМРО през 1923–1924 г. Сътрудник е на в. „Македонско съзнание“. На 12.VII. 1928 г. е приет за член на ВМРО(об.). Политически емигрант в Австрия и Съветския съюз. В годините на Втората световна война заедно с П. Шатев работи в България за съветското разузнаване. След войната емигрира в СССР. Почива около 1956 г. в Съветския съюз.

Атанасов, Щерю (Щ. А. Георгиев) (1902–1967) – член на БКП от 1923 г. Секретар на комсомолската организация в г. Любимец. Участник в Юнското и Септемврийското въстание (1923). Един от организаторите на партизанското движение в Хасковски окръг. През 1925 г. емигрира в СССР. Завършва КУНМЗ (1930). След това на работа в ЦК на ВКП(б) и в Отдела за международни връзки (ОМС) на ИККИ. Завежда радиовъзел на ОМС във Владивосток (1930–1933). През 1934–1936 г. е аспирант в КУНМЗ, завежда връзките на БКП с Коминтерна, известно време се намира в Испания. През 1936–1939 г. създава и ръководи разузнавателния пункт на съветското външно разузнаване в Турция, който осигурява връзки на България, Гърция, Югославия и Испания с Москва. През 1939 г. се завръща в Москва. Подготвя специалисти за работа в Германия, Италия, Унгария, Румъния и Финландия (1942–1943). През 1943–1944 г. е пратеник на БРП(к) в щаба на НОАЮ. След 9 септември 1944 г. е пом. командващ на 1-а Българска армия. Генерал. Член на ЦК на БКП (1941–1962).

Ататюрк, Мустафа Кемал (1880–1938) – организатор на националноосвободителната борба на турския народ. Маршал (1921). Основател и пожизнен президент на Народнорепубликанската партия (1923). Основател и пръв президент на Турската република (1923–1938). Осъществява важни реформи, които полагат основите на съвременна Турция.

Ауссем, Владимир Христианович (1879–1937) – член на РСДРП от 1901 г. Завършва Орловския кадетски корпус. През 1901–1904 г. е в емиграция, след това на партийна работа в Централна Русия и в Украйна. Участва в Първата световна война. През 1917 г. е член на Съвета на войнишките депутати в Киев, Полтава; с.г. става член на Украинската КП(б). По време на гражданската война в Русия ръководи отряди на Червената армия в Украйна, началник на 2-а украинска съветска дивизия, член на РВС на 8-а армия. През 1919–1920 г. е сътрудник, помощник, зам.-началник, а през февруари–август 1920 г. е началник на Регистратурното управление на Полевия щаб на РВСР. През 1921–1925 г. е пълномощен представител на УССР в Германия, от юни 1924 г. същевременно и пълномощен представител на СССР в Австрия. През 1925–1926 г. е председател на ВСНХ на УССР. През 1926–1927 г. е търговски представител на СССР в Турция. В 1927 г. е изключен от ВКП(б) за опозиционна дейност. От 1929 е многократно изселван. Репресиран. Реабилитиран.

Ацев, Петър (1877–1939) – деец на националноосвободителното движение на македонските българи. Учител, училищен инспектор. Прилепски околийски войвода, участник в Илинденско-Преображенското въстание. От 1906 г. – член на Битолския окръжен революционен комитет. Участник в Балканските войни. Член и секретар на Илинденската организация.

Багрянов, Иван (1891–1945) – политически деец, едър земевладелец, по образование агроном. Завършва военното училище в София. Участва в Балканските (1912–1913) и Първата световна война. Адютант на цар Фердинанд и цар Борис III. Народен представител в XXIV ОНС, председател на казионния Общ съюз на земеделско-стопанските задруги (1938–1944). Министър на земеделието и държавните имоти (14 ноември 1938 – 4 февруари 1941 г.) в кабинета на Г. Кьосеиванов. Министър-председател (1 юни – 1 септември 1944 г.). Осъден на смърт от Народния съд. Реабилитиран посмъртно (1996).

Базаров (ист. Шпак), Борис Яковлевич (1893–1939) – майор от Държавна сигурност. Участва в Първата световна война, поручик. През 1915–1918 г. е в немски плен. По време на гражданската война в Русия (1918–1920) е офицер в Бялата армия. По задание на съветската военна разведка през 1920 г. ръководи резидентури в България, Югославия и Румъния. Организира завръщането на военнослужещи от руската бяла емиграция в родината; снабдява бойните чети в България и други Балкански страни с пари и оръжие. От 1927 г. работи в системата на ВСНХ на СССР. От 1928 г. е ръководител на резидентури на ИНО на ОГПУ в Германия и на Балканите. Началник на поделение на ИНО на ГУДС на НКВД на СССР (1934–1935). От 1936 г. е резидент на РУ на Генщаба на РККА в САЩ. През 1938 г. е отзован в СССР. Сътрудник на отдел на ГУДС на НКВД на СССР. Репресиран на 3 юни 1938 г. Реабилитиран посмъртно.

Бакалов, Бижо Георгиев (1897–1925) – член на БКП от 1919 г., миньор. Участва в Първата световна война като офицер. Член на Централното ръководство на Рудничарския съюз (1919–1920). Работи по снабдяването на партията с оръжие. През 1922–1924 г. е в СССР, където учи авиационно дело. След завръщането си в Бълга-

рия работи в бойните групи в София и по организирането на партиен нелегален канал за Югославия. Сътрудник е на ВО на БКП. На 24 септември 1925 г. в престрелка с полицията е тежко ранен. Умира в болницата от раните си.

Бакалов, Георги Иванов (1873–1939) – един от пионерите на социалистическото движение в България, публицист, литературен критик и историк, чл.-кор. на АН на СССР (1932). Член на БСДП от 1891 г. Завършва естествени науки в Женева (1891–1893), където се свързва с руското и западноевропейското социалистически движения. Като делегат на БРСДП участва в работата на Лондонския (1897) и Амстердамския (1908) конгреси на II Интернационал. Организира канал за пренасяне на в. „Искра“ и др. нелегални издания през България в Русия. Известно време учителства, но е уволнен и се отдава на литературна дейност. На X конгрес на БРСДП (1903) е избран за член на ЦК. През 1905 г. застава на центристски позиции, става един от ръководителите на анархолибералите и напуска партията. През 1920 г. става член на БКП. След 16 април 1925 г. емигрира в СССР, откъдето заминава за Франция. На работа е в съветската легация в Париж и развива активна дейност в защита на жертвите на белия терор в България. През 1929 г. се връща в Москва и се отдава на публицистична и научна дейност. През 1932 г. се завръща в България и се включва в дейността на БКП.

Бакалов, Цанко Генов (псевд. Цанко Церковски) (1869–1926) – поет, белетрист, драматург, публицист, обществен и държавен деец. Член на БРСДП от 1898 г. Един от основателите и най-активните дейци на БЗНС. Министър на благоустройството (1918), на железниците (1918–1919), на народното просвещение, на обществените сгради, пътищата и благоустройството (окт. 1919 – февр. 1923). След преврата на 9 юни 1923 г. е арестуван и изпратен в затвора. В началото на 1925 г. е освободен. След атентата на 16 април 1924 г. отново е арестуван. Излиза от затвора на 21 март 1926 г. тежко болен. Народен представител в XI (1901) и XIII (1903–1908) ОНС.

Бакърджиев, Теохар Димитров (1895–1941) – член на БКП (т.с.) от 1919 г. В СССР е от август 1925 г. Член на ВКП(б) от 1925 г. Работи в МОПР. Поддръжник на Т. Луканов. Арестуван е през 1937 г., осъден на 5 години работа в трудово-изправителните лагери. Умира през 1941 г. Посмъртно реабилитиран (1957).

Баранов, Леонид С. (1909–неизв.) – член на ВКП(б) от 1931 г. През 1943–1946 г. е зам.- завеждащ на Отдел за международни връзки при ЦК на ВКП(б) (1944 – 1946), след това на Отдела за външна политика при ЦК на ВКП(б). Началник на канцеларията на Коминформбюро.

Барбе, Анри (1903–1966) – френски комунист. Член на ИККИ и на Политсекретариата на ИККИ от 1928 г., на Президиума на ИККИ от 1930 г. и член на Интернационалната контролна комисия.

Барбюс, Анри (1873–1935) – френски писател и обществен деец. Член на ФКП от 1923 г. Един от създателите на международното обединение на писатели с лява ориентация „Кларте“ („Светлина“). Един от организаторите на разгърнатото от Коминтерна антивоенно и антифашистко движение. След пожара в Райхстага защитава арестуваните комунисти. Съдейства за организирането на контрапроцеса в Лондон, за издаването на „Кафявата книга“ и за разобличаване на нацистите като подпалвачи на Райхстага. Делегат на VII конгрес на Коминтерна (1935). Умира в Москва.

Батов, Павел Иванович (1897–1985) – генерал-полковник. В Червената ар-

мия е от 1918 г., участва в Гражданската война (1918–1920). Член на КПСС от 1929 г. Завършва Висшите академични курсове при Академията на Генералния щаб. Участник в съветско-финската война (1939–1940). В годините на Втората световна война е зам.-командващ и командващ на 65-та армия. След войната командва механизирани и общовойскови гвардейски армии; първи зам.-главком на Германската група на съветските войски в Германия. През 1962–1965 г. е началник-щаб на Обединените въоръжени сили на държавите-участници във Варшавския договор.

Башикаров, Георги Петров (1906–1989) – член на БКП. Участва в четата на Продан Табаков. Емигрира в Югославия (1925), от 1930 г. – в СССР. В СССР е учител. През 1941 г. е мобилизиран в Червената армия. Спуснат с група български емигранти (командир на групата Й. Кискинов) на 6 октомври 1941 г. с парашут в района между Солун и Серес. Заловен и осъден на доживотен строг тъмничен затвор. След 9 септември 1944 г. е освободен. Работи в МВР до 1949 г. и ДСО „Винпром“ до 1969 г.

Бежаров, Антон Петков (1902–1942) – български и съветски партиен деец. Член на БКМС от 1919 г., на ВЛКСМ – от 1924 г., на ВКП(б) – от 1925 г. Участва в Септемврийското въстание от 1923 г. Емигрира в СССР (декември 1923 г.). Един от основателите на селскостопанската комуна „Д. Благоев“ край Полтава (май 1924 г.) и секретар на комсомолската организация на комуната. Завършва КУНМЗ (1925–1929). През 1934 г. е изпратен от ЦК на ВКП(б) за партиен организатор в железниците в Урал. По-късно е на партийна работа в Москва. През август 1941 г. е член на групата от български политемигранти с ръководител Цв. Радойнов, която същия месец пристига в България с подводница. Влиза в състава на първата партизанска група в Сливенската планина. Заловен в родното му село Карабунар (дн. Грудово) на 25 септември 1941 г. Съден по процеса на парашутистите (1942), осъден на смърт и разстрелян.

Бенеш, Едуард (1884–1948) – чехословашки държавен и политически деец. През 1918–1935 г. е министър на външните работи, председател на правителството (1921–1922). През 1935–1938, 1946–1948 г. е президент. По време на Втората световна война е президент в емиграция.

Берзин, Ян Антонович (ист. Берзинш, Кюзис Петерис) (1889–1938) – член на РСДРП от 1902 г. Участник в революцията от 1905 – 1907 г. в Латвия, във Февруарската и Октомврийската революции в Петроград. Завършва Пролетарския университет и Академията за обществени науки в Москва. От декември 1917 г. е в апарата на НКВД на РСФСР. През март–май 1919 г. е зам.-нарком на вътрешните работи на Съветска Латвия. През юли–август 1919 г. е началник на политическия отдел на 11-а петроградска стрелкова дивизия. От август 1919 до ноември 1920 г. е началник на Специалния отдел на 15-та армия. През 1919–1920 г. е в състава на секретариата на ИККИ. От декември 1920 г. до декември 1921 г. е началник на агентурния отдел на РУ на РККА, след това до март 1924 г. е зам.-началник на РУ на РККА. През март 1924 – април 1935, юни–август 1937 г. е зам.-командващ войските на Далекотоизточната армия по политическата част. През 1936–1937 г. е главен военен съветник в Републиканската армия в Испания. Репресиран (1937). Реабилитиран (1956).

Берия, Лаврентий Павлович (1899–1953) – член на РСДРП(б) от 1917 г. През 1918 г. е председател на Бакинската партийна организация. През 1921–1931 г. е на работа в органите за разузнаване и контраразузнаване; председател на Грузинското и Закавказкото ГПУ; представител на ОГПУ в Закавказката СФСР. От 1931 г. е

първи секретар на ЦК на Грузинската КП, едновременно от 1932 г. е 1-и секретар на Закавказкия краев партиен комитет и на Тбилиския градски комитет на ВКП(б). Член на ЦК на ВКП(б) (1934–1953), кандидат-член (1939–1946) и член (1946–1953) на ПБ на ВКП(б)-КПСС. През 1938 г. е зам.- нарком, от 1938 до 1945 г. нарком на вътрешните работи и през март – юни 1953 г. министър на вътрешните работи на СССР. Едновременно през 1941–1946 г. е зам.-председател на СНК на СССР. През 1946–1953 г. е заместник, а от 15 март до 26 юни 1953 г. е първи заместник министър-председател на СССР. От 1944 г. е зам.-председател на Държавния комитет за отбраната, маршал. На 26 юни 1953 г. е снет от всички постове и арестуван. На 23 декември с.г. е разстрелян „за престъпни антипартийни и антидържавни действия“.

Берут, Болеслав (псевд. Болек, Вагнер, Юзеф, Розен, Вацек, Иванюк) (1892–1956) – деец на Полската КП от 1921 г. През 1925–1927 г. е член на ЦК на Полската КП. През 1930–1932 г. е референт на Балканския лендерсекретариат. През 1932 г. се завръща в Полша, арестуван и през 1933–1938 г. се намира в затвора. От 1939 г. е в СССР. От 1943 г. е член на ЦК на Полската РП. На 1 януари 1944 г. е избран за президент на Крайова Рада Народова. През 1947–1952 г. е президент на Република Полша, през 1948 г. е председател на ЦК на ПОРП, през 1954–1956 г. е първи секретар на ЦК на ПОРП, председател на Съвета на министрите.

Бианко, Винченцо (1898–неизв.) – деец на италианското комунистическо движение. През 1925 г. емигрира в Съветския съюз. През 1931 г. се завръща в Италия и е избран за член на ЦК на Италианската КП. В 1932 г. е арестуван и осъден на дългогодишен затвор. През 1935 г. е амнистиран. Интербригадист в Испания. През 1940 – 1943 г. е представител на ИКП при ИККИ.

Благоев, Димитър (Д. Б. Николов) (1856–1924) – деец на социалистическото движение в България. Един от основателите на БСДП (1891) и дългогодишен ръководител на БРСДП (т.с.), а по-късно на БКП (т.с.). Учи в Одеса (1878), след това в Петербург (1880), където през 1883 г. създава първа социалдемократическа група в Русия, приела през 1884 г. името „Партия на руските социалдемократи“ (Благоева група). През март 1883 г. е арестуван и изгонен от Русия. Завръща се в България. Учителства в София, Шумен, Видин, Пловдив, Велико Търново. През 1897–1923 г. е редактор на сп. „Ново време“. Избиран за народен представител.

Благоева, Стела Димитрова (1887–1954) – дъщеря на Д. Благоев. От 1926 г. – политемигрант в СССР. От 1927 г. – референт в различни отдели на ИККИ до неговото разпускане през 1943 г., след това в Отдела за международна информация, играе значителна роля при решаване на кадрови въпроси. След 1943 г. – сътрудничка и на ЗБ на БРП. Участва в основаването (1941) и дейността на Общославянския комитет в Москва. През 1946 г. се завръща в България, до 1949 г. е подпредседател на Славянския комитет в България. Посланик на НРБ в СССР (1949–1954).

Блум, Леон (1872–1950) – френски държавен и политически деец. Лидер и теоретик на френската социалистическа партия. През юни 1936 – юни 1937 и март–април 1938 г. е глава на правителството на Народния фронт. През 1940 е интерниран от нацистите в Германия. През 1946 – 1947 г. е министър-председател на Франция.

Бобошевски, Цвятко (1884–1952) – политически и държавен деец, адвокат. Член на Народната партия. Министър на търговията и правосъдието (1923–1930). През Втората световна война е на страната на демократическата опозиция. От 9 септември 1944 г. до 8 септември 1946 г. е член на регентския съвет.

Боев, Христо (Х. Б. Петашев) (псевд. Фьодор Иванович Русев) (1895–1968) –

член на БРСДП (т.с.) от 1914 г. Завършва Школата за запасни офицери. Участник в Първата световна война. Един от ръководителите на Войнишкото въстание (1918). Емигрира в Съветска Русия. Член на БКП от 1919 г. През пролетта на 1919 г. се завръща в България, създава канал за връзка София – Варна – Одеса – Севастопол. От октомври 1920 до юни 1921 г. е слушател във Военната академия на Червената армия. От март 1921 до май 1939 г. е сътрудник в Управлението на щаба на Червената армия. През 1921–1923 г. е ръководител на резидентура на Разузнавателното управление в България. През август 1923 г. заминава в Югославия, след това в Австрия. През 1925 г. се завръща в СССР. От февруари 1928 г. до 1931 г. е ръководител на резидентура на IV Управление на щаба на Червената армия в Истанбул. След това е на работа в апарата на IV Управление. В 1935 г. завършва Военната академия за механизация и моторизация „Й. Сталин“. От април 1936 г. – в Берлин, Париж, Шанхай. През декември 1938 г. се завръща в СССР. През 1938 г. е уволнен от армията, до 1941 г. се занимава с преводаческа дейност. През 1941–1943 г. изпълнява секретни задания на НКВД по подготовка на българските емигранти за нелегалното им прехвърляне в България. През 1945 г. се завръща в България, където заема отговорни постове в МВР, Държавна сигурност. След това е на дипломатическа работа във Великобритания, ГДР, Полша и Япония.

Божилов, Кирил Димитров (1895–1967) – член на БРСДП (т.с.) от 1914 г. Участник в Първата световна война. Секретар на Софийската организация на БКП (1924 – 1926). Осъден задочно на смърт (1927). Емигрира (1926) в Париж, а след това в СССР. Репресиран. Арестуван и изпратен в ИТЛ (1937–1939). Реабилитиран. Професор във Висшето техническо училище „Бауман“ в Москва.

Божилов, Добри (Д. Б. Хаджиянков) (1884–1945) – финансист, държавендец. Член на Управителния съвет на БНБ (1922–1935), управител на БНБ (1935–1939). Министър на финансите (1938–1943). Министър-председател (1943–1944). Осъден на смърт от Народния съд, екзекутиран.

Божилов, Йордан Димитров (1883–1955) – член на БРСДП (т.с.) от 1904 г. Работи в родния си град Пловдив. След 9 септември 1944 г. е областен директор на Пловдив. Министър на търговията (1946–1948) и пълномощен министър в Австрия (1949–1951).

Бонев, Иван Кръстев (1909–неизв.) – член на РМС от 1930 г., на БКП – от 1932 г. Интербригадист в Испания (1937–1939); във френски лагер (1939–1940). През 1940 г. се завръща в България. Политзатворник (1940–1943). Партизанин (1943–1944). След 9. IX. 1944 г. служи в БНА.

Боримечков, Александър Михайлов (1883–1925) – член на БКП от 1919 г. Участва в Илинденско-Преображенското въстание (1903). Участва във Войнишкото въстание (1918), заради което е осъден и затворен. Взема активно участие в подготовката на Септемврийското въстание (1923). Член е на Военната организация на БКП (1924–1925) и на бойна група в София. По време на априлските събития през 1925 г. е обграден от многобройна войска и полицаи. Води бой в продължение на цял ден. За да не попадне жив в ръцете на полицията, се самоубива.

Борис III (1894–1943) – цар на България от 3 октомври 1918 г. до смъртта си. Участва в Балканските войни (1912–1913) и в Първата световна война. Заема престола след абдикацията на неговия баща цар Фердинанд.

Ботев, Александър (А.Б. Даскалов) (1879–1947) – деец на БЗНС. Народен представител в XVI – XX ОНС (1913–1923). Председател на XIX (1920–1921) и на

XX (1923) ОНС. Министър на железниците, пощите и телеграфите в правителството на Ал. Стамболийски (юни – септември 1921 г.). Участва в Юнското въстание (1923). След преврата на 9 юни 1923 г. е привърженик на единния фронт с БКП. Един от участниците в разцеплението на БЗНС през декември 1926 г. През 1941–1944 г. поддържа връзки с Радомирския партизански отряд, заради което е интерниран. След 9 септември 1944 г. е околийски управител в Радомир. Народен представител във ВНС (1946 – 1949). В опозиция към ОФ власт.

Бояджиев, Антон Петков (1905–1938) – член на БКМС от 1922 г., на БКП – от 1924 г. За революционна дейност получава смъртна присъда. В СССР от 1925 г. Завършва Военна академия. Военен. Репресиран. Осъден на смърт. Разстрелян на 17 октомври 1938 г. Реабилитиран (1956).

Бояджиев, Асен Манолов (1894–1959) – български профсъюзен и партийен деец, журналист. Заема ръководни длъжности в ръководеното от БКП профсъюзно движение: Секретар на Общия работнически синдикален съюз (края на 1924 – април 1925 г.), отговорник в ЦК на БКП (т.с.) за профсъюзната работа (1925–1927). Един от основателите и секретар на Независимите работнически профсъюзи (1927–1933). Народен представител от РП (1931–1933). Многократно арестуван и съден. След 9 септември 1944 г. е гл. редактор на в. „Труд“ (1946–1948), член на Централния съвет на профсъюзите в България.

Бранков, Сотир Георгиев (1882–1953) – член на БРСДП (т.с.) от 1913 г. Деец на Търновската партийна организация. Адвокат. По време на Деветоюнския преврат е секретар на окръжния комитет. Арестуван, по-късно освободен. Защищава подсъдимите комунисти и земеделци след преврата и Септемврийското въстание от 1923 г. След 9 септември 1944 г. е председател на адвокатския съвет във В. Търново.

Брантинг, Карл Ялмар (1860–1925) – един от основателите на Социалдемократическата работническа партия на Швеция (1889); от 1907 г. е председател на партията. През 1917–1918 г. е министър на финансите, през 1920–1925 г. е министър-председател, през 1921–1923 г. и министър на външните работи. Лауреат е на Нобелевата награда за мир (1921).

Братанов, Димитър (1909–1996) – член на Съюза на социалистическата младеж (ССМ) от 1928 г., на БРСДП (о) – от 1932 г., на БКП – от 1948 г. Завършва право в Софийския университет. През 1930 г. е избран за секретар на ССМ. Член на НК на ОФ (1943–1944). Главен редактор на в. „Напред“. От 1947 г. е на дипломатическа работа. Кандидат-член (1948–1954) и член на ЦК на БКП (1954–1958 и от 1962 г.). От 1962 г. е секретар на постоянната комисия по външните работи на НС. Народен представител в XXVI и IV – VII НС. Председател на Националния комитет за защита на мира (1973). От 1974 г. е зам.-председател на Интерпарламентарната група.

Братиану, Константин (Дину) (1866–1953) – брат на Й. Братиану. Следва в Париж. Депутат от 1895 г., а по-късно сенатор. Един от ръководителите на Националнолибералната партия. След преврата на 23 август 1944 г. участва в правителството на ген. Санатеску (23 август – 4 ноември 1944 г.). Отказва да участва в правителството на П. Гроза. През 1950 г. арестуван. Умира в затвора.

Братков, Йордан Илиев (1901–1986) – член на БКП от 1924 г. След 1925 г. е в Берлин. Завръща се в България през 1926 г. Участва в издаването на вестниците на левията в БЗНС. Завършва Софийския университет, историко-филологически фа-

култет, класическа филология (1939). Хоноруван преподавател (1947), преподавател (1952) в Соф. ун-т. Директор на Университетската библиотека (1952–1958). Директор на Изд-во за литература на чужди езици към Комитета за приятелство и културни връзки с чужбина (1957–1966).

Брукер, Луис дьо (1870–1951) – един от лидерите на Белгийската работническа партия. Член на Изпълнителния комитет на II Интернационал, през 1936–1939 г. е президент на Работническия социалистически интернационал.

Бръзицов, Христо (1901–1980) – един от най-известните български журналисти, писател. Син на книжовника Димитър Бръзицов, главен редактор на органа на Българската екзархия в. „Новини“. Следва дипломация в Свободния университет. Сътрудничи на много издания, сред които „Родна лира“ „Общински вестник“, „Заря“ „Пряпорец“, „Зора“, в който авторската му рубрика „На безобидни теми“ му донася известност, и др. От 1926 г. започва работа в редакцията на в. „Мир“, на който по-късно става главен редактор (1938–1941). Заради противоречия с издателите по външнополитическата ориентация на вестника в началото на Втората световна война го напуска. От 1942 г. става директор на субсидирания от правителството в. „Днес“. Впоследствие е осъден от Народния съд на доживотен затвор. След деветгодишен престой в затвора е освободен, но не му се разрешава да упражнява журналистическата си професия. За времето на своята журналистическа дейност публикува около 5000 материала в около 80 издания, подписани с повече от 100 псевдонима. Автор на спомени и пътеписи.

Брюханов, Николай Павлович (1878–1942) – член на РСДРП от 1902 г. Участва в установяването на съветска власт в гр.Уфа, председател на Уфимския комитет на РСДРП (б), член на губернияския революционен комитет. От февруари 1918 г. е в Народния комисариат по продоволствие, от юни 1918 г. е зам.-нарком по продоволствието. През 1927–1934 г. е кандидат-член на ЦК на ВКП (б). Член на ВЦИК и на ЦИК на СССР.

Бумбаров, Борис Костадинов (1896–1959) – член на БЗНС от 1920 г. По време на управлението на Ал. Стамболийски работи като частен секретар на председателя на Народното събрание, секретар на Министерството на железниците, пощите и телеграфите и административен директор на мина Перник. След преврат на 9 юни 1923 г. е арестуван. След освобождението му емигрира в Югославия, където завежда канала „Цариброд – София“, чрез който поддържа връзка с нелегалното ръководство на БЗНС и БКП. За тази му дейност е осъден задочно на смърт (1926). След амнистирането (1933) се завръща в България, но на границата е задържан и няколко месеца държан в Централния затвор. След освобождаването се включва в редовете на БЗНС „Ал. Стамболийски“. По време на Втората световна война е вдворен в Ардино (1939), в концлагера „Гонда вода“ (1941–1942) и Крумовград (1942). Политзатворник (1943–1944). Взема активно участие в изграждането на ОФ. Министър на обществени сгради, пътища и благоустройството в правителството на К. Георгиев (9. IX. 1944 – 5. VII. 1945). Народен представител в VI ВНС (1946–1949). Един от лидерите на опозиционния БЗНС–Н. Петков“. Член на редакционния съвет на в. „Народно земеделско знаме“. През 1949 г. е задържан и осъден на 20 г. затвор. Освободен през 1956 г. Умира внезапно във Вършец. През 1990 г. е реабилитиран посмъртно.

Буров, Атанас (1875–1954) – политически деец, банкиер. Един от лидерите на Народната партия. Завършва правни и икономически науки в Париж. Председател

на XV ОНС (1912–1913). Министър на търговията (1913, 1919 – май 1920); министър на външните работи (1926–1931); министър без портфейл в правителството на К. Муравиев (2 – 8 септември 1944 г.). По време на Втората световна война подкрепя легалната опозиция. След 9 септември 1944 г. се присъединява към опозицията. Преследван е от Отечественофронтовската власт.

Бухарин, Николай Иванович (1888–1938) – член на РСДРП (б) от 1906 г. През 1917–1934 г. – член на ЦК на партията (през 1934–1937 г. – кандидат-член). Член на Политбюро на ЦК от юни 1924 до ноември 1929 г. През 1919–1929 г. е член на ИККИ. От юли 1918 до април 1929 г. е отговорен редактор на в. „Правда“. През 1929 г. е изключен от състава на Политбюро на ЦК на ВКП (б) и обвинен в „десен уклон“. От 1929 г. е началник сектор във Висшия съвет на народното стопанство (ВСНХ) на СССР. От 1932 г. – член на колегия на Народния комисариат на тежката промишленост на СССР. През 1934–1937 г. е отговорен редактор на в. „Известия на ЦИК на СССР“. Арестуван през февруари 1937 г., разстрелян през март 1938 г. Посмъртно реабилитиран (1988).

Българанов, Боян Петков (псевд. Богдан, бай Иван) (1896–1972) – партиен и военен деец, генерал-полковник. Член на БКП от 1920 г. През 1922 г. е изпратен от ЦК на БКП да учи в Генералщабната академия в Москва. След преврата на 9 юни 1923 г. заедно с В. Коларов се завръща в България. Участва в подготовката на Септемврийското въстание (1923). На 12 септември е арестуван. След освобождаването му от затвора се включва в нелегалната работа на БКП. През 1924 г. е в ръководството на ВО на БКП. Заловен от полицията (ноември 1924 г.) и осъден на смърт (1925). През януари 1926 г. смъртната му присъда е заменена с доживотен затвор. През 1933 г. е амнистиран. Емигрира в СССР. Учи в МЛШ. През 1934 г. изпълнява поръчения на Коминтерна. През 1936 г. се завръща в България със задача да работи за преодоляване на лявото сектантство в БКП и за изграждане на народния фронт в България. През 1937 г. е избран за член на ЦК. От 1941 г. е в състава на Централната военна комисия при ЦК. В годините на Втората световна война е един от организаторите на партизанското движение. През 1942–1944 г. по задание на ЦК на БРП (к) е в Югославия за организиране на съвместни бойни действия с партизанските отряди на Тито. От началото на 1944 г. е командир на I ВОЗ, по-късно – II ВОЗ. След 9 септември 1944 г. участва в Отечествената война на България. През 1945–1947 г. е директор на народната милиция, през 1947–1948 г. е началник на Политуправлението на БНА. Заема високи държавни и партийни постове. От 1945 г. до смъртта си е член на ЦК на БКП; от 1957 до 1972 г. – на ПБ на ЦК на БКП. От юли 1971 г. до смъртта си е член на Държавния съвет на НРБ.

Бъчваров, Крум Жеков (псевд. Бочаров, Константин Иванов) (1898–1937) – член на БРСДП (т.с.) от 1918 г. През 1919–1923 г. е член на Видинския окръжен комитет на БКП. Делегат на IV конгрес на Коминтерна и на III конгрес на КИМ (1922) в Москва. В СССР завършва 6-месечната партийна школа. След завръщането си в България участва във военнотехническата подготовка на Септемврийското въстание 1923 г. Ръководи въстанието в Белоградчишко. След поражението му емигрира в Югославия, където е един от ръководителите на българската емиграция. Осъден задочно на смърт. През 1924 г. се завръща в България и нелегално работи във Видински окръг като партиен и военен организатор. През 1925 г. емигрира в СССР, от 1926 г. е член на ВКП (б). Завършва Военнополитическата академия в Ленинград. От 1931 г. е преподавател и зав. катедра История на войните и военното изкуство. От 1936 г. е професор с военно звание бригаден комисар, генерал-майор.

Пръв български генерал в Червената армия. Същевременно е един от ръководителите на българската политемиграция в Ленинград. Арестуван през 1936 г. Убит през 1937 г. Реабилитиран посмъртно (септември 1956 г.).

Бъчваров, Стефан Димитров (1888–1969) – член на БРСДП (т.с.) от 1907 г. Член на Синдикалния комитет на ОРСС (1910). От 1914 до 1923 г. работи в редакцията на в. „Работнически вестник“ в София. Участва в редакцията и издаването на вестниците „Знаме на труда“ (1924), „Наши дни“ (1925) и др. След 9 септември редактира в. „Строител“ и в. „Строително единство“, а по-късно работи във в. „Отечествен фронт“ (до 1958 г.).

Бъчваров, Стоян Иванов (Мишо) (1920–1944) – член на РМС, по-късно – на БКП. През 1942 г., след разкриването на конспирацията в казармата, където служи, преминава в нелегалност. Командир на Габровската партизанска чета, а след това зам.-командир на Габровско-Севлиево-Севлиевския отряд. Убит в сражение.

Валецки, Хенрик (псевдоним на Максимилиан Хорвиц) (1877–1937) – член на Полската КП. От 1921 г. е неин представител в ИККИ, от 1922 г. е член на Президиума на ИККИ. От 1925 г. е редактор на сп. „Коммунистический Интернационал“. На работа в апарата на ИККИ: от март 1926 г. – в Секретариата на ИККИ за страните от Близкия и Далечния Изток; от юли 1927 г. – в Латинския (Романския) лендерсекретариат на ИККИ; от ноември 1932 г. – зам.-завеждащ Балканския лендерсекретариат. Репресиран.

Вандервелде, Емил (1866–1938) – белгийски социалист и един от лидерите на II Интернационал. Един от основоположниците на Социалистическия работнически интернационал.

Варга, Евгений Самойлович (1879–1964) – деец на унгарско и международно комунистическо движение. Доктор на философските науки (1909). През 1919 г. е министър на финансите, а след това председател на Висшия съвет на народното стопанство на Унгарската съветска република. След поражението на революцията (1920) емигрира в Съветска Русия. Член на РКП (б) от 1920 г. Работи в структурите на Коминтерна. До 1928 г. ръководи Информационното бюро на Коминтерна в Берлин. Делегат на II, IV – VII конгреси на Коминтерна. От 1928 г. – канд.-член на ИККИ. През 1927–1947 г. оглавява Института за световно стопанство и световна политика към АН на СССР. Академик (1939). Главен редактор на сп. „Мировое хозяйство и мировая политика“.

Василев Алеко (Александър) (Алеко паша) (1890–1924) – деец на националноосвободителното движение на македонските българи, привърженик на Я.Сандански. След Първата световна война е организатор и ръководител на ВМРО в Петричко. През 1922 г. като серски окръжен войвода се сближава с Т. Александров и се присъединява към ВМРО (автономисти). Участник в Неврокопските събития (1922). След Септемврийското въстание 1923 г. постепенно се отдалечава от Т. Александров и се свързва с левията във ВМРО. През 1924 г. подкрепя Майския манифест и се обявява против политическата линия на ВМРО. Обвинен от Иван Михайлов и неговите сподвижници в заговор срещу Т. Александров. Убит по време на Горноджумайските събития (1924).

Василев, Григор (1883–1942) – адвокат, журналист и политик. Един от ръководителите на Демократическата партия, а след това и на Демократическия сговор. Министър на земеделието в правителството на Андрей Ляпчев (1930–1931). След преврата от 19 май 1934 г. е сред лидерите на демократичната опозиция.

Василев, Димитър (1889–1945) – инженер, министър на обществените сгради, пътищата и благоустройството (1939–1944) в правителствата на Г. Къосеиванов (октомври 1939–февруари 1940 г.), Б. Филов (февруари 1940 – септември 1943 г.) и на Д. Божилов (септември 1943–май 1944 г.). Осъден на смърт от Народния съд.

Василев, Илия Тодоров (псевд. Бойко, Филип Бойков, Милан) (1902–1938) – член на БКП от 1922 г. Секретар на ЦК на БКП (1929–1931). Един от ръководителите на левосектантската фракция в БКП. В СССР от 1931 г., член на ВКП (б) от 1931 г. През 1933 г. Политическата комисия на ИККИ оценява неговите преоценки за характера на БКП и за нейното минало за погрешни. В резултат той е отстранен от работата в БКП и преминава на работа във ВКП (б). Работи в краевия комитет на ВКП (б) в гр. Горки (дн. Нижни Новгород). Арестуван на 26 април 1937 г. Осъден на 5 години ИТЛ. Умира на 24 януари 1938 г. в лагер. Реабилитиран (1956).

Василев, Орлин (псевд. на Христо Петков Василев) (1904–1977) – белетрист, драматург, публицист, писател. Член на БКП от 1924 г. Участва в подготовката на Септемврийското въстание (1923). Учителства в Козлодуй (1923–1925). Уволнен завинаги, през 1926 г. се установява в София и се отдава на публицистична и писателска дейност. Публикува своите произведения във в. „Ведрина“ (1925–1926), редактира вестниците „Преглед на антифашисткото движение“ (1932–1933), „Свят“ (1933–1934), „Простор“ (1934–1935). След 9 септември 1944 г. е директор на Радио София (1944–1945), завеждащ отдел „Белетристика“ в „Литературет фронт“ (1949–1955), директор на Народната библиотека в София (1963–1964).

Василев, Славейко Лазаров (1879–1944) – военен и политически деец, полковник. Завършва Военното училище в София и Генералшабната академия в Петербург. Участва в Балканските и Първата световна война. Един от основателите на Военния съюз и Народния сговор, народен представител (1923–1939). Министър на благоустройството и обществените сгради (1926–1930, 1944). Самоубива се на 2 септември 1944 г.

Василев, Христо (Х. В. Вълев) (1892–неизв.) – завършва средно педагогическо училище в Казанлък (1911). Участва в Балканските войни (1912–1913) като редник в 12-и пех. полк. След войната работи като учител и счетоводител. Директор на Българската черноморска банка в Поморие. Секретар на Висшия стопански съвет при Министерството на земеделието и държавните имоти. Народен представител в XXIV ОНС (1938–1939). Министър на търговията, промишлеността и труда в правителството на Ив. Багрянов. След 9. IX. 1944 г. е осъден от Народния съд на 15 г. затвор. През 1966 г. присъдата е отменена.

Василиев, Борис Афанасиевич (1889–1937) – член на РСДРП (б) от 1904 г. През 1925–1926 г. е политсекретар на Източния отдел на ИККИ. От 1926 г. е зам.-завеждащ, през 1928–1934 г. е завеждащ Организационния отдел на ИККИ. Същовременно през 1927–1928 г. е член на Латинския (Романския), Близкоизточния и Източния секретариати на ИККИ. През 1926–1934 г. е ръководител на Постоянната комисия на Политсекретариата на ИККИ. През 1934–1935 г. е помощник на Д. Мануилски. Репресиран. Посмъртно реабилитиран.

Вейс, Антон (1892–неизв.) – деец на Чехословашката компартия. На VI конгрес на Коминтерна е избран за член на Интернационалната контролна комисия на ИККИ.

Велев, Димитър (1906–неизв.) – член на БМС. През 1919–1923 г. в София работи под името „Матвей Босяка“ в редакционните комитети на лявостоящите

тогава вестници „България“, „Маскарад“; сътрудници на „Червен смях“, редовен сътрудник на „Нарстуд“, „Звънар“. По време на пребиваването си в Берлин е кореспондент за Германия на в. „Ведрина“, кореспондент на в. „Съзнание“ за Западна Европа и в същото време е кореспондент за България на органа на Германската КП „Роте Фане“ и на бюлетина ѝ „Червената помощ“. Член на ПГС. От 1 януари 1926 г. е член на Германската КП.

Велс, Ото (1873–1939) – член на Германската СДП от 1891 г. От 1913 г. е член на ръководството, а след това председател на ГСДП. Депутат в Райхстага през 1912–1918 г.

Велчев, Дамян (Д. В. Дамянов) (1883–1954) – политически деец, генерал-полковник (1946). Един от организаторите на Военния съюз. Участник в превратите на 9 юни 1923 г. и на 19 май 1934 г. След преврата на 19 май 1934 г. не участва в правителството, но играе ръководна роля в политическия живот на страната. През 1935 г. е интерниран, бяга в Югославия и се свързва с югославските секретни служби. Завръща се нелегално в страната, заловен и осъден на смърт. Смъртната присъда е заменена с доживотен затвор. Амнистиран през 1940 г. Впоследствие еволюира към сътрудничество с БКП. Подкрепя създаването на ОФ. Член е на НК на ОФ като представител на „Звено“. Съдейства за привличането на офицери при подготовката на завземането на властта от ОФ на 9 септември 1944 г. Министър на войната в първото правителство на ОФ (септември 1944–март 1946). Пълномощен министър в Швейцария (1946–1947). По политически причини не се завръща в България.

Видински, Кирил Рангелов (псевд. Блажев, бай Марко) (1905–1994) – деец на работническото движение, генерал. Член на БКМС от 1922 г., на БКП – от 1929 г. Секретар на БКМС в Търговище. През 1933 г. за революционна дейност е осъден задочно на 10 години затвор. През 1934 г. емигрира в СССР. Следва в КУНМЗ. Интербригадист (1936–1939). След завръщането (1939) следва в Московския електротехнически техникум. На 11 август 1941 г. се завръща нелегално (с подводницата) в България с група политемигранти. Член е на окръжния комитет на БРП в Шумен (1941–1944), през 1942 г. – негов секретар. Командир на Търговишкия партизански отряд „Михаил Петров“ (1944). След 9 септември 1944 г. е на работа в МВР (1944–1947, 1963–1973) и в Министерство на народната отбрана (1947–1956).

Винаров, Иван Цолов (псевд. Иван Цолович, Иван Гаврилович, „Март“) (1896–1969) – генерал-майор от БНА (1945), полковник от Червената армия (1936). Член на БРСДП (т.с.) от 1916 г. Участник в Първата световна война. След войната по указание на партията се занимава с изземването на оръжие за нейните нужди от складовете на Съюзната контролна комисия. Активен сътрудник на нелегалния канал Варна – Севастопол, Одеса. През есента на 1921 г. е арестуван, през декември 1922 г. бяга в СССР. Член на РКП (б) от април 1923 г. В състава на групата на РУ при щаба на РККА се занимава с прехвърляне на оръжие за БКП (април 1924–октомври 1925). Завършва Комунистическия университет „Свердлов“, Курсовете за командния състав на разузнаването при РУ на щаба на РККА (април 1929–юни 1930), специалния факултет при Военната академия „Фрунзе“ (1936). Съветник в Китай по въпросите на военното разузнаване (януари 1926 – февруари 1929). Главен резидент в Австрия (1930–1933), отговарящ за Полша, Чехословакия, Румъния, Югославия, Гърция, Унгария, България, Турция. От декември 1936 до март 1938 г. ръко-

води разузнавателна организация в Париж, една от главните задачи на която е оказване помощ на републиканска Испания. Участник в Отечествената война на Съветския съюз. Подготвя българските политемигранти за партизанска война в България (1941–1944), изпълнява задания в Турция (1941), работи в тила на германците. От 1944 г. е в България и участва в създаването на БНА (1944–1949), заема командни постове в Строителни войски. Помощник министър и министър на пътищата и строителството, началник на Главно управление на пътищата при Министерския съвет (1949–1964).

Вичев, Петър (П. В. Коцев) (1884–1933) – деец на добруджанското националноосвободително движение. Завършва право с докторат в Брюксел. През февруари 1914 г. основава добруджанското бежанско дружество „Добруджанско братство“. Председател на Върховния управителен комитет на Добруджанската организация в България (1915–1919) и на нейния ИК (1919–1924). Един от основоположниците на ДРО. Председател на Централния добруджански акционен комитет (1929–1932). Член на Централното ръководство на Международната лига за борба против империализма и за националната независимост (1929–1933) и на българската ѝ секция (1930–1933). Редактор на в. „Добруджанско знаме“ (1920–1921) и на „Свободна Добруджа“ (1926–1934). Убит от наемен убиец.

Влахов, Густав (неизв.–1991) – син на Димитър Влахов. Получава образование в СССР, член на ЮКП от 1933 г. В началото на Втората световна война преминава подготовка за изпълнение на бойни задачи в тила на противника и е зачислен в интернационален полк. Взема участие в отбраната на Москва. След войната е обществено-политически деец на Югославия – директор на първата партийна школа на КП на Македония, секретар на председателя на СФРЮ Й. Б. Тито, пом.-министър ва външните работи, посланик в Мексико, Австрия и Пакистан. Подпредседател на Съюзното събрание на СФРЮ и др. Заема ръководни длъжности в спорта и е председател на Югославския олимпийски комитет.

Влахов, Димитър (псевд. Чернев) (1878–1953) – политически деец, публицист и държавник. Завършва университет в Швейцария. По време на Младотурската революция е редактор на в. „Единство“ в Солун. Един от основателите и ръководител на Народно-федеративната партия (1908–1910). Депутат в османския парламент. В годините на Балканските войни (1912–1913) е активист на работническото и социалистическото движение. Създател и ръководител на ВМРО (об.), участва в издаването на нейния орган „Македонско дело“ във Виена. Член на БКП от 1926 г. След разпускането на ВМРО (об.) е в СССР (1935). Икономист, научен сътрудник в Международния аграрен институт. Арестуван от органите на НКВД, но благодарение застъпничеството на Г. Димитров и В. Коларов е освободен. По време на Втората световна война участва в дейността на Общославянския комитет в Москва. През 1944 г. става член на ЮКП и заминава за Югославия. След освобождението ѝ заема високи държавни постове.

Воденичаров, Владимир Христов (1882–неизв.) – роден в Русе. Участва в дейността на БРСДП (т.с.) в Русе. Като войник на Северния фронт през Първата световна война преминава в Русия (1917) и остава там до 1940 г. Член на ВКП (б). През 1940 г. се връща в България.

Войнов, Атанас (1912–1975) – деец на БОНСС и на БКП. След 9 септември 1944 г. е главен секретар на Министерския съвет. Първи зам.-министър на правосъдието на НРБ.

Врангел, Пьотр Николаевич (1878–1928) – генерал-майор. В 1901 г. завършва Минен институт, но след това става професионален военен. Завършва Николаевската академия на Генералния щаб (1910). Участва в руско-японската (1904–1905) и Първата световна война. Командир на кавалерийски корпус. От 1918 г. е в армията на А. Деникин, командва Кавказката и Доброволческата армии. Приемник на Деникин след разгрома на неговата армия. Главнокомандващ на Руската армия от март до ноември 1920 г. След като е разбит от Червената армия с остатъци от неговата армия бяга в Турция (Галиполи), а по-късно се установява в Югославия. През 1924–1928 г. е председател на „Руския общовоискови съюз“.

Вранчев, Петър Атанасов (1901–1970) – деец на БКП, генерал-лейтенант. Член на БКП от 1924 г. Участва в Септемврийското въстание 1923 г. През 1925 г. емигрира в Югославия. През 30-те години организира антимилиитаристични групи в армията. През 1942 – 1944 г. участва във въоръжената борба на БКП: през 1942 г. е в състава на Централната Военна комисия при ЦК на БРП; член на Главния щаб на НОВА (март–август 1943 г., февруари–септември 1944 г.). Един от организаторите на преврата на 9 септември 1944 г.

Вуйович, Радомир (псевд. Миревич) (1895–1939) – участник на социалдемOCRатическото движение в Сърбия. През 1921–1924 г. е представител на Балканската федерация на комунистическата младеж в БКФ. През 1925 г. – инструктор на Коминтерна в Югославия. През май 1926 г. на III-ия конгрес на ЮКП е избран за член на ЦК на ЮКП. През 1928 г. е арестуван и осъден на 5 г. тежък физически труд. През 1933 г. емигрира в СССР, работи в Коминтерна. Репресиран, разстрелян. Реабилитиран посмъртно.

Вълков, Иван (1875–1962) – български военен, политически и държавен деец. Завършва Военното училище в София (1896), след това Академията на Генералния щаб в Петербург. Участник в Балканските и Първата световна война. Директор на Института по картография. Един от създателите на Военния съюз (1919), председател на Военния съюз (1920–1928). От юни 1923 до януари 1929 г. е министър на отбраната. През 1929–1934 г. е посланик в Италия, след 1934 г. няма активна политическа дейност. През 1954 г. е осъден на смърт за „антинародна дейност“, но поради възрастта му смъртната присъда е заменена с доживотен затвор.

Ганев, Венелин Йорданов (1880–1966) – юрист, държавен и обществен деец, член на Радикалната партия. Получава висше юридическо образование в Лайпциг и Женева (1897–1901). Доцент (1908), професор (1914–1947) по обща теория на правото и по търговско право. Декан на юридическия факултет на Софийския университет (1914–1915, 1916–1918). Многократно е народен представител. Министър на правосъдието (1919), пълномощен министър в Париж (1920–1922), адвокат (1926–1940). Член на регентския съвет (9 септември 1944 – 15 септември 1946 г.).

Ганев, Димитър (Д. Г. Върбанов) (1898–1964) – член на БКМС от 1918 г., на БКП от 1921 г. Участва в Първата световна война. Член на ЦК на НРПС (1923–1929). Един от редакторите на в. „Свободна Добруджа“ (1926–1934) и на легалното издание на ЦК на БКП в. „Новини“ (1926–1928). От 1929 г. е член на ЦК на БКП. Секретар (1929–1935) на ДРО. През 1934 г. е включен в състава на ЦК и на Секретариата на Румънската КП. През 1935 г. е арестуван от румънските власти и осъден на 10 г. затвор. През 1940 г. е освободен. От 1942 г. е в състава на ПБ на ЦК на БКП. След 9 септември 1944 г. е завеждащ Масовия отдел на ЦК на БКП, главен редактор на в. „Работническо дело“, секретар на Софийския областен комитет и на ГК на БКП.

Министър на външната търговия (1948–1952). Посланик в Румъния и Чехословакия (1952–1954). Секретар на ЦК на БКП (1954–1959). От 1957 г. отново е член на Политбюро на ЦК на БКП, а от 1958 г. до смъртта си е председател на Президиума на НС.

Гановски, Сава Цонов (псевд. Трудин) (1897–1993) – деец на БКП, философ-марксист, публицист, академик (1952) и общественик. Член на БРСДП (т.с.) от 1918 г. Завършва философия и педагогика в Соф. ун-т (1922). Специализира в Германия (1923–1928). Член на Германската КП (1923–1928). Един от организаторите на българския студентски съюз в чужбина „Нарстуд“, член на ръководството му. През 1928–1931 г. е студент във Философския отдел на Института за червена професура (ИЧП) в Москва. През 1929–1930 г. преподава философия в Московския университет. След завършването на ИЧП работи в Института „Маркс–Енгелс–Ленин“, завежда катедра по диалектически и исторически материализъм в Института по литература в Москва (1930–1931). През 1931 г. се завръща в България. Работи като сътрудник на ЦК на БКП, член на ръководството на Учителската профопозиция и на Съюза на трудовоборческите писатели, в Социологическото дружество. Сътрудничи в партийния печат. През 1941–1943 г. е в концлагер. През април 1944 г. става партизанин в отряд „Бенковски“ и зам.-политкомисар на XI въстаническа оперативна зона. След 9 септември 1944 г. е директор на печата (1944–1945); посланик в Букурещ и Белград (1945–1949); председател на Комитета за наука, изкуство и култура (1949–1952); завеждащ отдел „Наука, образование и изкуство“ при ЦК на БКП (1953–1957). През 1945–1959 г. е зав. катедра по диалектически материализъм и история на философията в Софийския университет. През 1957–1959 г. е председател на БАН. През 1959–1966 г. е директор на Института по педагогика при БАН. От 1977 г. е директор на Института по философия при БАН. Член на ЦК на БКП от 1954 г. Народен представител в V – VII НС, през 1966–1971 г. е председател на Бюрото на Народното събрание и на Българската интерпарламентарна група.

Ганчев, Вълъо (В.Г.Копринков) (псевд. Ганчев, Вълъо Вълков; Александров, Иван Николаевич) (1903–1938) – член на БКП от 1921 г. В СССР от 1922 г. Член на ВКП (б) от 1922 г. Арестуван на 6 ноември 1937 г. в Москва. Загинал през 1938 г. Посмъртно реабилитиран (ноември 1956).

Ганчев, Ганчо Милчев (псевд. Павел Иванович Цветков, Григорий Михайлов Пападжиков) (1906–1938) – член на БКМС от 1922 г., секретар на ЦК на БКМС (1931–1934). Член на БКП от 1931 г. Механик в завод № 217. Арестуван на 14 декември 1937 г. Осъден на смърт, разстрелян на 25 януари 1938 г. Реабилитиран (1956).

Гачев, Георги Иванов (1897–1925) – в социалистическото движение се включва като ученик. По-късно става член на БКП. Завършва право и става адвокат. Участва в Първата световна война като офицер. След войната се отдава изключително на партийна работа. През 1922 – 1923 г. е член на военната комисия при ЦК на БКП и секретар на ръководения от БКП Народен съюз на запасните офицери и подофицери. Работи във ВО. Сътрудничи във в. „Народна армия“ (1920–1923) и във в. „Народна защита“ (1922–1923). Участва в подготовка на Септемврийското въстание 1923 г. След въстанието ръководи Софийската окръжна военна организация на партията. Убит при полицейска засада на 26 май 1925 г. в София.

Генов, Гаврил Цонев (псевд. Цонев) (1892–1934) – член на БРСДП (т.с.) от 1909 г. Секретар на окръжния комитет на БКП (т.с.) във Враца. Един от ръководителите на Септемврийското въстание във Врачански окръг. След поражението на въстанието емигрира в Югославия и застава начело на емигрантския комитет. През

1925–1926 г. е член на ЗБ на БКП. От 1927 г. е сътрудник в апарата на Коминтерна. През 1926–1928 г. е представител на БКП в МСС.

Генов, Георги Петров (1883–1967) – политически деец, юрист. Завършва право в Париж и Рим (1913–1915). Професор по междудържавно и международно право в Софийския университет (1925–1944), ректор на университета (1937–1938). Привърженик на Радикалната партия. След разцеплението ѝ (май 1934 г.) оглавява крилото, което стои на по-десни позиции и се обявява за сътрудничество с правителството на Народния блок. През пролетта на 1936 г. крилото на Г.П. Генов влиза в т. нар. „петорка“. Един от редакторите на в. „Радикал“.

Геновски, Михаил Попов (1903–1996) – член на БЗНС от 1919 г. Привърженик на единния фронт. По време на преврата на 9 юни 1923 г. е арестуван и осъден на 3 г. затвор. През 1927–1928 г. е секретар на ПП на БЗМС. Адвокат (1927–1944). След 9 септември 1944 г. е секретар на ПП на БЗНС (1944–1948), министър на земеделието и държавните имоти (1945–1946), народен представител в XXVI ОНС (1945–1946) и във ВНС (1946–1949). Професор (1947) по теория на държавата и правото.

Генчев, Иван (Иван Велков Генчев-Караиванов) (псевд. Боян, Боян Тодоров) (1889–1960) – член на БРСДП (т.с.) от 1912 г. През 1919–1923 г. е член на Софийския окръжен комитет на БКП (т.с.). През 1919–1923 г. е редактор на сп. „Ново време“. През ноември 1923 г. е включен в ЗК на БКП (т.с.) вместо заминалия за Москва В. Коларов. През 1924–1925 г. като член на Задграничното представителство на ЦК на БКП (т.с.) отговаря за поддържането на нелегални връзки с България и с емигрантски групи в други страни. През 1925–1926 г. е член на Задграничния (временен) ЦК на БКП (т.с.) във Виена. През 1926 г. емигрира в СССР. През 1926–1929 г. изпълнява специални задачи на ИККИ в Китай, след това работи в отдел „Личен състав“ на ИККИ като референт. Връща се в България след 9 септември 1944 г. През 1945 г. заминава за Югославия, взема югославско гражданство и става член на ЮКП.

Генчев, Христо Велков (1897–1943) – член на БКП от 1920 г. на РКП(б) от 1923 г. Учи право в Софийския университет (1918–1922) и в Грац (Австрия) (от декември 1927 до ноември 1933 г.). Куриер в нелегалната партийна група на Г. Чочев, която обслужва канал за свръзка Варна – Севастопол, Варна – Одеса (1922–1923). От 1923 г. е сътрудник на съветско военно разузнаване. Участва в прехвърлянето на оръжие от Съветския съюз в България за БКП (юни – август 1924 г.). През август 1924 г. е арестуван от българската полиция близо до Бургас. Осъден на 5 г. затвор, но през 1927 г. е амнистиран. През 1930–1933 г. е в Австрия и Чехословакия, изпълнява задания на РУ при щаба на РККА. Член е на групата на И. Винаров във Виена. След заминаването на Винаров в Москва (1933) оглавява резидентурата. През ноември 1933 г. е арестуван и след няколко месеца затвор е интерниран от Австрия. Пристига в СССР. Работи в Коминтерна, преподава история на ВКП(б), завършва аспирантура в КУНМЗ. Репресирен (16 февруари 1938 г.). Реабилитиран в СССР (1956) и в България (1989).

Георгиев Щерю – вж. Атанасов Щерю.

Георгиев, Асен Иванов (1904–1984) – член на БКП от 1924 г. Участва в Септемврийското въстание (1923). Емигрант в Югославия (1924–1926). Отговорен редактор на в. „Ехо“ (1930), на сп. „Звезда“ (1933). От 1930 до 1936 г. е редактор във вестниците на БКП „Работническо дело“, „Поглед“, „Известия“, „Илюстрация“ и

др. Интерниран в лагера „Кръсто поле“ (1942–1944). След 9 септември 1944 г. е редактор във в. „Работническо дело“, сп. „Народна кооперация“ и др. През 1956–1972 г. е на дипломатическа работа в Белград и Одеса.

Георгиев, Благой Захариев (1877–1943) – член на БРСДП от 1899 г., след това на БКП (т.с.). Следва право в Софийския университет, след това в Брюксел. Участник в Първата световна война. След войната е партиен функционер, работи в Бургас и Перник. Участва в подготовката на Септемврийското въстание 1923 г. в Перник и Пазарджик. От 1924 г. се установява в София и е един от организаторите на Витошката партийна конференция. След атентата на 16 април 1925 г. е арестуван. Освободен през януари 1926 г. Работи в апарата на ЦК на БКП. Участва в издаването на легалния в. „Новини“ (1926–1928). Секретар на ЦК на МОПР в България. През декември 1926 г. по решение на ЦК на БКП емигрира в СССР. От с.г. е член на ВКП (б). Установява се в Москва и става директор на училище. Известно време изпълнява партийни задачи в Украйна. Заболява тежко. Умира в болница.

Георгиев, Владо (В. Г. Кръстев) (псевд. бай Иван) (1897–1944) – генерал-майор. Член на БКП от 1919 г. Участва във Войнишкото въстание 1918 г. От 1919 г. работи в София като общарски работник и едновременно следва право в Софийския университет. Член на Ючбунарската секция на БКП (т.с.). След Септемврийското въстание 1923 г. ръководи Военната организация на БКП в Пловдив. През ноември 1924 г. е арестуван и осъден на 10 г. затвор. През 1929 г. е амнистиран. Заминава за СССР, работи в ЦК на МОПР. От 1933 г. учи в МЛШ. През 1937–1938 г. е интербригадист в Испания, командва танков батальон. През 1939 г. се завръща в България. Привлечен е в състава на ЦК на БКП (1940). VII пленум на ЦК (януари 1941 г.) го избира за член на ПБ на ЦК. През март 1941 г. е арестуван и осъден на 7 години затвор, откъдето бяга през август 1943 г. Политкомисар е на I Софийска ВОЗ. Загива в сражение при полицейска блокада.

Георгиев, Здравко Велев (1914–1986) – член на РМС от 1931 г., на БКП – от 1934 г. Член на ОК на РМС – София (1936–1937); инструктор на ЦК на РМС (1937–1939). Нелегален (1941–1944). Един от организаторите на партизанското движение в България, началник-щаб на I ВОЗ (1943–1944). След 9 септември 1944 г. служи в БНА. Завършва Военната академия „М.В. Фрунзе“ (1947). Зам.-министър на МНО (1961–1970). Генерал-полковник.

Георгиев, Иван (И. Г. Бучаков) (1888–неизв.) – член на БКП от 1918 г. Учител. Член на ОК на БКП – Бургас (1920–1923). Участник в Септемврийското въстание 1923 г. Емигрира в СССР през 1923 г.; член на ВКП (б) – от 1924 г. Репресиран (1938), загинал. Реабилитиран посмъртно (1956).

Георгиев, Иван (И. Г. Недев) (1901–1971) – член на БКП от 1920 г. Участник в дейността на ДРО, член на ЦК на ДРО (1932), редактор на „Добруджанско знаме“ (1928–1934). В годините на Втората световна война интерниран в лагерите „Гонда вода“ и „Еникьой“ (1941–1943), през 1944 г. осъден на доживотен затвор. След 9 септември 1944 г. е администратор на в. „Работническо дело“ (1944–1948); директор на ДТП „Разноизнос“ (1950–1954); търговски представител на България в Букурещ (1955–1960). Член на Контролната комисия на ЦК на БКП (1960–1966); член на ЦКРК на БКП (1966–1968).

Георгиев, Кимон (К. Г. Стоянов) (1882–1969) – политически и държавен деец. Ръководител на преврата на 19 май 1934 г. Министър-председател (май 1934 – януари 1935 г.) След свалянето му от власт постепенно преминава на страната на

демократичната опозиция. Участва в народнофронтовско движение (1936–1939). Противник на обвързването на България с Германия. Приема програмата на ОФ и като лидер на „Звено“ има големи заслуги за създаването и дейността на НК на ОФ. Участва в подготовката за завземане на властта от ОФ на 9 септември 1944 г. Министър-председател на първото правителство на ОФ.

Георгиев, Коста (1878–1925) – военен деец, ген-лейтенант. Член на Демократическия сговор и на Съюза на запасните офицери. Народен представител в XXI ОНС (1923–1927). Убит от комунистическа бойна група.

Георгиев, Любен Спасов (1901–неизв.) – член на БКП от 1924 г. Технически сътрудник на ЦК на БКП (1923–1925). Политзатворник (1929–1934). Член на Софийския ГК на БКП (1935). Укрива нелегални в дома си (1941–1944). След 9 септември работи в железопътния транспорт.

Георгиев, Михаил (М. Г. Видов) (1890–1966) – деец на БКП. Член на БКП от 1921 г. Работи по нелегалните канали за връзка със Съветска Русия. Участва в Септемврийското въстание (1923). След него емигрира в СССР. През 1928 г. се завръща в Добрич с партийно поръчение да работи в освободителното движение на добруджанските българи. Става член на ЦК на Добруджанската революционна организация (1928). През 1935 г. при провал е арестуван, инквизиран и осъден на 8 години, които прекарва в мрачния румънски затвор Дофтана. След възвръщането на Южна Добруджа е освободен с разклатено здраве.

Георгиев, Петър (П. Г. Желязков) (1891–1978) – член на БРСДП (т.с.) от 1910 г. Редактор във в. „Работническо дело“ (1918–1923) и във в. „Звезда“ (1923–1924). След Септемврийското въстание 1923 г. е член на ЦК на БКП. Политически секретар на ИБ на ЦК на БКП (1926–1928). От 1928 до 1935 г. излежава присъда за нелегална дейност. В годините на Втората световна война интерниран в лагер „Кръсто поле“ (1941–1942). След 9 септември 1944 г. е зам.- главен и главен редактор на в. „Работническо дело“ (1945–1950). Професор в Софийския университет (1951–1961). Директор на Института по история на БКП при ЦК на БКП (1956–1962).

Герджиков, Михаил (1877–1947) – войвода, сподвижник на Г. Делчев и Я. Сандански. Учи в Пловдив, следва право в Лозана и Женева. Един от основателите на Македонския таен революционен комитет (МТРК). В ЦК на ВМРО се включва през 1900 г. в Солун. От 1902 г. поема ръководството на Одринския окръг на ВМОРО, а през 1903 г. ръководи Преображенското въстание в Тракия. През Първата световна война участва със своята чета в българската армия. През 1924 г. емигрира във Виена, където се включва в редовете на ВМРО (об.). Поради неразбирателство с Д. Влахов и др. ръководители на ВМРО (об.), стремящи се да наложат линията на Коминтерна за пълната комунизация на ВМРО (об.), заминава за Истанбул. Завръща се в България през 1934 г. след забраната и разпускането на ВМРО на Ив. Михайлов. Отказва се от политическа дейност.

Гернле, Едвин (1883–1952) – член на Германската КП от 1918 г. През 1924–1933 г. е депутат в Райхстага. От декември 1933 г. се намира в СССР. През 1933–1940 г. работи в Международния аграрен институт в Москва. През 1940–1942 г. е сътрудник на Института за световно стопанство и световна икономика. През 1942–1945 г. е преподавател в антифашисткото училище за военнопленници. През 1945 г. се завръща в Германия.

Гешков, Марин Димитров (псевд. Грозданов) (1903–1985) – член на БКМС от 1919 г., на БКП – от 1923 г. През 1923 г. емигрира в Югославия, а оттам – в СССР. Учи

в Академията за комунистическо възпитание „Крупская“ в Москва. Връща се в България (1931–1933), след това отново емигрира. Член на ЗБ на ЦК на БКП и сътрудник на Коминтерна (1934–1936). Делегат на VII конгрес на Коминтерна (1935). След завръщането си в България от 1936 до 1940 г. е член на ПБ на ЦК на БКП. В годините на Втората световна война е интерниран в лагера „Еникьой“. След 9 септември 1944 г. е пом.-командир на I Софийска дивизионна област; главен редактор на БТА; директор на Дирекция в МФ и в Управление „Пенсии и социални грижи“.

Гилин, Димитър Ангелов (1899–1975) – член на БКП през 1919–1925 г. и от 1944 г. Емигрант в СССР и член на ВКП (б) през 1925–1944 г. През май 1944 г. е спуснат с парашут в Югославия и се присъединява към българските партизански части. След 9 септември 1944 г. работи в МВР – инспектор в Гранични войски, командир на Гранична школа, началник на Вътрешни войски (1946–1955). Генерал-майор.

Гинев, Никола Филипов (1890–1923) – партийен деец, публицист и поет. Син на учителя Филип Гинев. Член на БРСДП (т.с.) от 1912 г. Завършва право в Софийския университет (1913). Работи като адвокат в Пловдив. През Първата световна война води антивоенна пропаганда на фронта. По време на преврата на 9 юни 1923 г. се обявява за въоръжена съпротива срещу превратаджиите. На 16 септември 1923 г. е определен за ръководител на Военнореволюционния комитет в Пловдив. На 24 септември е арестуван, жестоко инквизиран и убит край Пловдив.

Гиргинов, Александър (1879–1953) – политически деец, юрист и публицист. Завършва право с докторат в Лайпциг. Работи в България като адвокат. Един от лидерите на Демократическата партия. Народен представител в XIV (1908–1911), XVI (1913), XVII (1914–1919), XVIII (1919–1920), XIX (1920–1923), XX (1923), XXI (1923–1927), XXII (1927–1931) и XXIII (1931–1934) ОНС. След преврата на 9 юни 1923 г. се включва в Демократическия сговор, но в началото на 1924 г. излиза и минава в опозиция на сговористския режим. Министър на финансите (до окт. 1931 г.), а след това на вътрешните работи и народното здраве в правителството на Народния блок (1931–1934). По време на Втората световна война е на страната на буржоазната опозиция. Министър на финансите и временно управляващ Министерството на търговията, промишлеността и труда в правителството на К. Муравиев (2–8 септември 1944 г.). След 9 септември 1944 г. е осъден на 1 година затвор от Народния съд. През пролетта на 1945 г. заедно с Н. Мушанов възстановява Демократическата партия, която става една от активните сили на опозицията против правителството на ОФ. За тази дейност е изпратен в лагер в Белене, където умира.

Гичев, Димитър Любомиров (1893–1964) – член на БЗНС от 1911 г. През 1920–1923 г. – управител на Пловдив. Един от създателите на БЗНС „Врабча 1“ и негов ръководител (1926–1944). Депутат в XXI, XXII, XXIII (1923–1931) и XXIV (1938–1939) ОНС. Министър на земеделието (1931–1933) и на търговията (1933–1934) в правителството на Народния блок. След преврата на 19 май 1934 г. е в опозиция, един от създателите на т.нар. „петорка“. През Втората световна война е противник на ОФ, на въоръжената съпротива. Министър без портфейл в правителството на К. Муравиев (2–8 септември 1944 г.), за което е осъден от Народния съд, но през 1945 г. е освободен. Минава на страната на опозиционния БЗНС. През 1948 г. осъден на доживотен затвор. Умира в затвора.

Гичев, Димитър Николов (1888–1923) – в социалистическото движение се включва като ученик в гимназията. Член на БКП (т.с.). Завършва право в Софийс-

кия университет. Адвокат в Неврокоп (Гоце Делчев), след това в София. Активен деец на Софийската партийна организация. През 1922 г. е привлечен във Военната комисия на ЦК на БКП, отговаря за снабдяването с оръжие. След преврата на 9 юни 1923 г. се обявява срещу заетата от ЦК на БКП тактика на „неутралитет“. През август 1923 г. е избран за член на Военнотехническият комитет при ЦК на БКП за подготовка и ръководство на Септемврийското въстание 1923 г. Същевременно е член на Софийския военнореволюционен комитет. На 21 септември полицията обкръжава нелегалната му квартира на ул. „Веслец“ 53 по време на заседание на комитета и за да не бъде заловен се самоубива.

Главинов, Васил Костов (1869–1929) – член на БРСДП от 1893 г. През 1894 г. по указание на Д. Благоев заминава за Велес, където създава първата социалистическа група в Македония. През 1895–1896 г. е един от създателите на Македонската революционна социалдемократическа група и неин ръководител. След Младотурската революция 1908 г. по поръчение на ЦК на БРСДП (т.с.) възглавява социалистическото движение в Македония и Одринско. По време на войните (1912–1918) е член на ръководството на Софийската партийна организация и на синдикалната организация. Заедно с Д. Хаджидимов застава начело на създадената през 1920 г. към ЦК на БКП Централна емигрантска комисия, а по-късно и на Емигрантския комунистически съюз. Арестуван и затварян два пъти – след преврата на 9 юни 1923 г. и през април на 1925 г.

Главинчев, Лев (1903–1970) – член на БКП от 1941 г. През 1922–1926 г. следва право в Софийския университет. От 1928 г. е член на ВМРО (об.). През 1936 г. за антивоенна дейност е осъден на 15 г. затвор. Освободен през 1940 г. Член на Централната военна комисия при ЦК на БРП (1942–1943). Командир на I ВОЗ (май–септ. 1943 г.). Сътрудник на Главния щаб на НОВА (1943–1944). Участва активно в организирането и провеждането на преврата на 9 септември 1940 г. в София; след това – в Отечествената война на България (1944–1945). Работи в МВР (1945–1946), зам.-командир на Гранични войски (1947–1949). Член на Контролно-ревизионна комисия при ЦК (от 1966 г.). Нарoden представител в V НС.

Голденщайн, Ефраим Соломонович (псевд. Черски) (1882–1938) – в РСДРП от 1909 г. Участва в революционното движение в Русия (Кишинев и Одеса), в Германия, Австрия и Полша. През 1919 г. влиза в Полската КП, през 1921 г. – РКП (б). Работи в НКВД и едновременно в Чуждестранния отдел (ИНО) на ГПУ и ОГПУ. През 1921–1923 г. е в Полша, през 1923–1925 г. – в пълномощното представителство на СССР в Австрия (2-и секретар), през 1925–1926 г. – в Анкара (2-и секретар) и генерален консул в Истанбул, през 1927–1930 г. – в Берлин (2-и секретар). Репресиран, разстрелян. Реабилитиран.

Гологанов, Димитър Иванов (1901–неизв.) – издател. От 1924 г. живее в София. Разпространител на марксистка литература (1928–1936). През 1936 г. открива книжарница „Ново образование“ в София, в която продава марксистка и научна литература. През 1937–1944 г. се занимава със самостоятелна издателска дейност. Издава трудовете на Т. Павлов – „Философията и частните науки“ (1940), „Съвременни философски учения“ (1941) и др.; на Жак Натан – „Развитие на икономическата мисъл след Рикардо“ (1941); произведенията на Кр. Белев, М. Марчевски, Г. Белев, Д. Полянов и др., както и съветска литература – „История на дипломатията“ (под ред. на В. П. Потьомкин, т. I, 1941), произведения на А. И. Опарин, М. М. Ковалевски и др. След 9 септември 1944 г. работи в книгоиздателство „Нариздат“.

През 1944–1953 г. е директор на Софийското градско и окръжно предприятие „Печатни произведения“.

Господинов, Асен (1883–1943) – адвокат, общественик, публицист. Завършва Педагогическото училище в Силистра и право в Софийския университет (1913). Специалист по административно право. Главен секретар на Министерството на вътрешните работи и народното здраве (1918). Член на БСДП, народен представител в XXI ОНС. Деец на Добруджанското емигрантско движение, член на Изпълнителния комитет и Висшия добруджански съюзен съвет на Съюза „Добруджа“ и редактор на печатния му орган в. „Добруджа“.

Готвалд, Клемент (1896–1953) – деец на Чехословашката КП, член на ЦК на ЧКП от 1925 г., на ПБ на ЦК – от 1926 г. От 1929 до 1945 г. е генерален секретар на ЦК на ЧКП. От 1929 г. е член на Президиума на ИККИ, през 1935–1943 г. е член на Президиума и секретар на ИККИ. От ноември 1938 г. до освобождението на Чехословакия е в Москва. През 1945–1953 г. е председател на ЧКП, през 1948–1953 – президент на Чехословашката република.

Градинаров, Христо (Тачо) (1885–1958) – делегат на Първия конгрес на БКП. Член на ОК на БКП и Военната ѝ организация в Плевен. Участва в Юнското въстание (1923). Осъден като организатор на въстанието на доживотен затвор. След амнистирането му (1924) продължава политическата си дейност. През 1941 г. е интерниран в лагера „Кръсто поле“. След 1944 г. работи в Градския народен съвет в Плевен.

Григоров, Петър Иванов (1891–1962) – член на БРСДП от 1918 г. Завършва право в Софийския университет. Участва в Септемврийското въстание (1923) и в подготовката на въоръжено въстание през 1924–1925 г. Политемигрант във Франция (1925–1928), Германия (1928–1931). Член на партийните групи за съдействие на БКП зад граница. От 1931 до 1933 г. е в България. Сътрудник на нелегалната резидентура на И. Винаров в Австрия (1930–1933), работи в Берлин, Прага, Виена, Острава. Организатор на кампания в защита на Г. Димитров, Б. Попов и В. Танев в Швейцария, където следва (1933–1936), получава журналистическо образование в Берн. Сътрудник на нелегалната резидентура на И. Винаров във Франция (1936–1937). След това заминава в САЩ и работи сред българската емиграция в САЩ (1937–1946). От 1946 г. е в България, началник на канцеларията на председателя на Министерския съвет Г. Димитров. Посланик във Виетнам и Швейцария.

Грозев, Гочо (псевд. Боян) (1900–1966) – деец на БКП. Член на ЦК на БКП от 1936 г. В годините на Втората световна война е политкомисар на щаба на II ВОЗ. От 1945 г. е кандидат-член на ПБ. Секретар на НК на ОФ от 1948 г.

Гротевол, Ото (1894–неизв.) – деец на Германската СДП, държавен деец на ГДР. Включва се в работническото социалдемократическо движение през 1910 г. Депутат в Райхстага (1925–1933). През 1945 г. е председател на централното управление на СДП. Един от основателите на Германската единна социалистическа партия (ГЕСП) (1946), съпредседател в централното ръководство на партията (1946–1949). През 1948–1949 г. е председател на Германския народен съвет. Един от организаторите на Националния фронт на демократична Германия. От деня на образуването на ГДР (7 октомври 1949 г.) до 1953 г. е министър-председател на ГДР.

Грудев, Груди Филипов (1895–1941) – член на БКП от 1919 г. Участва в Септемврийското въстание (1923), след разгрома му е арестуван, но след това освободен. През 1925–1926 г. отново е в затвора. След спечелване на общинските избори от комунистите е кмет на с. Боздуганово (1930). Секретар на РК на БКП в с. Бозду-

ганово (1932–1933). След 19 май 1934 г. минава в нелегалност Член на ОК на БКП в Ст. Загора (1935–1936). През 1936 г. е осъден задочно на смърт. Емигрира в СССР (1936). През юни 1941 г. е привлечен в група български емигранти, подготвяни за прехвърляне в България. През септември 1941 г. спуснат с парашут в България, загива в сражение с полицията.

Грудов, Тодор Димитров (1896–1935) – член на БРСДП (т.с.) от 1912 г. По време на Първата световна война развива революционна дейност сред войската. Ръководител на Карабунарската комуна (1923). През Септемврийското въстание ръководи въстаниците. През пролетта на 1924 г. създава чета, която извършва нападения и води сражения с войскови и полицейски части. От 1924 г. е в емиграция – първоначално в Югославия, а от 1925 г. – в СССР, където учи във Военнополитическата академия „Толмачов“ в Ленинград. След това е политкомисар в Червената армия. Умира в Днепропетровск.

Грънчаров, Димитър Нинев (1883–1925) – деец на БЗНС. Публицист, адвокат. Завършва право в Софийския университет (1911). Член на Върховния съвет на БЗНС. Привърженик на единния фронт. В брошурата „Блок на трудовата демокрация“ (1924) и в редица свои статии обосновава идеята за селско-работническо правителство. След атентата на 16 април 1925 г. се самоубива, за да не попадне жив в ръцете на полицията.

Грънчаров, Никола Димитров (1879–1942) – член на БРСДП от 1898 г., на БКП (т.с.) от 1919 г. и на ВКП (б) от 1925 г. През 1906 г. основава партийната организация в с. Манастир, Варненски окръг. От 1909 до 1912 г. учителства в Кюстендилско. За активното си участие в Транспортната стачка (1919–1920) е лишен завинаги от правото да учителства. През 1920 г. е избран за кмет на Втората кюстендилска комуна (1920–1921). След преврата на 9 юни 1923 г. емигрира в Югославия. По-късно се прехвърля в СССР, където е на партийна работа.

Гугински, Метакса Христов (псевд. Густав Бенеш) (1911–1941) – член на РМС от 1931 г., на БКП – от 1932 г. Секретар на РМС в Асеновград (1931–1932). Тютюноработник, член на профсъюза на тютюноработниците. След като постъпва в казармата (1932), организира АМИ-групите. При разкриване на нелегалната организация (февр. 1933) е арестуван. Избягва от ареста и емигрира в СССР (1933). Осъден задочно на 7 и половина години затвор. Следва в КУНМЗ. От октомври 1936 г. е интербригадист в Испания. През април 1939 г. се завръща в СССР и продължава образованието си в Московския електромеханичен техникум. След 22 юни 1941 г. е мобилизиран, включен в специални части за действия в тила на противника. На 22 септември 1941 г. е спуснат с парашут в България. Загива в престрелка с полицейски части край с. Бостина, Смолянски окръг.

Густинич, Драгутин (псевд. Степанский) (1882–1974) – един от основателите на Социалистическата работническа партия на Словения (1920). Делегат на II конгрес на ЮКП. През 1923–1924 г. е представител на ЮКП в Президиума на БКФ. След завръщането си в Любляна (1924) е член на ПБ на ЦК на ЮКП (до 1926 г.), член на Областния комитет на ЮКП (до 1931 г.). През 1929–1931 г. е в затвора. През 1931 г. пристига в СССР. Преподава в КУНМЗ. През 1936 г. е изпратен в Испания. Завръща се в СССР през 1939 г. Работи в МАИ и в Института за история към АН на СССР. През 1944 г. се завръща в Югославия. Изключен от ЮКП, възстановен през 1974 г.

Гутман, Йозеф (1902–1958) – член на Чехословашката компартия от основа-

ването ѝ. През 1920 г. е избран за член на ПБ на партията и редактор на в. „Руде право“. На XI пленум на ИККИ (април 1931 г.) е избран за член на Президиума и на Политсекретариата на ИККИ. През 1932–1933 г. критикува позицията на Германската КП и на Коминтерна по отношение на фашизма.

Гълъбов, Никола Христов (1882–1923) – адвокат. Член на БРСДП (т.с.). В социалистическото движение влиза като ученик. През 1919–1923 г. е сътрудник на окръжния комитет на БКП (т.с.) в Пловдив. Кмет на Пловдивската комуна (1919–1920). Участва в подготовката на Септемврийското въстание 1923 г. В навечерието на въстанието – на 12 септември е арестуван и убит в м. „Кемера“ край Пловдив.

Гърланов, Тодор Димов (1899–неизв.) – през 1919 г. е приет за член на БКМС, а на БКП – през 1922 г. Участва в Септемврийското въстание, след което със задочна смъртна присъда емигрира в СССР. Приет е за член на ВКП (б) през 1924 г. По решение на ЗБ на ЦК на БКП е включен в групата на подводничарите, прехвърлена в България за организиране на съпротивително движение в Странджанския край. Отново е осъден задочно на смърт. Месеци наред е нелегален без връзка с БКП. Решава отново да емигрира и през Турция преминава в Сирия, където е държан в английски затвори и лагери, но успява да стигне в СССР. След 1945 г. се завръща в България и е ръководител на различни предприятия в Бургас.

Гюлеметов, Христо Христов (псевд. Бонбона) (1899–1924) – деец на БКП. Член на партията от 1920 г. Като студент по право в Софийския университет участва в студентското движение. За дейността си неколкратно е арестуван и затварян. Участва в подготовката на Септемврийското въстание (1923). След него се изявява като фактически ръководител на Южнобългарската област на Военната организация. Предаден, води престрелка с полицията и се самоубива.

Гюмюшев, Жечо Петров (псевд. Шварц) (1898–1944) – член на БКП от 1919 г., на РКП(б) от 1923 г. Участва в Първата световна война и във Войнишкото въстание (1918). Изпратен на партийната работа във Варна, член на Варненската база за оръжие с ръководител Г. Чочев, обслужваща канал за свързка Варна–Одеса, Варна–Севастопол (май 1921–август 1923 г.). Едновременно е сътрудник на 2-ия отдел на РУ на щаба на РККА. Член на областното ръководство на военната организация на БКП във Варна (1924–1925). От 1925 г. е в СССР, завършва институт (1929) и работи на Московския електрозавод. Интербригадист в Испания (1936–1939). Сътрудник на ЗБ на ЦК на БКП. В състава на българо-югославска група излита със самолет за Югославия и загиба в самолетна катастрофа.

Давидович, Любомир (1863–1940) – сръбски и югославски политически и държавен деец. Един от основателите и водач на Независимата радикална партия (1901). Министър на образованието през 1904, 1919–1917, 1918–1919 г. Създател на Демократическата партия (1919), министър-председател на СХСК от август 1919 до февруари 1920 г., от юли до ноември 1924 г. От 1929 г. минава в опозиция.

Даладие, Едуард (1884–1970) – френски министър (1924–1940 с малки прекъсвания). Премиер-министър през 1933, 1934, 1938–1940 г. Депутат (1946–1958).

Дамянов, Атанас (А. Д. Иванов) (1899–1941) – член на БКМС и на БКП от 1920 г. Член на ВКП (б) от 1924 г. Работник. Секретар на комсомолската организация в с. Дълбоки (1922–1923). За участие в подготовката на Септемврийското въстание (1923) е арестуван на 10 септември, освободен през ноември 1923 г. Емигрира в СССР (1924). Завършва КУНМЗ (1929). През февруари 1930 г. се завръща в Бъл-

гария. През 1931–1934 г. е член на Окръжния комитет на БКП в Стара Загора, инструктор на ЦК на БКП, секретар на ОК на РП в София и член на ЦК на БКП, секретар на ОК на РП във Варна, секретар на ОК на БКП в Стара Загора. Многократно е арестуван и интерниран. След провал през 1934 г. минава в нелегалност; осъден задочно на дългогодишен затвор. Привлечен е за член на Софийския ОК на БКП. През октомври 1936 г. емигрира отново в СССР. След 22 юни 1941 г. постъпва в специалните части на Червената армия и е определен за командир на група (4-ма български политемигранти и 1 съветски радист), която е спусната с парашут в България на 14 септември 1941 г. Загива при престрелка с полиция и войска край с. Оризари, Сливенски окръг.

Дамянов, Георги (Г. Д. Първанов) (псевд. Белов) (1892–1956) – член на БРСДП (т.с.) от 1912 г. Учител в с. Ковачица, Монтанско. Уволнен за социалистическа пропаганда. Участва в Първата световна война като офицер. През 1919–1923 г. е районен партийен секретар, член на окръжния комитет на БКП във Враца. Участва в Септемврийското въстание (1923), командир на Лопушанската дружина. Осъден задочно на смърт. Емигрира в Югославия, а през 1925 г. – в СССР. Завършва Военната академия „Фрунзе“ (1929), след което служи в Червената армия. През 1934 г. преминава на работа в Коминтерна. Завръща се нелегално в България и заедно с Тр. Костов и Ст. Димитров подготвят и провеждат VI пленум на ЦК на БКП (1936). На пленума е избран за член на ПБ. През 1937 г. заминава отново в СССР и работи в ИККИ като завеждащ отдел „Кадри“. Член на ЗБ на ЦК на БКП. През октомври 1944 г. се завръща в България. Завеждащ Военния отдел на ЦК на БКП (1944–1945). От 1945 г. е член на ПБ. През 1946 г. е избран за секретар на ЦК на БКП. Министър на отбраната (1946–1950). Генерал-лейтенант. От май 1950 г. до смъртта си е председател на Президиума на НС.

Дамянов, Райко (Р. Д. Райков) (псевд. Веселин) (1903–1986) – член на БКМС от 1924 г. Арестуван и осъден на 7 г. затвор. Избягва от затвора (1927) и емигрира в Югославия, а оттам – в СССР. Член на БКП и ВКП (б) от 1930 г. В Москва завършва Академията за комунистическо възпитание „Крупская“ (1929–1932) и се завръща нелегално в България. На V пленум на ЦК на БКП (1935) е избран за член на ЦК (до 1966 г.). През 1936 г. повторно емигрира в СССР. През 1938–1939 г. е интербригадист в Испания, след което се завръща пак нелегално в България. От 1940 г. отново е в затвора, откъдето избягва (1943) и се присъединява към Габровския партизански отряд. След 9 септември 1944 г. заема отговорни партийни и държавни длъжности. Член на ПБ на ЦК на БКП (1945–1962). Председател на ЦС на ОРПС (1945–1950). Зам.-председател и първи зам.-председател на МС (1950–1962).

Данаилов, Тодор (1872–1959) – член на БРСДП от 1905 г. От 1909 г. е деловодител на ЦК на БРСДП (т.с.), а за известно време и секретар на Софийската партийна организация. След Септемврийското въстание премина към ликвидаторското течение.

Данов, Иван Драганов (1893–1985) – член на БРСДП (т.с.) и на БКП (1917–1930) и от 1946 г. Завършва право в Софийския университет (1915). Адвокат във Враца (1922–1924) и Разград (1924–1944). След 9 септември 1944 г. е председател на Русенския апелативен съд (1945–1946), главен прокурор при Върховния касационен съд (1946–1948), помощник главен прокурор на НРБ.

Даскалов, Райко Иванов (1886–1923) – член на БЗНС от 1913 г., сподвижник на Ал. Стамболийски. Един от водачите на Войнишкото въстание (1918). Емигрира

в Гърция. След обявяването на амнистия (1919) се завръща в България. Влиза във Върховния съвет на БЗНС. От октомври 1919 г. до февруари 1923 г. заема последователно длъжността министър на земеделието, на търговията, на промишлеността и на труда, на вътрешните работи и на народното здраве. От май 1923 г. е посланик в Чехословакия. След преврата на 9 юни 1923 г. създава и оглавява ЗП на БЗНС със задача да организира борбата за възстановяване властта на БЗНС. Застрелян в Прага на 26 август 1924 г. от екзекутор на ВМРО.

Даскалов, Тачо Колев (1898–1964) – партиен и държавен деец. Учител, по-късно адвокат. Член на БРСДП (т.с.) от 1918 г. Участва в Първата световна война като офицер. Завършва право в Софийския университет (1931). Член на Окръжния комитет и окръжен партиен организатор в Стара Загора (1920–1923). Един от ръководителите на Септемврийското въстание в Старозагорско. След поражението му арестуван и осъден, през 1924 г. е амнистиран. През 1924–1925 г. ръководи ВО на БКП в Старозагорски окръг. Делегат е на Виенския разширен пленум на ЦК на БКП (т.с.) (1926). Член на ЦК на РП (1930–1935). През 1935–1937 г. е в затвора. През 1941–1944 г. е член на Окръжния комитет на БРП и представител на ЦК в Стара Загора. През 1942–1944 г. е в концлагер. След 9 септември 1944 г. първоначално е секретар, а по-късно е председател на Областния комитет на ОФ в Стара Загора. Народен представител във ВНС, в III и IV НС. Секретар на Президиума в III НС (1958–1961), член на Президиума на IV НС (1962–1964).

Даскалов, Теодосий (1890–1945) – завършва Военното училище и Военната академия в София. Участва в Балканските и Първата световна война. След това последователно е командир на 5-и артилерийски полк, на 5-а дивизия и на 4-а армия. От 1938 до 1942 г. е министър на войната. Осъден е от Народния съд и е екзекутиран.

Дашин, Михаил (1882–1924) – член на БРСДП от 1899 г., а от 1903 г. е секретар на Самоковската партийна организация. През 1919 г. става член на софийския окръжен комитет на партията, а през 1922 г. е избран за член на партийния съвет при ЦК. През 1919–1921 г. е кмет на Самоковската комуна. Един от ръководителите на Септемврийското въстание в Самоковско и Ихтиманско. Убит на 18 август 1924 г. в Самоков.

Дворянов, Пенчо (1881–1942) – член на БКП. Кооперативен деец. Народен представител от БКП (т.с.) в XIX ОНС (1920–1923). Ръководител на Юнското въстание в Карловско. Участва в Септемврийското въстание (1923) и в подготовката на ново въоръжено въстание през 1924 г. Член на Военната организация на БКП в Карлово. Умира в концлагера „Кръсто поле“.

Делев, Ради (неизв.–1925) – член на БКМС и секретар на комсомолско дружество в родното му с. Войводско (сега Воеводенец), Хасковско. Участва в македонското движение, в четата на тракийския войвода Маджаров. Участва в Септемврийското въстание (1923), след което емигрира в Турция и попада в затвора. Успява да избяга, завръща се в България. Организатор и войвода на Хасковската чета (1924–1925). През пролетта на 1925 г. емигрира заедно с четата в Гърция, после в Югославия. През септември 1925 г. заедно с двама четници се завръща в Югославия. Пада убит в завързалата се престрелка с полицията на 24 септември 1925 г. край с. Връбница, Софийско.

Демиревски, Васил Сотиров (псевд. Желъо) (1914–1944) – член на БКП от

1937 г. Секретар на Окол. комитет на БКП в Дупница (1938–1941). Организатор и командир на Дупнишката партизанска чета от август 1941 г., а от юни 1943 г. – на отряд „Коста Петров“ (I ВОЗ). Командир на Рило-Пиринския отряд (август–септември 1944). По време на Отечествената война е командир на 3-и гвардейски пехотен полк. Загива на 30 октомври до с. Ястребец, Бояновско (Югославия).

Джидров, Петър Спиридонов (1876–1952) – завършва право в Берлин и Цюрих. В социалистическото движение се включва от ранна младост. След разцеплението на БРСДП (1903) е един от ръководителите на широките социалисти, редактор и съредактор на техните издания в „Работническа борба“ (1903–1908), сп. „Ново общество“ (1906–1909), сп. „Обществена мисъл“ (1909), сп. „Социалдемократ“ (1920–1921) и др. От 27 септември 1918 г. до 7 май 1919 г. е министър на правосъдието в първия коалиционен кабинет на Т. Теодоров. При разцеплението на Социалдемократическата партия през 1926 г. заедно с Д. Казасов основава Социалистическа федерация. След преврата на 19 май 1934 г. сътрудничи на официалния печат.

Джюзданов, Димитър (1887–1929) – гевгелийски войвода. Член на ВМОРО от 1902 г. Куриер, четник и войвода в Гевгелийско и Скопско. Убит от политически противници, привърженици на ВМРО (ген. Ал. Протогеров).

Джуров, Добри Маринов (псевд. Лазар) (1916–2002) – армейски генерал. Член на РМС от 1932 г., на БКП – от 1938 г. През 1937 г. завършва Търговската гимназия в София. Като ученик няколко пъти е изключван за революционна дейност. През 1937–1938 г. е политзатворник. От март 1938 до декември 1940 г. като войник в 25 пех. полк е отговорник на нелегалната партийна организация в полка. Работи и във Военната организация на БКП в София. От април 1942 г. е интерниран в концлагера „Кръсто поле“, откъдето избягва. От юли 1942 г. е партизанин. Политкомисар (от септ. 1942 г.) на отряд „Чавдар“; след това командир (от април 1944 г.) на партизанската бригада „Чавдар“. От 9 септември 1944 г. до юни 1945 г. работи в МВР, след това в БНА. През 1974 г. завършва Военната академия „Фрунзе“, през 1959 г. – Военната академия при Генералния щаб на въоръжените сили на СССР „Ворошилов“. Последователно е командир на дивизия и командващ армия. От 1956 г. – зам.-министър, от март 1962 г. – министър на народната отбрана. Кандидат-член (1974) и член (1977) на ПБ на ЦК на БКП.

Дзержински, Феликс Едмундович (1877–1926) – участник в полското и руското революционно движение, съветски държавен и партиен деец. В социалдемократическо движение от 1895 г. Един от организаторите и ръководител на социалдемократията в Полша и Литва. Участник в революцията от 1905–1907 г. в Русия. Взема активно участие в подготовката и провеждането на Октомврийската революция. През декември 1917 г. е назначен за председател на ВЧК, от 1919 г. и нарком на вътрешните работи, от 1921 г. е едновременно и нарком на пътищата и съобщенията. От 1924 г. е председател на Висшия съвет на народното стопанство, като едновременно запазва и поста на председател на ОГПУ. Член на ЦК на РСДРП (б) от 1917 г., на Оргбюро на ЦК от 1921 г., на ПБ на ЦК от 1924 г. Член на ВЦИК и на ЦИК на СССР.

Димитров, Георги Михайлов (псевд. Хелмут, Виктор, Жан) (1882–1949) – член на БРСДП (т.с.) от 1902 г., от 1909 – член на ЦК на БРСДП (т.с.), от 1919 г. – на ЦК на БКП (т.с.). Ръководител на Общия работнически синдикален съюз (1904 – 1923). Един от ръководителите на Септемврийското въстание (1923), за което е осъден на смърт. От септември 1923 до ноември 1945 г. е в емиграция. От 1923 г. е

член, а малко по-късно и ръководител на ЗК на ЦК на БКП (до 1930 г.). През 1923–1925 г. е секретар на Президиума на БКФ, през 1926–1927 г. оглавява БКФ, от май 1929 до 1933 г. е секретар на ИК на БКФ и ръководител на ЗЕБ на Коминтерна в Берлин. През 1933 г. е обвинен в подпалването на Райхстага и е арестуван. След Лайпцигския процес (септември-декември 1933 г.) заминава за СССР (1934). През 1924–1935 г. е кандидат-член на ИККИ, през 1926 – 1935 г. – кандидат-член на Секретариата на ИККИ. През 1935–1943 г. е член на Президиума на ИККИ, генерален секретар на ИККИ, депутат на Върховния съвет на СССР (1937–1945). През 1944–1945 г. е завеждащ Отдела за международна информация на ЦК на ВКП (б). През ноември 1945 г. се завръща в България. От ноември 1946 г. е министър-председател на България, от декември 1948 г. – генерален секретар на ЦК на БРП (к).

Димитров, Георги Михов (Гемето) (1895–1972) – политически деец, един от лидерите на БЗНС „Александър Стамболийски“ („Пладне“). Като противник на външнополитическото обвързване на България със страните от Оста и участник в опита на английската легация да осуети присъединяването на България към Тристранния пакт, е принуден да напусне България. Емигрира през Турция в Англия (1941). След това се премества в Кайро (Египет), където участва в изграждането на „Български национален комитет“, който застава изцяло на проанглийски позиции. Непосредствено след 9 септември 1944 г. се връща в България. През 1945 г. напуска България и се установява в САЩ, където застава начело на създадения през 1948 г. „Български национален комитет“ със седалище Вашингтон. Умира във Вашингтон.

Димитров, Станке (Стефан Д. Тодоров) (псевд. Марек) (1889–1944) – член на БРСДП (т.с.) от 1904 г. През 1908 завършва педагогическо училище в Шумен, през 1919 г. – юридически факултет на Софийския университет. Участник във Войнишкото въстание (1918). От 1919 до 1923 г. е член, а от 1922 г. и секретар на окръжния комитет на БКП (т.с.) в Дупница. По същото време е народен представител. Член на партийния съвет при ЦК през 1920–1923 г. От края на 1923 г. до началото на 1925 г. е член на ЦК на БКП и организационен секретар на партията. През февруари 1925 г. заминава за Москва за участие в V пленум на ИККИ. От 1925 до 1935 г. е преподавател в КУНМЗ и МЛШ. Едновременно работи като сътрудник на Коминтерна (референт в БЛС на ИККИ) и в ЗБ на БКП. През август 1935 г., въпреки издадените срещу него смъртни присъди идва нелегално в България. Като секретар на ЦК на БКП работи за осъществяване на курса на VII конгрес на Коминтерна за народен фронт. В средата на 1937 г. се завръща в Москва. По време на Втората световна война е член на ЗБ на ЦК на БКП и ръководител на радиостанция „Народен глас“. Загива през октомври 1944 г. при самолетна катастрофа на път за България.

Димитров, Стефан (С. Д. Николчев) (1897–неизв.) – хирург, член на БКП от 1918 г. Работи като телеграфист, участва активно в стачката на железничарите (1919 – 1920), за което е уволнен от държавна служба. Завършва медицина в Берлин (1924). Ординатор в окръжна болница във Враца (1927–1928). Като активен член на Софийската партийна организация е принуден да емигрира (1928) в Грац (Австрия). През 1929 г. се завръща в България. Работи като ординатор в окръжна болница във Враца. Уволнен по политически причини, остава на частна практика в града. Сътрудничи на нелегална група „Дубок“, ръководена от Ал. Пеев („Боевой“), за което е арестуван (1943). Лекар е на партизанския отряд „Г. Генов“. Един от основателите на областния комитет на ОФ във Враца (1943). Доцент и зав. катедра в Медицин-

ския факултет на Пловдивския университет (1947). Зам.-министър (1948–1950) на народното здраве и социалните грижи. Професор (1950) и зав. катедра (1950–1964) във ВМИ в София.

Димитров, Съби (С. Д. Денев) (псевд. Михайлов, Добрев, Бакърджиев, Борис Удоров, Дуков) (1900–1941) – член на БКП от 1921 г. Член на Сливенския окръжен комитет на БКП (1931–1935). През 1931–1933 г. е депутат в Народното събрание и председател на парламентарната група на РП. От 1932 г. е член на ЦК, от 1933 г. – секретар на ЦК на РП. След 19 май 1934 г. минава в нелегалност. Осъден задочно на 12 ½ години затвор. VII конгрес на Коминтерна (1935) го избира за кандидат-член на ИККИ. По време на Гражданската война в Испания (1936–1939) е представител на ЦК на БКП при ЦК на Испанската КП и отговорник за българските интербригадисти. След това е на работа в апарата на ИККИ в Москва. На 11 август 1941 г. се завръща нелегално в България. Загива по време на полицейска блокада в Сливен.

Димитров, Теохар – вж Бакърджиев, Теохар Димитров

Димитров, Филип (Ф. Д. Филипов) (псевд. Мирчо) (1901–1929) – син на социалистическия деец и народен учител Д. Филипов. Член на БКМС от 1919 г., на БКП – от 1920 г. Завършва мъжката гимназия във Враца. От 1920 г. е студент по право в Софийския университет и същевременно работи в издателския отдел на кооперация „Освобождение“. През 1922–1923 г. работи в редакция „Младеж“. По-късно сътрудничи в младежките вестници „Бъдаще“ (1924), „Светлина“ (1924–1925) и „Младежка дума“ (1926–1929). Участва в подготовката на Септемврийското въстание (1923), но на 12 септември е арестуван. След като го освобождават, работи за възстановяването на комсомолската организация на нелегална основа. През април 1925 г. отново е арестуван, инквизиран в Дирекция на полицията. Освободен е по липса на доказателствата. Член на окръжния комитет на БКМС и на ЦК на БКМС (1925–1926). През септември 1926 г. е арестуван с други членове на ЦК на БКМС. Осъден на дългогодишен затвор. Амнистиран през юли 1929 г. Умира от туберкулоза.

Димов, Васил (В. Д. Илиев) (псевд. Пеко, Морски) (1900–неизв.) – член на БКП от 1924 г., на ДРО – от 1926 г. Сътрудник на нелегалния партийен канал България – СССР през Румъния (1920–1924). Арестуван и хвърлен в затвор (1924–1926). Секретар на ОК на БКП – Варна, ръководител на нелегалния канал Варна – Румъния – Чехословакия – СССР (1927–1931). Завършва нелегален разузнавателен курс във Виена и през 1928 г. наред с партийните задачи изпълнява и такива на съветското военно разузнаване. През 1931 г. е арестуван и до 1934 г. се намира в затвора. След това отново се занимава с партийна и разузнавателна дейност, отговаря за канал за връзка със СССР по Черно море. През 1941–1944 г. от него се получава важна информация. Един от неговите агенти е хърватинът Ива Лазаревич, капитан от германската армия, сътрудник на филиала на Абвера във Варна. След 9. IX. 1944 г. е началник на ДС във Добрич.

Димов, Вергил (1901–1980) – земеделски деец, основател на БЗНС „Врабча 1“ и негов секретар през 1931–1932 г. Министър на благоустройството в кабинета на Н. Мушанов (1932–1934) и на вътрешните работи и народното здраве в кабинета на К. Муравиев (2–8 септември 1944 г.). След 9 септември 1944 г. участва активно в дейността на легалната опозиция. Преследван от отечественофронтовската власт.

Димов, Тодор (Т. Д. Тодоров) (1900–1938) – един от основателите на Варнен-

ската комунистическа младежка организация. През 1919 г. завършва гимназия и влиза в БКП(т.с.). Член е на специална нелегална група за укриване на оръжие и комунистическа литература, за посрещане и изпращане на нелегални от и за Съветска Русия. През 1921 г. заминава за Съветска Русия и участва в поддържането на канала Одеса – Варна – Одеса. След разкриването на канала (май 1923 г.) заминава за Москва, където работи известно време, но през лятото на 1923 г., във връзка с подготовката на Септемврийското въстание, прави няколко курса до Варна и обратно. През зимата на 1923 г. следва във Военната академия в Москва. През пролетта на 1924 г. се завръща в България за възстановяване на разстроените връзки по канала Одеса – Варна и за укрепването на базите във Варна и Бургас. След разкриването на база за оръжие край Бургас през август 1924 г. е арестуван. Осъден на затвор. След излизането, по решение на ЦК заминава за СССР. Участник в Гражданската война в Испания (1936–1938), където загива.

Димчев, Владимир (В. Д. Христов) (1887–1954) – адвокат, член на БРСДП (т.с.) от 1906 г. Избиран е за член на градския и за секретар на Окръжния комитет на партията в Пловдив. След Първата световна война е ръководител на партийната организация в Станимака (Асеновград). През 1919–1920 г. е народен представител. От 1921 г. е на партийна работа в Пловдив – секретар на местния и на окръжния комитет на БКП (т.с.) и член на Висшия партийен съвет (1921–1923). Участва в Юнското въстание 1923 г. в Станимашко и в подготовката на Септемврийското въстание. Арестуван на 15 септември, освободен в края на годината и въдворен в Пазарджик. Член на ръководството на МЮС (1932). Защитник на революционни дейци в много политически процеси. През 1941 г. е интерниран в концлагер „Еникьой“ („Кръсто поле“). След 9 септември 1944 г. е народен представител във Великото и в I и II НС. Член на НС но ОФ. Народен обвинител във II Върховен състав на Народен съд.

Дичев, Димо (Д. Д. Новаков) (псевд. Янов) (1902–1982) – член на БКП от 1919 г. През 1925 г. за революционна дейност е осъден на смърт, но смъртната му присъда е отменена и престоява в затвора до 1935 г. Интербригадист в Испания (1936–1939). През 1941 г. е член на военната комисия при ЦК на БРП. Интерниран с.г. в концлагерите „Гонда вода“ и „Кръсто поле“, откъдето избягва през 1942 г. Пълномощник на ЦК на БРП във Врачанска област и политкомисар на XII ВОЗ. След 9 септември 1944 г. е член на ЦК на БКП. Работи в МВР; през 1947–1949 г. е завеждащ отдел „Кадри“ на ЦК на БКП, а през 1949–1957 г. е завеждащ отдел „Външна политика и международни връзки“. Председател на Съюза на борците против фашизма и капитализма в България (1959–1961). Народен представител в I – IV НС.

Добрев, Илия (И. Д. Илиев) (1892–1981) – член на БРСДП (т.с.) от 1914 г. Народен представител на РП (1931–1934). Редактира в. „Земледелски работник“ (1932–1935) и сп. „Земледелски проблеми“ (1932). Участва в V пленум на ЦК на БКП (1935), който го избира за член на ЦК на БКП и го определя за секретар на ЦК на РП. През 1936 г. е арестуван и осъден на затвор, през 1937 г. – амнистиран. По време на Втората световна война интерниран. След 9 септември 1944 г. последователно е секретар на ОкК на БКП и председател на ОкК на ОФ (1944–1951) и председател на ОкНС (1951 – 1958) в Провадия. Член на ЦК на БКП (1954–1962).

Добрев, Кръстю Железков (1903–1976) – икономист. Член на БКП от 1924 г. Участва в Септемврийското въстание (1923), за което е осъден на смърт. Нелегален (1924–1925). През 1925 г. емигрира в СССР, където се намира до 1944 г. Завър-

шва Института за народно стопанство „Плеханов“ в Москва. През 1930–1940 г. преподава политическа икономия в Московския икономически институт, в Планова академия, в КУНМЗ; през 1941–1943 г. – във Висшата партийна школа при Коминтерна (1941–1943). В годините на Втората световна война е член на редколегията на радиостанция „Хр. Ботев“. През 1944 г. се завръща в България. Първи секретар на Обл. комитет на БКП в Ст. Загора (1944–1947), министър на търговията (1947–1950), зам.-председател на Комитета за наука, изкуство и култура (1952–1954). Професор по политическа икономия във Висшата партийна школа (1954–1972). Директор на Икономическия ин-т при БАН (1956–1976). Основател и редактор на сп. „Икономическа мисъл“. Основател и председател на Съюза на икономистите в България. Кандидат-член (1945–1948) и член (1948–1950) на ЦК на БКП.

Дончев, Димитър Малчев (псевд. Доктора) (1896–1931) – деец на БКП и националноосвободителното движение на българите от Добруджа. Член на БКП (от 1921). Във Варна участва в Септемврийското въстание (1923). Войвода на чета на Вътрешната добруджанска революционна организация, съставена от последователи на КП (1924–1926). Член на Добруджанската революционна организация (ДРО) от 1925 г. Формира нейни комитети. През 1927–1928 г. завършва партийна школа в Москва. От 1928 г. е член на ЦК на ДРО и негов организационен секретар (1930–1931). Полага усилия за масовизиране на организацията в Добруджа. През 1931 г. е привлечен за член на ЦК на Румънската комунистическа партия. Вследствие на предателство е арестуван в Букурещ. Подложен на жестоки изтезания от полицията в Букурещ и Силистра, убит „при опит за бягство“.

Дончев, Никола (Н.Д. Михов) (псевд. Калинов) (1900–1978) – член на Съюза на работническата социалдемократическа младеж от 1914 г., на БКП – от 1919 г. Един от основателите на Софийското комсомолско дружество и секретар на Ючбунарския районен комитет на БКМС. Член на Централната контролна комисия и секретар на софийския окръжен комитет на БКМС (от 1924 г.). За революционна дейност е затворен. Секретар на Софийския градски комитет и член на ЦК на БКМС (1926–1930). Завършва КУНМЗ в Москва. След завръщането в България е инструктор на ЦК на БКП. Секретар на Варненската (1935), след това на Софийската градска организация на БКП (1935–1937). На VI разширен пленум на ЦК на БКП (1936) е избран за член на ЦК. В същото време е секретар на Софийския окръжен комитет на БКП. В годините на Втората световна война е един от организаторите на нелегалната борба в София. От септември 1941 до ноември 1943 г. е в концлагер, откъдето избягва. От 1943 г. е отново секретар на Софийския окръжен комитет на БКП(к) и член на ЦК на БКП(к). През 1944 г. е партиен организатор в Ихтиманския и Самоковския район. След 9 септември 1944 г. е секретар на Софийския окръжен комитет на БКП (до 1947 г.), кандидат-член на ЦК на БКП. След 1948 г. е на отговорна стопанска работа. Народен представител във ВНС.

Дорио, Жак (1898–1945) – френски комунист. Представител на КИМ в ИККИ от 1920 г. От 1922 г. е член на Президиума на ИККИ. От 1923 г. е член на отдел „Агитация и пропаганда“ при ИККИ. Изключен от ФКП през 1934 г. Лидер на профашистката Френска народна партия (1936–1940).

Доросиев, Яко (Йоаким) Тодоров (1890–1925) – член на БРСДП (т.с.) от 1908 г. Учител. През 1921 г. е лишен завинаги от учителски права за разпространяването на комунистически идеи. Участва в подготовката на Септемврийското въстание (1923), но на 12 септември е арестуван. Освободен в началото на 1924 г. През 1924 г.

е избран за член на ЦК на БКП (т.с.). Участва в подготовката на ново въоръжено въстание, осъществява връзка между ЦК и Военната организация. През март 1925 г. на път за заседание на Военния център е проследен от полицията. В завързалата се престрелка, за да не попадне жив в ръцете на полицията, се самоубива.

Драганов, Първан Драганов (1890–1945) – дипломат и политик. Завършва Военното училище в София и военна академия в Германия. През 1920–1932 г. е флигеладютант на цар Борис III, а след това военен аташе в Берлин. Пълномощен министър е във Виена (1936–1938), Берлин (1938–1942) и Мадрид (1942–1944). От 1 юни до 2 септември 1944 г. е министър на външните работи и изповеданията в кабинета на Ив. Багрянов. Осъден на смърт от Народния съд.

Драгиев, Димитър (1869–1943) – създател на БЗНС, привърженик на развитието на БЗНС като просветителска християнско-пацифистка организация. Министър на земеделието в коалиционното правителство на Т. Теодоров (1918–1919). На XV конгрес на БЗНС (1919) води борба против Ал.Стамболийски. След конгреса е изключен от БЗНС. Със своите привърженици образува отделен малочислен съюз със седалище в Стара Загора. Приветства преврата на 9 юни 1923 г. Отказва поканата на дейците на БЗНС да оглави БЗНС и да се включи в борбата срещу правителството на Ал. Цанков. До края на живота си остава на десни позиции.

Драгнев, Георги (Г. Д. Тодоров) (псевд. Георгиев; Георгиевски; Тодоров) (1886–1955) – член на БЗНС от 1906 г. Окръжен управител в Стара Загора (1919–1920). Един от ръководителите на левицата в БЗНС (1924–1934). Депутат в XIX (1920–1923) и XX (1923) ОНС. Активен деец на селското комитетско движение (1929–1934) и председател на Националния селски комитет. През 1935–1944 г. в опозиция. След 9 септември 1944 г. е член на ПП на БЗНС (1944–1947) и негов организационен секретар (1946–1947). Министър на благоустройството (1945–1947). Народен представител в XXVI ОНС (1945–1946) и през 1946–1947 г. във ВНС.

Драгойчева, Цола Нинчева (псевд. Соня, Цветанова) (1898–1994) – участва активно в Септемврийското въстание (1923) и в дейността на Военната организация на БКП (1924–1925). Осъдена на смърт (1925), впоследствие заменена с доживотен затвор. Освободена през 1932 г. Член на ПБ на ЦК на БКП (1940–1984). Арестувана (август 1941) и интернирана в концлагера „Св. Никола“, Асеновградско, откъдето избягва (декември 1941) В работата на ПБ на ЦК по различно време отговаря за организационната дейност на партията, за работата в масовите организации и по изграждането на Отечествения фронт. Получава втора смъртна присъда (задочно) по процеса срещу ЦК на БКП (1942). Взема ръководно участие в подготовката и завземането на властта от ОФ на 9 септември 1944 г.

Драйзер, Теодор (1871–1945) – американски писател. Автор на романите „Сестра Кери“, „Джени Герхар“, „Титан“, „Финансист“, „Американска трагедия“ и др. През 1927–1928 г. посещава СССР, пропагандира успехите на социалистическото строителство в СССР. През 1945 г. влиза в КП на САЩ.

Дрангов, Кирил Борисов (1901–1946) – деец на младежкото македонско движение и ВМРО, адвокат. Роден в семейството на изтъкнатия военен педагог и военен писател Борис Дрангов. Като ученик в Първа мъжка гимназия в София се записва доброволец в българската армия през Първата световна война. През 1921 г. постъпва в Юридическия факултет на Софийския университет, където се включва в младежкото македонско движение и става основател на студентското дружество „Вардар“. След убийството на Тодор Александров (1924) участва в Горноджумайски-

те събития. Един от близките съратници на Иван Михайлов. Участва в подготовката на терористични акции на ВМРО и в осъществяването на международните контакти на организацията. След Деветнадесетомайския преврат 1934 г. е въдворяван в Лом, Севлиево и Борисовград (дн. Първомай). След 1941 г. се установява със семейството си в Скопие като адвокат и поддържа тесни връзки с активисти на ВМРО. Завръща се в София в началото на септември 1944 г. При опит да бъде арестуван при масовите арести срещу дейци на ВМРО през юни 1946 г. се самоубива.

Дряновски, Иван Петров – член на БКП. Работи в Габрово като оксигенист. За комунистическата дейност е осъден задочно на 5 г. затвор. Преследван от полицията, през 1936 г. бяга в СССР. След нападението на Германия срещу СССР е мобилизиран в Червената армия. С група политемигранти е спуснат с парашут в България в нощта на 18 срещу 19 септември 1941. Още в първия ден – на 19 септември се предава на полицията. По процеса на „подводничарите“ и „парашутистите“ (1942) е осъден на доживотен тъмничен затвор.

Дуда – австрийски комунист. По време на Първата световна война попада в руски плен. Подписва въззвание „Към Първия конгрес на Комунистическия интернационал“ от името на австрийски комунисти. След завръщането в Австрия се присъединява към австрийските социалдемократи.

Дупаринов, Спас Иванов (1892–1923) – деец на БЗНС, журналист и публицист. Завършва право с докторат в Брюксел. Член на БЗНС от 1908 г. В годините на Първата световна война се утвърждава като авторитетен ръководен деец на БЗНС, близък съратник на Ал. Стамболийски. От 1918 г. участва в редактирането на в. „Земеделско знаме“, от 1920 г. е негов главен редактор. През 1920 г. е избран за народен представител. Участва дейно в осъществяване на реформите на правителството на БЗНС. През 1922–1923 г. е пълномощен министър в Чехословакия, от март 1923 г. е министър на правосъдието. По време на преврата на 9 юни 1923 г. е в Пловдив. В края на юни е арестуван близо до Свиленград. По време на Септемврийското въстание е в пловдивския затвор. Убит при преместването му от Пловдивския в Софийския затвор.

Държански, Ангел Георгиев (1895–1964) – завършва право в Софийския университет. Работи като съдия в Мездра (1921–1923), зам.-прокурор във Врачански окръжен съд (1924–1928). От 1928 г. работи като адвокат в София. Член е на Софийския адвокатски съвет (1929–1933) и на Висшия адвокатски съвет (1937–1940). Член е на БЗНС „Врабча 1“ и на Управителния съвет на кооперативно застрахователно дружество „Земеделец“ (1934–1938). Редактор на в. „Орач“ (1937). Народен представител в XXV ОНС (1940–1944), където е опозиция на правителственото мнозинство. Член е на НК на ОФ (1944). След 9 септември е член на ПП на БЗНС „Ал. Стамболийски“. През август 1945 г. минава в опозиция на правителството на ОФ. Народен представител в VI ВНС (1946–1949) от групата на БЗНС „Н. Петков“. През 1947 г. репресиран. Бил е в лагера Белене. Умира в София. Посмъртно реабилитиран (1990).

Дюгмеджиев, Любен Димитров (1882–1967) – член на БРСДП (т.с.) от 1903 г. Учителства в Разградско и Поповско. Един от основателите на Учителската социалдемократическа организация (1905). Завършва право с докторат в Софийския университет. Участва в Балканските и Първата световна войни (1912–1918). През 1919–1923 г. е избран за окръжен съветник на БКП (т.с.) в София. Активен участник в защитата на десетки процеси срещу комунисти и антифашисти (1923 – 1939).

Народен представител и секретар на парламентарната група на БКП (1939–1941). Сътрудничи в редактирането и списването на литературна притурка на „Работнически вестник“ (1897–1939) и на сп. „Ново време“. През 1941–1944 г. е интерниран и въдворяван в концентрационните лагери. След 9 септември 1944 г. участва в изработване на социалистическото законодателството.

Еберлайн, Хуго (псевд. Алберт, Макс) (1887–1941) – член на Германската СДП от 1906 г., един от ръководителите на „Съюза Спартак“, член на ЦК на Германската КП през 1918–1928 г. Делегат на I, IV и VII конгреси на Коминтерна. През 1922 г. е член на ИККИ и секретар на ИККИ. През 1935 г. – член на Интернационалната контролна комисия. През юни 1937 г. е репресиран, през 1941 г. е разстрелян.

Енчев, Янко Стоянов (1877–неизв.) – дългогодишен печатарски работник във Велико Търново и София. Словослагател на в. „Работник“, редактиран от Гаврил Георгиев. Участва в социалистическо движение през ранния период на неговото развитие. След Септемврийското въстание (1923) застава на ликвидаторски позиции, след април 1925 г. влиза в Демократически сговор.

Енчева, Маня (М. Е. Йоловска) (1906–неизв.) – деец на младежкото комунистическо движение. Член на БКП от 1926 г. След Априлския атентат от 1925 г. е осъдена и излежава присъда. По-късно участва в учредяването на РМС. През 1929 г. е изпратена в СССР, където завършва Международната ленинска школа на Коминтерна (1931). Завръща се в България и работи в младежките комунистически организации в София, Русе и Варна, и в МОПР. От 1939 до 1944 г. е сътрудник на съветското разузнаване. Арестувана и въдворявана в лагера „Свети Никола“. След 1944 г. е стопански ръководител и общественик.

Ерио, Едуард (1872–1957) – френски политически и държавен деец, литературен историк, член на Френската академия (1946). Лидер на Радикалсоциалистическата партия (1919–1957). От 1905 до края на живота си (с изключение на 1940–1945 г.) е кмет на гр. Лион. През 1919–1940 г. е депутат, през 1936–1940 г. – председател на Камарата на депутатите. През 1924–1925 г. и юни–декември 1932 г. е министър-председател (през 1924–1925 г. е едновременно и министър на външните работи). Правителството на Ерио установява дипломатически отношения със СССР (1924), а през 1932 г. сключва пакт за ненападение със СССР. Обявява се против Мюнхенската спогодба (1938). Арестуван от правителството на Виши през 1942 г. и по-късно изпратен в концентрационен лагер в Германия (1944–1945). През 1947–1954 г. е председател на Националното събрание, а след това – почетен председател.

Жданов, Андрей Александрович (1896–1948) – съветски държавен и партийен деец, член на ИККИ. През 1925–1930 г. е кандидат-член на ЦК на ВКП (б), от 1930 г. е член на ЦК на ВКП (б). От 1934 г. е секретар на ЦК на ВКП (б) и едновременно (от декември 1934 г.) е секретар на Ленинградския областен комитет и на градския комитет на ВКП (б). От 1935 г. е кандидат-член на Политбюро на ЦК на ВКП (б), от март 1939 г. – член на ПБ на ЦК на ВКП (б). Занимава се с въпроси на международното комунистическо движение. В годините на Втората световна война е член на Военния съвет на Ленинградския фронт. От 1944 г. работи в ЦК на ВКП (б) в Москва.

Жеков, Никола (1864–1948) – генерал, политически деец. Завършва Военно училище в София и Военна академия в Торино. Министър на войната през 1915 г. През Първата световна война е главнокомандващ на действащата армия. През 1921 г. е уволнен, арестуван и съден с министрите от правителството на В. Радославов

като виновници за втората национална катастрофа. В навечерието и в годините на Втората световна война е привърженик на тясното обвързване на България с Германия. След 9 септември 1944 г. бяга в чужбина, умира в ФРГ.

Железов – вж Михайлов, Георги

Желязков, Петър – вж Георгиев, Петър

Желязов, Желяз Йорданов (псевд. Киранов, Петков) (1904–1938) – член на БКМС от 1921 г., на БКП – от 1925 г. Завършва гимназията във Варна и се отдава на организационна работа. След атентата на 16 април 1925 г. е арестуван по процеса срещу „априлци“; осъден на 15 г. затвор. През 1932 г. е освободен от затвора. През 1932–1935 г. е сътрудник на ЦК на БКМС. През 1935 г. минава в нелегалност. Емигрира в СССР, където е представител на БКМС в КИМ. Член на ИК на КИМ (1935–1937). Репресиран.

Жендов, Александър Стефанов (1901–1953) – художник, журналист и обществен деец. Член на БКП от 1924 г. Учи живопис в Художествената академия в София (1923–1925). Емигрира в Германия и учи графика и декоративни изкуства в Берлин (1925–1927). Завършва Висшия художествено-технически институт в Москва (1930). Завръща се в България по решение на ЦК на БКП. Един от видните представители на българската графика през 30-те години. Един от създателите и ръководителите на Съюза на трудовоборческите писатели и редактор на неговия орган в. „Фронт на трудовоборческите писатели в България“ (1932–1933). Член и председател на Дружеството на новите художници. След 9 септември създава ярки политически карикатури и плакати. Създава платна „Зима“, „Дебют“, „Посрещане на партизаните. 9. IX. 44.“, „Подписи за мир“ и др.

Жигур, Ян Матисович (псевд. Струмбис) (1895–1938) – латвиец. Член на РСДРП(б) от 1912 г. Участва в Първата световна война. В РККА от 1918 г. Завършва Военната академия на РККА (1923). Комбриг (1935). От юни 1924 г. е в РУ при щаба на РККА. Помощник, зам.-началник на 3-то отделение на това управление. През 1925–1928 г. е военен съветник в Китай, началник на РО при щаба на Гуанчжунската група. През 1928–1930 г. е командир и военком на 96-и стрелкови полк. От май 1930 до ноември 1937 г. е зам.-началник на Военнотехническото управление на РККА, старши преподавател във Военната академия „Фрунзе“, пом. началник по тактиката на външните съединения в Академията на Генщаба на РККА. Репресиран (14 декември 1937 г.). Посмъртно реабилитиран (7 юли 1956 г.).

Житаров, Петър Ненов (1876–1938) – завършва гимназия в Сливен. Учителства в айтоските села, където разпространява социалистическите идеи и създава първите социалистически групи. Заради социалистическата си дейност е уволнен като учител. Завършва право в Женева. През 1911–1931 г. е адвокат в Бургас. Член на окръжния комитет на БКП (1918–1923). Първи кмет на Бургаската комуна (януари 1920–август 1921 г.).

Жорга, Якоб (псевд. Рогич) – работник. Привлечен на работа в структурите на ЮКП по препоръка на ИККИ с цел подновяване на ръководните комунистически кадри.

Залка, Мате (истин. Бела Франкл) (1896–1937) – унгарски писател. Член на Унгарската КП от 1920 г. Участник в Гражданската война в Русия (1918–1920) и Гражданската война в Испания (1936–1939). Загива в сражение. Автор на разкази, повести, романи.

Занков, Георги Христов (1886–1949) – деец на националноосвободителното движение на македонските българи, серски войвода. Участник в Балканските и Първата световна война. През 1914–1919 г. е депутат в Народно събрание. През 1921 г. – пом. кмет на София. През 1922–1924 г. е председател на Илинденската организация. През 1924 г. емигрира във Виена, където участва в създаването на ВМРО (об.) и е избран за член на нейния ЦК. До 1931 г. е деец на ВМРО (об.).

Захариев, Благой (Б. З. Георгиев) (1879–1943) – завършва Пловдивската мъжка гимназия (1899), след което учителства. От 1905 г. е студент по право в Софийския университет, изключен (1907) за участието му в акцията срещу Фердинанд. След това работи в Белово, Несебър и Бургас. Участва в подготовката и провеждането на Витошката нелегална конференция на БКП (1924). През 1926 г. емигрира в СССР. Там е сътрудник в Балканската секция (по-късно Балканския лендерсекретариат) на ИККИ и преподавател в КУНМЗ. През 30-те години заболява тежко и се лекува продължително време. Умира през 1943 г. в СССР.

Захариев, Захари Симеонов (псевд. Горанов Вълкан Симеонов) (1904–неизв.) – политически и военен деец, генерал-полковник. Член на БКМС от 1924 г., на БКП – от 1926 г. Завършва Авиационното училище в България (1927). През 1931 г. емигрира в СССР, където завършва Висш Академичен курс при Военновъздушната академия „Жуковски“. Интербригадист – участва като летец в Гражданската война в Испания (1936–1939). Член на ВКП (б) от 1932 до 1944 г. По време на Великата отечествена война на Съветския съюз (1941–1944) подготвя летци за фронта. След 9 септември 1944 г. се завръща в България и служи в армията като зам.-командващ (1944–1946) и командващ военновъздушните сили (1947–1954). Зам.-министър на народната отбрана (1954–1959, 1965–1972). Командващ Противовъздушната отбрана във Военновъздушните сили (1957–1959). Военно аташе в СССР (1959–1965). През 1972–1974 г. е в инспектората на МНО. Кандидат-член от 1954 г. и член на ЦК на БКП от 1958 до 1962 г. Народен представител в I, II и III НС.

Захариев, Никола (Н. З. Ангелов) (1898–1945) – деец на БЗНС. Министър на обществените сгради, пътища и благоустройството (19 май 1934 – 21 април 1935), едновременно министър на съобщенията (1934–1935). Подпредседател на XXV НС (1940–1944); министър на търговията (февруари 1942– септември 1943 г.) във втория кабинет на Б.Филов. Осъден на смърт от Народния съд.

Зиновиев, Георги Евсеевич (ист. Радомислски, Овсей – Герш Аронович) (1883–1936) – член РСДРП от 1901 г. През 1902 г. учи в Бернския университет (химия, след това философия). От 1906 до 1908 г. е в Русия и се занимава с нелегална партийна работа. От 1908 до април 1917 г. е в емиграция. От 1912 до 1927 г. е член на ЦК, през 1919–1926 г. – член на Политбюро на ЦК на РКП(б). През 1917–1926 г. председател на Петроградския съвет. През 1919–1926 г. е Председател на Коминтерна, през 1927 г. е отстранен от работа в Коминтерна. От 1927 до 1934 г. три пъти е изключван от партията, изселван. През 1935 г. заедно с Каменев оглавява „Новата опозиция“. На 16 януари 1935 г. е арестуван, осъден на 10 г. затвор. На 24 август 1936 г. по делото на т.нар. „антисъветски обединен троцкистско-зиновиевски център“ е осъден на смърт. Реабилитиран през 1988 г.

Златарев, Димитър Василев (Фьодоров) (1896–1937) – член на БКП от 1919 г. От 1919 до 1925 г. е член на окръжния комитет на БКП в София. Участник в подготовката на Септемврийското въстание. През 1924 г. се включва в работата на Военната организация и е един от нейните ръководители. След атентата на 16 ап-

рил 1925 г. заминава за СССР. Член на ВКП (б) от 1925 г. През 1930–1935 г. оглавява фракционна група в БКП. Арестуван през 1937 г. и по-късно убит. Посмъртно реабилитиран (1955).

Златков, Манол (1887–1951) – член на БРСДП (т.с.) от 1907 г. През 1921–1922 г. е кмет на Берковската комуна. Участва в Септемврийското въстание 1923 г. като член на Околийския революционен комитет. След поражението на въстанието емигрира в Югославия, а по-късно се прехвърля в СССР. След 9 септември се завръща в България и участва в общественно-политическия живот на България.

Знеполски, Денчо (ист. Младен Гюров Гигов) (1920–1989) – генерал-лейтенант. Член на РМС от 1935 г., на БКП – от 1939 г., кандидат-член на ЦК на БКП (1966 – 1976). От февруари 1943 г. е нелегален и се включва в партизанското движение в Югославия. През юни 1943 г. преминава в Трънския партизански отряд и по-късно става негов командир. От май 1944 г. е командир на Втората софийска народноосвободителна бригада. От 6 септември 1944 г. е зам.-командир на Първата софийска партизанска дивизия. Взема активно участие в установяването на отечественофронтовската власт. Участва в Отечествена война на България 1944–1945 г. като командир на I гвардейски народен полк. След войната е на служба в БНА до пенсионирането му през 1970 г.

Зуйбаров, Георги Димитров (1885–1925) – член на БРСДП (т.с.) от 1907 г. Завършва право в Софийския университет. През 1909 г. се установява като адвокат в Самоков. През 1910 г. е избран за кмет на първия комунистически общински съвет в България – Самоковската комуна. След падането на комуната (12 февруари 1921 г.) се премества в София, където работи като адвокат и продължава революционната си дейност. По време на Първата световна война е мобилизиран, води активна революционна дейност в армията. През 1918 г. е избран за общински съветник на БРСДП (т.с.) в Самоков. Участва в подготовката на Септемврийското въстание (1923) в бившата Самоковска околия. През април 1925 г. е арестуван и удушен от агенти на III секция при Министерството на войната.

Ибарури, Долорес (псевд. Пасионария, Долорес) (1895–1991) – деятелка на испанското комунистическо движение. Член на ЦК на Испанската КП от 1930 г., през 1932–1981 г. е член на ПБ на ЦК на ИКП. През 1932–1942 г. е секретар на ЦК. От 1935 г. – кандидат-член на ИККИ. Лидер на републиканците в гражданската война в Испания, през 1937 – 1939 г. е вице-председател на кортесите. В 1939 г. емигрира в СССР. През 1939–1943 г. е секретар на ИККИ. От 1942 до 1960 г. е генерален секретар на ИКП, от 1960 г. – председател на ИКП. През 1977 г. се завръща в Испания.

Иванов, Антон (А. И. Козинаров) (псевд. Богданов, Антон Иванович; Богданов Иван Борисович; Осман, Осман ага, Османлията; Боров, Антон Иванович; Велко; Лука) (1884–1942) – член на БРСДП (т.с.) от 1904 г., на БКП (т.с.) от 1919 г., член на ЦК на БКП от 1921 г. От 1907 до 1912 г. секретар на Съюза на металоработниците в България. Член на Синдикалния комитет на ОРСС. От 1918 до 1923 г. е секретар на Софийската партийна организация. В 1922 г. става член на ЦК на БКП. Участва в подготовката на Септемврийското въстание (1923). По време на въстанието е в затвора, откъдето излиза през септември 1925 г. Емигрира в СССР. През 1926 г. е на нелегална работа в Цариград. През 1926–1927 г. е член на Задграничния (Временен) ЦК на БКП (т.с.). През 1928–1930 г. е технически секретар на Задграничното бюро на ЦК на БКП (т.с.). През 1932 г. завършва МЛШ, след това е на преподавателска рабо-

та в КУНМЗ. През 1935–1937 г. е секретар на Задграничното бюро на ЦК на БКП (т.с.) и сътрудник на ИККИ. През декември 1940 г. се завръща в България нелегално. През 1941 г. е избран за член на ПБ и секретар на ЦК на БРП. През април 1942 г. е арестуван, осъден на смърт и разстрелян на 23 юли 1942 г.

Иванов, Благой Евтимов (1898–1951) – деец на БКП и ВКП(б), генерал-лейтенант. Член на БКП от 1919 г. По време на септемврийското въстание (1923) е помощник-командир на въстанически отряд в района на гр. Фердинанд (Монтана). Член е на Военната организация на БКП в Оряховска околия. Получава смъртна присъда задочно. Емигрант в Югославия (1923–1924) и в СССР (1925–1935, 1939–1943). Член на Софийския окръжен комитет на БКП (1935–1937). Интербригадист в Испания (1937–1939). Участник във Великата отечествена война на Съветския съюз. Командир е на парашутна група (1943), която през април 1944 г. се свързва с българските партизани след продължителен поход в Югославия. Член на ЦК на БРП и на ГЩ на НОВА (от юли 1944 г.). След 1944 г. – пом.-министър на народната отбрана.

Иванов, Вълчо (1880–1925) – член на БРСДП от 1901 г. Учител в Оряховско (1897–1913). Един от основателите на Учителската социалдемократическа организация (1905) и член на нейното централно ръководство. През 1913 г. чрез конкурс е назначен за учител в София. По време на Първата световна война е осъден на 12 години строг тъмничен затвор за марксистка пропаганда сред войниците на фронта. Освободен от затвора след общата амнистия. През 1919–1923 г. е секретар на Ючбунарската партийна организация в София. След поражението на Септемврийското въстание е секретар на Софийската партийна организация. През 1924 г. е избран за член на ЦК на БКП. Арестуван при нелегална среща и убит от полицията на 11 февруари 1925 г.

Иванов, Михаил Иванович (1912–неизв.) – генерал-майор. Член на ВКП(б) от 1932 г. Завършва Военната школа за свръзка (1934) и специалния факултет на Военната академия „Фрунзе“ (1940). Участва в Гражданската война в Испания (1936–1937). В структурите на РУ на щаба на РККА (май 1940 – февруари 1941). Сътрудник на легалната резидентура РУ – ГРУ на ГЩ на Червената армия в Токио, секретар на консулския отдел на посолството на СССР в Япония (1941 – 1946). От октомври 1941 г. – помощник на военното аташе при посолството на СССР в Япония. Свързан с групата на Р. Зорге. През втората половина на 50-те години е на работа в Турция. Съветник на посолството на СССР в Япония (1960–1963). През 70-те години е на работа в Китай.

Иванов, Стамат (1896–1968) – партийен и профсъюзен деец. Член на БКП от 1919 г. Като младеж участва в македонското движение. През 1925–1928 г. е секретар на Окръжния съвет на НРПС в Пловдив, през 1934 г. – на ЦК на НРПС. Народен представител в XXIII ОНС (1931–1934) от името на РП. През 1935–1937 г. е член на ПБ на ЦК на БКП. Многократно е арестуван, четири пъти осъждан, престоява в затворите 5 години. Вследствие на инфекциите заболява тежко и през 1938–1939 г. е на лечение в СССР. През 1941–1943 г. е въдворен в концлагера „Кръсто поле“. След 9 септември 1944 г. поради заболяване е пенсиониран.

Изворски, Иван Денев (1908–неизв.) – партийен и военен деец. Член на БКП от 1929 г. Организира прехвърлянето на нелегални комунисти в СССР, където и той емигрира. Завършва КУНМЗ. Участва в гражданската война в Испания. Тежко

ранен и върнат в СССР (1938). В годините на Втората световна война участва в нелегална дейност по българското крайбрежие. Идва в България с подводница и се включва в групата на Ф. Козовски. След 1945 г. е офицер от флота и военно-морско аташе в Италия.

Изотовски, Иван Петров – вж. Петров, Иван Иванов

Илек, Бохумил (1892–1963) – представител на Чехословашката КП в Коминтерна. От май 1922 г. е член на ИККИ, от юни 1922 г. – член на Президиума на ИККИ. През 1929 г. е изключен от ЧКП като „десен“, през юли 1929 г. е отстранен от състава на Президиума на ИККИ

Илиев, Димитър Димитров (1895–1965) – член на БКП от 1919 г. Завършва право в София, стопански науки в Инсбрук, Австрия; специализира наказателно право в Берлин. Член на ръководството на Софийската военна организация на БКП (1924–1925). Емигрант в СССР от 1929 до 1940 г. Аспирант в МЛШ в Москва (1934). Интербригадист в Испания (1937–1938). През 1940 г. легално се връща в България. Въдворен в лагер (1941–1943). След 9 септември 1944 г. е пълномощен министър в Швеция, Берлин, Мадрид; пълномощен министър в Дирекцията по вероизповеданията.

Илиев, Игнат (И. И. Телийски) (1889–неизв.) – завършва Военното училище в София. Поддържа контакти с дейци на БКП. През 1935 г. е осъден на 10 г. затвор като офицер-републиканец, по-късно амнистиран. След 1944 г. е народен представител (1945–1948); о.з. генерал.

Илиев, Никола (1877–1928) – член на БКП, дългогодишен учител. Кмет на Ловешката комуна. След септември 1923 г. се премества в София и участва в нелегалната партийна работа. По поръчение на ЦК на БКП организира издаването на в. „Новини“ – легален орган на БКП. Един от основателите на РП и член на нейното централно ръководство. Умира в Софийския централен затвор.

Илиев, Петър (П. И. Христов) (1910–неизв.) – военен деец, генерал-лейтенант. Член на РМС от 1926 г., на БКП – от 1936 г. През 1929 г. постъпва в ШЗО в София, след това завършва Военното училище в София (1933). Следва във Военната академия. По време на службата си изпълнява партийни поръчения и задачи в армията (1929–1940). През 1941–1944 г. е член на Централната военна комисия при ЦК на БРП(к), от февруари 1944 г. – член на Главния щаб на НОВА. Взема активно участие в подготовката и провеждането на преврата на 9 септември 1944 г. След това е на отговорни длъжности в армията. Завършва Военната академия при ГЩ на въоръжените сили на СССР „Ворошилов“ (1950). Военно аташе в СССР (април – септември 1946, 1965–1972). След това инспектор в Министерство на народната отбрана.

Иличъв, Иван Иванович (1905–1983) – един от ръководителите на съветското военно разузнаване, генерал-лейтенант (1942). В Червена армия от 1929 г. Член на ВКП(б) от 1925 г. Завършва Военно пехотно училище (1932), Военно-политическа академия „Ленин“ (1938). Началник на политическия отдел на ГРУ на ГЩ на Червената армия (май–декември 1938 г.). Бригаден комисар. От август 1942 до март 1943 г. е началник, през 1943–1947 г. е зам.- началник на ГРУ на ГЩ на Червената армия. От 1948 г. е на работа в МВнР на СССР: зам.- завеждащ на 3-ия Европейски отдел (1948–1949), политически съветник в ГДР (1949–1952), посланик в ГДР (1952–1953); посланик в Австрия (1953–1956), завеждащ 3-и Европейски отдел

(1956–1966); посланик в Дания (1966–1968); първи зам. - началник на Управление на външнополитическата дейност при МВНР. От 1975 г. – в оставка.

Исаев, Младен (М. И. Младенов) (1907–1991) – поет. Член на БОНСС от 1921 г., на БКП – от 1927 г. Участва в Септемврийското въстание 1923 г. През 1926–1929 г. е емигрант в Югославия. Осъден е задочно по 33Д на две години затвор. Редактира в. „Ехо“ (1930–1934), отговорен редактор на сп. „Наша мисъл“ (1931–1932). Участва в редактирането на „Работническо дело“ (1933–1934). Сътрудник на Централната военна комисия при ЦК на БРП(к) (1942). През 1942 г. е арестуван, съден по процеса на ЦК на БРП(к) и интерниран в концлагерите „Кръсто поле“, „Гонда вода“ и „Св. Кирик“ – Асеновградско. Участва като доброволец в Отечественна война на 1944–1945 г. Секретар (1944–1947, 1956–1958) и зам. - председател (1962–1966) на Съюза на българските писатели. Зам. гл. редактор на в. „Литературен фронт“ (1958–1960). Народен представител в VI – VIII НС. Автор на стихосбирки, поеми.

Исаков, д-р Наим (Н. И. Нисимов) (псевд. Болаш, Марков, Доктора) (1877–1932) – завършва право във Франция. Член на БРСДП (т.с.) от 1903 г. През 1909–1919 г. и 1922–1923 г. е член на Контролната комисия при ЦК, през 1921–1922 г. е член на Висшия партийен съвет. Избиран за окръжен и общински съветник в София. След поражението на Септемврийското въстание (1923) емигрира във Виена, работи в БКФ и ЗК на БКП (т.с.). През 1924 г. е член на ЗП на БКП (т.с.), през 1925 – 1927 г. – член на ЗВЦК на БКП (т.с.). През 1927–1930 г. е член на Секретариата на МОПР.

Искров, Петър Христов (псевд. Ради) (1891–1938) – член на БРСДП (т.с.) от 1914 г. През 1920–1925 г. – член на ЦК на БКМС, през 1923–1925 г. негов политически секретар. През 1923–1926 г. – член на ЦК на БКП (т.с.) като представител на ЦК на БКМС. След атентата на 16 април 1925 г. емигрира в СССР. През 1928–1936 г. е член на ЗБ на ЦК на БКП. От 1928 г. – член на Интернационалната комисия на ИККИ, през 1929–1934 г. – член на Представителство на БКП при ИККИ, член на БЛС. През 1930–1934 г. е редактор на сп. „Комунистическо знаме“. Репресиран. Посмъртно реабилитиран (1957).

Йовков, Арсени Танасков (1882–1924) – деец на националноосвободителното движение на македонските българи, публицист, поет и преводач. Завършва Битолската гимназия. Влиза във ВМОРО като ученик. Участник в Илинденско-Преображенското въстание, след което емигрира в България. Основава и ръководи Дебърското македонско братство. През 1917–1918 г. е кмет на Прищина. През 1921–1924 г. член е на ръководството на Илинденската организация, главен редактор (1921–1924) на в. „Илинден“ (1921–1926). Обвинен от Ив. Михайлов в участие в заговора против Т. Александров. Убит по време на Горноджумайските събития през септември 1924 г. Автор е на много политически статии във в. „Илинден“. Пръв в България публикува Майския манифест на ВМОРО (1924). Един от авторите на меморандума (април 1924 г.) на Илинденската организация – протест срещу преследването на дейци на македонското освободително движение от правителството на Ал. Цанков. Привърженик е на идеята за автономия на Македония в рамките на Балканска федерация.

Йовчук, Михаил Трифонович (1908–1990) – член на ВКП (б) от 1926 г. През септември – ноември 1939 г. е зам.-завеждащ на отдела за печат и пропаганда на ИККИ, през ноември 1939 – септември 1941 г. е завеждащ на отдела за пропаганда

на ИККИ. От септември 1941 г. е на работа в ЦК на ВКП (б). През 1944–1946 т. е зам.-началник на Управление за пропаганда и агитация на ЦК на ВКП (б).

Йорданов, Георги (Г.Й. Илчев) (1870–1950) – член на БЗНС от 1907 г. Един от създателите на БЗНС „Врабча 1“ и член на ръководството му (1926–1931), през 1927–1929 г. – негов секретар. През 1933 г. е в БЗНС „Обединен“ и член на ГП (1933–1934). Депутат в XIX (1920–1923) и XX (1923) ОНС. През 1931–1933 г. – министър на благоустройството в правителството на Народния блок. През 1935–1944 г. е един от водачите на групата „Селски глас“. След 9 септември 1944 г. е в опозиция на правителството на ОФ. През 1946–1948 г. е депутат във ВНС (1946–1949).

Йорданов, Иван (И. Й. Иванов) (1904–1942) – член на БКМС от 1920 г., на БКП – от 1929 и на ВКП (б). Участва в подготовка на Септемврийското въстание (1923). През 1925 г. е арестуван и осъден на 15 г. затвор. През 1927 г. избягва от затвора. Емигрира в Югославия, по-късно в Германия. През 1929 г. е в СССР. Член на ВКП(б) от 1929 г. Завършва Академията за ком. възпитание „Крупская“ в Москва; преподава в Първия московски медицински институт и в Партийната школа. Завършва Института за червена професура. През 1937 г. е избран за професор по философия. Завежда катедра в Планоикономическия институт. Репресиран: арестуван в 1937 г., осъден на 8 г. затвор за шпионаж в полза на България. През 1940 г. е реабилитиран. След нападението на Германия върху СССР е включен в група български политемигранти с командир Й. Кискинов, спусната с парашути в началото на октомври 1941 г. на гръцка територия. На 25 октомври е обграден от немски войници, ранен и заловен. Съден по процеса на парашутистите (1942), осъден на смърт и разстрелян.

Йорданов, Йордан (1876–1942) – представител на БКП в ИККИ. През 1919 – 1921 г. е член на Висшия партиен съвет на БКП. През 1913 – 1923 г. е депутат в Народно събрание. След поражение на Септемврийското въстание (1923) преминава в националлибералната партия.

Йорданов, Петко (П. Й. Петков) (псевд. Топчиев; Владимир Иванович Павлов; Андрей) (1899–1938) – член на БКП от 1919 г., член на ЦК на БКП (1929–1931). В СССР от 1930 г., член на ВКП (б) от 1931 г. Арестуван на 29 ноември 1937 г. Осъден на смърт. Разстрелян на 8 януари 1938 г. Реабилитиран посмъртно (1962).

Йоффе, Адолф Абрамович (1883–1927) – в социалдемократическото движение от края на 90-те г. на XIX в. През 1917 г. е приет в болшевишката партия. На VI конгрес на РСДРП (б) (август 1917 г.) е избран в ЦК на партията. Участва в подготовката и извършването на Октомврийската революция. На II конгрес на съветите (25 октомври 1917 г.) е избран във ВЦИК. През ноември 1917 – януари 1918 г. председател, а след това консултант на руската делегация на преговорите с Германия в Брест-Литовск. Стои на позицията на Л.Троцки „Нито мир, нито война“. От април до ноември 1918 г. е на дипломатическа работа в Берлин. През 1919–1920 г. е член на Съвета за отбрана, нарком на държавния контрол в Украйна. През 1922–1924 г. е пълномощен представител на СССР в Китай, а през 1924–1925 г. – в Австрия. Член на ЦИК на СССР. През 1925–1927 г. е привърженик на троцкистката опозиция във ВКП (б). Самоубива се.

Кабайеро – вж Ларго, Кабайеро.

Кабакчиев, Август Христов (1914–1999) – военен деец, генерал-полковник. Син на Хр. Кабакчиев. През 1927 г. емигрира в СССР. Член на ВЛКСМ от 1930 г., на ВКП (б) – от 1940 г., на БКП – от 1944 г. Канд.-член на ЦК на БКП (1966–1981).

От 1933 г. служи в Червената армия. Завършва Военновъздушната инженерна академия „Жуковски“ (1939). Взема участие във Великата отечествена война на СССР (1941–1945). След 9. IX. 1944 г. се завръща в България и постъпва в редовете на БНА. Зам.-командващ на военновъздушните сили (1951–1956), зам.- началник на Генералния щаб (1956–1960), зам.-министър на народната отбрана (1960–1971), зам.-председател на Държавния комитет по планиране (1971–1977). От 1977 г. е на работа в Министерството на народната отбрана.

Кабакчиев, Христо Стефанов (1878–1940) – член на БРСДП от 1897 г., един от идеолозите на „теснячеството“. Следва във Франция и Женева. Член на ЦК на БРСДП (т.с.), по-късно БКП (т.с.) от 1905 до 1928 г. През 1919 г. разработва програмната декларация на БКП. През 1910–1923 г. е главен редактор на „Работнически вестник“. Народен представител (1912–1924). От началото на 1923 г. – политически секретар на ЦК на БКП, секретар на ИК на БКФ. Участва в подготовката на Септемврийското въстание 1923 г. На 12 август е арестуван. След освобождаването от затвора в края на 1926 г. емигрира във Виена, след това в СССР. Делегат на II, III, IV и VI конгреси на Коминтерна. Работи в българското представителство в Коминтерна, а от 1935 г. – в Института по история при АН на СССР. Получава научна степен „доктор на историческите науки“.

Кавракиров, Симеон Христов (1898–1934) – член на БКП от 1920 г. През 1924 г. е член на окръжното ръководство на ВО в Пловдив. След провал през 1925 г. е осъден на 1,5 г. затвор. По-късно преминава на работа във ВМРО (об.). От 1929 г. е секретар на Областния комитет за Пиринския край. През 1932 г. е отвлечен от михайловистите, държан 2 г. в плен и убит през 1934 г.

Казасов, Димо (1886–1980) – журналист, публицист, обществен и политически деец. Член на БРСДП от 1902 г., широк социалист (1903–1919), член на „Звено“ (1927–1934), на Народно-социалното движение (1934). Министър на съобщенията (юни 1923–февруари 1924 г.) в кабинета на Ал. Цанков. Пълномощен министър в Белград (1934–1936). През 1943 г. влиза в НК на ОФ. След 9 септември 1944 г. е министър на пропагандата в правителството на ОФ, а след това на информацията и изкуствата (до 12 декември 1947). Редактор на вестници и списания. Автор на редица книги.

Калайджиев, Христо Константинов (1886–1964) – член на БКП от 1919 г. Член на ИБ на ЦК на БКП (1925–1927). Един от основателите на РП и редактор на нейния орган в „Работническо дело“ (1927–1928). Народен представител (1927–1931). Един от ръководителите на ВМРО(об.). През 1935–1938 г. е в затвор. В годините на Втората световна война е интерниран в лагера „Еникьой“ (1941–1943). Член на Областния комитет на БРП(к) в София (1943–1944). След 9 септември 1944 г. е председател на македонските културно-просветни дружества. Член на ЦК на БКП (1958–1964).

Калфов, Христо (1883–1945) – полковник, флигел-адютант на цар Борис III. Деец на Демократическия сговор, един от организаторите на преврата на 9 юни 1923 г. Министър на външните работи (юни 1923 – януари 1926 г.). Председател на XXV ОНС (1941 – 1944). Осъден на смърт от Народния съд.

Кандев, Ламби (Л. К. Станчев) (1879–1925) – член на БРСДП от 1900 г. Завършва педагогическо училище в Лом (1895). През 1895–1911 г. е учител в Угърчин, с. Александрово, Ловешки окръг, с. Махалата (дн. гр. Пелово), Горни Дъбник и Долни Дъбник, Плевенско. На I конгрес на Учителската социалдемократическа

организация е избран за член на Управителния съвет, а през 1908–1923 г. е нейн секретар. През 1911–1919 г. е редактор на в. „Учителска искра“ (1905–1923). През 1912 г. оглавява новосъздадения Съюз на работническа социалдемократическа младеж и до 1919 г. е негов секретар. През 1919–1920 г. е секретар на БКМС. През 1919–1921 г. е общински съветник и народен представител. Редактира първия младежки комунистически вестник „Младежка правда“ и в. „Учителски глас“ (1924–1925). Участва в подготовка на Септемврийското въстание (1923). Арестуван след атентата в църквата „Св. Неделя“, убит след жестоки инквизиции.

Каравасилев, Васил Христов (псевд. Чернев, Чернов) (1893–1924) – член на БРСДП (т.с.) от 1914 г. През 1919 – 1920 г. е секретар на плевенския окръжен комитет на БКМС. През 1920 – 1921 г. – секретар на плевенския окръжен комитет на БКП (т.с.). Арестуван, успява да избяга, емигрира в СССР. Учи във Военната академия „Фрунзе“. Заедно с В. Коларов през юни 1923 г. пристига в България. Участва в подготовка на Септемврийското въстание във Варна. След поражението на въстанието отново заминава за СССР. През 1924 г. се завръща в България и се включва в дейността на Военната организация на БКП (т.с.), заместник на К. Янков. През септември 1924 г. е арестуван и убит в Дирекцията на полицията.

Караджов, Стоян (1905–1994) – член на БКМС от 1923 г., на БКП и на Чехословашката КП от 1927 г. Завършва машинно инженерство в Чехословакия (1937). Изпълнява задачи на Коминтерна в Прага. След завръщането в България е сътрудник на ЦК на БКП. През 1941 г. е интерниран, откъдето избягва (1942). Инструктор на ЦК на БКП при ГЩ на НОВА (1943–1944). След 9 септ. 1944 г. е зам.- завеждащ отдел „Организационен“ на ЦК на БРП (1944–1945); главен директор на мини „Перник“ (1945–1948); зам.- министър на мините и зам.-министър на тежката промишленост (1948–1954). Търговски представител в Берлин (1954–1956), посланик в Чехословакия (1956–1959) и в СССР (1963–1966). Председател на Комитета за технически прогрес (1959–1961). Завеждащ отдел „Промислен“ на ЦК на БКП (1961–1963). Кандидат-член (1948–1954) и член (1954–1966) на ЦК на БКП. Председател на ЦКРК на БКП (1960–1986).

Караколов (Караколев), Райчо Кирчев (1898–1982) – философ, историк, общественик. Член на БКП от 1922 г., на ВКП (б) от 1926 до 1944 г. Участва в Септемврийското въстание 1923 г. и в четническото движение 1925 г.; същата година емигрира в Югославия, оттам – в СССР. Завършва история в Педагогическия институт „Херцен“ в Ленинград (1930) и философия в Института за Червена професура в Москва (1933). Кандидат на философските науки (1933) и на историческите науки (1942). Доцент (1932), професор и зав. катедра по диалектически и исторически материализъм във вузове в Ленинград, Ташкент и Москва (1930–1936). Ст. н.с. в Института по история при АН на СССР и научен секретар на сектор „Славянознание“ (1936–1944). През 1942–1943 г. е сътрудник на радиостанция „Хр. Ботев“. В България се завръща като политикомисар в 57 армия на 3-и Украински фронт. През 1944–1951 г. е зав. сектор „Наука и образование“ при ЦК на БКП. Работи във Висшата партийна школа. Проф. (1948) и ръководител на катедра по философия (1953–1961) в Софийския университет. Ст. н.с. и зам.- директор на Института по философия при БАН (1960 – 1969).

Караславов, Георги Славов (1904–1980) – белетрист, драматург и обществен деец. Член на БКМС от 1922 г., на БКП от 1924 г. Участва в Септемврийското въстание 1923 г. Завършва Педагогическо училище в Казанлък (1924). През 1924–1925

г. учителства в родното си село, но като комунист е уволнен завинаги. Завършва агрономство в Софийския университет (1930). Започва да печата през 1919 г. Участва в списването на сп. „Ведрина“ на Ан. Страшимиров (1926–1927). През 30-те години е един от организаторите на левия културен и литературен живот в страната. Основател на Съюза на трудовоборческите писатели (1931), на първия антивоенен комитет на лявата интелигенция, на Съюза на приятелите на СССР (1932). Участва в редактирането на вестниците „Поглед“ (1930–1934), „Ехо“ (1930–1934), „Жупел“ (1931–1934). След 9 септември 1944 г. работи в политическото управление на БНА (1944–1947). Директор на Народния театър в София (1947–1949), гл. редактор на сп. „Септември“ (1952–1958), гл. секретар на Съюза на българските писатели (1958–1962). Зам. гл. редактор на в. „Литературен фронт“ (1958–1960). Кандидат-член (от 1954 г.) и член (от 1958 г.) на ЦК на БКП. Народен представител в VI – VIII НС. Автор на стихосбирки, поеми.

Карастоянова, Георгица Александрова (1897–1944) – член на БКП от 1919 г., на ВКП (б) от 1930 г. Завършва МЛШ. Участва в подготовката и провеждането на Септемврийското въстание (1923). Арестувана, получава смъртна присъда (1924), амнистирана (1926). Емигрира в Австрия, след това във Франция (1926–1927). През 1927 г. се завръща в България, занимава се с партийна работа, за което е осъдена на 5 г. затвор (1929), но успява да напусне страната и да стигне до Москва. След специална подготовка е изпратена в Китай със задача да наблюдава дейността на японците в Манджурия (1932–1933). През 1933–1934 г. е на разузнавателна служба във Франция и Германия. От 1934 г. е в България. Занимава се с разузнавателна дейност по линия на РУ на щаба на РККА („Вагон Ли Кук“). Интернирана в концлагерите в Несебър и Ардино (1938–1942). Загива по време на бомбардировката в София.

Карев, Гаврил Георгиев (псевд. Стойко; Стамен Манолов Николов) (1909–1983) – член на БКМС от 1923 г., на БКП – от 1927 г. Тютюноработник (1923–1930). Секретар на ОК на БКП в Хасково (1928–1930), член на ЦК на БКМС и негов представител в КИМ (1931–1932). Учи в МЛШ в Москва (1931–1933), след което се завръща в България. Избран за секретар на ЦК на БКМС и за член на ПБ на ЦК на БКП (1934). При провал е заловен и осъден (1935). През 1940 г. е освободен. Интерниран в лагерите „Гонда вода“ и „Кръсто поле“ (1941–1942). Член на ОК на БКП в Хасково (1942–1943). Секретар на Околийския комитет и член на Областния комитет на БРП(к) в Стара Загора (1944–1948). През 1948–1963 г. е на ръководна работа в тютюневата промишленост.

Карима, Анна (А. Т. Велкова) (1871–1949) – българска писателка и общественичка. Една от първите деятелки на женското движение за равноправие в България, основателка на Софийското женско образователно дружество „Съзнание“, на първото в България Женско търговско училище (1916), председателка на Българския женски съюз. След потушаването на Септемврийското въстание от 1923 г. се обявява против фашисткия терор, а след атентата в църквата „Св. Неделя“ заминава за Париж, където предоставя на Анри Барбюс материали за книгата му „Палачите“ и я превежда на български език. Заради дейността си е подведена под отговорност по ЗЗД. Редактира сп. „Почивка“ и „Нова струя“, в. „Женски глас“, „Равноправие“ и др. Автор на много разкази, повести и драми.

Касабов, Благой Марков (1898–1925) – учредител на македонско младежко дружество „Братя Миладинови“. Участва в Междусъюзническата (1913) и Първа-

та световна война. Член на БКП (т.с.) от 1919 г. От 1920 г. е ръководител на Варненския комитет на създадения от БКП емигрантски съюз за работа с македонските, тракийските и добруджанските българи. През 1921 г. се включва в конспиративната група на Григор Чочев, сформирана по решение на ЦК на БКП, за поддържане на нелегален канал със Съветска Русия за прехвърляне на оръжие и хора и създаването на скривалища за оръжие в България. Участва в подготовката на Септемврийското въстание, но на 12 септември е арестуван. След излизането от затвора е член на Варненския партийен комитет, участва в подготовката на ново въоръжено въстание. Член на Военната организация. След атентата на 16 април 1925 г., преследван от полицията, се самоубива.

Касапов (Касабов), Койчо Власов (псевд. Иванов) (1891–1957) – участник в Октомврийската революция и Гражданската война в Съветска Русия. Червеногвардеец, военен комисар в Червената армия (1918–1919). Резидент на съветското военно разузнаване в България и Румъния с център във Варна (1919–1922), в същото време изпълнява и партийни задачи, член е на революционния комитет „Добруджа“. През 1922–1924 г. е във Франция, след това в Германия. През 1943 г. от Украйна, окупирана от хитлеристка Германия, се прехвърля в България.

Катаяма, Сен (1859–1933) – деец на японското и международно работническо движение. Един от основателите и ръководител на Японската КП (1922). През ноември 1922 г. е избран за член на ИККИ, след това на Президиума на ИККИ. Представител на Японската КП в Коминтерна. Един от ръководните дейци на МОПР. Погребан на Червения площад в Москва.

Кацлерович, Триша (псевд. Маринович) (1879–1964) – един от основателите на Сръбската СДП. Участник в конгресите на Втория интернационал до Първата световна война. След окупацията на Сърбия (1915) емигрира в Швейцария. През 1919 г. се завръща в Югославия и активно работи в ЮКП. От 1923 г. е секретар на ЦК. Участник в V конгрес на Коминтерна и избран за член на ИККИ. След 1926 г. напуска ЮКП. Работи като адвокат в Белград. През 1945–1948 г. е депутат в Скупщината и съдия във Върховния съд. През 1948 г. е уволнен.

Кашен, Марсел (1869–1958) – един от основателите на Френската КП. От 1920 г. е член на ЦК и на ПБ на ЦК на ФКП. От 1912 г. е редактор, а от 1918 г. – директор на в. „Юманите“. От 1924 до 1943 г. е член на ИККИ. През 1924–1935 г. е член на Интернационална контролна комисия. Депутат във френския парламент, сенатор (1935). От 1935 до 1943 г. е член на Президиума на ИККИ. В годините на Втората световна война участва във френската съпротивата. През 1946–1958 г. е депутат в Националното събрание на Франция.

Кеменчеджиев, Ранчо Арменков (1892–1953) – член на БРСДП (т.с.) от 1917 г. Завършва земеделското училище в Садово (1911), след което работи в Лозаро-винарската станция в Плевен. Участва в Първата световна война, развива антивоенна пропаганда в армията, участва във Войнишкото въстание (1918). От 1919 г. е на работа в Плевенския общински комунистически съвет, секретар е на партийната група в общината. Член на ръководството на ВО на БКП в града. През 1920–1923 г. е секретар на околийския комитет на БКП в Карлово и член на Окръжния партийен комитет в Пловдив. След преврата на 9 юни 1923 г. заедно с Пенчо Дворянов застава начело на въстаналите в Карловско. Участва в подготовка на Септемврийското въстание (1923). През 1924–1925 г. ръководи ВО на БКП в Карловския район. През ноември 1925 г. е заловен и осъден на смърт. Впоследствие смъртната му присъда е заменена с дожи-

вотен затвор. Прекарва в затвора 11 години. Освободен през 1936 г., заминава на лечение в СССР. През 1938 г. се завръща в България и отново е на нелегална работа, за която е затворен за 1 год. След 9 септември 1944 г. е околийски управител на Самоков, а впоследствие – стопански деец. Народен представител във ВНС.

Кесяков, Йордан Илиев (псевд. Братко; Георгиев Рудолф Ханович) (1895–1945) – член на БКП от 1918 г. В СССР от 1929 г. Член на ВКП (б) от 1930 г. Арестуван през февруари 1938 г. Загива през 1945 г. Реабилитиран посмъртно (1956).

Киранов, Прокопи (П. К. Прокопиев) (1894–1976) – аграрикономист и юрист. Член на БЗНС от 1920 г., на БКП – от 1945 г. Завършва право в София (1916) и стопански науки във Франкфурт на Майн (1923). През 1919–1922 и 1925–1932 г. работи като адвокат. През 1924 г. работи в БЦКБ, през 1931 г. – в Министерството на земеделието и държавните имоти, през 1932–1933 г. – в Министерството на търговията, промишлеността и труда. През 1932–1935 г. е директор на Главна дирекция на статистика. Сътрудничи в легални издания на БКП и на левицата в БЗНС, гл. редактор на сп. „Стопански проблеми“. През 1941–1943 г. е интерниран. След 9 септември 1944 г. е директор на Дирекция на статистиката (1944–1947), професор по статистика и икономика на селското стопанство и зав. катедра във Висшия стопански институт (1948–1964).

Кирков, Георги Йорданов (Майстора) (1867–1919) – член на БРСДП от 1895 г. Учи в гр. Николаев, Русия; по-късно завършва Картографската школа във Виена (1892–1895). Публицист и сатирик. На V конгрес на БРСДП (1898) е избран за член на ЦК, а на XII конгрес на БРСДП (т.с.) (1905) и за негов секретар-касиер, какъвто остава до края на живота си. Народен представител (избиран през 1901 и 1913). При създаването на ОРСС (1904) е избран за негов секретар. Представител на ЦК на БРСДП (т.с.) на Щутгартския (1907) и на Копенхагенския (1910) конгрес на II Интернационал.

Киркова, Тина (Екатерина) Трифонова (1872–1947) – деятелка на работническото и женското движение в България. Съпруга на Г. Кирков. Член на БРСДП от 1898 г. От 1908 до 1918 г. е член на партийния комитет на БРСДП (т.с.) в София. През 1914 г. на конференция на жените-социалдемократки е избрана за секретар на Централната женска комисия. На II конгрес на БКП (т.с.) през 1920 г. е избрана за член на ЦК на БКП. Делегат на IV конгрес на Коминтерна (1922). През 1927 г. емигрира в СССР. Работи в МОПР. През 1945 г. се завръща в България.

Кирсанова, Клавдия Ивановна (1887–1947) – член на РСДП (б) от 1904 г. Няколко пъти е арестувана за революционната дейност. След Февруарската революция 1917 г. е освободена. Води партийната работа в Урал. След превземането му от армията на Колчак се премества в Москва, заема поста на секретар на Хамовническата (Фрунзенска) партийна организация. През 1920 г. е командирована в Сибир, където работи в Омския градски комитет на РКП (б). В 1922 г. се завръща в Москва. Директор е на МЛШ (1926–1937). През 1937 г. е изключена от ВКП(б), възстановена в годините на Втората световна война. По време на войната чете лекции и води агитация сред войниците. След Втората световна война работи в Международната демократична федерация на жените.

Кискинов, Йордан Стоянов (1896–1941) – член на БКП от 1919 г. Учител. Развива значителна политическа дейност сред селяните, изгражда партийна организация в родното си с. Мухово, Панагюрско. На 12 септември 1923 г. при опит да бъде арестуван убива селски кмет – сговорист, и преминава в нелегалност. Органи-

зира голям отряд на нелегални комунисти, с който взема участие в Септемврийското въстание, сражавайки се край с. Саранбей и с. Лисичево, Пазарджишко. През 1924–1925 г. ръководи партизанска чета в Средногорието. През 1925 г. емигрира в Югославия и оттам в СССР. Тук завършва военно училище. Участва като интернационалист в гражданската война в Испания (1936–1939). Тежко ранен, се завръща в СССР. През 1941 г. начело на група политемигранти е хвърлен с парашут в Гърция (вместо в България) и пада убит в с. Копривлен, Неврокопско, на път за Средногорието.

Климов, Анатолий Яковлевич (1898–1970) – член на РКП (б) от 1918 г. Участва в Гражданската война в Русия в Далечния изток. Завършва Източния факултет на Военната академия. Участва в III конгрес на Коминтерна (1924). Военнополитически съветник в Китай (1924–1926), през 1927 г. – консул в Калган (Китай). От 1927 г. е на дипломатическа и педагогическа работа (МГИМО).

Клинчаров, Иван Георгиев (1877–1942) – обществен и политически деец, литературен критик, публицист. Член на БРСДП от 1898 г. Следва литература в Софийския университет (1902–1906). Завършва право в Лион, Франция (1910), получава докторат в Брюксел. Гимназиален учител в Разград и София, по-късно адвокат. През 1919–1920 г. е член на Висшия партиен съвет на БКП. Подлага на критика тактиката на партията по време на преврата на 9 юни 1923 г. и е против Септемврийското въстание. В края на 1923 г. е изключен от БКП. През 1928 г. е приет в Софийската организация на Работническа партия, в 1932 г. е изключен от нея. По-важните трудове: „Христо Ботев“ (1910), „Кризата в комунистическата партия“ (1923), „Васил Левски – дяконът“ (1924), „Любен Каравелов“ (1925), „Димитър Благоев“ (1924) и др.

Кнорин, Вилхелм (ист. Кноринг Вилхелм-Хуго) (1890–1938) – член на РСДП(б) от 1910 г. От 1922 до 1927 г. е на работа в ЦК на ВКП(б). През 1927–1928 г. е секретар на ЦК на Белоруската КП, през 1927–1937 г. е член на ЦК на ВКП(б). От 1928 до 1935 г. оглавява Средноевропейския лендерсекретариат на ИККИ. През 1928–1935 е кандидат-член на Президиума на ИККИ и член на Политсекретариата на ИККИ. От 1932 г. е директор на Института на Червената професура. От 1935 до 1937 г. е зам.-завеждащ отдел „Агитация и пропаганда“ в ЦК на ВКП(б). През 1937 г. е репресиран и разстрелян (1938). Реабилитиран посмъртно.

Коджейков, Драгой Христов (1881–1979) – член на БРСДП от 1902 г. Един от основателите на Телеграфно-пощенския синдикат и негов секретар (1908–1910). Член на Синдикалния комитет на ОРСС (1909–1923). Народен представител от БКП (т.с.) (1919–1923). Член на Контролната комисия на ЦК на БКП (1919–1924). Член на Централната синдикална комисия при ЦК на БКП (от 1936 г.). След 9 септември 1944 г. – член на Изпълнителното бюро на Профсъюзите (1944–1961). Член на Централната ревизионна комисия на БКП (1954–1962). Основател и ръководител на „Профиздат“ (1945–1952). Автор и съавтор на трудове по история на профсъюзното движение.

Кожухаров, Тодор Павлов (1891–1945) – политически деец, журналист. Активен участник в подготовката и извършването на Деветоюнския преврат 1923 г. Директор на в. „Слово“ (1923–1944). Министър в правителството на А. Тошев (април – ноември 1935 г.) и в първия кабинет на Г. Кьосеиванов (юни–октомври 1936 г.). В периода на Втората световна война в периодичния печат води антисъветска кампания. Осъден на смърт от Народния съд.

Козовски, Фердинанд Тодоров (псевд. Георгий Василевич Петров) (1892–1965) – член на БРСДП (т.с.) от 1911 г. Един от ръководителите на Септемврийското въстание. След поражението на въстанието емигрира в Югославия, където е член на ръководството на българската политемиграция. През 1926 г. емигрира в СССР, член на ВКП (б) от 1926 г. Завършва Военната академия „Фрунзе“. Служи като офицер в Червената армия. По-късно е преподавател по военно дело в КУНМЗ. Участник в Гражданската война в Испания. Арестуван на 6 ноември 1938 г. На 11 ноември 1939 г. с постановление на НКВД делото е прекратено. По време на Втората световна война завежда българската редакция на „Радио Москва“ и е редактор на нелегалната радиостанция „Хр.Ботев“ и на радиопредавателя „Народен глас“. Завръща се в България през септември 1944 г. Заема отговорни партийни постове.

Коларов, Васил Петров (псевд. Венелин) (1877–1950) – член на БРСДП от 1897 г. След разцепването на партията е с „тесните социалисти“. След основаването на БКП (т.с.) през 1919 г. и до 1923 г. е секретар на ЦК. Инициатор и ръководител на Септемврийското въстание. След поражение на въстанието е член на ЗК на БКП (до ноември 1923 г.). През 1922–1929 г. е член на секретариата на ИККИ, 1922–1924 г. е генерален секретар, 1922–1943 г. – член на Президиума (по-късно Политсекретариат) на ИККИ. През 1928–1931 г. оглавява Селския интернационал. През 1929–1939 г. е директор на Международния аграрен институт в Москва. Участва в III – VII конгреси на Коминтерна. През 1939–1943 г. е представител на БКП в Коминтерна. В годините на Втората световна война е ръководител на радиостанция „Христо Ботев“. През септември 1945 г. се завръща в България. 1947–1949 г. е зам.-министър-председател и министър на външните работи, а от юли 1949 до 1950 г. е министър-председател на България.

Коларов, Никола Василев (1907–1978) – инженер. Син на В. Коларов. Член на БКМС от 1921 г., на ВЛКСМ – от 1923 г., на Испанската КП (1937–1938), на ВКП (б) (1941–1944). Учи в Трудово училище в Германия (1922–1923). Завършва Института за инженери по жп транспорт в Ленинград (Санкт Петербург) (1935). Участва в Испанската гражданска война като съветник към щаба на инженерните войски в Мадрид (1937–1938). Работи в Мостранспроект (1938–1940). През Великата отечествена война на Съветския съюз (1941–1945) участва в строежа на обходните жп линии и във възстановителни работи. През ноември 1944 г. се връща в България. Зам. главен директор на БДЖ (1945–1957); първи зам.-министър на транспорта (1957–1970). Зам.-председател на Общонародния комитет за българо-съветската дружба (1970–1978). Народен представител в VI ОНС.

Коларов, Петър Василев (1906–1965) – син на Васил Коларов. Член на БКМС от 1922 г. През 1923 г. заедно със семейството си емигрира в СССР. Учи във Военномедицинска академия в Ленинград (Санкт Петербург) и завършва медицина в Москва (1930). Член на ВКП (б) от 1933 г. Участва в Гражданската война в Испания (1936–1939) като зам.-началник на санитарната служба на интернационалните бригади. Член на Испанската КП (1936–1939). След поражението на Испанската република се завръща в СССР. По време на Великата отечествена война на СССР (1941–1945) е началник на санитарната инспекция в Управлението на водния транспорт при Министерството на здравеопазването и началник на санитарното управление на гражданския въздушен флот. През 1944 г. е съветник в състава на Политическото управление на Трети украински фронт и заедно със съветските войски идва в България. Назначен е за началник на медицинската служба в Българската армия (1944–1950). Министър на народното здраве (октомври – декември 1950 г.); минис-

тър на народното здраве и социалните грижи (1951–1954; 1954–1958; 1958–1962). Член на БКП от 1944 г. Кандидат-член на ЦК на БКП от 1954 г. и член на ЦК на БКП (1956–1965). Народен представител в I – IV и V ОНС. Член на НС на ОФ. Председател на Българския червен кръст.

Колев, Светослав Панайотов (псевд. Сергеев, Александър Петрович; Дубов) (1889–1950) – партиен и държавен деец. Член на БРСДП (т.с.) от 1910 г. Завършва право в Женева (1910), ШЗО в София. През 1913–1914 г. е стажант-адвокат при В. Коларов. Участва като офицер в Балканските войни (1912–1913) и в Първата световна война. На фронта разгръща революционна дейност. През 1918–1923 г. е секретар на Подуенската партийна секция в София. Един от основателите и дейците на ВО (1920–1925). Работи сред офицерите в Софийския гарнизон. Участва в редактирането на в. „Народна армия“. През 1924 г. е секретар на ЦК на легалната Партия на труда и активен деец на МОПР. След атентата в църквата „Св. Неделя“ на 16 април 1925 г. е арестуван и осъден. След амнистирането му (1926) е кооптиран за член на ИБ на ЦК. През ноември 1926 г. заминава за СССР за участие в VII пленум на ИККИ. През 1927–1928 г. работи в съветското търговско представителство в Цариград, а от края на 1928 г. завежда отдел „Печат“ в Комитета за международни културни връзки в Москва. През 1930–1933 г. по линия на Коминтерна е изпращан в чужбина, след което е сътрудник на ЗБ на ЦК на БКП и на отдел „Кадри“ на ИККИ. От март 1935 до ноември 1945 г. е секретар на Г. Димитров. След завръщането на Г. Димитров в България остава представител на БКП за връзка на ЦК с ВКП(б). Отговаря и за завръщането на българските политически емигранти в страната. През 1949 г. идва в България. Назначен е на работа в МВнР. Умира в Москва на път да заеме поста посланик на НРБ в Пекин.

Колев, Слави (С. К. Мотовилков) (1899–1923) – член на БКП от 1919 г. През 1922 г. заминава за СССР, където учи в Московския агрономически институт. На 10 юни 1923 г. се завръща в България. Инициатор е за написване на известната „Дълбошка резолюция“ против позицията на неутралитет на ЦК на БКП по време на преврата на 9 юни. Един от организаторите на Септемврийското въстание в с. Дълбоки и в Стара Загора. Заловен и разстрелян.

Колчев, Борис (1890–1945) – завършва Военното училище в София (1920). Участва в Балканските войни (1912–1913) и в Първата световна война. След войната служи в 3-а строителна ж.п. дружина, след това е командир на автомобилната дружина (1927), командир на дружината в 3-и инженерен полк (1928), командир на 3-и инженерен полк (1929), командир на железопътния полк (1931). Един от основателите на ЖП училището в София (1923) и директор на същото (1931–1933). През 1934 г. е началник на инженерно управление в 3-а военна инспекционна област. Уволнен от армията през 1935 г. като полковник и назначен за гл. директор на железниците и пристанищата в България (1935–1942). Министър на железниците, пощите и телеграфите в правителството на Ив. Багрянов от 12 юни до 2 септември 1944 г. Осъден от Народния съд на смърт.

Кондов, Димитър (Д. К. Петров) (1881–1923) – член на БРСДП (т.с.) от 1908 г. През 1910 и 1912 г. под негово ръководство се провеждат стачки на пристанищните работници във Варна. През 1911 г. е избран за общински съветник, от 1913 г. е секретар на Варненската партийна организация. Участва в Първата световна война. След войната отново е секретар на местния партиен комитет, който прераства в окръжен. През 1918 г. е избран за окръжен съветник. Кмет на Варненската комуна (декември 1919 – май 1921 г.). След преврата на 9 юни 1923 г. отново е секретар на

окръжния комитет. По време на подготовката на Септемврийското въстание (1923) ръководи военнореволюционен комитет. В навечерието на въстанието е арестуван (21 септември). Убит при „опит за бягство“.

Константинеску, Александър (1859–1926) – получава висше образование в Париж, доктор по право, адвокат. През 1882 г. влиза в Национал-libералната партия. Пом.-кмет на Букурещ. Депутат от 1901 г., сенатор. Министър на вътрешните работи (1916–1918); министър на индустрията и търговията (1918–1919); министър на земеделието и и.д. министър на имотите (1922); министър на земеделието и имотите (1922–1926).

Константинов, Димитър (Д. К. Цанев) (псевд. Скобата) (1895–1924) – член на Съюза на работническата социалдемократическа младеж от ученическите си години. След Първата световна война е секретар на студентската комунистическа организация „Ленин“, член на ръководството на Софийската партийна организация и на софийското комсомолско дружество. От 1921 г. до смъртта си е член на ЦК на БКМС и на ръководството на МОПР в България. След потушаването на Септемврийското въстание от 1923 г. минава в нелегалност и работи като военен инструктор на ЦК на БКП.

Коп, Виктор Леонтиевич (1880–1930) – активен участник на революционно-то движение в Русия, съветски дипломат. През 1919–1921 г. е пълномощник на НКВД на РСФСР в Германия; през 1923–1925 г. е пълномощник на НКВД на СССР при СНК на РСФСР, член е на колегията на НКВД на СССР. През 1925–1927 г. е пълномощен министър на СССР в Япония, през 1927–1930 г. е пълномощен министър на СССР в Швеция. Изпълнява и задачи на Коминтерна.

Коплениг, Йохан (1891–1968) – деец на австрийското комунистическо движение. По време на първата световна война попада в руски плен и от 1915 до 1920 г. се намира в Русия. От 1922 г. е член на ЦК на Австрийската КП. През 1924–1945 г. е генерален секретар на АКП. През 1928–1943 г. е член на ИККИ, 1931–1935 г. е кандидат-член в Президиума на ИККИ. През 1934 г. емигрира в Съветския съюз. През 1935–1943 г. е член на Президиума на ИККИ, представител на АКП в ИККИ. 1945–1965 г. е председател на АКП, а през 1965–1968 г. е почетен председател на АКП.

Корнеев, Николай Василиевич (1900–1976) – член на РКП (б) от 1918 г. В Червената армия от 1919 г. Завършва Екатеринославската инженерна школа (1919), Висшата военна школа за свръзки (1924), източния (1929) и оперативния (1935) факултети на Военната академия „Фрунзе“, Академията на Генералния щаб на РККА (1938). През 1919–1921, 1924–1926 г. заема командни длъжности в армията. От юли 1926 г. е в РУ на щаба на РККА, военен съветник в Китай (1926–октомври 1927 г.). От юни 1929 до 1936 г. отново е на командни длъжности в армията. Участва в съветско-финландската война (1939–1940). В годините на Втората световна война е началник щаб в Орловския ВО (1941 и 1942 г., с прекъсвания), зам.-началник на Северозападния фронт (1942–1943). Началник на съветската военна мисия в Югославия (януари–декември 1943 г.). От ноември 1950 г. е в оставка.

Косиор, Станислав Викентиевич (1889–1939) – член на РСДРП от 1907 г. След Февруарската революция 1917 г. е член на Изпълнителната комисия на Петербургския комитет на РСДРП (б). По време на Октомврийската революция е комисар на Петроградския Военен революционен комитет. Член на ВЦИК. От 1918 г. е на нелегална партийна работа в Украйна. Един от организаторите на Украинс-

ката КП (б). През 1919–1920 г. е секретар на ЦК на УКП(б), след това на Сибирското бюро на ЦК на РКП(б). През 1926–1928 г. е секретар на ЦК на ВКП(б). През 1928–1938 г. е генерален секретар на ЦК на УКП(б). Кандидат-член в ПБ на ЦК на ВКП (б) от 1927 г., член на ПБ на ЦК на ВКП(б) през 1930–38 г. Член на Президиума на ЦИК на СССР. През януари 1938 г. е назначен за зам.- председател на СНК и за председател на Комисията за съветски контрол при СНК на СССР. Същата година е арестуван и разстрелян през февруари 1939 г. Реабилитиран (1956).

Костанян, А. А. – секретар на ЦК на Арменската КП (б), участник в подготовката на VII конгрес на Коминтерна (1934–1935).

Костов, Георги Костадинов (псевд. Иванович) (1900–1961) – завършва право в Софийския университет. Член на ЦК на РП (1933). За революционната дейност осъден на 14 г. затвор. Успява да избяга от затвора и минава в нелегалност. През 1935 г. емигрира в СССР. Там работи в МОПР. През годините на Втората световна война е сътрудник на българските предавания на ИККИ. През 1944 г. се завръща в България. Секретар на ГК и на ОблК на БРП (к) в Пловдив (1945–1947). Член на ЦК на БКП (от 1948 г.). Завеждащ отдел „Селскостопански“ на ЦК на БКП (1949–1950; 1954–1956). Посланик в ГДР (1952–1954). Първи секретар на ГК на БКП – София (1957–1961).

Костов, Дончо (Д. К. Стоянов) (1897–1949) – общественик и учен, биолог-генетик, академик (1946). През 1932–1939 г. работи в СССР в Института по генетика при АН на СССР. Професор по генетика в Ленинградския университет. През 1939 г. се завръща в България. Директор на Централния земеделски изпитателен институт в София (1939–1949). Председател на българо-съветското дружество в София (1939–1941).

Костов, Младен Христов (1912–1988) – Член на РМС от 1931 г. Завършва право в Софийския университет (1936). Като адвокат в Самоков (1940–1944) участва в политическите борби на БКП. Арестуван и въдворяван в лагерите „Кръсто поле“ и „Свети Кирик“. След освобождаването му подпомага партизанското движение и извършва нелегална дейност. През пролетта на 1944 г. е мобилизиран в Беломорието. Участва в Отечествена война. По-късно заема отговорни длъжности в Министерския съвет, Народното събрание и Държавния съвет, свързани с местното управление. От 1976 до 1981 г. е началник на Главно управление на архивите при МС. Народен представител и член на ЦК на Централната контролно-ревизионна комисия на БКП.

Костов, Трайчо Джунев (псевд. Чернооков, Донко, Чиче, Спиридонов, Трайчо) (1897–1949) – член на БКМС от 1919 г., на БКП от 1920 г. През 1916 г. завършва ШЗО и е изпратен като офицер на фронта. След войната записва право в Софийския университет. Стенограф в Народното събрание и в Софийския общински съвет (1918–1921). След 1923 г. – деловодител на ЦК на БКП. През октомври 1924 г. е арестуван и осъден на 8 г. затвор. Амнистиран през 1929 г. Заминава за Москва, където пребивава до 1940 г. През този период няколко пъти се завръща в България за изпълнение на различни задачи. От ноември 1931 г. до края на живота си е член на ЦК на БКП. От 1940 г. е на нелегална работа в България, секретар на ЦК на БРП(к). През 1942 г. е арестуван и осъден на доживотен затвор. След 1944 г. е член на ПБ и секретар на ЦК на БРП(к). От 1946 г. до 1949 г. едновременно е и подпредседател на Министерския съвет. Осъден на смърт на изфабрикуван процес (1949). Реабилитиран (1956).

Кофарджиев, Никола Георгиев (псевд. Сашо, Павел) (1904–1931) – член на

БКП от 1922 г. Следва математика в Софийския университет. Взема участие в подготовката на Септемврийското въстание (1923). След разгрома му е арестуван и осъден. През 1924 г. е амнистиран. Включва се в дейността на комунистическата младежка организация. През март 1925 г. срещу него се организира процес, но успява да избяга. Емигрира в СССР. Връща се нелегално в България и застава начело на ЦК на КМС. От 1926 г. е член на ЦК на БКП. От 1928 до 1930 г. работи в КИМ. Завръща се в страната през 1930 г. и е избран за секретар на ЦК на БКП. През октомври 1931 г. загива в престрелка с полиция при опит да бъде заловен.

Крапчев, Данаил Василев (1880–1944) – български журналист. Редактор на вестниците „Илинден“ (1907–1908), „Отечество“ (1909), „Родина“ (1910), издател на в. „Вардар“ (1911–1912), редактор на в. „Пряпорец“ (1914–1918). От 1919 до 1944 г. е директор на в. „Зора“.

Красни (ист. Ротщадт), Юзеф Яковлевич (1877–1932) – член на Полската КП. От 1919 г. ръководи Виенското (Югоизточно) бюро на Коминтерна. От 1922 г. – в СССР. След създаването на Селския интернационал влиза в МСС. От 1926 г. е председател на Полската подкомисия в Комисията по история на Октомврийската революция и на РКП (б). След това се занимава с нелегална дейност. Умира през 1932 г.

Кратунчев, Георги Иванов (1901–1942) – деец на БКП. Арестуван през 1924 г. и осъден на 15 г. затвор. Успява да избяга от затвора, отива в Турция, откъдето заминава за СССР. Завършва университет и става доцент по история. С група български политемигранти на 22 септември 1941 г. е спуснат с парашут в България. Заловен на 27 декември 1941 г. Осъден на смърт и разстрелян.

Крестински, Николай Николаевич (1883–1938) – член на РСДРП (б) от 1903 г. Участник в революцията от 1905–1907 г. и в Октомврийската революция. От декември 1917 г. е член на колегията на Народния комисариат на финансите, зам.-главен комисар на Народната банка, комисар на правосъдието за Северните области. През 1918–1920 г. е нарком на финансите на РСФСР, едновременно през 1919–1921 г. е член на ПБ на ЦК на РКП(б). От 1921 г. на дипломатическа работа: през 1921–1922 г. е представител, а от 1920 до 1930 г. е пълномощен представител на СССР в Германия. През 1930–1937 г. е зам.-народен комисар на външните работи на СССР. Член на ВЦИК и на ЦИК на СССР. През 1927 г. е привърженик на троцкистката опозиция, но през 1928 г. се оттегля. Въпреки това през май 1937 г. е арестуван и съден по делото на тъй нар. „антисъветски правотроцкистки блок“. Осъден на смърт, на 15 март 1938 г. е разстрелян. Реабилитиран посмъртно.

Кристеску, Георг (1882–1973) – един от основателите на Румънската социал-демократическа партия, а през 1921 г. и на Румънската комунистическа партия. През 1922 г. е избран за нейн генерален секретар. През 1924 г. е член на ИККИ. В 1926 г. е изключен от РКП и нейния ЦК за „грешки“ в разбирането на националния въпрос.

Кришан, Александру (ист. Кьорьоши Шандор) (псевд. Георгеску, Гиоргеску, Джордеску) – сътрудник на Временния секретариат на ЦК на Румънската КП (1923–1924), през 1924 г. е член на ЦК и на Изпълнителния комитет на РКП. Представител на Румънската КП в БКФ. Участва в VI (ноември 1923 г., Москва) и VII (юли 1924 г., Москва) конференции на БКФ. През 1925 г. напуска РКП.

Кръстев, Генко (Г. К. Генков) (псевд. Борис Матвеевич Малцев, Малчев) (1876–1937) – член на БРСДП от 1900 г., след това е на БРСДП (т.с.) и на БКП.

След атентата на 16 април 1925 г. заминава за СССР. Член на ВКП (б) от 1925 г. Арестуван през 1937 г. Обявен за загинал. Реабилитиран посмъртно (1956).

Кулишев, Георги (1885–1974) – деец на националноосвободителното движение на македонските българи. Един от лидерите на ПК „Звено“. След 9 септември 1944 г. е главен секретар на Министерския съвет и министър на външните работи (1946).

Кун, Бела (1886–1939) – член на Унгарската СДП от 1902 г. През 1919 г. е нарком на външните работи на Унгарската съветска република. След поражението на революцията емигрира в Австрия, после в СССР. От 1921 до 1928 г. е член на Президиума и на Оргбюрото на ИККИ. През 1930 г., когато по решение на Политсекретариата на ИККИ ЗБ на БКП се премества от Берлин в Москва, е назначен в ЗБ на БКП като представител на ИККИ. От 1932 до 1935 г. е ръководител на БЛС (до разпускането му). През 1936 г. е освободен от работа в ИККИ. Репресиран. Реабилитиран посмъртно.

Куусинен, Ото Вилхелмович (1881–1964) – член на Финландската социалдемократическа партия, през 1911–1917 г. е председател на нейния Изпълнителен комитет. Един от основателите на Финландската КП. През 1919–1920 г. е на нелегална работа във Финландия. През 1920 г. емигрира в Съветска Русия. Член на ИККИ (1921–1943), секретар на ИККИ (1923–1939). Председател на т. нар. „Народното правителство“ на Финландия, сформирано в СССР (1939–1940). Председател на президиума на Върховния съвет на Карело-Финската ССР (1940–1958). От 1941 г. е член на ЦК на ВКП(б). През 1952–1953 г. и от 1957 г. е член на Президиума на ЦК на КПСС и секретар на ЦК на КПСС.

Кюсеианов, Георги Иванов (1884–1960) – завършва право в Париж (1905), след това преминава на дипломатическа работа. През 1923 г. е легационен съветник, а след това е пълномощен министър в Румъния. По-късно е привлечен на работа в двореца, където става секретар на политическата канцелария на цар Борис III. От 21 април 1935 г. е министър на външните работи в кабинета на А. Тошев, а от 23 ноември с.г. е назначен за министър-председател. След правителствената промяна през февруари 1940 г. е назначен за пълномощен министър в Берн (Швейцария). След 9. IX. 1944 г. отказва да се върне в страната и до края на живота си живее в Швейцария.

Кюлявков, Крум Павлов (псевд. Драганов, Петър Георгиев) (1893–1955) – писател. Член на БКП от 1918 г. Делегат на III конгрес на Коминтерна (1921). Политемигрант в СССР (1928–1940). Във ВКП(б) от 1929 г. След 9 септември 1944 г. е зав. сектор в ЦК на БРП. От 1944 г. е главен редактор на в. „Работническо дело“.

Лаврищев, Александър Андреевич (1912–1979) – съветски дипломат. На дипломатическа работа от 1939 г. През 1939–1940 г. е първи секретар на пълномощното представителство на СССР в България; през 1940–1944 г. е пълномощен представител (от 1941 г. – посланик) на СССР в България, след това политически съветник на председателя на СКК в София. От края на 1944 г. е на работа в апарата на НКВД: завеждащ IV Европейски отдел (1945); завеждащ отдел „Балкански страни“. От 1948 до 1954 г. е посланик на СССР в Турция. През 1954 г. е завеждащ I Европейски отдел на МВнР на СССР. През 1954–1956 г. е посланик на СССР в ДРВ. От 1956 г. е на научна работа в Института за световна икономика и международни отношения.

Лазаров, Кирил Георгиев (псевд. Ларов; Соловьев) (1896–1980) – като гим-

назист в Самоков участва в марксистически кръжоци. Член на БРСДП (т.с.) от 1915 г. През 1920–1922 г. е член на районния комитет на партията в Долнобанското корито и на Софийския окръжен комитет на БКП (т.с.). Един от ръководителите на Септемврийското въстание 1923 г. в Ихтиманска околия. След поражението на въстанието емигрира в Югославия, а по-късно в СССР. Член на РКП(б) от 1925 г. Завършва Института за червена професура. Икономист, научен сътрудник в Международния аграрен институт и преподавател в МЛШ. По време на Втората световна война сътрудничи в радиостанция „Хр. Ботев“ и е главен редактор на българската редакция на Радио Москва. След 9 септември 1944 г. се завръща в България. Сътрудник на ЦК на БКП (1945–1947). Директор на ЦСУ (1947–1949).

Ламбрев, Георги (Г. Л. Алексов) (псевд. Росен) (1899–1937) – член на БКП (т.с.) от 1919 г. През 1921–1922 г. е член на Софийската организация на БКМС, през 1922–1925 г. – член на ЦК на БКМС, сътрудник на Военната организация на БКП (т.с.). През август 1925 г. емигрира в СССР. През 1926–1928 г. е член на ИК на КИМ. През 1929–1930 г. – член на ЗБ на ЦК на БКП. През 1931–1932 г. е ръководител на техническия пункт на БКП в Берлин. През 1933–1935 г. е завеждащ българския сектор на МЛШ. Репресиран. Реабилитиран през 1956 г.

Ламбрев, Димитър Алексиев (Д.Л.Алексов) (псевд. Роберт) (1894–1938) – член на БРСДП (т.с.) от 1915 г., след това на БКП (т.с.). През 1922–1923 г. е член на ЦК на БКМС. От 1922 г. – член на ИК на КИМ. Сътрудник на Военната организация на БКП (т.с.). През 1924–1929 г. се намира във Виена, през 1929–1932 г. – в Берлин (икономист в съветското търговско представителство). През 1925–1932 г. – ръководител на българската секция на МОПР във Виена и Берлин. От 1932 г. е в СССР, от с.г. е член на ВКП (б). През 1932–1935 г. – секретар на ИК и ръководител на Балканската секция на МОПР (1932–1935). Арестуван на 15 март 1938 г., умира през юли с.г. в затвора. Посмъртно реабилитиран (юли 1956 г.).

Ламбрев, Кирил (К.Л. Алексов) (1897–1978) – член на БКП от 1919 г. Брат е на Георги и Димитър Ламбреви. За участие във Войнишкото въстание (1918) е арестуван и затворен. Завършва история в Софийския университет (1921), след което учителства в различните градове на страната. Участва в дейността на Лозенската партийна организация в София, в организирането на акция в помощ на гладуващото население в Поволжието (1921–1922). След атентата в църквата „Св. Неделя“ на 16 април 1925 г. е арестуван. Научен сътрудник (1951–1957) и ст.н.с. (1958–1965) в Института по история при БАН. Работи в областта на новата и най-новата история.

Ларго, Кабайеро Франсиско (1869–1946) – член на Испанската социалистическа работническа партия от 1894 г. През 1918–1937 г. е генерален секретар на Общия съюз на трудещите се, през 1932–1935 г. е председател на ИСРП, през 1936–1937 г. е премиер-министър и военен министър на правителството на Народния фронт в Испания.

Леви, Рубен – вж Аврамов, Рубен Леви

Лекарски, Крум Георгиев (1898–1991) – генерал-лейтенант. Завършва Военна академия (1932), а през 1935 г. е уволнен от армията поради републикански възгледи. Участва в подготовката на преврата на 9 септември 1944 г. Член на БКП от 1945 г. От 9 септември 1944 до 1948 г. е зам.-министър на войната.

Ленин (Улянов), Владимир Илич (1870–1924) – участва в марксистки кръжоци от 1888 г. През 1891 г. завършва право в Петербургския университет. През 1892–1893 г. се включва активно в революционна дейност. През 1895 г. обединява

марксистките кръжоци в Петербург в Съюз на борба за освобождение на работническата класа. В края на 1895 г. е арестуван и заточен в с. Шушенское, Източен Сибир. През лятото на 1900 г. заминава за чужбина, където организира издаването на в. „Искра“, изиграл решаваща роля за създаването на марксистката партия в Русия. На II конгрес на РСДРП (1903) под неговото ръководство е образувана болшевишката партия – РСДРП (б). През ноември 1905 г., по време на първата руска революция, се завръща в Русия. През декември 1907 г., след поражението на революцията, емигрира. По време на Първата световна война живее в Швейцария. На Цимервалдската (1915) и Кинталската (1916) международни социалистически конференции сплотява левите социалистически партии и с това подготвя създаването на Комунистически интернационал. През април 1917 г. се завръща в Русия. Организира подготовката и осъществяването на Октомврийската революция. След победата на революцията оглавява съветското правителство – Съвета на народните комисари. Инициатор на основните решения и мероприятия на съветската власт. Вдъхновител и организатор на обединяването на бившите народи на руската империя в СССР. Създател и ръководител на Коминтерна (1919). Разработените от Ленин въпроси на социалистическата революция, на решаването на националния въпрос са залегнали в основата на теорията на комунистическото движение. В началото на 1922 г. заболява тежко. Умира в с. Горки, близо до Москва.

Ленски, Юлиан (ист. Лещински) (1887–1937) – деец на полското и международно комунистическо движение. Участник в Октомврийската революция в Русия. Помощник на Сталин в народния комисариат на националностите. През 1921 – 1923 г. е член на полското бюро на ЦК на РКП(б). През 1924 г. е представител на ИККИ във Френската КП, един от редакторите на „Юманите“. От 1925 г. – член на ПБ на Полската КП, от 1929 г. е неин генерален секретар и член на Президиума на ИККИ. През май 1937 г. е арестуван, през септември с. г. е разстрелян.

Лесев, Петър (1891–неизв.) – велешки войвода. Учител с гимназиално образование. През ноември 1911 г. влиза в четата на Секула Христов като пом. войвода и заминава за Велешкото. По време на Балканските войни е в състава на Македоно-Одринското опълчение. През Първата световна война е в партизанска рота.

Лехтинен, Инкери (1906–неизв.) – деец на финландското комунистическо движение. От 1930 г. е представител на Финландския младежки комунистически съюз в Изпълкома на КИМ. През декември 1939 г. е включен в състава на Народното правителство на Финландия като министър на просветата. От февруари 1942 г. работи в отдел „Кадри“ на ИККИ като старши референт по Скандинавските страни. Едновременно е представител на ФКП в ИККИ. През 1944 г. се завръща във Финландия. От 1951 г. е член на ПБ на ЦК, от ноември 1951 г. – член на секретариата на ЦК на ФКП.

Ликов, Александър (1886–1954) – завършва право в Женева. Секретар на БКМС (1920–1921). Редактор на в. „Младеж“. Член на парламентарната група на БКП (т.с.) от 1921 до 1923 г. Делегат на БКМС на Третия конгрес на КИМ. След Септемврийското въстание е изключен от БКП. Прекарва в чужбина до 1940 г. След 9 септември 1944 г. работи в министерството на външните работи.

Литвинов (Валлах), Максим Максимович (1876–1951) – съветски дипломат, член на РСДРП от 1898 г. На дипломатическа работа от 1917 г. През 1918–1921 г. – член на колегията на народния комисариат на външните работи на РСФСР и в същото време през 1920 г. – пълномощен представител на РСФСР в Естония. През 1921–1930 г. е зам.-народен комисар на външните работи на РСФСР (от 1923 г. – на СССР) и едновременно член на колегията на народния комисариат на работничес-

ко-селската инспекция и зам.-председател на Главния концесионен комитет. През 1930–1939 г. е народен комисар на външните работи, едновременно през 1934–1938 г. е представител на СССР в Обществото на народите. През 1941–1946 г. е зам.-нарком на външните работи на СССР и едновременно през 1941–1943 г. посланик на СССР в САЩ, през 1942–1943 г. – посланик на СССР на Куба.

Лозовски, А., Лозовски, С. (ист. Дридзо, Соломон Абрамович) (1878–1952) – член на РСДРП от 1901 г. През 1921–1937 г. е ръководител на Профинтерна. От 1924 г. – кандидат-член на ИККИ, през 1926–1935 г. – член на Президиума на ИККИ, кандидат-член на Политсекретариата на ИККИ. От 1927 г. – кандидат, а от 1936 г. – член на ЦК на ВКП(б). През 1937–1939 г. – директор на „Гослитиздат“. През 1939–1946 г. е зам.-народен комисар (от 1946 г. – министър) на външните работи на СССР. Едновременно през 1941–1948 г. – зам.-началник, след това началник на Совинформбюро. Има ранг на извънреден и пълномощен министър. Професор.

Ломинадзе, Висарион Висарионович (псевд. Весо) (1897–1935) – през 1925–1926 г. е секретар на Изпълкома на КИМ. През април – декември 1926 г. е член на Президиума на ИККИ. През юли – ноември 1927 г. е представител на Коминтерна в Китай. От 1930 г. е първи секретар на Закавказкия краев комитет на ВКП(б), член на ЦК на ВКП(б). В 1934 г. е изключен от ВКП(б). В следващите години е на стопанска работа. Самоубива се.

Лонго, Луиджи (псевд. Гало) (1900–1980) – член на Италианската КП от момента на нейното основаване (1921); от 1926 г. – член на ЦК, от 1931 г. – член на ПБ на ИКП. Делегат на III и VI конгреси на Коминтерна. През 1932–1934 г. е представител на ИКП в ИККИ. По време на Гражданската война в Испания е генерален инспектор на интернационалните бригади. През 1943–1945 г. е един от ръководителите на партизанското движение в Италия. През 1945–1960 г. е зам.-генерален секретар на ИКП. От 1948 г. е депутат в парламента. През 1964–1971 г. – генерален секретар, а през 1972–1980 г. е председател на ИКП.

Лорио, Фердинанд (1870–1930) – френски ляв социалист. В годините на Първата световна война стои на интернационални позиции. През 1920 – 1927 г. е член на Френската компартия. Делегат на III (1921) и IV (1922) конгреси на Коминтерна. През 1927 г. е изключен от компартията за „десен опортюнизъм“.

Луканов, Карло Тодоров (1897–1982) – член на БРСДП (т.с.) от 1917 г., на ВКП (б) от 1927 до 1944 г. Завършва право в Софийския университет (1921). Участва в подготовката на Септемврийското въстание в Плевен. До 1926 г. работи нелегално в България, след което емигрира в СССР. През 1936–1937 г. взема участие в Испанската гражданска война като началник-щаб на 12-та интернационална бригада. След завръщането си в СССР работи в ИККИ. От 1941 г. е един от редакторите на радиостанция „Хр.Ботев“. След 9 септември 1944 г. се завръща в България и заема различни постове: директор на българския радиокомитет (1944–1947); председател на Държавната планова комисия (1949–1950), председател на Комитета за наука, изкуство и култура (1950); зам.-председател на Министерския съвет (1952–1954). От 1954 до 1956 г. е посланик на НРБ в СССР. От август 1956 г. до 1962 г. – министър на външните работи на НРБ, след това посланик в Берн (1962–1964). На V конгрес на БКП (1948) избран за член на ревизионната комисия, на VI конгрес – за член на ЦК на БКП. След 1950 г. няколко пъти е избиран за народен представител.

Луканов, Тодор Станчев (1874–1946) – през 1905–1918 г. – член на Контролната комисия на ЦК БРСДП (т.с.). Член на ЦК на БКП (т.с.) от 1919 г. През 1913–1923 г. – депутат в Народно събрание. От 1921 г. до края на 1923 г. – организационен секретар на ЦК. След масовите арести на комунисти в страната на 12 септември 1923 г. става политически секретар на ЦК. Против тактиката на БКП за въоръжена борба и против вдигането на Септемврийското въстание. През декември 1923 г. емигрира в СССР, член на ВКП (б) от 1924 г. До 1927 г. работи в представителството на БКП (т.с.) при ИККИ и в МОПР. Изключен от БКП на Втората партийна конференция (декември 1927–януари 1928 г.) за поведението му по време на Септемврийското въстание 1923 г. Изключен от ВКП (б) през 1928 г. През април 1929 г. е арестуван, но скоро реабилитиран. През 1930 г. отново влиза във ВКП (б). Работи в различни съветски учреждения. Възстановен в партията с решение на Политбюро на ЦК на БРП (к) през януари 1946 г. Умира в Москва през 1946 г.

Лукаш, Константин Лудвиг (1890–1945) – военен деец, генерал-лейтенант (1940). Флигел-адютант на цар Борис III (1932–1934); началник на ШЗО (1935). През 1941–май 1944 г. е началник на Щаба на войската, а след това главен инспектор на войската.

Луков, Христо Николов (1887–1943) – генерал-лейтенант. Завършва Военното училище в София (1907). Участва в Балканските войни и Първата световна война. Началник на Артилерийската стрелкова школа (1924–1928) и на учебното отделение в Артилерийската инспекция при Военното министерство (1928–1934). След това е командир на 3-а и 2-ра дивизия, а през 1935–1938 г. е министър на войната. Участва активно в политическия живот на страната на националистическите и прогерманските сили. Убит от комунистическа бойна група.

Луначарски, Анатолий Василевич (1875–1933) – член на РСДРП от 1895 г. През 1917–1929 г. е нарком на просветата на РСФСР. От 1929 г. е председател на комитета в ЦИК по управлението на научни и учебни институти

Лупу, Николае, д-р (1876–1946) – следва медицина, защитава докторат (1901). Депутат (сенатор) от 1907 г. Министър на вътрешните работи в правителството на А. Вайда-Войвод (декември 1919–март 1920). От 1921 г. е член на Румънската царанистка партия, от 1926 – на НЦП. През 1927 г. напуска НЦП и създава Царанистка партия – Н. Лупу. Министър на публичните дела в правителството на Б. Щибрей (4–20 юни 1927 г.), на земеделието в правителството на Й. Братиану (юни 1927–ноември 1928 г.). през март 1934 г. се завръща в НЦП. След Втората световна война, през януари 1946 г., създава Царанистка демократическа партия, която заема позитивно отношение към правителството на П. Гроза. През 1946 г. е избран за депутат.

Люксембург, Роза (1871–1919) – деец на германското и полското работническо движение. Родена в Полша, в 1897 г. се преселва в Германия. Една от основателките на СДПКПил. Една от представителките на левите в германското социалдемократическото движение и във Втория Интернационал. Основателка на Германската КП. Убита на 15 януари 1919 г. заедно с К. Либкнехт в Берлин.

Ляпчев, Андрей (1886–1933) – български политически деец, министър в правителството на Ал. Малинов в навечерието на Първата световна война. След идването на власт на Ал. Цанков (1923) е член на Демократическия сговор. През 1926–1931 г. – министър-председател и министър на вътрешните работи.

Мавриков, Васил Иванов (1876–1959) – член на БРСДП от 1896 г. Завършва Земледелското училище в Садово (1896). Учител. Активен деец на учителското со-

циалдемократическо движение, за което е уволнен, а през 1920 г. е лишен завинаги от правото да упражнява учителска професия. През 1920–1923 г. е окръжен партийен организатор в Търновския партийен окръг. Член на Висшия партийен съвет (1921–1923). След атентата на 16 април 1925 г. получава смъртна присъда, заменена с дългогодишен затвор. Редактор на в. „Икономически вести“. През 1938–1941 г. е член на ЦК на БРП. За активната си революционна дейност многократно е интерниран. През 1942–1944 г. съдейства за изграждането на ОФ. След 9 септември 1944 г. е член на Изпълнителното бюро на ОРПС. През 1950 – 1954 г. е първи зам.-председател на Бюрото на И НС. Народен представител в XXVI ОНС, Великото НС и в I и II НС.

Мадалена, Макс – деец на Германската КП, като представител на партията при ИККИ участва в подготовката на VII конгрес на Коминтерна.

Маджаров, Михаил (1854–1944) – член на Народната партия и редактор на в. „Мир“. Министър на войната в правителството на Т. Теодоров (май–октомври 1919 г.), министър на външните работи (октомври 1919–април 1920 г.) в коалиционния кабинет на Ал. Стамболийски.

Макдоналд, Джеймс Рамзей (1866–1937) – един от основателите на Лейбъристката партия на Великобритания. През 1924, 1929–1931 г. е премиер-министър на Великобритания. През 1931 г., след разцепление на Лейбъристката партия, оглавява коалиционното правителство.

Маклин (Mc Lean), Джон (1879–1923) – деец на английското работническо движение. Преди Първата световна война е в лявото крило на Британската социалистическа партия, един от ръководителите на партията. По време на войната е центрист, води активна антивоенна пропаганда. За организиране на стачки на работниците неведнъж е арестуван.

Максимов, Никола, д-р (1875–неизв.) – през 1913 и 1919–1923 г. е избран за народен представител. От 1919 г. е член на Партийния съвет на БКП (т.с.). След Септемврийското събрание изключен от партията като член на групата депутати начело с Н. Сакаров. През 1927 г. емигрира в СССР, където остава до края на живота си.

Максимос, Серафим (1898–1961) – деец на Гръцката КП през 1923–1928 г., до 1927 г. е член на ЦК на ГКП. През 1928 г. е изключен от ГКП, основава група „Спартак“.

Малинов, Александър (1867–1938) – политически и държавен деец, лидер на Демократическата партия от 1902 г. През 1908–1911 г. е министър-председател. Противопоставя се на присъединяването на България към Централните сили и включването ѝ в Първата световна война. От юни до ноември 1918 г. оглавява кабинет, който продължава външнополитическия курс на В. Радославов. В резултат на победата на Народния блок в парламентарните избори от юни 1931 г. възглавява новия кабинет от 12 октомври 1931 г. Председател на Народното събрание до 19 май 1934 г.

Манджаков, Добри Кондов (1880–1938) – роден в Сливен. Член на БРСДП от 1900 г. Член на ОК на БКП – Сливен (1920–1923). Участва в Септемврийското въстание 1923 г. Емигрира в СССР през август 1925 г.; член на ВКП (б) от 1925 г. Председател на колхоз „Красный маяк“, Краснодарски край. Арестуван на 7 март 1938 г., осъден на смърт. Реабилитиран (февруари 1956 г.).

Манев, Иван Томев (псевд. Златко) (1887–1925) – член на БКП (т.с.) от 1919 г. Следва право в Софийския университет. Като студент в Софийския университет е един от организаторите на освиркването на Фердинанд при откриването на Народния театър (1907), заради което е изключен. Продължава образованието си в Женева. Там се запознава с Г.В. Плеханов и В.И. Ленин. След завръщането си в България работи в профсъюзното движение (1919–1923). При подготовката на Септемврийското въстание (през август 1923 г.) е кооптиран в ЦК на БКП (т.с.). Участник в Септемврийското въстание 1923 г. Подкрепя линията за въоръжено въстание. На Витошката конференция (май 1924 г.) е избран за член на ИБ на ЦК на БКП, политически секретар. След атентата на 16 април 1925 г. при опит да бъде арестуван се самоубива.

Маниу, Юлиу (1873–1953) – един от основателите и лидер на Националната партия в Трансилвания. Почетен член на Румънската академия (1919). През 1919 – 1944 г. е депутат в парламента. Участник в Първата световна война. През 1926 – 1933 г. и 1937 – 1947 г. е водач на Националцаранистката партия. Министър-председател през 1928 – 1930 г., юни – октомври 1932 г. и октомври 1932 – януари 1933 г. Осъжда установяването на „кралска диктатура“ в Румъния (февруари 1938 г.), противопоставя се на влизането на Червената армия в Бесарабия през 1940 г. и на хитлеристките войски в Румъния през октомври 1940 г. В опозиция е към режима на Й. Антонеску. От 23 август до 4 ноември 1944 г. е държавен секретар в правителството на ген. Санатеску. След това минава в опозиция. Противник на влизането на Румъния в съветската зона на влияние и на установяването на комунистически режим в страната. След разпускането на НЦП (31 юли 1947 г.) е арестуван и осъден на доживотен затвор, където умира.

Манов, Стефан Василев (1880–1959) – член на БРСДП от 1898 г. През 1903 г. се присъединява към широките социалисти. Завършва право в Женева (1908) и се отдава на адвокатска практика. Един от редакторите на органите на БРСДП (об.) „Работническа борба“ (1903–1908) и „Работническа България“. Редактор на органа на левицата в БРСДП (об.) в. „Работническа защита“ (1914–1915; 1918–1920). При разцеплението на БРСДП (об.) е с левицата, която се влива в БКП (1920). След Септемврийското въстание (1923) е изключен от БКП като ликвидатор. Един от основателите на дясноопорнонистическата група „Нов път“ (1927). През 1931–1933 г. е ръководител на „лявата марксистическа опозиция“ (троцкисти) и редактира нейния орган сп. „Освобождение“ (1931, след това в. „Освобождение“). През 1941–1942 г. защитава комунистически дейци в съдебни процеси (на парашутистите и подводничарите и др.), поради което е интерниран (1942–1943). След 9 септември 1944 г. е член-докладчик в Народния съд. Осъден на доживотен затвор по т. нар. „Трайчостовски процеси“ (1949). Освободен през 1954 г. и реабилитиран.

Мануилски, Дмитрий Захарович (1883–1959) – член на РСДРП от 1903 г. През 1920–1922 г. е нарком на земеделието в Украйна, секретар на ЦК на УКП (б). През 1923–1939 г. е член на ЦК на ВКП (б). От 1921 г. е член на ИККИ, от 1924 до 1943 г. – член на Президиума на ИККИ (от 1926 г. – на Политсекретариата на ИККИ), през 1928–1943 г. – член на Секретариата на ИККИ. През 1942–1944 г. е в апарата на ЦК на ВКП (б) и в Главното политическо управление на Червената армия. През 1944–1953 г. е зам.-председател на Съвета на народните комисари на Украйна и едновременно (до 1952 г. – нарком на външните работи на Украйна. През 1949–1952 г. е член на Политбюро на ЦК на Украинската КП. Пенсионер от 1953 г.

Маринев, Иван Кръстев (1896–1970) – участва в Балканските войни (1912–1913) като доброволец. Завършва Военното училище (1915). В Първата световна война участва като командир на взвод в 15-ти пехотен полк, летец-пилот във 2-ро аеропланно отделение, летище Удово. След войната е летец-пилот, летище Божурище (1918–1927). Завършва Военната академия в София (1930). Член на Военния съюз от 1927 г. Служи в Генерален щаб (1931–1934). Инспектор на класовете във Военното училище (1934–1935). Началник на Разузнавателния отдел при ГЩ (1935–1936). Военно аташе във Франция (1936–1939). След завръщането си в България временно е началник-щаб на 3-а армия. Началник на снабдителния отдел в Дирекция на гражданската мобилизация (1939–1940). Командир на 6-та пехотна дивизия в Сърбия (1940–1942) и на 15-а пехотна дивизия в Македония (1942–1944). Министър на войната в правителството на К. Муравиев (2–8 септем. 1944 г.). През ноща на 8. IX. 1944 г. подпомага завземането на властта от ОФ и е назначен за главнокомандващ на Българската армия в Отечествената война на България (1944–1945). След войната е гл. инспектор на войската и началник на бойната подготовка (1945–1946). Пълномощен министър във Франция (1946–1947). Пълномощен министър при МВнР (1947–1950). Преподавател във Военната академия „Г. С. Раковски“ (1950–1953). Генерал-майор (май 1943), генерал-лейтенант (19 септ. 1944 г.). От 1963 г. е зам.-председател на Военното историческо научно дружество.

Марков, Георги (Г. М. Дамянов) (1883–1950) – член на БЗНС от 1919 г. След преврата на 9 юни 1923 г. застава на центристски позиции, като в отделни периоди работи с левицата на БЗНС, а в други – с десницата. След разцеплението на Съюза е един от водачите на БЗНС „Врабча 1“ (1926–1932). През 1932 г. образува БЗНС–Г. Марков („Сердика“). През 1935–1939 г. е един от ръководителите на земеделската група „Орач“. Народен представител през XVIII (1919–1920), XIX (1920–1923), XX (1923), XXII (1927–1931), XXIV (1938–1939) ОНС и през 1946–1947 г. – във ВНС (1947–1949). Зам.-председател на НС през 1921–1923, 1938–1939 г. След 9 септември 1944 г. за опозиционната си дейност е подложен на преследване.

Марков, Емил Марков (псевд. Зарчо) (1905–1943) – член на БКМС от 1919 г., на БКП – от 1927 г. Член на ЦК на БКП (1935–1937). През 1941 г. отново е в състава на ЦК и на Централната военна комисия при ЦК на БКП. От 1942 г. (след арестуването на Цв. Радойнов) е ръководител на Военната комисия, а от пролетта на 1943 г. – политкомисар на Главния щаб на НОВА. Загива в престрелка с полицията в София.

Марков, Марко Иванов (1905–1944) – деец на БКП. Политемигрант в СССР. Загива в самолетна катастрофа при прехвърлянето му в България (заедно с Ж. Гюмюшев).

Марти, Андре (1886–1956) – деец на френското и международно комунистическо движение. През 1919 г., по време на Гражданската война в Русия, участва във въстанието на френските моряци в Черно море, за което е осъден на 20 години тежък физически труд. През юли 1923 г. е освободен. През 1925–1952 г. е член на ЦК на ФКП, през 1931–1952 г. е член на ПБ на ЦК на ФКП. От 1932 до 1943 г. е член на ИККИ. През 1936–1938 г. е главнокомандващ интернационалните бригади в Испания. От лятото на 1939 до 1943 г. е секретар на ИККИ и член на ЗБ на ЦК на Френската КП в Москва. През октомври 1943 г. заминава за Алжир. През октомври 1952 г. е изключен от ПБ на ЦК на ФКП, а през януари 1953 г. и от редовете на ФКП.

Мартулков, Александър (Алексо) Иванов (1878–1962) – деец на национално-освободителното движение на македонските българи, общественик. Един от основателите на първата социалдемократическа група в Македония (1895) и активен участник във ВМОРО. След Първата световна война работи в бежанските организации на македонските българи. Става член на ВМРО (об.) и отговорен редактор на нейния печатен орган в. „Македонско знаме“ (1932–1934), но не приема поставката на Коминтерна и БКП за „македонска“ нация. През 1944 г. се завръща във Вардарска Македония, където е кооптиран за член на АСНОМ, но не е допуснат на отговорна работа. На 28 февруари 1945 г. се завръща в София и информира българското ръководство за антибългарската политика на скопските ръководители. През 1954 г. публикува спомени, в които описва освободителните борби в Македония за времето от 1894 г. до 1939 г.

Мархлевски, Юлиан (псевд. Карски) (1866–1925) – деец на руското, полското и немското работническо движение. През 1907 г. е избран за кандидат-член на ЦК на РСДРП. Един от основателите на СДКПил, на групата „Спартак“ в Германия. Участва в основаването на Коминтерна. Член на Полското бюро на ЦК на РКП (б) (1920), член на Бюро на ИККИ (1919), член на ИККИ (1920). От 1922 г. – председател на Изпълнителния комитет на МОПР, ректор на КУНМЗ.

Масларов, Иван (1912–1992) – член на БКП от 1932 г. За нелегална дейност в морските специални школи във Варна е осъден на 5 г. затвор (1932–1937). Секретар на партийния комитет в Якоруда и член на Обл. комитет на БКП в Горна Джумая (Благоевград) (1937–1938). Член на ЦК на РМС (1938–1941). Отговорник на младежката комисия при ЦК на РМС (1939–1941). Арестуван и изпратен в лагер (1941). По процеса на ЦК на БКП (1942) е осъден на доживотен затвор. През 1945–1949 г. е завеждащ отдел „Организационен“ на ЦК на БКП. Кандидат-член на ЦК (1946–1948), член на ЦК (1948–1949). Осъден по т. нар. Трайчостовски процеси (1950–1956). Генерален директор на ДСО „Мебел“ (1964–1968). Съветник в българското посолство в Москва (1968–1973). Зам.-министър на вътрешната търговия и услуги (1974–1977).

Матанов, Тодор Петров (1898–неизв.) – член на БКП от 1919 г. Член на ОК на БКП в Пловдив (1923–1925). След атентата на 16 април 1925 г. емигрира в СССР, член на ВКП (б) от 1925 г. Учи в съветските партийни учебни заведения. На Втория разширен пленум на ЦК на БКП (т.с.) (1929) е кооптиран за член на ЦК. Идва в България нелегално (1929–1931, 1935–1936). Член на ЗБ на ЦК на БКП. На V (1935) и VI (1936) пленуми на ЦК е избран за член на ПБ на ЦК. През 1936–1941 г. е в затвора. След освобождаването му е член на ОК на БКП в Пловдив. Изпратен в концлагер (1942), впоследствие осъден на 15 г. затвор. След 9 септември 1944 г. работи в ЦС на БПС.

Мацанкиев, Димитър (1886–1969) – член на БЗНС „Ал. Стамболийски“. През 1941 г. емигрира. В годините на Втората световна война се намира в Лондон, говори по радиостанция „Лондон“ в предаванията за България. През 1944 г. се завръща в България. В опозиция към правителството на ОФ. През 1949 г. заминава за Ню Йорк и работи в българската секция на Радио „Свободна Европа“ като говорител и коментатор.

Мачек, Владимир (1879–1964) – член на ХСП от 1905 г. През 1920–1928 г. – зам.-председател, а след смъртта на Ст. Радич (1928) – председател на ХСП и председател на Селско-демократическа коалиция. През 1925–1928 г. е зам.-председател

на Скупщината. Противник на кралската диктатура (1929–1934), за което през 1933 г. е осъден на 3 години затвор. По време на парламентарните избори през 1935 и 1938 г. оглавява Обединената позиция. През август 1939 г. в резултат на Съглашението на СДК с правителството на Цветкович за създаване на Хърватска бановина заема поста зам.-министър-председател на Югославия. През март-април 1941 г. е един от двамата зам.-председатели в правителството на Д. Симович. В годините на Втората световна война заема примиренчески позиции по отношение на усташите. През 1945 г. емигрира във Франция, след това в САЩ.

Менжински, Вячеслав Рудолфович (1874–1934) – член на РСДРП от 1902 г. Участник в революцията от 1905–1907 г. През 1917 г. е член на Военната организация на ЦК на РСДРП (б). Участва в подготовка и провеждането на Октомврийската революция в Петроград. От ноември 1917 г. е зам.-народен комисар, а през януари–март 1918 г. е министър на финансите, едновременно през декември 1917–март 1918 г. е член на колегия на ВЧК. През 1918–1919 г. е генерален консул на РСФСР в Берлин, народен комисар на Работническо-селска инспекция в Украйна. От 1919 г. е в апарата на ВЧК, зам.-председател, след това председател на ОГПУ. От 1927 г. е член на ЦК на ВКП (б). Член на ЦИК на СССР.

Меркулов, Всеволод Николаевич (1895–1953) – един от ръководителите на съветските органи на Държавна сигурност. Армейски генерал. Член на ВКП (б) от 1925 г. В органите на ВЧК от 1921 г. През 1931 г. е назначен за началник на Секретния политически отдел на Закавказката СФСР. През 1931–1938 г. е на партийна работа в ЦК на Грузинската КП (б) и в ЗСФСР. През 1938–1941 г. е началник на Главното управление на държавната сигурност (ГУГБ) на НКВД на СССР и зам.- народен комисар на вътрешните работи на СССР. През януари – юни 1941 г. и 1943 – 1946 г. е нарком на държавната сигурност. От юли 1941 до април 1943 г. е първи зам.- народен комисар на вътрешните работи. Организатор и изпълнител на масовите репресии срещу политически дейци от КП на различни страни. През 1946–1950 г. е началник на Главното управление на съветските задгранични имоти при Министерския съвет на СССР. През 1953 г. е министър на държавния контрол на СССР. През лятото на 1953 г. е арестуван и разстрелян заедно с Л. Берия през декември 1953 г.

Мешчеряков, Николай Леонидович (псевд. Н. Орлов) (1865–1942) – член на РСДРП от 1901 г. През 1918–1922 г. е член на редколегията на в. „Правда“. Член на ръководство на създадената през август 1921 г. Кооперативна секция (комисия) на ИККИ. От 1923 г. е член на Управлението на Центросъюза. През 1924–1927 г. е член на Президиума и организационен секретар на Селския интернационал, редактор на сп. „Крестьянский интернационал“. Участва в организирането на Международния аграрен институт, член на неговото ръководство. През 1926 г. като представител на Селския интернационал влиза в Оргбюрото на ИККИ. От 1926 г. – гл. редактор на сп. „Международна кооперация“, от юли 1927 г. – отг. редактор на сп. „Аграрни проблеми“. През 1929–1931 г. е член на президиума на Кооперативната секция на ИККИ. През 1927–1938 г. е гл. редактор на „Малая советская энциклопедия“. От 1939 г. – чл.-кор. на АН на СССР.

Милев, Йордан (Й. М. Гюлемезов) (1880–1983) – деец на БКП, на профсъюзното движение, печатарски работник. От 1920 до 1923 г. е член на Софийския местен партиен комитет. Избиран за общински съветник. Един от основателите на НРПС, член на ЦК на НРПС, а след разтурването им (1936) – на Централната синдикална комисия. Член на ЦК на БРП от 1932 до 1939 г. След 9 септември 1944 г. е

председател на ЦК на Съюза на печатарските работници (1947–1949). Член на ИБ на ОРПС (от 1951 г. – ЦСПС; 1947–1961). Член на ЦК на БКП (1954–1976).

Милев, Милчо Минчев (1914–1942) – член на БКМС от 1934 г. Участник в Енинската нелегална група (1934–1936). Емигрант в СССР (1936–1941). Парашутист от групата на Атанас Дамянов (1941). Заловен при блокада на с. Ветрен (18 март 1942 г.). Осъден на смърт по процеса на парашутистите и разстрелян на 26 юни 1942 г. в Гарнизонното стрелбище в София.

Милев, Никола – член на БКП. Участва в Първата световна война. Участва в създаването на РП. На V пленум на ЦК на БКП (1935) е избран за член на ЦК, но не посещава заседания и постепенно се оттегля от участие в ръководството на партията. Работи за полицията през 1922–1944 г. („Д-р Парвус“).

Милев, Никола (1881–1925) – историк и публицист. Доцент в Софийския университет по българска история и история на балканските народи. Директор на в. „Слово“ и негов редактор. Убит от македонския деец М. Манолев със съгласието на ЦК на БКП.

Милютин, Владимир (Вилхелм) Петрович (псевд. Емтин, Емитин, Елтнер, Мимошин) (1884–1937) – в социалдемократическо движение от 1903 г., меншевик. От 1910 г. – болшевик. След Февруарската революция – председател на съвета на депутатите в гр. Саратов. През април 1917 г. е избран в ЦК на РСДРП (б). Нарком на земеделието в първия състав на Съвета на народните комисари (1917). През 1918–1921 г. – зам.-председател на Висшия съвет за народното стопанство. През 1922–1924 г. е в апарата на Коминтерна. В началото на 1923 г. по решение на Президиума на ИККИ е изпратен като представител на ИККИ на Балканите. От 1924 г. – член на колегията на Наркомата за работническо-селската инспекция. През 1925–1927 г. е зам.-председател на Комакадемията. През февруари 1927 г. по решение на Президиума на ИККИ влиза в състава на новосъздадената Постоянна аграрна комисия при ИККИ. През 1928–1934 г. е директор на Централното статистическо управление на СССР, зам.- председател на Държавна планова комисия, след това председател на комитета по учебни учреждения при ЦИК на СССР. Репресиран, разстрелян. Реабилитиран посмъртно.

Милуш, Сима (1894–1939) – член на ЮКП от 1919 г. През 1923–1926 г. е организационен секретар на партията. През 1925 г. се намира в Москва. През 1929 г. попада под подозрение и е отстранен от партийната работа. През 1934–1935 г. работи по линията на ТАСС във Виена. Арестуван от органите на НКВД през 1938 г. Разстрелян. Посмъртно реабилитиран.

Минев, Стоян (псевд. Степанов, Иван Петрович; Иванов, Стоян Минеевич; Лоренцо Ванини; Шаварош; Лебедев, Морено, Блерио) (1893–1959) – член е на БРСДП (т.с.) от 1907 г. По време на Първата световна война е в Швейцария, където се сближава с болшевиките. Член е на болшевишката партия от 1916 г. Работи в атарата на ИККИ от 1919 до 1943 г. Участва във II конгрес на Коминтерна (1920) като член на френската делегация. През 20-те – 30-те години е на нелегална работа във Франция, Германия, Италия, Испания и др. страни. През 1926–1927 г. възглавява латинската (романската) секция в Секретариата на ИККИ. През 1927–1929 г. е на работа в личния секретариат на Сталин. Участва в Гражданската война в Испания. През 1939–1942 г. работи в секретариатите на Г. Димитров и Д. Мануилски. През 1943 г. е представител на Ки при Френската КП. По-късно се разболява и изоставя политическа дейност.

Минков, Иван Константинов (1893–1925) - член на БКП от 1919 г. Завършва Военното училище в София. През Балканската война от 1912–1913 г. е командир на 2 Скопска дружина на Македонско-одринското опълчение. През Първата световна война е летец; достига чин майор. След войната е на партийна работа. От 1920 г. е съредактор на в. „Народна армия“ (1920–1923). Участва в работата на Третия конгрес на КИ (1921), след това остава още три месеца в Москва, където изучава минноподривно дело. През 1922 г. е привлечен в ръководството на Военната организация на БКП, участва в нейното изграждане. Автор е на инструкция за работата на БКП в армията, разработва методите на минноподривното дело и полага основите на партийното разузнаване. Участва в подготовката на Септемврийското въстание (1923). След Витошката нелегална конференция на БКП (1924) е един от ръководителите на Военната организация и пръв помощник на К. Янков. След атентата на 16 април 1925 г. полицията блокира нелегалната му квартира. За да не попадне жив в ръцете на полицията, слага край на живота си.

Мирни, Семьон Максимович (псевд. Абдула) (1896–1973) – член на РКП(б) от 1918 г. През 1919 г. е член на нелегалния Одески областен комитет на РКП(б), редактор на в. „Таврически комунист“. Учи във Военната академия в Москва (1921–1923). През 1923–1926 г. с на работа в съветското дипломатическо представителство в Турция (I-и секретар), изпълнява задания на съветското военно разузнаване. След това (до 1937 г.) е на работа в съветските пълномощни представителства в Норвегия (I-и секретар) и Швеция (съветник). Участва във Великата отечествена война (1941–1945). Репресиран. Реабилитиран. От 1955 г. е главен библиограф в Държавната библиотека „Ленин“. От 1961 г. е персонален пенсионер.

Митов, Димитър Борисов (1898–1962) – литератор и театрален критик. Завършва славянска филология в Софийския университет (1923). Извънреден сътрудник по печата в Дирекцията на печата към Министерството на външните работи (1920–1921). Библиотекар във Френския ин-т в София (1922–1929). Редактор и сътрудник на много печатни издания. Създател и редактор на литературния седмичник „Литературен глас“. През 1924–1941 г. е преподавател по литература във Френския институт в София. Член на БКП от 1944 г. Има големи заслуги в организирането и укрепването на театралното образование в България след 1944 г. Преподавател (от 1944 г.) по история на театъра в Държавната театрална школа и неин зам.-директор (1947). Професор (1948) по история на западноевропейската литература в Държавното висше театрално училище, чийто ректор е през 1948–1951 и през 1954–1961 г.

Михайлов, Борис Данилович (псевд. Вилиамс, Рихард, Бруно, М. Шнайдер) (1895–неизв.) – член на РСДРП (б) от 1913 г. Участник в гражданската война (1918–1920). От август 1924 до януари 1925 г. – представител на ИККИ във Виена, през 1925 г. – във Франция, през 1927 г. – в Латинска Америка. През 1928 г. е в Москва, от май 1929 г. – представител на Коминтерна в САЩ. През 1930–1933 г. оглавява комунистическото движение в Индия. През 1945 г. в Париж, кореспондент на в. „Известия“.

Михайлов, Георги (М. Г. Добрев) (псевд. Найденов, Железов) (1893–1960) – член на БРСДП (т.с.), а от 1918 г. – на РКП (б). Юрист. През 1926–1931 г. е член на Германската КП, през 1938 г. – на Испанската КП. Участва в Първата световна война, попада в руски плен. Участник в Октомврийската революция. Участва в Септемврийското въстание (1923), ръководител е на въстанието в Оряховска и Белослатинска околия, поради което е осъден на смърт задочно. След разгрома на въстанието емигрира в Югославия, а след това в Австрия. От октомври 1923 до

март 1924 г. е член на ЗК на БКП, един от редакторите на „Работнически вестник“. От март 1924 до март 1926 г. работи в Югославия, през 1926–1928 г. ръководи българска емигрантска група в Берлин. От 1931 г. е в СССР. Работи в Изпълнителния комитет на МОПР, а през 1933–1937 г. – в Международния аграрен институт. Учасник в Гражданската война в Испания. По време на Втората световна война е политически ръководител на предаванията на чужди езици по радио Москва. Завръща се в България през ноември 1944 г. Заема различни постове – журналист, директор на Народната библиотека в София и др.

Михайлов, Дочо (Д. М. Драганов) (1895–1926) – деец на БКП, един от ръководителите на националноосвободително движение на добруджанските българи. Член на БКП и на Румънската КП от 1919 г. След заграбването на Южна Добруджа от Румъния (1913) се установява във Варна. По време на Първата световна война е на Южния фронт. Участва във Войнишкото въстание (1918) като председател на войнишкия революционен комитет. След войната е учител в с. Ходжакой, Силистринско. След закриване на българските училища в Добруджа се установява в Силистра. През 1920 г. заминава за Одеса, където пренася поверителни сведения за съглашенските войски в България. Завръща се през 1921 г. и се отдава на конспиративна дейност. Установява се във Варна и заедно с Д. Дончев (Доктора) играе ръководна роля в създаването на Вътрешната добруджанска революционна организация (ВДРО). През 1923 г. е избран за член на ЦК на организацията и за главен войвода в четите в Южна Добруджа. Участва в Септемврийското въстание (1923) като помощник на Градския въстанически щаб във Варна. Води борба за надмощието на левицата във ВДРО. През 1924 г. е избран за член на висшия съвет на легалната Добруджанска организацията. През март 1925 г. във връзка с разкрития във Военната организация на БКП е арестуван и осъден на 12 г. затвор. Бяга от затвора и заминава за Дживелския район, където поема ръководството на чета и работи за изграждане на ДРО, създадена през 1925 г. във Виена. Загива в сражение с полицейски части край с. Дживел (Никола Козлево), Шуменско.

Михайлов, Иван (Ванче) (1896–1990) – ръководител на ВМРО. Учи право в Софийския университет. Един от основателите и пръв председател на македонското студентско дружество „Вардар“. Включва се в дейността на ВМРО, секретар на Т. Александров. След убийството на Т. Александров, на VI конгрес на ВМРО (1925) е избран за член на ЦК на ВМРО, а след убийството на А. Протогеров (1928) оглавява организацията. Главната цел на неговата организация е „независима Македония“ с български етнически характер. Привърженик на политиката на индивидуален терор, предприема редица терористични акции по ликвидиране на привържениците на левицата във ВМРО. След преврата на 19 май 1934 г. емигрира в Турция, а през 1938 г. – в Полша. По време на Втората световна война се намира в Загреб, където е в близки отношения с А. Павелич и с германските военни служби. След капитулацията на Германия емигрира в Австрия, а след това в Италия, където остава до края на живота си. Автор е на много книги, брошури и статии, в които представя своите възгледи на историята на освободителното движение на македонските българи.

Михайлов, Христо (Хр. М. Попов) (1893–1944) – генерал-полковник (посмъртно). Член на БРСДП (т.с.) от 1918 г. През 1911–1912 г. учителства в с. Извор, Видинско. Участва в Балканските войни. През 1914 г. завършва ШЗО. По време на Първата световна война попада в плен и до 1920 г. е във военнопленически лагер край Солун. След завръщането си в България се включва в партийната организация в гр. Ферди-

нанд (Монтана) и през 1921 г. е избран за секретар на градския комитет на БКП. Участва в подготовката и провеждането на Септемврийското въстание (1923). След разгрома на въстанието емигрира в Югославия. Осъден е задочно на смърт. През 1924 г. се завръща нелегално в България. Отначало работи във Видински окръг, а след това ръководи Пловдивската военна организация на БКП. След атентата на 16 април 1925 г. е заловен и за втори път получава смъртна присъда, заменена с доживотен затвор. През юли 1937 г. излиза от затвора и се установява в София. Член е на ЦК на БКП от 1937 г., секретар на ЦК от 1938 г. Завършва право. До юни 1941 г. многократно е изпращан в концентрационен лагер. По време на Втората световна война оглавява военната комисия при ЦК на БРП, а по-късно става началник-щаб на НОВА. По същото време влиза в състава на ПБ на ЦК на БРП. Участва в изработването на Устава на партизанското движение в България („Характер, организация и задачи на освободителното въстаническо партизанско движение“). През юли 1942 г. за трети път е осъден на смърт (задочно). При полицейска блокада в София в престрелка с полицията е тежко ранен, заловен и убит.

Михайлович, Дража (1893–1946) – югославски политически и военен деец. Сръбски генерал (1942). След разгрома на Югославия (април 1941 г.) възглавява четническото движение, действащо предимно в Сърбия и защитаващо интересите на емигрантското правителство, в което е военен министър от януари 1942 г. Генерал (1942). Води борба срещу ЮНОВ, стига до сътрудничество с немското командване. След освобождението на Югославия е заловен и осъден на смърт като военнопръстъпник.

Михалаке, Йон (1882–1963) – учител, издател и публицист. Председател на Сдружението на учителите (1919). Участва в Първата световна война. Един от създателите на Царанистката партия (декември 1918 г.). Депутат от 1919 г. След сливането на Царанистката партия с Националната партия е вице-председател на Националцаранистката партия. През 1933–1937 г. е председател на НЦП. Депутат от 1919 г. Министър на земеделските имоти (1919–1920; 1928–1930); министър на вътрешните работи (1930–1931, 1932, 1933), кралски съветник (април 1937–юни 1940 г.). В опозиция към правителството на П. Гроза. През 1947 г., при опит да напусне страната, е арестуван и осъден на доживотен строг тъмничен затвор. Умира в затвора.

Михалчев, Димитър (1880–1967) – български философ, академик (1932), Професор в Софийския университет (1914–1947). Пълномощен министър в СССР (1934 – 1936, 1944 – 1946). Председател на БАН (1944–1947). Основател и редактор на сп. „Философски преглед“ (1929–1943).

Мичев, Константин Минков (1903–1997) – член на БКМС от 1919 г., на БКП – от 1922 г., на Испанската КП през 1936 – 1939. Завършва медицина в Австрия (1935). Сътрудник на ЗБ на БКП във Виена (1930–1935). Участник в Гражданската война в Испания (1936–1939). След 9. IX. 1944 г. е началник на санитарна бригада в Корея (1952 – 1954). Пълномощен министър в Италия (1955–1959), посланик в Куба (1961–1963). Член на ЦКРК на БКП и на Бюрото на ЦК на БПФК (1966–1989).

Мишев, Стоян (1882–1924) – деец на македонското движение. През 1905–1908 г. е щипски околийски войвода. Участва в Първата световна война. В 1921 г. е избран за член на ръководството на Илинденската организация, редактира в. „Илинден“. До 1922 г. е един от най-близките сподвижници на Т. Александров, но през 1922 г. се присъединява към ВМФРО, става член на нейното Задгранично представителство. Убит по решение на ЦК на ВМРО.

Моллов, Янаки (1882–1948) – професор, ръководител на катедра по земеделската икономика в Софийския университет (1927–1944), декан на агрономо-лесовъдния факултет и ректор на Софийския университет (1939–1940). Министър на земеделието и държавните имоти (1923–1926). Член на народното социално движение на Ал. Цанков.

Молотов (ист. Скрябин), Вячеслав Михайлович (1890–1986) – член на РСДРП (б) от 1906 г. През 1921–1957 г. е член на ЦК на РКП (б)/ ВКП (б)/ КПСС. През 1921–1930 г. е секретар на ЦК, през 1926–1957 г. – член на ПБ на Президиума. От 1926 г. – кандидат-член на ИККИ, от 3 септември 1928 г. – член на Президиума на ИККИ. През 1930–1941 г. – председател на СНК на СССР, през 1939–1949 и 1953–1956 г. – министър на външните работи. През 1957 г. е изключен, а през 1983 г. е възстановен в КПСС. От 1962 г. е пенсионер.

Монев, Михаил (псевд. Мирчо) – деец на ВМРО, зет на Т. Александров. Учител. Още като ученик в Духовната семинария в Цариград участва в създаването на революционни кръжоци. През 1907–1908 г. е кумановски околийски ръководител. След Първата световна война изпращан от ЦК на ВМРО на отговорни мисии в чужбина. През 30-те години е председател на Съюза на тютюневите кооперации в Горноджумайско (Благоевградско).

Москвин, - вж. Трилисер

Москов, Атанас (1903–1995) – виден деец на БСДП. Като гимназист е председател на нелегалната социалдемократическа група „Жан Жорес“. Следва право в Софийския университет и дипломатически науки в Свободния университет в София. Избран е за секретар на Младежкия социалдемократически съюз. Заминава за Брюксел, където работи като строителен работник и учи. Заедно с това участва в дейността на Белгийския младежки съюз. През 1928 г. е упълномощен от БСДП да я представлява на конгреса на Социалистическия интернационал. Впечатлени от младия социалдемократ ръководителите на Интернационала му възлагат да отговаря за социалдемократическото движение на Балканите. Става член на Изпълнителния комитет на Социалистическия интернационал (1929–1937). Защищава докторат по международно право на тема: „Новото в правата на малцинствата“. Завръща се през 1937 г. в България и участва в нелегалната партийна дейност, а следващата година е избран за народен представител.

След 1944 г. изборът му за доцент по международно право в Софийския университет е анулиран поради „политическа неблагонадеждност“. В изборите за Велико народно събрание е опонент на наскоро завърналият се от Москва Георги Димитров. Тогава с фалшива мотивировка мандатът му е касиран. Арестуван и подложен на продължителни инквизиции в Държавна сигурност. Четири години прекарва в концлагера на остров Белене, без да е съден. Преживява мъчителни физически и морални страдания. На 26 ноември 1989 г. участва във възстановяването на БСДП и е първият неин председател, а по-късно е почетен председател.

Москович, Гелбер (псевд. А. Бадулеску) (1890–1937) – член на ИК на Румънската КП, от 1921 г. – член на ИККИ, от ноември 1923 г. – зам.-референт по балканските страни в ИККИ, от 1927 г. – член на Балканския лендерсекретариат. Репресиран, разстрелян. Реабилитиран.

Мошанов, Стойчо Стефанов (1892–1975) – политически деец, член на Демократическата партия и на Демократическия сговор. Участва като офицер в Балкан-

ските и Първата световна война. Министър е на народното стопанство в правителството на Ан. Тошев (април – ноември 1935). Председател е на XXIV ОНС (1938 – 1939). През август 1944 г. е натоварен от правителството на Ив. Багрянов с дипломатическа мисия да проучи в Кайро възможност за излизане на България от войната със САЩ и Великобритания.

Мулетаров, Васил (1881–1925) – в социалистическото движение влиза още през ученическите си години. Изключен от университета заради участие в антимо-нархическата студентска демонстрация, завършва образованието си във Франция. През 1911–1915 г. е член на Контролната комисия при ЦК на БРСДП. От 1918 г. – общински съветник в София и народен представител. Участва в подготовката на Септемврийското въстание. Арестуван на 12 септември 1923 г. Освободен от затвора в началото на 1924 г. След атентата на 16 април 1925 г. е арестуван и изгорен жив в пещите на Дирекция на полицията.

Муравиев, Константин Владов (1893–1965) – член на БЗНС от 1918 г. Завършва лицей в Цариград и Военното училище в София. Народен представител в XX (1923) ОНС. Министър на войната в последния кабинет на Ал. Стамболийски. След 9 юни 1923 г. е арестуван. През 1924 г. е освободен от затвора. След разцепването на БЗНС (1926) е един от ръководителите на БЗНС „Врабча 1“. По време на управлението на Народния блок е министър на просвещението (1931–1932) и на земеделието и държавните имоти (1932–1934). От 2 до 8 септември 1944 г. е министър-председател и министър на външните работи. След 9 септември 1944 г. е осъден от Народния съд на доживотен затвор. През 1955 г. е освободен.

Мусолини, Бенито (1883–1945) – италиански политически и държавен деец. Ръководител (дуче) на италианската фашистка партия и на италианското правителство (октомври 1922 – юли 1943). След това възглавява марионетното правителство в окупираната от германците част от Италия. Заловен от партизани и екзекутиран.

Мушанов, Никола (1872–1951) – политически и държавен деец, един от водачите на Демократическата партия. Министър в кабинетите на Ал. Малинов (1908–1911, 1918 и 1931) и Т. Тодоров (1918–1919); министър-председател (1931–1934); министър без портфейл в правителството на К. Муравиев (2–8 септември 1944 г.). След 9 септември 1944 г. възстановява Демократическата партия и остава в опозиция на ОФ.

Мюнценберг, Вили (1889–1940) – през 1914–1917 г. е ръководител на младежката социалдемократическата организация в Швейцария. През 1915–1919 г. е секретар на Социалистическия интернационал на младежта. Член на Германската КП от нейното основаване (декември 1918). През 1919–1921 г. е секретар на КИМ, от 1921 г. – организатор и секретар на Международна работническа помощ. През 1921 г. е член на ИККИ и секретар на ИККИ. От 1924 г. – депутат в Райхстага. В 1939 г. е изключен от ГКП.

Напетов, Петко Георгиев (1880–1933) – деец на македоно-одринското революционно движение и на БКП. Участва в Илинденско-Преображенското въстание. В БРСДП (т.с.) от 1904 г. През 1906 г. се установява в София. В БРСДП (т.с.) работи по младежка и профсъюзна линия. Участва в Балканската и Междусъюзническата война и в Първата световна война. Участва в ръководството на ВО. В навечерието на Септемврийското въстание е арестуван. След освобождението се включва в нелегалната дейност на партията. През 1925 г. е избран за член на ИБ на ЦК на БКП.

Работи по линията на МОПР. През септември 1928 г. е избран за организационен секретар на РП. Многократно арестуван. През 1931 г. посещава СССР като представител на българските работници и селяни. Народен представител на XXIII ОНС. Убит от терористите на ВМРО – Ив. Михайлов.

Наплатанов, Делчо Николов (псевд. Рашев) (1896–1942) – член на БКП от 1919 г., на ВКП(б) – от 1926 г. Завършва педагогическа гимназия в Панагюрище, учителства в родното си с. Мечка (дн. Оборище), Пазарджишко. В навечерието на Септемврийското въстание е арестуван, освободен през 1924 г. През октомври 1924 г. се включва в четата на Й. Кискинов, по-късно става нейн политкомисар. За революционна дейност е осъден задочно на смърт (1924). През май 1925 г. емигрира в Югославия, през 1926 г. – в СССР. До 1929 г. работи в управление на селскостопанското снабдяване. Завършва Московския енергетичен институт (1933), след това е електроинженер в електроцентралата в Сталиногорск (дн. Новомосковск). През 1935–1936 г. е един от ръководителите на строежите на електроцентрали в Урал. От декември 1936 г. е интербригадист в Испания, участва в организирането на специална инженерна част. От октомври 1937 г. работи като електроинженер в службата по въоръжаването във Валенсия. От 1938 г. е гл. инженер в обединените военни заводи. След поражението на републиканската армия е във френските лагери. През 1939 г. се завръща в СССР. На 17 септември 1941 г. пристига с подводница в България. Заловен и съден по процеса на парашутистите и подводничарите (1942). Осъден на смърт, разстрелян.

Неделчев, Стойо (Неделчев Стоян) (псевд. Чочоолу, Пантера) (1908–1987) – член на БКП, политемигрант в СССР (1936–1941). Командир на партизански отряд „Христо Ботев“ и бригада „Г. Димитров“. Участник в Отечествена война. Заема командни длъжности в БНА.

Недялков, Антон (Н. А. Антонов) (псевд. Володин) (1892–1964) – български и съветски партиен деец. Член на БРСДП (т.с.) от 1910 г., на КПСС – през 1926–1945 г. Завършва право в Женевския университет (1913). Работи като адвокат в София (1919–1921). Секретар на партийната организация в кв. Лозенец в София и член на Софийския градски комитет на партията (1920–1921). През 1921–1924 г. работи по създаването на Военната организация на БКП (т.с.), член е на централната комисия на организацията при ЦК. Участва в подготовката на Септемврийското въстание 1923 г., но в навечерието му е арестуван, освободен след неговото потушаване. През 1924 г. е един от организаторите и сътрудниците на нелегални канали през Турция и Гърция за СССР. В началото на 1926 г. заминава за СССР, оттам за Виена, където работи по осъществяване на връзките на балканските комунистически партии с Коминтерна. През 1927 г. се завръща в СССР, работи в прокуратурата, в московския областен съд, в Народния комисариат на пътищата и съобщенията (юрисконсулт). През 1930–1932 г. е главен юрисконсулт и началник на Юридическия отдел при Управлението на Китайската източна железница (КВЖД) в Харбин. През лятото на 1935 г. е изпратен от Коминтерна на работа в Прага, където завежда връзките на представителството на БКП при ИККИ и на ЗБ на ЦК на БКП с ЦК в страната (1935–1936). От 1936 г. е в Москва, сътрудник е на ЗБ на ЦК на БКП и на Представителството на БКП при ИККИ. От 1940 г. е зам.-редактор в българската редакция на Общосъюзния радиокомитет. По време на Втората световна война е редактор, преводач и помощник на Ст. Димитров в радиопредавателя „Народен глас“ (1941–1944). В началото на 1946 г. се завръща в България. Заема ръководни длъжности в държавния апарат: от 1949 до 1963 г. работи в МВнР; пълномощен министър в Аржентина (1949–1950), Франция (1952–1954), КНР (1957–1958).

Недялкова, Полина Антонова (р. 1914) – партийна и военна деятелка, генерал-майор. Дъщеря на Антон Недялков. Член на БКП от 1943 г. и на КПСС (1943–1951). През 1926 г. емигрира с родителите си в СССР. Завършва Военната академия „М. В. Фрунзе“ (1936). Интербригадистка е в Испания, а след това служи в Съветската армия и участва във Великата отечествена война. През 1951 г. се завръща в България и заема ръководни длъжности в армията.

Недялков-Шаблин, Иван (1881–1925) – телеграфо-пощенски служител. В социалистическото движение участва от 1897 г. След разцеплението на партията (1903) е в БРСДП (т.с.). За участие в транспортната стачка е уволнен завинаги от пощенското ведомство. В началото на 1920 г. е изпратен от ЦК на БКП (т.с.) в ИККИ като представител на БКП. Участва в подготовката и работата на Втория конгрес на Коминтерна. През 1921 г. се завръща в България и работи като зам.-редактор на в. „Работнически вестник“. Участва в подготовката и провеждането на Септемврийското въстание. След потушаване на въстанието участва активно в организирането на комунистическия легален и нелегален печат. След атентата на 16 април 1925 г. е арестуван и убит (безследно изчезнал).

Нейков, Димитър Манолов (1884–1949) – един от ръководителите на БРСДП. Завършва философия в Мюнхен (1908). След завръщането си в България учителства в Дупница и др. градове. Участва в кооперативното движение. Председател на кооперации „Напред“ и „Подслон“; на Ючбунарската популярна банка; на Съюза на народните кооперативни банки и на Общия съюз на популярните банки; подпредседател на ЦКС. Народен представител в XIX, XX, XXI и XXII (1920–1934) и на XXIV (1938–1939) НС. През периода между Първата и Втората световна война е секретар на БРСДП. От 1935 г. постепенно се ориентира към сътрудничество с БКП. Подкрепя създаването на ОФ. Председател на Софийския окръжен комитет на ОФ (1943). Член на НК на ОФ (1944). След 9 септември 1944 г. е главен секретар на БРСДП до сливането ѝ с БРП(к) (1945–1948), министър на търговията и промишлеността в първото правителство на ОФ (1944–1946). Подпредседател на Президиума на ВНС (1946–1949).

Нейман, Хайнц (1902–1937) – член на Германската КП от 1919 г. От 1922 г. е редактор, от 1924 г. – външнополитически редактор, от 1929 г. – гл. редактор на „Роте фане“. От 1924 до 1928 г. – представител на ГКП при ИККИ. От 1927 г. – кандидат-член, от 1929 г. – член на ЦК на ГКП и до 1932 г. – кандидат-член на ПБ и член на Секретариата на ЦК. През 1930–1932 г. е депутат в Райхстага. От края на 20-те години оглавява в ГКП т. нар. „болшевишка фракция“ (групата на Нейман – Ремеле). През 1932 г. е изпратен от КИ в Испания като инструктор. През декември 1934 г. е арестуван в Швейцария, през май 1935 г. екстрадиран от Швейцария. Емигрира в СССР. Репресиран. Реабилитиран посмъртно.

Нейрат, Алоис (1886–1958) – през 1921–1926 г. е секретар на ЦК на Чехословашката КП, от 1924 г. – член на Политбюро на ЦК на ЧКП. През 1922–1925 г. е член на Президиума и на Оргбюро на ИККИ, през 1923–1926 г. е член на секретариата на ИККИ. През 1926 г. за „фракционната“ дейност е отстранен от ръководството на ЧКП, през 1929 г. е изключен от ЧКП. През 1948 г. емигрира в Швеция.

Нейрат, Константин (1873–1956) – германски дипломат и политически деец. На дипломатическа служба от 1908 г. През 1932–1938 г. е министър на външните работи; през 1938–1939 г. оглавява тайния кабинет и висшия консултативен орган по въпросите на външната политика. През 1939–1942 г. е германски протектор на Чехия и Моравия.

Нейчев, Минчо (М. Н. Колев) (1887–1956) – партиен и държавен деец. Член на БКП от 1920 г. Завършва право и философия с докторат в Швейцария (1908). Член на окръжния комитет на БКП в Стара Загора (1920–1924). През 1941–1943 г. е в концлагер. След 9 септември 1944 г. е министър на правосъдието (1944–1946), министър на народната просвета (1946–1947), министър на външните работи (1950–1956). Председател на Президиума на ВНС (1946–1949). Възглавява комисията за изработване на конституцията на НРБ (1947). Член на ЦК на БКП от 1945 г., кандидат-член (1948–1949) и член (1949–1954) на ПБ на ЦК.

Нейчев, Петър (Н. П. Иванов) (псевд. Тодор Славчев–Степняк) (1893–1972) – член на БРСДП (т.с.) от 1913 г., на Румънската и Френската компартии и на ВКП (б) (1931–1945). През 1920–1922 г. работи по поддържане на нелегалния канал Варна – Одеса – Севастопол. Следва право в Букурещ и Берлин (1922–1930). По същото време е сътрудник на Коминтерна – консултант на ЗЕБ за балканско-дунавските страни. Един от основателите на ДРО и секретар на нейния ЦК (1925–1929). В края на 1930 г. емигрира в СССР, където работи във в. „Известия“. Завършва висше икономическо образование. Работи (до 1936 г.) като ст.н.с. в Института за световно стопанство и световна политика при Комунистическата академия в Москва. През 1936–1939 г. е интербригадист в Испания. След поражението на Испанската република се прехвърля във Франция, където до 1941 г. е функционер на Френската КП. През май 1941 г. заминава за СССР. През 1941–1945 г. е доброволец в московското опълчение. През септември 1945 г. се завръща в България. До 1946 г. е сътрудник в ЦК на БКП. По-късно работи в Дирекцията на печата. Професор по политическа икономия в Софийския университет. Научен секретар (1949–1953) на Икономическия институт при БАН.

Ненов, Димитър (Д. Н. Ганчев) (1897–неизв.) – член на БКП (т.с.) от 1920 г. Участва в Първата световна война, военнопленник (1918–1919). Като студент в Грац (Австрия) е технически сътрудник на ЗБ на ЦК на БКП (1925–1927). Касиер-деловодител на ЦК на БКП (1927–1928). Политзатворник (1929–1936; 1942–1943). Партизанин (1943–1944). След 9 септември 1944 г. работи като секретар на околийския комитет на БКП и председател на ОНС – Попово.

Николов, Найден (неизв.–1959) – член на БРСДП. След Септемврийското въстание (1923) известно време е на ликвидаторски позиции. По време на Втората световна война изпращан в концлагери. След 9 септември 1944 г. е председател на Славянския комитет в България, посланик на НР България в СССР и пълномощен министър в Англия.

Николов, Неделчо (Н.Н. Ангелов) (1897–1923) – член на БКП (т.с.). По време на Първата световна война развива антивоенна дейност в Стара Загора, заради което е осъден на затвор (1918). Амнистиран през 1919 г. През 1919–1920 е ръководител на Транспортната стачка в Старозагорско. Секретар на окръжния комитет на БКП (т.с.) в Стара Загора (1920–1923). След Деветоюнския преврат 1923 г. с група партийни дейци от Стара Загора отстоява пред ЦК становището за незабавна подготовка на въстание. Арестуван на 12 септември 1923 г. След разгрома на въстанието е разстрелян в градския партиен клуб, превърнат в арест.

Никош, Евангелей (Евгени) Тимофеевич – участник в руското революционно движение, емигрирал в България след революцията 1905–1907 г. Член на БРСДП (т.с.) от 1909 г. Работи в партийната печатница и книжарница, а от 1919 г. – в кооперация „Освобождение“. Оглавява „Съюз за завръщане в родината“. През 1923 г. се завръща в СССР.

Новакович, Коста (псевд. Драгачевац) (1889–1938) – в социалдемократическото движение на Югославия от 1907 г. През 1919–1922 и 1924–1926 г. е член на ръководство на ЮКП. През септември 1924 г. е осъден на 6 месеца затвор за издаването на брошура „Македония за македонците! Земя на селяните!“. От 1924 г. е член на ЦК на легалната Независима работническа партия на Югославия. Делегат на IV и на VI конгреси на Коминтерна. През 1927 г. емигрира в СССР. През 1932 г. е изключен от ЮКП за фракционна дейност, през 1935 г. възстановен в партията. Репресиран. Реабилитиран през 1958 г.

Нойман, Хайнц (1902–1937) – член на Германската КП от 1919 г. Редактор (1922–1929) на печатния орган на ГКП „Роте Фане“. От 1924 до 1928 г. е представител на ГКП при ИККИ. От 1929 до 1932 г. е член на ЦК на ГКП, кандидат-член на Политбюро и член на Секретариата на ЦК. От 1930 до 1932 г. – депутат в Райхстага. През 1927 г. участва в комунистическото въстание в Кантон (Китай). От края на 1920 г. оглавява тъй нар. „болшевишка фракция“ (групата Нойман–Ремеле) в ГКП. Конкурент на Е.Телман за ръководството на партията, но претърпява поражение (1932). Изпратен в Испания като инструктор на Коминтерна. През декември 1934 г. е арестуван в Швейцария, през май 1935 г. екстерниран от страната. Емигрира в СССР. Репресиран, реабилитиран посмъртно.

Носке, Густав (1868–1946) – един от лидерите на СДПГ. В хода на Ноемврийската революция в Германия (1918) става член на правителството – Съвет на народните пълномощници и мобилизира силите за потушаване на революцията. През 1919–1920 г. е военен министър, през 1920–1933 г. – обер-президент на провинция Ханوفر.

Оббов, Александър Христов (1887–1975) – завършва лозаро-винарско училище в Плевен и право в Софийския университет. Член на БЗНС от 1904 г. През 1919 г. за известно време е секретар на БЗНС. От май 1920 г. до юни 1923 г. – министър на земеделието и на държавните имоти в правителството на Ал.Стамболийски. След преврата на 9 юни 1923 г. до 1933 г. в емиграция. Член на ЗП на БЗНС в Прага и негов ръководител (след убийството на Р. Даскалов). Отначало се обявява за създаване на единен фронт с БКП, но след това става противник на тази идея. През 1933 г. се завръща в България. Един от ръководителите на БЗНС „Пладне“ („Ал. Стамболийски“). След 9 септември 1944 г. застава на страната на правителството на ОФ. През 1945 г. е избран за секретар на БЗНС и гл. редактор на в. „Земеделско знаме“. През 1945–1946 г. е министър на земеделието и държавните имоти, от март 1946 до декември 1947 г. е зам.-председател на Министерския съвет. Народен представител във ВНС (1946–1949). Противопоставя се на скъсването със съсловния принцип и преустройството на БЗНС върху нова идеологическа (комунистическа) основа. За тази позиция е отстранен от поста секретар на Съюза и изваден от състав на ПП. По-късно отново минава на отечественофронтовски позиции.

Омарчевски, Стоян (1885–1941) – член на БЗНС от 1905 г. Завършва философия (1912) и право (1917) в Софийския университет. Министър на народната просвета в правителството на БЗНС (1920–1923). Член на ПП на БЗНС през 1925 – 1926 г., а след разцеплението на Съюза (декември 1926 г.) – в ПП на БЗНС „Оранжев“. През 1929 г. преминава към БЗНС „Врабча 1“. След преврата на 19 май 1934 г. е в земеделска група „Орач“ (1935–1938). Народен представител в XIX (1919–1923), XXII (1927–1934), XXIV (1938–1939) и XXV (1940–1941) ОНС.

Орманов, Иван (псевд. Михаил Горов) (1879–1936) – член на БРСДП от 1897

г. Завършва история в Софийския университет (1906). От 1920 г. е инспектор в кооперация „Освобождение“. През 1921–1922 г., по време на глада в Съветска Русия, по линия на БКП се занимава със изкупуване и доставяне на жито за гладуващите. От 1923 г. е политемигрант в СССР и става член на ВКП (б). Участва в създаването на Селския интернационал (окт. 1923 г.), член на Президиума на МСС (1923–1931). След разпускането на Селския интернационал (1931) работи в МАИ в Москва. Участва в работата на създадената през 1927 г. Аграрна комисия на ИККИ. Постоянен сътрудник на ЗБ на ЦК на БКП. Умира в Москва.

Осипов-Зойфер, Йосиф Абрамович (1881–неизв.) – руски и съветски режисьор. Завършва Драматичната школа при МХАТ. През 1923–1925 г. е режисьор в Народния театър, през 1926–1927 г. – в Българския художествен театър.

Павелич, Анте (1889–1959) – през 1915–1929 г. е секретар на Хърватска партия за право. От 1919 до 1927 г. е депутат в Загребския магистрат, от 1927 г. – депутат в Скупщината. През 1929–1941 г. е в емиграция (Италия). Там основава Хърватска партия на усташиге. През 1941–1945 г. е глава (поглавник) на Независимата хърватска държава. През 1945 г. емигрира в Австрия, след това в Италия, Аржентина, Испания.

Павлов, Асен (А. П. Баев) (1898–1974) – член на БЗНС от 1919 г. Завършва педагогически курс в Лайпциг (1923). След преврата на 9 юни 1923 г. като студент в Чехословакия е секретар на Българския студентски земеделски съюз (1924–1928) и на Българската секция на Зеления интернационал (1928–1932). Завършва агрономство и Висша кооперативна школа в Прага (1930). През 1932 г. се завръща в България и става един от създателите на БЗНС „Ал. Стамболийски“ и негов секретар (1932–1933). Член на УС на БЗНС – обединен (1933–1934). След преврата на 19 май 1934 г. е в опозиция. Подкрепя изграждането на НФ. В годините на Втората световна война е арестуван и интерниран. След 9. IX. 1944 г. е член на ПП на БЗНС. Министър на земеделието и държавните имоти в правителството на К. Георгиев (9. IX. 1944 – 17. VIII. 1945). През август 1945 г. преминава в опозиция на ОФ. Един от основателите и ръководителите на БЗНС „Н. Петков“. Народен представител в XXVI (1945–1946) ОНС и VI ВНС (1946–1949). Репресиран. От 1956 г. се приобщава към ОФ. Член на УС на БЗНС (1957–1977) и на ПП на БЗНС (1962–1977). Член на Бюрото на НС на ОФ (1957–1977) и секретар на НС на ОФ (1963–1972). Народен представител в III – VII НС (1958–1977).

Павлов, Асен Христов (1896–неизв.) – член на БКП от 1919 г., на ВКП (б) от 1926 г. Деец на Военната организация на БКП, на Софийската терористическа група. В СССР от септември 1926 г. Обвиняван в агентпровокаторство, но ЦКК на ВКП (б) с решение от 26 юни 1929 г. отхвърля тези обвинения. През 1938 г. арестуван. Умира в края на 30-те години.

Павлов, Иван Стефанов (псевд. Енчо) (1905–1941) – в СССР от 2 септември 1925 г. до 1932 г. и от 1935 г. Член на ВКП (б) от 1926 г., на БКП от 1929 г. Секретар на ЦК на БКП (1932–1935). Арестуван през 1936 г. и осъден на 5 години ИТЛ. Разстрелян през 1941 г. Посмъртно реабилитиран (1956).

Павлов, Кирил (К. П. Баев) (1892–1925) – земеделски и кооперативен деец. Член на БЗНС от 1908 г. Завършва лозарско училище в Плевен (1908). През 1913 – 1915 г. работи активно в земеделската кооперация „Народен магазин“. Участва във Войнишкото въстание 1918 г. По време на управлението на БЗНС е началник на Дирекция на стопанските грижи и обществената предвидливост (1920–1921) и ми-

нистър на благоустройството (март – юни 1923). Народен представител в XX ОНС (1923). Член на ПП на БЗНС (1924–1925), един от ръководителите на центристското крило в БЗНС. Подкрепя линията за единен фронт с БКП (т.с.). Убит през април 1925 г.

Павлов, Тодор Димитров (1890–1977) – завършва философия и педагогика в Софийския университет (1914). Член на БКП (т.с.) от 1919 г. От 1922 г. – гл. редактор на органа на ЦК на БКМС в „Младеж“ (1921–1923). След преврата на 9 юни 1923 г. е арестуван, освободен след разгрома на Септемврийското въстание. От началото на 1924 г. – в ръководството на легалната Партия на труда. Председателства Витошката нелегална конференция на БКП (т.с.) (май 1924 г.), на която е избран за член на ЦК. След атентата на 16 април 1925 г. отново е арестуван и осъден на 12 – години затвор. Освободен след амнистията през 1929 г. През 1932 г. ЦК на БКП го изпраща в СССР. През 1932–1936 г. е в Москва, където е професор по диалектически материализъм в Института за червена професура, декан на философския факултет в Института по история, философия и литература на АН на СССР в Москва. През 1936 г. се завръща в България и се отдава на публицистична дейност. През 1941–1944 г. интерниран три пъти в концлагер. След 9 септември 1944 г. до обявяването на България за република е един от тримата регенти (1944–1946). Член на Президиума на НС (1947–1954, 1962–1967). Председател на БАН (1947–1952), (1960–1962) и почетен председател на БАН (от 1962 г.), директор на Института по философия при БАН (1947–1952, 1960–1977). Кандидат-член (1954–1957) и член на ЦК на БКП (1957–1977). Член на ПБ на ЦК на БКП (1966–1977). Автор на много трудове.

Павлович, Павле (1888–1971) – член на сръбската СДП от 1906 г., един от основателите на ЮКП. През 1920 г. е избран за председател на ИК на ЮКП. През 1921–1922 г. е секретар на Задграничния комитет на ЮКП във Виена. Участник в I и II конференции на ЮКП. Делегат на III и IV конгреси на Коминтерна. През 1927 г. е изключен от ЮКП като „ляв фракционер“.

Палазов, Стефан Пеев (псевд. Чебрата, Кирчев) (1896–1971) – член на БКП от 1919 г., на ВКП (б) от 1923 г. Участва активно в нелегалната работа на варненската партийна организация. През 1920–1923 г. е сътрудник на нелегалната база на партийния канал Варна – Одеса – Севастопол. Поради провал на канала (май 1923 г.) емигрира в СССР. Осъден е задочно на затвор. В СССР завършва Военното авиационно училище (1926) и механо-математическия факултет на Московския университет (1934). Работи като военен летец (до 1929 г.) и авиационен инженер (1934–1936) в Москва. През 1936–1938 г. е интербригадист в Испания – комисар е на Централната база и един от организаторите на военната промишленост. През ноември 1945 г. се завръща в България. Работи в областта на промишлеността.

Палаузов, Стоян Димитров (1906–1941) – член на БКМС от 1924 г., на БКП – от 1930 г. През 1924–1930 г. учи във Военноморското училище. През 1931 г. работи на водопровода Рила-Самоков. За участие в стачка е уволнен. През 1932 г. се завръща в родното си с. Светлен, Търговишки окръг. Заради организираната от него акция в Деня на младежта е арестуван. След като е освободен идва в София, работи в Министерството на благоустройството (до 1934 г.). През 1934 г. заминава за Чехословакия, където работи като градинар и следва електроинженерството в Бърно. От декември 1936 г. е интербригадист в Испания. През април 1939 г. се завръща в СССР и продължава образованието си в Московския енергетичен институт. След

нападението на Германия върху СССР като командир на група е спуснат с парашут в България край Трявна през нощта на 18 срещу 19 септември 1941 г. Загива в престрелка с полицията.

Пандов, Димитър Михайлов (1888–1962) – деец на БРСДП (т.с.) и БКП (т.с.). Адвокат и журналист. Завършва право в Софийския университет (1912). Заема ръководни длъжности в кредитна система – управител на Българската централна кооперативна банка (1932–1934), подпредседател на Българската земеделска и кооперативна банка (1936–1945) и др. Един от редакторите на в. „Народна армия“ (1920–1925). Сътрудничи след това в сп. „Ново време“, „Труд и воля“, в. „Работническо дело“.

Панев, Асен (1900–неизв.) – завършва медицина в София (1930). Член на БКП (т.с.) от 1924 г. Деец на ДРО. През 1923–1944 г. многократно е арестуван и въдворяван (1941–1944) в лагери. През 1944–1947 г. – зав. отдел по социални болести при Министерството на народно здраве. Доцент (1947), проф. (1950), ръководител на катедра по организация на здравеопазването и история на медицината.

Паница, Тодор (1879–1925) – деец на българското национално революционно движение. През 1902 г. влиза в четата на войвода Н. Пушкарков и действа в Скопско, Кумановско и Кратовско. Участник в Илинденско-Преображенското въстание. През 1904 г. преминава в Серския революционен окръг, където се сближава с Яне Сандански. През 1905 г. – помощник-войвода в Драмската околия. По решение на Серския революционен окръг през 1907 г. убива Б. Сарафов и И. Гарванов. По време на Младотурската революция (1908) е драмски околийски войвода. Един от основателите и член на Народната федеративна партия (1908–1910). През 1909 г. начело на голям отряд на македонски доброволци заедно с младотурци участва в свалянето на турския султан Абдул Хамид II. Участник в Балканската и Първата световна война. Един от изтъкнати представители на Македонска емигрантска федеративна организация. Поддържа близки контакти със земеделското правителство на Стамболийски. След преврата на 9 юни 1923 г. е в емиграция. През 1924 г. участва в преговорите и изработването на Майския манифест. Убит на 8 май 1925 г. във Виена по разпореждането на И. Михайлов.

Панов, Йонко (Й. П. Йонов) (псевд. Шемшето) (1900–1962) – партиен и военен деец, генерал-лейтенант. Член на БКП от 1919 г. През 1916–1919 г. телеграфо-пощенски служител, уволнен по време на транспортната стачка (1919–1920). През 1921–1923 г. – деловодител в Централното настоятелство на тютюноработническия съюз в Пловдив. Участва в подготовката на Септемврийското (1923) и на въоръженото въстание през 1924 г. Секретар на ОК на БКП в Пловдив (1923–1925) и член на областното ръководство на Военната организация. След атентата на 16 април 1925 г. емигрира в СССР, където учи във Военнополитическата академия (1925–1927). Завръща се в България. От 1927 г. – член на ИБ на ЦК на БКП. През 1928 г. е арестуван и осъден по процеса на 52-мата на 15 г. затвор. Излиза от затвора през 1940 г., отново е арестуван, въдворен в концлагер. През 1944 г. става партизанин, нач.-щаб на Рило-Пиринския партизански отряд. От септември 1944 до септември 1946 г. – началник на Гранични войски, от 1947 до 1953 г. – пом.-министър на вътрешните работи, а от 1954 до 1956 г. – началник на Главно политическо управление на Народната армия. Кандидат-член (1948–1954) и член (1954–1956) на ЦК на БКП. През юли 1957 г. е изключен от състава на ЦК на БКП. Реабилитиран посмъртно.

Пападжиков, Димитър Иванов (псевд. Симеонов, Василий Фьодорович) (1900–1938) – член на БКП от 1920 г. Участва в Септемврийското въстание (1923). След атентата на 16 април 1925 г. емигрира в СССР; член на ВКП (б) от 1925 г. Завръща се в България и на V пленум на ЦК на БКП (1935) е избран за член на ЦК. През 1936 г. отново заминава за СССР. Арестуван през 1937 г., но освободен. Загива в Испания през 1938 г.

Пастухов, Иван Стефанов (1876–1961) – политически деец, член на БРСДП (о). Завършва историко-филологически фак-т на Висшето училище в София (Софийския университет) (1897). През 1897–1918 г. е гимназиален учител в Севлиево, Брезово, Омуртаг, Видин, Разград, София. Преподавател в Учителския институт в София (1919–1922). Един от ръководните дейци на Българския учителски съюз (1897–1934). Главен редактор на в. „Съзнание“ (1920–1934). Редактор на вестниците „Народ“, „Искра“, „Епоха“ и др. Народен представител в XVIII ОНС (1919–1920) и XXIV ОНС (1940–1944). Секретар на Българското историческо дружество (1920–1930).

Пастухов, Кръстю Иванов (1874–1949) – политически деец. Завършва право в София (1895), специализира в Германия (1897–1898). От края на 1895 г. е адвокат във Враца, след 1923 г. – в София. Участва в първите прояви на организираното социалистическо движение в България. Привърженик на общоделството и е един от ръководните дейци на БРСДП (обед.). Член на нейния ЦК от 1909 г. От 1911 г. многократно е избран за народен представител. Министър на вътрешните работи (април–октомври 1919 г.). Водач на дясното крило на БРСДП. През 1926–1937 г. е представител на БРСДП в политическата коалиция „петорка“. По време на Втората световна война е един от лидерите на опозицията. Участва в изграждането на ОФ. След 9 септември 1944 г. се противопоставя на сътрудничеството с БРП. През януари 1945 г. е отстранен от състава на ЦК на БРСДП, през 1946 г. е осъден на 5 г. затвор. Убит в затвора.

Пастърмаджиев, Крум Костов (1879–1939) – член на БРСДП от 1899 г. Един от организаторите на партийната организация в Лом. През 1907 г. завършва право в Софийския университет и се установява като адвокат в Лом. През 1911 г. е избран за общински съветник в Лом, през 1913 г. – за народен представител. Член на Висшия партийен съвет (1919–1923). Участва в организирането на бойните сили на БКП (т.с.) в Ломския край. Кмет на II-та Ломска комуна (1922–1923). След преврата на 9 юни 1923 г. застава на неутрални позиции и се обявява против курса на подготовка на въоръжено въстание. Участва в Септемврийското въстание, но напуска преждевременно фронта при ломските казарми, заради което по-късно е изключен от партията. След поражението на въстанието емигрира в Югославия. През 1930 г. се завръща в Лом. Макар и вън от редовете на БКП, подкрепя нейните действия, поради което непрекъснато е преследван от властта.

Патрахалцев, Николай Кирилович (1908–1998) – член на ВКП(б) от 1931 г. В Червената армия от 1931 г. Служи в Далечния Изток и в Монголия. Военен съветник в Републиканската армия на Испания (1936–1939). След това е зам.-началник на разузнавателно-диверсионната служба (специалното отделение „А“ на 5-то РУ на Генщаба на Червената армия). Изпълнява задания в тила на врага по време на съветско-финландската война (1939–1940). Секретар на военното аташе при пълномощното представителство на СССР в Румъния (декември 1940–юни 1941 г.). През 1941–1944 г. се занимава с разузнавателно-диверсионната подготовка на разузнава-

чите за работа в тила на противника. През 1944–1945 г. е член на съветската мисия при Главния щаб на ЮНОВ в Словения. От октомври 1950 г. оглавява отдел за части със специално предназначение при 5-то управление на ГРУ на генералния щаб. Генерал-майор (1963).

Паукер, Анна (псевд. Марин, София) (1893–1960) – румънски партиен и държавен деец. През 1922–1932 г. е член на ЦК на Румънската КП. От 1925 до 1934 г. работи в централния апарат на Коминтерна. Като емисар на ИККИ посещава различни страни. През 1935 г. по време на нелегално пребиваване в Румъния е арестувана, лежи в затвора. След освобождението си (1940) заминава за СССР. През 1941–1943 г. – представител на РКП при ИККИ, един от организаторите на радиопрерадаванията за Румъния. През 1943–1944 г. е ръководител на ЗБ на РКП в Москва. През септември 1944 г. се завръща в Румъния. През 1944–1952 г. – член на ПБ на РКП. През 1947–1952 г. – министър на външните работи. През 1952 г. е свалена от министърския пост, изключена от РКП, поставена под домашен арест.

Паукер, Марчел (1901–1937) – през 1921–1922 г. е член на Временния изпълнителен комитет на Румънската КП. На II конгрес на РКП (1922) е избран за член на Политбюро и секретар на ЦК на РКП. От 1928 г. е в състава на ИККИ. Репресиран. Разстрелян. Реабилитиран посмъртно.

Пашич, Никола (1845–1926) – един от основателите на Радикалната партия в Сърбия (1881). През 1891–1892 г. е министър-председател и министър на външните работи. През 1893–1894 г. е посланик на СХСК в Русия. През 1904–1905, 1906–1908, 1909–1911, 1912–1918, 1921–1926 г. (освен периода от юли до ноември 1924 г.) е министър-председател и министър на външните работи.

Пашов, Иван Иванов (1881–1955) – член на БРСДП от 1900 г. Завършва право в Брюксел. На I конгрес на БКП (т.с.) (1919) е избран за член на Контролната комисия при ЦК. Участва в подготовката на Септемврийското въстание като член на революционния комитет в София. След провала и ареста на много от членовете на комитета емигрира в Югославия, по-късно във Франция. През 1924 г. се завръща в България и е избран за член на ЦК на БКП. Член е на Военната организация на БКП (т.с.). След атентата на 16 април 1925 г. е арестуван и осъден на доживотен затвор. Освободен през 1933 г. В годините на Втората световна война е член на НК на ОФ. Член е на НК (1944–1946) и на НС (1952–1955) на ОФ. Народен представител в XXVI ОНС, Великото НС, I и II НС. Член на Президиума на ВНС (1946–1949).

Пеев, Янко Панайотов (псевд. „Тан“) (1882–1947) – от 1905 г. е на дипломатическа служба. През 1905–1923 г. е сътрудник в българското пълномощно представителство в Австрия и на консулствата в Солун и Истанбул. След преврата на 9 юни 1923 г. изоставя дипломатическа работа. От май 1936 до април 1939 г. е посланик на България в Албания, след това – до декември 1941 г. – в Египет. През декември 1941 г. от брат си Алескандър Пеев („Боевой“) е привлечен към сътрудничество със съветското военно разузнаване. По задание на съветското разузнаване посещава Египет, Швейцария, Турция. Посланик в Япония (септември 1942 – май 1943 г.). След ареста на брат му напуска Япония и се настанява в Турция. Отечественофронтовската власт не разреши завръщането му в България. Умира в Истанбул. Посмъртно реабилитиран.

Пейчев, Иван Първанов (1901–1968) – член на БКМС от 1919 г., на БКП от 1924 г., на ВКП (б) от 1926 до 1943 г. Участва в Септемврийското въстание. Полит-емигрант в Югославия (1923–1926) и СССР (1926–1943). Завършва КУНМЗ

(1925–1928), радиокурсове (1930). От май 1930 г. е сътрудник на радиослужбата при ИККИ (1930–1944). За организирането на връзки с Гръцката КП и Чехословашката партии пътува в Гърция и Чехословакия (1933–1934). През 1934–1936 е в България, организира радиовръзката на БКП с ИККИ. Подготвя радиисти в различни страни на света за Коминтерна, участва в създаването на портативни радиостанции за РККА. През 1941–1942 г. установява връзка на ЦК на БКП с Москва. През 1943 г., след като българската полиция успява да разкрие групи на съветското военно разузнаване, ГРУ на Генщаба на Червената армия отново се опитва да го прехвърли в България. До България той не успява да стигне, но успява да установи връзка между Софийските партизани и с тяхната помощ да установи връзка между София и Москва. След 9 септември 1944 г. работи в МВР, в Министерството на съобщенията (помощник-министър). Генерал-майор (1945). Член на КК на ЦК на БКП (1944–1954) и член на ЦК на БКП (1954–1955).

Пенев, Андрей (А. П. Денев) (псевд. Деню П. Парцунов) (1887–1950) – член на БКП (т.с.) от 1919 г. По време на Първата световна война е пленен и задържан във френски пленически лагер (1917–1919). След завръщането си в България е включен в обслужването на нелегалния канал на ИККИ Варна-Одеса, Варна-Севастопол. През 1925 – 1929 г. е в затвора. Секретар на Окръжния комитет на РП и член на Окръжния комитет на БКП (т.с.) във Варна (1929). През 1931–1933 г. е народен представител, общински и окръжен съветник. Член на ЦК на РП (1933–1934, 1935–1937). Многократно е арестуван и интерниран. През 1942 г. е осъден задочно на смърт. На 8 март е заловен и изпратен в пазарджишкия затвор. След 9 септември 1944 г. е член на Окръжния комитет на БРП(к) във Варна. Народен представител в XXVI ОНС и във ВНС.

Пенев, Никола (Н. П. Николов) (1879–1955) – член на БРСДП от 1896 г. Завършва ж.п. училище в Германия (1901). Един от основателите на Общия работнически синдикален съюз (ОРСС), на железничарския синдикат (1905) и на Съюза на транспортните работници. От 1910 г. е член на Синдикалния комитет на ОРСС. Участва в ръководството на Транспортната стачка (1919–1920). От 1919 до 1923 г. е член на ЦК на БКП (т.с.), отговаря за връзка със Съветска Русия, с балканските и други европейски компартии. Народен представител (1919–1923). През септември 1923 г., преди въстанието е арестуван в София. Освободен през 1925 г. и емигрира в СССР. Завръща се в България през 1934 г. След края на Втората световна война (до смъртта си) е член на Централния съвет на профсъюзите (ЦСПС).

Пенков, Георги (неизв.–1924) – като младеж се включва в националноосвободителното движение на македонските българи. Участник е в четата на Я. Сандански и негов съратник. След Първата световна война взема участие и в прояви на работническото движение. Убит от политическите му противници от ВМРО, прикърженици на Ив. Михайлов.

Пересипкин, Иван Терентиевич (1904–1978) – съветски държавен и военен деец. През 1939–1944 г. – народен комисар на средствата за свързки на СССР, през 1941–1946 г. е началник на Главното управление за свързки на Червената армия.

Пестковски, Станислав Станиславович (псевд. Станислав) (1882–1937) – роден в Полша. През 1902–1906 г. член на СДП на Полша и Литва. Председател на руско-украинско-белоруската делегация в Руско-украинско-белоруско-полската смесена комисия по установяване на границите с Полша (1921–1922). От април 1922 г. – в ЦК на ВЛКСМ. От декември 1922 г. на работа в Коминтерна – пълномощник на

ИККИ за Балканите. Работи главно в Гърция. Член на ЦК на МОПР (от декември 1923 г.), и.д. генерален секретар на МОПР (от декември 1924 г.). От септември 1924 г. до декември 1926 г. е пълномощен министър и търговски представител в Мексико. От декември 1926 до февруари 1931 г. – в Селския интернационал, кооптиран в Президиума на МСС. След разпускането на апарата на Селския интернационал минава на работа в Профинтерна като зам.-завеждащ англо-американския отдел. Там работи до края на 1932 г. Едновременно преподава в МЛШ и КУТВ. От началото на 1933 до декември 1935 г. работи като политконсултант в ИНО ОГПУ/НКВД. От 1 декември 1935 г. работи в ИККИ, отначало като политически помощник в секретариата на Ван Мин, а след това в секретариата на Д. Мануилски. Репресиран, разстрелян. Реабилитиран посмъртно.

Петков, Никола Димитров (1893–1947) – деец на БЗНС „Пладне“ („Ал. Стамболийски“). Син на убития през 1907 г. министър-председател Д. Петков. Завършва право в Париж. Народен представител в XXIV НС (1938–1939). Участва в създаването на ОФ. Министър без портфейл (1944–1945) в първото правителство на ОФ. През 1945–1947 г. е лидер на демократичната опозиция в България. Депутат във ВНС (1946–1947). Осъден на смърт на скалъпен политически процес през 1947 г.

Петков, Петко Димитров (1892–1924) – син на убития през 1907 г. министър-председател Д. Петков. Завършва правни науки в Сорбоната. Участва като доброволец в Балканските и в Първата световна война (1912–1918). След Първата световна война се ориентира към БЗНС. През 1920–1922 г. е първи секретар на българската легация в Париж. Член на българските делегации на Генуезката конференция и в Обществото на народите. По време на преврата на 9 юни 1923 г. е арестуван. След като в края на юли е освободен, съдейства за възстановяването на БЗНС. Член на Временното ПП на БЗНС. Привърженик на лявата ориентация на БЗНС. През ноември 1923 г. е избран за народен представител. Убит на 14 юни 1924 г.

Петрини, Николай Александров (1889–1925) – член на БЗНС от 1923 г. През 1923 – 1925 г. е член на Върховния съюзен съвет на БЗНС и депутат в НС. От февруари 1925 г. в нелегалност. Заедно с БКП през 1924 г. подготвя въстание в България. След атентата на 16 април 1925 г. е арестуван и убит.

Петров, Върбан (1882–1972) – член на БКП (т.с.) от 1904 г. Завършва машинно училище във Варна. Един от основателите на ВДРО (1923), деец на ДРО (от 1925 г.). През 1927 г. заминава за СССР за честването на 10-та годишнина от Октомврийската революция, след това е изпратен в Берлин, където участва в списването на в. „Балканска федерация“. Делегат на I конгрес на приятелите на СССР (1928). През 1931 г. се завръща в България, продължава да работи в ДРО и се занимава с политическа дейност. След 9 септември 1944 г. е сътрудник на Института за културноисторическо изследване за Добруджа, създаден през 1945 г.

Петров, Иван (И. П. Иванов – Изотовски) (1896–1942) – член на БРСДП (т.с.) от 1916 г. През 1926 г. емигрира в СССР. Член на ВКП(б) от 1926 г. Арестуван през 1936 г. Освободен през 1939 г. Подводничар. Разстрелян на 26 юни 1942 г. в България. Реабилитиран посмъртно (1956).

Петров, Иван (И. П. Колев) (1894–1974) – Участва в Първата световна война и води антивоенна пропаганда на фронта. Делегат е на I конгрес на БКП и е сред организаторите на Железничарската стачка (1919–1920). Участва в Септемврийското въстание, след което емигрира в Сърбия и се включва в акции по пренасяне на оръжие и снабдяване на осъдени от България с документи за прехвърляне в СССР.

Разкрит, той също заминава за там и става член на ВКП (б). Изпратен е в Харков, където е назначен за редактор на вестника на българите в Украйна „Съветско село“. По-късно заема партийни постове в българските райони и завършва КУНМЗ. През 1936 г. е изпратен в България. От 1937 г. е член на ПБ на ЦК на БКП и редактор на в. „Работническо дело“. През 1938 г. е секретар на ЦК. След 1944 г. заема ръководни длъжности в Министерски съвет. Народен представител. Автор на спомени.

Петров, Коста (псевд. Враголомов) (1888–1923) – член на БРСДП (т.с.) от 1906 г. Учи в педагогическото училище в Кюстендил, от което е изключен за социалистическа дейност. Завършва го като частен ученик (1910). Учителства. През 1915 г. завършва право с докторат в Брюксел. След завръщането си в България стажува като адвокат в Самоков при Б. Хаджисотиров. Организира женски бунт против войната, за което е осъден на 2 ½ години затвор. След освобождаването му от затвора (1917) живее в София. През 1919 г. по задание на ЦК на БКП отива на партийна работа в Дупница. През 1920–1921 г. е околийски организатор на БКП (т.с.), известно време е негов секретар. В общинските избори през декември 1919 и октомври 1920 г. е избран за член на общинския съвет. Кмет на Дупнишката комуна (1920–1923). Убит край с. Джерман, Кюстендилско.

Петров, Тодор (Т. П. Джуков) (1878–1924) – един от основателите на организацията на БРСДП във Видин (1898). Съратник на Д.Благовоев и един от първите му помощници при издаването на сп. „Ново време“. От 1908 г. е начело на Видинската партийна организация. От 1913 до 1923 г. е народен представител. Член на ЦК на БКП (т.с.) от 1921 г. и известно време (след септ. 1923 г.) секретар на ЦК. Участва в подготовка на Септемврийското въстание (1923). На 15 септември е избран в четворката (заедно с В.Коларов, Г.Димитров и Т.Луканов) за ръководител на въстанието. Поради тежкото заболяване не взема непосредствено участие във въстанието.

Петровски, Боню Димитров (псевд. Богданин; Петровски, Владимир Татаинович) (р.1896–неизв.) – член на БКП от 1919 г., на ВКП (б) от 1926 до 1947 г. От 1916 г. е на служба в Държавната банка, София. Същата година става член на профсъюза на търговските и банковите служители. Участва в Първата световна война. През 1919 г. е уволнен от банката за участие в стачката. От 1922 г. работи в кооперация „Освобождение“. В началото на 1922 г. е командирован от ЦК на БКП в СССР, за да учи в Академията на Генералния щаб на РККА. Куриер на БКП, участва в пренасянето на оръжие (по канала Варна – Севастопол – Одеса), както и по канали през Гърция и Турция (1924). През 1925 г. е изпратен в Гърция, там е арестуван, затворен за 2 месеца. След освобождението заминава за Югославия, оттам през юни 1926 г. – за СССР. В СССР работи в народния комисариат на външната търговия. Работи и зад граница по линия на Нефтесиндиката. В края на 1944 г. се завръща в България. След завръщането в България е зам.-министър на външната търговия. Участва в българската търговска делегация, която води преговори в Москва за подписване на българо-съветско търговско споразумение (януари 1945 г.). Осъден по процеса на Тр. Костов и лежи в затвора (1949–1955). След това е ст.н.с. в Икономическия институт при БАН (1955–1963).

Петровски, Григори Иванович (1878–1953) – член на РСДРП от 1897 г. Член на ЦК на РКП (б) през 1921–1939 г. През 1926–1939 г. е кандидат-член на ПБ на ЦК. През 1919 – 1938 г. е председател на Общоевропейския ЦИК, същевременно от 1922 г. е един от председателите на ЦИК на СССР. През 1938–1939 г. е зам.- председател

на Президиума на Върховния съвет на СССР. От 1940 г. – зам.-директор на Музея на революцията на СССР.

Пизанти, Хаим Леонов (1879–1938) – член на БРСДП от 1898 г., един от основателите на организацията на БРСДП във Видин (1898). Застава на страната на тесните социалисти. През 1904 г. участва в учредителния конгрес на Общия работнически синдикален съюз. От 1906 г. е секретар на Видинската организация на РСДРП (т.с.). По време на Първата световна война е арестуван за антивоенна дейност (1918). През 1919–1923 г. е член на Видинския окръжен комитет на БКП (т.с.). Народен представител в XVIII ОНС (1919–1920). На IV конгрес на БКП (т.с.) (1922) е избран за член на Висшия партийен съвет. Обявява се против Деветоюнската позиция на ЦК на БКП. Участва в подготовката и ръководството на Септемврийското въстание от 1923 г. във Видински окръг. След поражението емигрира в Югославия, където е един от ръководителите на българската политическа емиграция. От 1928 г. е в СССР. Известно време работи в Москва, сътрудничи на ЗБ на ЦК на БКП. От 1933 г. ръководи колхоз „Д.Благов“ край Полтава. Репресиран, посмъртно реабилитиран (1955).

Пик, Вилхелм (1876–1960) – деец на германското комунистическо движение, държавен деец на ГДР. Член на ЦК на Германската КП от януари 1919 г., от 1921 г. – секретар на ЦК на ГКП, от 1935 г. е председател на ГКП. От 1928 до 1943 г. е член на ИККИ. Представител на ЦК на ГКП при ИККИ (1930–1932). Член на Президиума и секретар на ИККИ (1931–1943). От 1933 г. е в емиграция във Франция, след това в СССР. Един от създателите на комитета „Свободна Германия“. През май 1945 г. се завръща в Германия. През 1946–1954 г. е съпредседател на СЕПГ (заедно с О. Гротевол). От 1949 до 1960 г. е президент на ГДР.

Пилсудски, Юзеф (1867–1935) – член на Полската социалистическа партия от 1892 г. Участва в Първата световна война, командва армии. През 1918–1920 г. е „началник“ на полската държава. По време на полско-съветската война командва полската армия. През май 1926 организира държавен преврат, установява авторитарен режим („санации“). След преврата е и министър на външните работи.

Поанкаре, Раймон (1860–1934) – френски държавен и политически деец, дипломат. През 1887–1903 г. е член на палата на депутатите, през 1903–1913 и 1920–1923 г. – сенатор. Министър на просветата (1893 и 1895); министър на финансите (1894–1895 и 1906), премиер-министър (1912–1913). През 1913–1920 г. е президент на Франция. През 1922–1924 г. е премиер-министър и министър на външните работи. През 1926–1929 г. премиер-министър на Франция, като през 1926–1928 г. едновременно е и министър на финансите.

Полит, Хари (1890–1960) – деец на комунистическото движение във Великобритания, един от основателите на КП на Великобритания. От 1922 г. е член на ЦК и на ПБ на ЦК на КПВ. През 1929 г. е избран за генерален секретар на КПВ. От 1924 до 1943 г. е член на ИККИ и на Президиума на ИККИ. През октомври 1939 г. поради разминаването с политическата линия на ръководството на Коминтерна е освободен от поста генерален секретар и изваден от състава на ПБ. От юли 1941 г. отново влиза в ПБ и заема поста генерален секретар на КПВ (до 1956 г.). През 1956 – 1960 г. е председател на Изпълкома на КПВ.

Поляков, Тодор Панайотов (1896–1960) – деец на БКП, професор-икономист, общественик. Народен представител в XXV ОНС. Лишен от депутатски мандат на 10 юли 1941 г.

Попов, Август Димчев (1909–1942) – деец на БКП. Учи право в Софийския университет. За революционна дейност осъден на смърт. През 1933 г. емигрира в СССР. Следва история, работи в ИККИ. Интербригадист в Испания (1936 – 1939), където получава чин капитан. След завръщането от Испания в СССР продължава обучението си. Заловен след прехвърлянето му в България с група парашутисти (септември 1941 г.) и осъден на смърт.

Попов, Ангел Андонов (1887–1923) – адвокат. Член на БРСДП (т.с.) от 1903 г. и на БКП (т.с.). Още като ученик в Пловдив и като студент в Женева изучава марксизма. След завършване на образованието си се установява на работа като адвокат в Пазарджик (1912). С негово съдействие се изграждат партийни групи в редица села от Пазарджишко. Член на партийния комитет в Пазарджик и на Висшия партийен съвет. През 1920 г. е избран за народен представител. Участва в подготовката на Септемврийското въстание (1923). Член на Акционния комитет в Пазарджик. Член на военнореволюционния комитет в Пазарджик. Арестуван на 12 септември 1923 г. и убит заедно с брат си Димитър А. Попов.

Попов, Благой Симеонов (1902–1968) – член на БКМС от 1919 г., на БКП – от 1922 г. Следва право в Софийския университет (1922–1924). От 1925 г. е в емиграция – отначало в Югославия, а след това в СССР. Няколко пъти се връща нелегално в България. Включен в състава на ЦК на БКМС и на ЦК на БКП (т.с.) (1929). През 1931–1932 г. е член на ПБ на ЦК на БКП (т.с.). Връща се в СССР и през октомври 1932 г. е изпратен от ИККИ в Берлин, отговаря за връзките на ЦК на БКП (т.с.) с ИККИ. През 1933 г. е арестуван в Берлин. Заедно с Г. Димитров и В. Танев е обвинен и осъден на Лайпцигския процес. След освобождаването им отново е в Москва. Работи в Изпълкома на КИМ (1934–1935), учи в Промишлената академия „И. Сталин“ (1935–1937). През 1937 г. е арестуван от НКВД и изпратен в Сибир. Освободен след 15 години. През 1954 г. се завръща в България. Работи в министерството на народната просвета (до 1955 г.) и в министерството на външните работи (1955–1964).

Попов, Георги Димитров (1872–1948) – участва в изграждането на социалистическите кръжоци. По-късно деец на учителската социалдемократическа организация в родното си с. Елхово. Завършва право в Женева (1897). Адвокат в Сливен и Ямбол (1900–1919). През 1919 г. възглавява създадената от БКП кооперация „Освобождение“ (до 1924 г.). След Септемврийското въстание 1923 г. включен в състава на ЦК, но по-късно заставя на страната на Т. Луканов. Заедно с Т. Луканов на Втората партийна конференция (1927–1928 г.) е изключен от партията. От 1925 до 1936 г. е в емиграцията в СССР. През 1936 г. се завръща в България.

Попов, Георги Христов (1897–1983) – член на БКП от 1918 г. В СССР от 1925 г., член на ВКП (б) от 1926 г. Дърводелец в мебелна фабрика в Москва. Арестуван на 21 октомври 1935 г. Осъден на 2 години ИТЛ. Завърнал се в България през 1956 г. Реабилитиран (1956).

Попов, Димитър Николов (1909–1975) – завършва военното училище в София (1930). Взема участие в овладяването на министерството на войната на 9 септември 1944 г. Командва дивизия в Отечествена война 1944–1945 г. Заема командни длъжности в МО и във ВА в София. Достига до чин генерал-лейтенант.

Попов, Замфир (З. Попангелов Цветков) (1894–1925) – учител, адвокат. По време на Първата световна война развива антивоенна дейност на фронта. Участва във Войнишкото въстание (1918). Един от организаторите на Септемврийското въс-

тание във Фердинандско (Монтанско). По време на въстанието е член на окръжния революционен комитет и командир на въстаническите войски в Берковска околия. Ръководи превземането на Берковица и отбраната на Петроханския проход. След разгрома на въстанието емигрира в Югославия. Влиза в състава на ЗБ на ЦК на БКП. През 1924 г. се завръща нелегално в България и работи за подготовката на ново въоръжено въстание. Секретар на окръжния комитет на БКП (т.с.) във Враца. Умира, отровен от предател (юни 1925 г.).

Попов, Иван Константинов (1896–1982) – военен деец, генерал-майор (1944). Участник в Първата световна война. Завършва Военната академия в София (1932) и Генералщабната академия в Берлин (1937). През 1938–1944 г. е последователно началник на Военната академия, на Оперативния отдел в Щаба на войската и помощник-началник на ЩВ. От октомври 1944 г. е инспектор на пехотата, през декември с.г. е пенсиониран и назначен за началник на Военноисторическия отдел. През 1947–1956 г. е в затвора, осъден по фалшифициран процес във връзка с т. нар. „Неутрален офицер“.

Попов, Никола Василев (ист. Зидаров Никола Попвасилев) (псевд. Македончето, Чьорни, Стоян Владов) (1887–1944) – член на БРСДП от 1913 г. През 1908 завършва Машинното училище в Русе. През 1920 г. се установява на работа в Бургас. Участва в Септемврийското въстание от 1923 г., един от ръководителите на въстаническия отряд в Карабунарския (дн. Грудовския) край. След разгрома на въстанието емигрира в СССР. Участва в операции по прехвърляне на оръжие от Севастопол в България (1924). От 1925 до 1927 г. работи в Югославия по линия на Коминтерна, завежда партийния канал за свързка София–Белград–Виена. От 1927 г. е сътрудник на съветското разузнаване. От началото на 1927 г. е в Париж, работи в съветското търговско представителство (1927–1931), създава разузнавателна мрежа от политемигранти във Франция. От 1935 г. под името Стоян Владов работи в апарата на Коминтерна и в съветските посолства в Полша, Франция, Австрия, Германия, България. По задание на РУ при щаба на РККА създава нелегална резидентура „Монблан“ в Полша. При избухването на Втората световна война е в Краков. През 1941 г. неговата група загубва връзка с Москва и действа в рамките на полското съпротивително движение. През януари 1943 г. е арестуван от гестапо. Умира в концентрационен лагер „Освиенцим“ на 23 юли 1944 г.

Попов, Христо – вж Михайлов, Христо Попов.

Поптомов, Владимир Томов (псевд. Громов, Владимир Василевич) (1890–1952) – деец на БКП и ВМРО (об.). Завършва гимназия в Сер, работи като учител в Банско. Участва в Първата световна война. Член на БРСДП (т.с.) от 1918 г. Развива активна политическа дейност в Пиринския край. През 1922 – 1923 г. – член на Висшия партийен съвет на БКП (т.с.), през 1920–1923 г. – депутат в НС. Участва в Септемврийското въстание (1923) като командир на отряд в Разложко. От 1924 г. в емиграция. Участва активно в създаването на ВМРО (об.), един от нейните ръководители и редактор на в. „Македонско дело“ (1925–1933). След 1934 г. работи в апарата на Коминтерна и в ЗБ на ЦК на БКП. През 1940–1942 г. – редактор в Издателство за чуждестранна литература, през 1942–1943 г. – редактор в Отдела на печата в ИККИ, през 1943–1944 г. – отг. редактор в Издателство за чуждестранна литература. През септември 1944 г. се връща в България и заема отговорни постове в партийния и държавен апарат: член на Политбюро на ЦК на БРП(к), главен редактор на в. „Работническо дело“ (1945–1949), министър на външните ра-

боти (1949–1950), зам.- председател на Министерския съвет (1950–1952). Народен представител (1945–1952).

Пулиопулос, П. (1900–1943) – адвокат. До 1924 г. е секретар на партийната организация в Солун. През 1924–1927 г. е генерален секретар на ГКП. Изключен от ГКП като ликвидатор.

Първанов, Димитър (Д.П. Манов) (1889–неизв.) – член БРСДП (т.с.) от 1913 г. Окръжен съветник с листата на БКП (т.с.) през 1919–1920 г. През 1920 г. е секретар на берковската партийна организация. По време на Септемврийското въстание (1923) е член на околийския революционен комитет. Политемигрант в Югославия (1923–1926).

Пятницки (ист. Таршис), Йосиф (Осип) Аронович (псевд. Михаил) (1882–1938) – член на БРСДП от 1898 г. През 1920 г. – секретар на Московския комитет на РКП (б). През 1921–1922 г. е ръководител на Секретен отдел (Отдел за международни връзки) на ИККИ. От 1923 г. е член на секретариата на ИККИ, на Оргбюро и на Бюджетната комисия. От 1924 г. – канд.-член, от 1928 г. – член на ИККИ и член на Президиума на ИККИ. През 1924 – 1927 г. е член на Централната контролна комисия на ВКП (б), през 1927–1937 г. – член на ЦК на ВКП (б). Член на ВЦИК. Репресиран. Реабилитиран през 1956 г.

Радевски, Христо (1903–1996) – поет, публицист, преводач, общественик. Член на БКП от 1927 г. Участва в редактирането и сътрудничи на редица вестници и списания. Съветник по културни въпроси в посолството на България в Москва (1945–1948). След 9 септември 1944 г. е главен секретар на СБП (1949–1958). Член на ЦК на БКП (1958–1962). Главен редактор на сп. „Септември“ (1958–1963).

Радек (Собелсон), Карл Бернгардович (1885–1939) – член на РСДРП (б) от 1917 г. През 1919–1924 г. е член на ЦК на РКП (б). През 1920 г. – секретар на ИККИ, 1920–1924 – член на ИККИ, 1921–1924 г. – член на Президиума на ИККИ. През 1923–1928 г. – активен участник на опозицията. От 1925 до 1927 г. е ректор на Университета на трудещите се от Китай. През 1927 г. е изключен от РКП (б), през 1928–1929 г. е изселен. През 1929 г. е възстановен в партията. Завеждащ Бюрото за международна информация при ЦК на РКП (б) (1932–1936). През 1936 г. отново е изключен от партията. Арестуван, осъден на 10 г. затвор. Убит в затвора. Реабилитиран посмъртно.

Радич, Степан (1871–1928) – хърватски политически деец, публицист, един от създателите и ръководител на Хърватската републиканска селска партия. През 1924 г. посещава СССР и оформя влизането на ХРСП в Селския интернационал. Във връзка с това ХРСП е забранена, а самият Радич през януари 1925 г. е арестуван. Освободен от затвора през юли 1925 г. През 1925–1926 г. е министър на просветата в кабинета на Н.Пашич. На 20 юни 1928 г. в парламента е ранен от члена на радикалната партия П.Рачич и на 8 август с.г. умира.

Радованович, Любомир (1887–1964) – член на ЮКП от 1919 г. През 1921 г. емигрира във Виена, където оглавява задграничното ръководство на ЮКП, работи в БКФ. Участва в работата на IV конгрес на Коминтерна (1922). По-късно е изключен от ЮКП за „фракционна дейност“.

Радойнов, Цвятко Колев (псевд. Радионов) (1895–1942) – за участие в Септемврийското въстание (1923) в Бургаско е осъден задочно на смърт. Емигрира в СССР. Интербригадист в Испания (1937–1938). Полковник от Червената армия. След

завръщането си в България през август 1941 г. е член на ЦК на БКП и ръководител на Военната комисия. Заловен през април 1942 г., осъден на смърт и разстрелян.

Радолов, Александър Христов (1883–1945) – завършва право в Женева (1908). След завръщането в България завършва ШЗО. Член на БЗНС от 1908 г. и член на Управителния съвет на БЗНС от 1911 до 1934 г. Народен представител в XVI – XX (1913–1923), XXII (1927–1931), XXIII (1931–1934) и XXV (1940–1944) ОНС. По време на управлението на БЗНС е министър на правосъдието (май 1920–ноември 1921 г.) и едновременно министър на железниците и пощите (октомври–ноември 1921 г.); на вътрешните работи и народното здраве (9 ноември 1921 – 5 януари 1922 г.); на търговията, промишлеността и труда (5 януари 1922 г. – 14 март 1923 г.). Член на ПП на БЗНС „Врабча 1“ (ноември 1930 – май 1931 г.). През 1932 г. преминава към БЗНС–Г. Марков. След 19 май 1934 г. е на проправителствени позиции. След 9 септември 1944 г. е осъден от Народния съд на смърт, като народен представител в XXV ОНС. Екзекутиран. Реабилитиран (1996).

Радомирски, Славчо (наст. Славчо Петров Бочев) (1913–1997) – генерал-майор. Член на РМС от 1930 г., на БКП от 1934 г. През 1932 г. е член на ЦК на РМС. За революционна дейност е в затвора (1933; 1935–1939), през 1942 г. е осъден задочно на смърт. От 1940 до 1942 г. е член на Бюрото на синдикалния съвет – София. От 1941 г. минава в нелегалност. Командир е на бойните групи в София. От септември 1943 г. – партизанин в Трънския отряд. Слага началото на Радомирския партизански отряд „Г. Димитров“ и става негов командир. След 9 септември 1944 г. е командир на полк. Завършва едногодишен граничен курс в Москва (1951) и Военната академия „Г. С. Раковски“ (1957). Началник на Политотдела на Гранични войски (1957–1962), зам.-началник на управление в МНО (1964–1968).

Радославов, д-р Васил (1854–1929) – водач на Либералната партия. Заема различни министерски постове в кабинетите на П.Каравелов, К.Стоилов, Д.Греков и Т.Иванчов. През 1886–1887 и 1913–1918 е министър-председател. По време на неговото управление България се включва в Първата световна война на страната на Централните сили. След Солунското примирие (1918) избягва в Германия, където остава до края на живота си.

Радулов, Георги Илиев (1912–1985) – член на БКП от 1933 г. Интербригадист в Испания (1936–1939); във френски концлагер (1939–1940). Участник във френската съпротива (1940–1944). След 9 септември 1944 г. работи в Обл. Комитет на БКП в Русе (1945–1948). Офицер в БНА (1948–1965).

Разумов, Сергей Петрович (псевд. Тарханов, Оскар Сергеевич; Ердберг Оскар; Карио; О. Танин; О. Таубе; Ян Чжулай.) (1901–1938) – член на РКП (б) от 1918 г. Секретар на Симферополския комитет на партията (1920–1921). Член (1921–1922), секретар (1922–1924) на ЦК на Комсомола и член на Изпълкома на КИМ. По задание на КИМ работи в Германия и Чехословакия (1923). Политически съветник в Китай (1926–1927), участва в подготовка на командири за китайската армия. Учи в Института за червена професура (1930–1932). В РУ на щаба на РККА (1932–1936), в ОКДВА (1932–1934). Съветник в пълномощното представителство на СССР в Монголия (1935–1937). През декември 1936 г. е уволнен в запас. Арестуван на 12 юни 1937 г. Разстрелян на 3 февруари 1938 г. Реабилитиран посмъртно.

Раковски, Кръстю Георгиев (1873–1941) – деец на международното социал-демократическо движение. Следва медицина в Женева (1890–1893), Берлин, Цюрих и Монпелие; завършва с докторат. В Европа се свързва с най-видните тогава

социалистически дейци: Ф.Енгелс, В.Либкнехт, К.Кауцки, В.Ленин и др. Участва в почти всички конгреси на II Интернационал. Член на Международното социалистическо бюро (1904–1914). През 1905–1917 г. е един от ръководителите на румънското социалистическо движение. Член е на ЦК на Румънската СДП (1906–1917). От 1917 г. – член на РСДРП (б), през 1918–1927 г. е член на ЦК на болшевишката партията и заема отговорни длъжности в Съветска Русия: председател на Совнаркома на Украйна (1919–1923); зам.-комисар на външните работи на СССР (1923); съветски посланик в Англия (1923–1925) и във Франция (1925–1927). През 1922 г. – член на ИККИ. През 1928 г. е обвинен за участие в троцкистко-зиновиевската опозиция, изключен от партията и снет от отговорна работа. Изселен. През 1934 г. е възстановено партийното му членство и е назначен за председател на Общосъюзния червен кръст. През 1937 г. е арестуван, през 1938 г. осъден на заточение. Разстрелян на 11 септември 1941 г. във връзка с приближаването на немските войски към Орел, където лежи в затвора.

Ракоши, Матиаш (1927–1971) – деец на унгарското комунистическо движение. През 1915–1918 г. се намира в плен в Русия. Заема различни правителствени постове в правителството на Унгарската съветска република. След нейното поражение заминава за Виена, след това за Съветска Русия. През 1920–1924 г. е член на Секретариата на ИККИ. От 1924 г. е член на ЦК на Унгарската КП. През септември 1925 г. е арестуван и осъден от унгарските власти на 8 години затвор, а през 1934 г. – на доживотен затвор. През 1935 г. е избран за член на ИККИ (в негово отсъствие). Освободен от затвора през октомври 1940 г. в резултат на преговори между съветското и унгарското правителства. Представител на У КП при ИККИ (1940–1943), ръководител на Задграничното бюро на У КП в Москва (1943–1945). През 1945 г. се завръща в Унгария. През 1945–1956 г. – генерален (първи) секретар на ЦК на У КП. През 1956 г. емигрира в СССР.

Рейнштейн, Борис Исаевич (1866–1947) – участник в революционното движение в Русия от 1884 г. През 1901 г. емигрира в САЩ и става член на Американската социалистическа работническа партия. Представа партията на международна социалистическа конференция в Стокхолм през юни 1917 г. В края на 1917 г. се завръща в Русия. От април 1918 г. е член на РКП (б). Делегат на Първия конгрес на Коминтерна от АСРП. От 1923 г. е на работа в апарата на ИККИ. От 1924 до 1938 г. е завеждащ архива на ИККИ.

Ремеле, Херман (1880–1939) – член на Германската КП от 1920 г. През 1920–1933 г. е член на ЦК и на Политбюро. От февруари до април 1924 г. – председател на ГКП. През 1926–1933 г. е член на Президиума на ИККИ, през 1926–1929 (с прекъсвания) е представител на ГКП в ИККИ. От есента на 1928 г. е ръководител на Скандинавския лендерсекретариат на ИККИ. В края на 20-те години заедно с Х. Нейман оглавява т. нар. „болшевишка фракция“ в ръководството на ГКП, опитваща се да отстрани Е. Телман от ръководството на партията. През 1933 г. е отстранен от партийна работа. От 1933 г. – в СССР. От 1934 г. – преподавател в Комунистическата академия, от август 1936 г. – на работа в Отдела за пропаганда и масови организации на ИККИ. Репресиран, арестуван на 27 май 1937 г. Умира в затвора.

Рибентроп, Йоахим (1893–1946) – посланик на нацистка Германия в Лондон (1936–1938). Министър на външните работи (1938–1945). Осъден на смърт от Нюрнбергския международен военен трибунал.

Риков, Алексей Иванович (1881–1938) – член на РСДРП (б) от 1898 г. След

октомври 1917 г. нарком на вътрешните работи. През 1918–1920 г. и 1923–1924 г. е председател на Висшия съвет за народното стопанство на РСФСР, зам.- председател на СНК и на Съвета по труда и отбраната. От 1924 г. е председател на СНК на СССР (до 1930 г.) и на СНК на РСФСР (до 1929 г.). През 1931 – 1936 г. – нарком на съобщенията. Член на ЦК през 1905–1907 г. и през 1917–1934 г. (канд.-член през 1907–1912 г. и 1934–1937 г.), член на ПБ на ЦК през 1920–1930 г. Член на ВЦИК и на ЦИК на СССР. От 1928 г. е един от лидерите на „десния уклон“ във ВКП (б). През 1937 г. е арестуван, съден по обвинения срещу „дяснотроцкисткия блок“, разстрелян. Реабилитиран посмъртно.

Розин, Фрицис (1870–1919) – един от основателите на Социалдемократическата работническа партия на Латвия (1904). От ноември 1917 г. – председател на изпълнителния комитет на Съвета на работническите, войнишки и безземлени депутати на Латвия. От февруари 1918 г. – комисар по латвийските въпроси в Народния комисариат по националностите на РСФСР. Участва в основаването на Коминтерна. От март 1919 г. – комисар на земеделието в правителството на Съветска Латвия.

Ролан, Ромен (1866–1944) – френски писател и обществник. Член на комитета за защита жертвите на белия терор на Балканите. Един от организаторите на световно антивоенно движение през 30-те години. По време на Лайпцигския процес излиза в защита на Г. Димитров със статии, речи на митинги и събрания. В годините на Втората световна война и германската окупация на Франция подкрепя съпротивителното движение.

Романов, Николай Николаевич (1856–1929) – велик княз, внук на император Николай I, генерал от кавалерията. През 1914–1915 г. Върховен главнокомандващ Руската армия. През 1915–1917 г. командващ руските войски на Кавказкия фронт. От 1919 г. в емиграция. След Февруарската революция от 1917 г. се изказва за абдикацията на Николай II от престола. През 1926 г. на Задграничния конгрес на руската емиграция е обявен за неин вожд.

Ромел, Ервин (1891–1944) – германски генерал-фелдмаршал. От 1941 командва експедиционния Африкански корпус. Участник в заговора срещу Хитлер. Самоубива се.

Ротщейн, Фьодор Аронович (1871–1953) – съветски историк и обществен деец, академик. Член на РСДРП от 1901 г. Участва в руското революционно движение. През 1890 г. е принуден да емигрира в Англия. Там също се включва в работническото и комунистическо движение. Завръща се в Съветска Русия през 1920 г. Отначало е на дипломатическа работа като член на колегията на Народния комисариат на външните работи. С постановление на Оргбюро на ЦК на РКП от 4 декември 1922 г. е изпратен, както и Милютин, Мануилски, Пестковски и др. в разпореждане на Коминтерна. По-късно се отдава на научна работа. Академик (1939). Автор на редица книги и статии по въпросите на международното работническо движение и международните отношения.

Рудзутак, Ян Ернестович (1887–1938) – латвиец по произход, съветски държавен и политически деец. Член на болшевишката партия от 1905 г. Участник в революцията от 1905–1907 г. и в Октомврийската революция. През 1920–1937 г. – член на ЦК на партията, от 1923 г. – секретар на ЦК, през 1926–1932 г. – член на Политбюро на ЦК. От март 1921 г. – председател на Туркестанското бюро на ЦК и на Туркестанската комисия на ВЦИК и на СНК на РСФСР. От 1922 г. – председа-

тел на Средноазиатското бюро на ЦК на РКП (б). Нарком на пътищата и съобщенията (1924–1930). От 1926 г. зам.- председател на СНК и на СТО на СССР. Член на Президиума на ВЦИК и на ЦИК на СССР. Обвинен в участието в „деснотроцкисткия блок“. Арестуван, разстрелян. Реабилитиран посмъртно.

Руднянски, Ендре (1885–1943) – журналист, член на БРСДП (б) от 1917 г. Участник в гражданската война в Русия (1918–1920). От края на 1918 г. – председател на Централната федерация на чуждестранни групи в РКП (б), официален представител на Унгарската съветска република в Москва. Делегат на I конгрес на Коминтерна. От 1919 г. е представител на Унгарската компартия в ИККИ: член на Бюрото на ИККИ, на Южното бюро, на Малкото бюро. По-късно се оттегля от участие в политическите борби.

Русев, Иван (1887–1945) – военен и политически деец, генерал-майор. Участник в Балканските войни и Първата световна война. Член на Военния съюз. Министър на вътрешните работи в правителството на Ал. Цанков (1923 – 1926); министър на войната в правителството на Д. Божилов (септември 1943 – май 1944) и на Ив. Багрянов (юни – септември 1944). След 9 септември 1944 г. осъден от Народния съд на смърт. През 1966 г. е реабилитиран.

Русев, Руси Стефанов (1896–1979) – деец на БЗНС. Завършва право в Софийския университет (1918). Работи като адвокат в София от 1926 г. Деец на БЗНС. Областен директор в Бургас (1935). Юрисконсулт на Общия съюз на земеделските кооператори (1936–1944). Министър на правосъдието (1–12. VI. 1944) и на земеделието и държавните имоти (12. VI.–2. IX. 1944) в правителството на Ив. Багрянов. След 9. IX. 1944 г. е осъден от Народния съд на доживотен затвор.

Русев, Свилен (С. Р. Спасов) (псевд. Бойко) (1914–1944) – член на БКМС от 1928 г., на БКП – от 1934 г. Следва право в Софийския университет. Член (1933–1936) и секретар (април–август 1936 г.) на Ючбунарския РК на БКМС. През 1935–1937 г. е деловодител и инструктор на ЦК на РМС. Завършва ШЗО (1937–1938). Член на Обл. комитет на РМС в София (1939–1941). От 1941 г. отново е деловодител и инструктор на ЦК на РМС. През април–май 1942 г. е включен в състава на ЦК на РМС – отговаря за бойната работа. Включен е в Централната военна комисия при ЦК на БРП (от март–април 1943 г. Главния щаб на НОВА). В началото на април 1944 г. заминава за Трънския партизански отряд. Загибва в сражението в Пернишко.

Савов, Пенчо (П. С. Пенчев) (1883–1923) – учи право в Софийския университет и в Женева. Там поддържа тесни връзки с руската революционна емиграция, изучава марксизма. След завръщането си в България е адвокат в Пловдив. Избиран за общински съветник с листата на БКП. През 1920 – 1923 г. е член на окръжния комитет в Пловдив. Сътрудничи активно на партийните издания сп. „Ново време“ и „Работнически вестник“, „Пловдивски народен вестник“ и др.; редактор (1919–1923) на в. „Пловдивска комуна“. Участва в подготовката на Септемврийското въстание. На 12 септември е арестуван и убит.

Сакаров, д-р Никола Илиев (1881–1943) – икономист и обществен деец. Членува в БРСДП (т.с.) от 1904 г. до края на 1908 г., когато като водач на „прогресисткото“ течение е изключен от партията. Преминава към БРСДП (ш.с.) и е неин представител в Софийския общински съвет и в Народното събрание (1913–1920). През 1921 г. отново става член на БКП (т.с.). След Септемврийското въстание (1923) застава на „ликвидаторски“ позиции, за което отново е изключен от партийните редове (1924). През 1925 г. се оттегля от активна политическа дейност. Главен сек-

ретар на профсъюза на железничарите (1926–1934). Народен представител (1938–1943). По време на Втората световна война е на антифашистки позиции.

Сакъзов, Янко (1860–1941) – обществен и политически деец, социалист. Основател и редактор на социалистическото сп. „Ден“ (1891–1896). Един от водачите на Българския социалдемократически съюз и редактор на неговия орган „Другар“ (1893–1894). Организира издаването на сп. „Общо дело“ (1900–1905). След разцеплението на партията (1903) водач на БРСДП (ш.с.). Дългогодишен депутат в Народно събрание. Министър в кабинетите на Ал. Малинов и Т. Теодоров. Многократно изпращан с дипломатически мисии в чужбина. Автор на много книги.

Салнън, Кристап (псевд. Христофор Интович, Завадски, Христофор Фогел, Христофор Лауберг, „Гришка“, „Осип“, Виктор Хугос) (1885–1939) – латвиец. Бригаден комисар (1935). Член на РСДП от 1902 г. Участник в революцията от 1905 – 1907 г. От 1908 г. живее в Лондон, където отговаря за конспиративна квартира. От 1912 г. – в САЩ. В РККА от 1918 г. През 1920 г. е изпратен на Далечния изток, където се занимава с нелегална работа. След установяването на съветска власт там е на разпореждане на щаба на 5-та армия. След това в Шанхай (1920–1921), в Далечния изток (1921–1923), работи в РО на щаба на Петроградския военен окръг (1921). През 1923 г. се занимава с организирането на „червените отряди“ в Тюрингия и създаването на тайни складове за оръжие (1923), с изпращане на оръжие в България (1924). Близко 4 месеца под псевдонима „Осип“ в състава на отряда на Янчев, участва в партизанската борба с правителствените войски в Южна България. Резидент (1926–1929) и военен съветник (1926–1927) в Китай. Завършва курсовете за командния състав по разузнаването при РУ на щаба на РККА (1930). През 1930–1932 г. се намира в страните на Централна и Източна Европа. От 1932 г. е в щаба на ОКДВА. По време на Гражданската война в Испания е съветник на 14-и (партизански) корпус (юни 1937 – март 1938 г.). Репресиран (1938). Реабилитиран (1956).

Сапунов, Станко (Станимир) Неделчев (1880–1937) – член на БРСДП от 1897 г. През 1904–1908 г. – член на групата на РСДРП в Лондон, един от основателите на българската комунистическа група при РКП (б) в Петроград (1918). През 1919 г. е избран за член на централното бюро на българските комунистически групи при ЦК на РКП (б). През 1919–1921 г. на нелегална работа на Балканите по задание на БКП. След това се завръща в Москва и работи в ИККИ като секретар-референт на представителството на БКП при ИККИ. От 1930 г. е на стопанска работа. Арестуван на 3 ноември 1938 г. Осъден на 15 г. ИТЛ. На 5 май 1942 г. с постановление на НКВД делото е прекратено. Умира на 7 май 1942 г. в саратовския затвор. Реабилитиран посмъртно (1957).

Саралиев, Трифон Минчев (1888–1923) – член на БРСДП (т.с.) от 1905 г. Агроном. Завършва Висшето земеделско училище в гр. Клостернойбург, Австрия (1908). Участва като офицер в Балканската война и в Първата световна война. За антивоенна дейност е разжалван. След войните е агроном в Килифарево. Ръководи партийни акции, създава партийни групи в много села в Търновско и Габровско. Член на окръжния комитет на БКП в Търново (1919–1923). Народен представител в XIX ОНС (1920–1923). Убит в сражение по време на Юнското въстание от 1923 г. в Килифарево.

Сарафос, Стефанос (1890–1957) – гръцки военен деец, командващ народноосвободителната армия ЕЛАС (1943–1945), заточен от гръцките власти (1946–1951).

Селор, Пиер (1902–1937) – френски комунист. Кандидат-член на Президиума на ИККИ от 1931 г.

Серафимович (ист. Попов), Александър Серафимович (1863–1949) – руски и съветски писател. Учи в Петербургския университет. Заради революционно възвание, написано по повод покушението срещу Александър III, е изпратен на заточение (1887–1890). Член на РКП(б) от 1918 г. Автор на романите „Върху леда“, „Без билет“, „Град в степта“, „Железният поток“.

Симович, Душан (1882–1962) – югославски генерал. Извършва държавен преврат на 26 март 1941 г. и денонсира договора за присъединяване на Югославия към Оста. Министър-председател от 26 март до 17 април 1941 г. Премиер на емигрантското югославско правителство в Лондон (1941–1942).

Синклер, Ъптън (1878–1968) – американски писател. От 1903 г. участва в социалистическото движение. Автор на романите „Джунглата“, „Столицата“, „Силвия“, „Джими Хигинз“, „Лани Бъд“, „Драконовски зъби“, „Цар Въглен“, „Петрол“, „Бостон“. „Автобиография“ и много други.

Сирола, Юрие Елиас (1876–1936) – един от създателите на КП на Финландия. Участва в основаването на Коминтерна. Член на ИККИ (1921–1922), член на Интернационалната контролна комисия (1928–1935).

Склянски, Ефраим Маркович (1892–1925) – член на РСДРП (б) от 1913 г. Военен лекар. Участва във Февруарската и Октомврийската революции. От ноември 1917 г. е зам.-наком по военни работи. От октомври 1918 г. зам.-председател на Революционния съвет на републиката. Член на ВЦИК и на ЦИК на СССР.

Славов, Симеон – вж Филипов, Симеон

Смигла, Иван Тенисович (1892–1937) – навлиза в революционното движение през 1904–1905 г., член на РСДРП от 1907 г. През 1909–1910 г. е студент в Московския университет, откъдето е изключен за участие в студентска демонстрация във връзка със смъртта на Л. Толстой. През 1911 г. за революционна дейност е арестуван и изселен за срок от 3 години. След освобождението, през октомври 1914 г., е избран за член на Петербургския комитет на РСДРП (б). През май 1915 г. отново е арестуван и изселен. След Февруарската революция е освободен, на VII партийна конференция на РСДРП (б) (април 1917 г.) е избран за член на ЦК. Член е на ЦК през 1917–1921, 1925–1927; кандидат-член на ЦК през 1922–1923 и 1924–1925 г. От август 1917 г. е представител на ЦК във Финландия. Участник във финландската революция (януари–април 1918 г.). По време на Гражданската война в Русия е на различни фронтове. От май 1919 до март 1923 г. е член на РВС на Републиката (началник на политическото управление). От 1921 г. – член на Кавказкото бюро на ЦК на РКП(б). През 1921–1923 г. е зам.-председател на ВСНХ, през 1922 г. е член на колегия на народния комисариат на пътищата, през 1923–1926 г. е председател на Госплана на СССР. През 1925–1927 г. е ректор и професор в Института на народното стопанство „Плеханов“. През 1926 г. е в новата опозиция (групата на Зиновиев и Каменев), след това в обединената опозиция (Троцки, Зиновиев, Каменев). На 14 септември 1927 г. е изключен от ЦК, изселен. През 1928 г. скъсва с опозицията. В началото на 30-те години е възстановен в партията. Работи във ВСНХ, след това в издателство „Академия“. През 1935 г. е арестуван и осъден. През 1937 г. е разстрелян. Реабилитиран (1987).

Смилов, Боян (1885–1947) – политически деец, един от водачите на Националлибералната партия, а от 1925 г. на НЛП (обединена). Министър на правосъдието (юли – септември 1923 г.) в правителството на Ал. Цанков; министър на търговията (май – юни 1931 г.) в кабинета на А. Ляпчев.

Смирнов, Алексей Петрович (1877–1936) – един от дейците на основания от Ленин и Мартов Петербургски „Съюз за борба за освобождение на работническата класа“ (1895). През 1922–1923 г. е член на ЦК на РКП (б). След 1919 г. е на партийна и държавна работа. През 1923 г. е комисар на земеделието, член на ЦИК на Върховния съвет на СССР. От 1923 до 1928 г. е Генерален секретар на Селския интернационал. От 1930 г. е на стопанска работа. В началото на 30-те години създава опозиционна група с програма, в която се иска преразглеждане на курса за „свръхиндустриализация“ на СССР, разтуряне на колхозите и совхозите, реорганизация на ГПУ и др. Репресиран. Реабилитиран посмъртно.

Соболев, Аркадий Александрович (1903–1964) – съветски дипломат с ранг на извънреден и пълномощен посланик. На дипломатическа работа от 1939 г. През 1939–1942 г. е главен секретар на Народния комисариат на външните работи на СССР. На 25 ноември 1940 г. връчва на българското правителство предложението за българо-съветски пакт за взаимопомощ. През 1942–1945 г. е съветник на посолството на СССР във Великобритания. През 1946–1949 г. е пом.-генерален секретар на ООН и ръководител на департамента по политически въпроси и дела на Съвета за сигурността на ООН. През 1949–1950 – завеждащ Отдел по работите на ООН в МИД на СССР. През 1950–1951 г. е завеждащ Отдел „САЩ“ в МВнР. През 1951–1953 г. е посланик на СССР в Полша. През 1953–1954 г. е завеждащ Отдел за американските страни в МИД на СССР. През 1954–1955 г. – зам.-постоянен представител на СССР в ООН, през 1955–1960 г. е постоянен представител на СССР при ООН и представител на СССР в Съвета за сигурността при ООН. От 1960 до 1964 г. е зам.-министър на външните работи на СССР.

Соркин, Григорий Захарович (1899–1987) – член на ВКП (б) от 1918 г. Зам.-завеждащ Службата за връзки при ИККИ, след това отговорен сътрудник в Института № 100 при Отдела за международни връзки (ОМИ).

Стайнов, Петко ((1890–1972) – юрист, политически и обществен деец. Професор в Софийския университет. Министър на железниците (1930–1931). Пълномощен министър във Франция (1934–1935). Народен представител в XXV ОНС. В опозиция към правителството. Министър на външните работи в първото правителство на ОФ (1944–1946).

Сталийски, Александър Цанков (1893–1945) – завършва право в Софийския университет (1912). Участва в Балканските войни (1912–1913) като доброволец и в Първата световна война като офицер. След войната защитава докторат по конституционно право във Вюрсбург, Германия (1923). Работи като адвокат в София (1928–1944). Един от основателите и дългогодишен секретар на Съюза на българските адвокати. Член на Демократическата партия. Народен представител в XXI ОНС (1923–1927). Министър на правосъдието в правителството на Ив. Багрянов (12. VI.–2. IX. 1944). Осъден на смърт от Народния съд. През 1966 г. присъдата е отменена.

Сталин (Джугашвили), Йосиф Висарионович (1870–1953) – съветски партиен и държавен деец. От 1912 г. – член на ЦК, от 1919 до 1952 г. – член на ПБ на ЦК, през 1952–1953 г. – член на Президиума на ЦК на РКП (б)/ ВКП (б). От 1922 г. – генерален секретар на партията. През 1941–1945 г. – председател на СНК (по-късно на Министерския съвет) на СССР. От 1920 г. – член на ИККИ, през 1924–1943 г. член на Президиума на ИККИ.

Стамболийски, Александър (1879–1923) – ръководител на БЗНС. Привърже-

ник на теорията за самостоятелна селска власт. През 1902 г. основава в „Земеделско знаме“ – орган на БЗНС. За борба против въвличането на България в Първата световна война през 1915 г. е арестуван и осъден на доживотен затвор. Амнистиран през 1918 г. От 1919 г. оглавява коалиционно, а от май 1920 г. до юни 1923 г. самостоятелно правителство на БЗНС. Правителството на Стамболийски провежда радикални икономически и социални реформи. Свален от власт с военен преврат на 9 юни 1923 г. и убит 14 юни 1923 г.

Стаменов, Иван (1894–неизв.) – дипломат, служител в канцеларията на цар Борис III, пълномощен министър на България в СССР (юли 1940 – 5 септември 1944 г.).

Станев, Лазар (Л. С. Николов) (псевд. Иван Петров) (1897–1938) – член на БЗНС от 1922 г. завършва институт за прогимназиални учители във Враца (1922). След преврата на 9 юни 1923 г. е арестуван и подложен на инквизиции. Лишен завинаги от учителски права. Привърженик на единен фронт с комунистите. След атентата на 16 април 1925 г. е арестуван отново и осъден на смърт. Амнистиран през 1926 г. и интерниран в родното си с. Торос, Ловешко. След излизането от затвора продължава сътрудничеството с БКП. Един от водачите на левицата. През 1929 г. 6 месеца пребивава в Москва, в МСС, работи като референт. През 1929–1934 г. е организатор на селското комитетско движение, създател на Националния селски комитет. През 1927–1932 г. е редактор на органа на левицата „Земеделско възраждане“, през 1931–1932 г. – на в. „Селско знаме“. От 1934 г. – в ЦК на БРП. Народен представител в XXIII ОНС (1931–1934), но през 1933 г. заедно с другите депутати на РП е изключен от парламента. През 1934 г. заминава за СССР, за да се лекува. Завършва МЛШ (1936), присъства на VII конгрес на Коминтерна (1935). През 1936 г. се завръща в България. Отново е арестуван и затворен. Освободен под гаранция, минава в нелегалност.

Станишев, Александър (1886–1945) – хирург, професор в Софийския университет и негов ректор (1938–1939). Министър на вътрешните работи и народното здраве в правителството на Иван Багрянов (1 юни – 1 септември 1944 г.). Осъден на смърт от Народния съд.

Станков, Мирко (М. С. Петков) (псевд. Георги Янков) (1898–1942) – род. в с. Долна Василица, Ихтиманско. Отрано се включва в редовете на БРСДП (т.с.). Взема участие в Септемврийското въстание (1923), след което минава в нелегалност. През 1924–1925 г. е четник в Средногорската чета, а след това войвода в Долнобанската чета. През 1925 г. емигрира в Югославия, а по-късно в СССР. В Москва завършва танкова академия. През 1937 г. взема участие в Испанската гражданска война като капитан от танковия полк на Интернационалните бригади. През 1941 г. начело на група български политемигранти слиза с подводница на българския бряг и под името Георги Янков се включва активно в съпротивително движение. Като завеждащ минноподривния отдел при Окръжния комитет в Пловдив той помага за организиране на партизанското движение и бойните групи в Пловдивска област. През 1942 г. е арестуван и разстрелян по делото на парашутистите и подводничарите.

Станчев, Кирил Николов (1895–1968) – военен деец, генерал-лейтенант. Завършва Военното училище в София (1915). Участва в Първата световна война. След войната е командир на рота и преподавател във Военното училище. Един от основателите и ръководителите на републиканското движение във Военния съюз. Обвинен в участие в противомонархически преврат през 1935 г., уволнен от армията и

осъден на смърт. През 1936 г. смъртната присъда е заменена с доживотен затвор. През 1940 г. е амнистиран. Следва право в Софийския университет (1940–1944). Участва в дейността на ОФ в София, в подготовката и провеждането на преврата на 9 септември 1944 г. По време на Отечествената война е командир на 2-а армия.

Стасова, Елена Дмитриевна (1873–1966) – член на РСДРП от 1898 г. Участва в подготовка и провеждането на Октомврийската революция в Петроград (Санкт Петербург). От 1921 г. е на работа в апарата на Коминтерна, след това на държавна, партийна и научна работа. Член на ЦК на РКП (б) (1918–1920), на ЦКК на БКП (б) (1930–1934). Член на ВЦИК и на ЦИК на СССР.

Стеклов (ист. Нахамкис), Юрий Михайлович (1873–1941) – член на РСДРП от 1898 г. Участник в революцията от 1905 – 1907 г., Февруарската и Октомврийската революции в Петроград. На Втория конгрес на Съветите (25 окт. 1917 г.) е избран за член на ВЦИК, на Президиума на ВЦИК. От октомври 1917 г. е редактор на в. “Известия”. От 1925 г. на журналистическа, административна и научна работа. Член на Президиума на ВЦИК и на ЦИК на СССР.

Стефан I (1878–1957) – архимандрит, софийски митрополит (1922–1945), български екзарх (1945–1948). По време на Втората световна войната е на антихитлеристка позиция.

Стефанов, Борис (псевд. Иван Драганов, Ману, Раду, Попеску) (1883–1969) – през 1894 г. заедно със семейството си се премества от г. Котел (България) в Добруджа. Член на БРСДП(т.с.) от 1904 г. Участва в Балканските войни като офицер (1912–1913). След преминаването на Южна Добруджа от България към Румъния (1913), се включва в румънското работническо движение. От 1920 г. е член на Румънската КП, през 1922–1944 г. е член на ЦК на РКП, през 1922–1941 г. е член на ПБ на ЦК на РКП. От 1940 до април 1944 г. е генерален секретар на РКП. През 1924–1925 г. е представител на РКП в Президиума на БКФ. През 1925–1926 г. се намира в СССР. През 1926 г. е арестуван в Букурещ и осъден на 8 г. затвор. През 1934 г. емигрира в СССР. От 1935 до юли 1941 г. е член на ИККИ, от 1938 до юли 1941 г. е представител на РКП при ИККИ. След това е референт в Отдела по печата на ИККИ. От 1942 г. работи с румънски военнопленници, от 1945 г. е редактор в румънската редакция на Издателството за чуждестранна литература. През 1945 г. се преселва в България.

Стефанов, Стоил (1896–неизв.) – член на БЗНС. Участва като офицер в Първата световна война (1916–1918), след което напуска армията. Началник на Обществената безопасност при управлението на Ал. Стамболийски. След преврата на 9 юни 1923 г. е осъден на доживотен затвор. Амнистиран през 1930 г.

Стойков, Христо (1897–1983) – генерал-лейтенант, деец на Военния съюз. Завършва Военното училище и Военната академия в София. Офицер на фронта през Първата световна война. Началник на Военното училище. Уволнен от армията за антимонархически настроения (1935). Член на НК на ОФ (1943–1944). Взема участие в преврата на 9 септември 1944 г. След това отново се връща в армията. Член на НК на ОФ. Избран за народен представител.

Стойчев, Владимир Димитров (1892–1990) – генерал-полковник. Завършва Терезианската полувоенна академия във Виена (1911), Военното училище (1914) и Военната академия (1929) в София. Участва в Балканските войни (1912–1913) и Първата световна война като офицер. През 1930–1934 г. е военно аташе във Франция и Англия. През 1935 г. е уволнен от армията за противомонархически прояви.

През 1937–1944 г. за опозиционна дейност нееднократно е задържан и интерниран в Малко Търново. Участва в Деветосептемврийския преврат. Член на БКП от 1944 г. Член на Бюрото на НС на ОФ от 1944 г. През първия етап на Отечествената война на България (1944–1945) командва I армия, през втория – Първа българска армия. През 1945–1947 г. е политически представител във Вашингтон и политически представител на България в ООН. Народен представител във II и IX НС. Председател на БОК.

Стойчев, Христо Христов (1897–1983) – завършва Военното училище и Военната академия в София. Участва в Първата световна война като офицер. Уволнен от армията за антимонархически настроения (1935). Деец на Военния съюз. Член на нелегалния НК на ОФ (1943–1944). С група офицери взема участие в преврата на 9 септември 1944 г. След 9 септември 1944 г. отново се връща в армията. Генерал-лейтенант. Член на ИК на НС на ОФ. Избиран за народен представител.

Стоманяков, Борис Спиридонов (1882–1941) – българин по произход, съветски държавен деец. Член на РСДРП от 1902 г. Учи в кадетски корпус във Воронеж (1893–1899). Изключен за революционна дейност от Минния институт в Петербург (1904) и изгонен от Русия. За кратко време живее в България. Следва електроинженерство в Лиеж (Белгия). Свързва се с емигрантски групи на РСДРП(б). През Балканската и Междусъюзническа война (1912–1913) служи в българската армия като инженер. През Първата световна война служи като преводач в няколко германски части (1915–1917). Български търговски представител в Нидерландия (1918–1920). След това е служител и държавен деец на Съветска Русия. Търговски представител в Берлин (1921–1924). Заместник-комисар на външната и вътрешната търговия (1925). Председател на дружеството „Култура и техника“ (1926–1929), съдейства за разширяване на научно-техническите и търговски връзки между Русия и Германия. Зам.-народен комисар на външните работи (1934–1941). Поддържа близки връзки със ЗБ на ЦК на БКП. Репресиран.

Стоядинович, Милан (1888–1961) – югославски държавен деец. Завършва Белградски университет (1910), учи в университетите в Мюнхен, Берлин, Париж, Лондон, специализира по финансово-икономически въпроси. От април 1914 г. е на работа във финансовото министерство на Сърбия. През 1922–1926 г., декември 1934–юни 1935 г. е министър на финансите. От юни 1935 до февруари 1939 г. е министър-председател и министър на външните работи на Югославия. Като министър-председател провежда курс на сближаване с Германия и Италия. През август 1935 г. създава партия Югославски радикален съюз. През 1937 г. подписва с българския министър-председател Г. Кьосеиванов (1939–1940) „Пакт за вечно приятелство“. През април 1940 г. за проявяване на антифашистки симпатии е интерниран. През март 1941 г. по настояване на английското правителство е предаден на английските власти и се намира на о. Св. Мавриций (1941 – 1948). След това до края на живота си живее в Аржентина.

Стоянов, Людмил (ист. Георги С. Златарев) (1888–1973) – български писател, поет, белетрист, академик. През 1898–1932 г. работи като репортер на вестниците „Пряпорец“ (1898–1932) и „Балканска трибуна“ (1906–1908). Участва в Балканската и Първата световна война. След Първата световна война разгръща активна журналистическа дейност. Редактира сп. „Театър-студия“, вестниците „Бюлетин“ (1932), „Щит“ (1933–1934), „Литературен преглед“ (1934–1935), „Брод“, литературен сб. „Кормило“ и др. През 30-те години участва активно в организираното

от БКП движение за мир и се изявява като привърженик на сътрудничество, в това число и културно, със СССР. Участва в организирани от Коминтерна международни конгреси на писателите за защита на мира и културата в Париж (1935) и в Мадрид (1937). През 1940 – 1941 г. е интерниран. Член на БКП от 1944 г. След 9 септември разгръща активна общественно-политическа и културна дейност. Председател на Съюза на българските писатели (1946–1949). Директор (1951–1959) и зав. секцията по руска и съветска литература (1962–1964) в Института за литература при БАН. Гл. редактор на сп. „Славяни“ и сп. „Септември“. Автор на много стихосбирки, повести, романи, драми.

Стоянов, Аврам (А. С. Петров) (псевд. Пьотър Петрович Москов) (1892–1942) – член на БРСДП (т.с.) от 1912 г. През 1912–1923 г. е телеграфно-пощенски служител; за комунистическа дейност е уволняван многократно. Ръководител на Транспортната стачка в района Мездра – Враца. През 1920 г. се премества в София. Член на Централното ръководство на Съюза на транспортните работници. Редактор на в. „Транспорт“. Един от основателите и ръководителите на НРПС, редактор на неговия орган в. „Единство“ (1925–1937). Народен представител от Трудовия блок (1928–1929). Член на ЦК на РП (1927). Осъден и затворен (1929–1931), въпреки депутатския си имунитет. Емигрант в СССР (1935–1941). Работи последователно в Профинтерна, в Издателство за чужди езици, говорител на българската емиграция на Радио Москва. В началото на август 1941 г. се завръща нелегално в България с подводницата. Изпратен като ръководител на военноподдривната дейност в Бургаска област. Остава в Сливен. След гибелта на Съби Димитров (8 ноември 1941 г.) поема ръководството на партийната организация в града. На процеса на ЦК на БКП през 1942 г. е осъден задочно на смърт. При блокада на къщата, в която се укрива, се самоубива, за да не бъде заловен жив.

Стоянов, Коста (Константин) Ангелов (1904–1965) – член на БКМС от 1919 г., на ВКП (б) – от 1931 г., на БКП – от 1945 г. Лекар-хирург, професор. Генерал, политемигрант в СССР (1926–1945). Участва в Септемврийското въстание (1923). Следва медицина в Бон и Москва. До 1944 г. работи в СССР като хирург. Взява активно участие в провежданите в Москва славянски митинги. Български коментатор в съветското Инорадио. След 9 септември се завръща в България. Началник на Общовойсковата болница (1950–1953); главен хирург на БНА (1948–1965); професор.

Стоянов, Лъчезар Аврамов (1922–2003) – през 1938 г. с редовен паспорт заминава за СССР, където завършва средното образование. Следва електроинженерство. Получава съветско гражданство. С група български емигранти спуснат с парашут в България през нощта на 18 срещу 19 септември 1941 г. Заловен на 12 октомври 1941 г. По процеса на подводничарите и парашутистите (1942) е осъден на 15 г. строг тъмничен затвор.

Стоянов, Младен (М. С. Георгиев) (псевд. Островски, Витошкин) (1896–1969) – член на БКП (т.с.) от 1921 г. След Септемврийското въстание (1923) емигрира в Югославия. През 1925–1926 г. – член на ИБ на ЦК на БКП (т.с.), през 1928–1929 г. – политически секретар на ЦК на БКП (т.с.). През 1929 г. арестуван и осъден на 15 години затвор. След бягство от затвора емигрира в СССР (1932), работи в контра-разузнаването. През 1948 г. се завръща в България. Член на ЦК на БКП (1954–1969), завеждащ отдел на ЦК на БКП (1956–1969); кандидат-член на ПБ на ЦК на БКП (1957–1962), член на ПБ (1962–1967). Зам.-председател на НС на ОФ (1967–1969).

Стоянов, Петко (1879–1973) – финансист, академик. Деец на Радикалдемократическата партия, а от края на 20-те години – на Демократическата. През 1942 г. се присъединява към ОФ като „независим интелектуалец“. Министър на финансите (септември 1944–август 1945) в първото правителство на Отечествения фронт. След това в опозиция.

Стоянов, Хараламби (1888–1925) – член на БРСДП (т.с.) от 1907 г. След завършване на жп школа работи в железниците и развива революционна дейност сред транспортните работници. От 1912 г. работи на гара Г. Оряховица, където става ръководител на партийната група. Развива антивоенна дейност по време на Първата световна война. Ръководител на Транспортната стачка в Г. Оряховица (1919–1920). Участва в подготовката на Септемврийското въстание (1923). През 1923 г. е избран за народен представител. Редактира в. „Наши дни“ (1924–1925), сътрудничи и в други вестници. Убит в центъра на София.

Стоянов, Христо Николов (1892–1970) – член на БЗНС от 1909 г. Завършва право в София. Участва като офицер в Балканските войни и в Първата световна война. Окръжен управител на Шумен (1919–1921). Главен директор на Трудова повинност (1921–1923). Министър на вътрешните работи и народното здраве в кабинета на Ал. Стамболийски (март–юни 1923 г.). Избран за депутат в XX ОНС (1923). След 9 юни 1923 г. е арестуван. През август 1924 г. с помощта на Военната организация на БКП (т.с.) бяга от затвора и емигрира. От 1924 г. е член на ЗП на БЗНС. Връща се в България през 1933 г. и от август с.г. е секретар на БЗНС-Обединен. През втората половина на 30-те години се изказва против сътрудничеството с БКП. В годините на Втората световна война отказва да влезе в ОФ. След 9 септември 1944 г. се присъединява към БЗНС–Н. Петков. Депутат във ВНС (1946–1949). Репресиран.

Стратиев, Атанас Райчев (псевд. Стратията, Душата) (1894–1925) – един от ръководителите на БКМС. Член на БКП от 1918 г. Завършва ШЗО. Участва в Първата световна война като запасен офицер. След демобилизацията се установява в София. Работи като държавен чиновник, по-късно в кооперация „Освобождение“. През 1923 г. е член на ЦК на БКМС и сътрудник на ръководството на Военната организация на БКП (1920–1925). Задържан след атентата на 16 април 1925 г. и инквизиран. Самоубива се.

Страуян, Ян Яковлевич (псевд. Манецки) (1884–1937) – член на РСДРП от 1903 г. През 1920–1921 г. е на работа в Коминтерна (пом. управляващ в ИККИ), след това е представител на Коминтерна при Италианската КП. През 1923–1924 г. по линия на Народния комисариат на външните работи е в Грузия. От 1924 до 1927 г. изпълнява различни поръчения на ИККИ в Европа. От 1927 г. е кореспондент на ТАСС в Пекин, през 1930–1933 г. – в Рига. Репресиран, разстрелян. Реабилитиран посмъртно.

Страшимиров, Антон Тодоров (1872–1937) – белетрист, драматург, публицист, общественик. Брат на Тодор и Димитър Страшимирови. През 1889–1895 г. е учител във Варна и Бургаско. Развива разностранна просветна дейност. Съмишленик на социалистическото движение. През 1896–1898 г. е в Швейцария, учи география, слуша лекции по психология и литература. След завръщането си е гимназиален учител във Видин и Казанлък. Участва в македонското движение. Член е на Радикалдемократическата партия. Участва в Балканските войни като редник, в Първата световна война като военен кореспондент. След Първата световна война се

оттегля от политическия живот. Народен представител в XII (1902–1903), XV (1911–1913) и XXII ОНС (1927–1931). Автор на повече от 15 драми, романи, повест-ти.

Страшимиров, Тодор Тодоров (1880–1925) – член на БРСДП от 1903 г. Брат на Антон и Димитър Страшимирови. В социалистическото движение се включва като ученик. През 1898–1900 г. е учител в с. Каябейкьой (дн. с. Камен бряг, Добрич-ко). Член на БРСДП от 1903 г. При раздяла на партията застава на страната на общоделците. Завършва право в Софийския университет. Изключен за участие в студентски демонстрации против Фердинанд. От 1910 г. е адвокат във Варна. Об-щински съветник по време на Варненската комуна (1919–1921). Развива активна политическа и обществена дейност. През 1920 г. заедно с левицата на БРСДП (ш.с.) е приет в БКП. Член на окръжния комитет на БКП във Варна. Участва в подготов-ка на Септемврийското въстание (1923). Арестуван на 23 септември. Народен пред-ставител в XXI ОНС (1923–1927). Защищава подсъдимите комунисти, сътрудничи в партийния печат. Подава интерпелация в Народно събрание по повод убийството на народните представители П.Д.Петков и Д. Хаджидимов. Убит в центъра на Со-фия.

Судоплатов, Павел Анатолиевич (1907–1996) – през 1919 г., 12-годишен, учас-тва в гражданската война. От 1921 г. – деловодител на оперативния отдел на 44-та дивизия. От 1923 г. е на комсомолска работа в Украйна. От 1925 г. – в органите на ГПУ на Украйна. От февруари 1932 г. е на работа в централния апарат на ОГПУ. От 1935 до 1938 г. е на нелегална разузнавателна работа в чужбина. От септември 1938 г. е зам.-началник на 5-то (разузнавателно) управление на Главното управле-ние на държавна сигурност (ГУГБ) на СССР, от ноември-декември 1938 г. е начал-ник на 5-то управление. От януари 1939 г. е зам.- началник на 4-то отделение на 5-и отдел на ГУГБ, а от 10 май с.г. е зам.-началник на външното разузнаване на НКВД на СССР. Ръководи операция по ликвидирането на Л. Троцки (20 август 1940 г.). През февруари 1941 г. е назначен за зам.-началник на разузнавателното управление на новосъздадения Наркомат на държавната сигурност (НКГБ). В годините на Вто-рата световна война е на ръководни длъжности в НКВД на СССР. След отделянето органите на сигурността от състава на НКВД е назначен за началник на 4-то управ-ление на НКГБ на СССР (май 1943 г.). Същевременно – от 14 май 1946 г. е зам.-началник на Разузнавателното управление на НКГБ на СССР. От февруари 1944 г. е началник група „С“ при НКВД (ръководи обобщаването на материали по атомна проблематика, получавани от агенти). От февруари 1947 г. оглавява и отдел „Ди-версионен“, сформирани за разгръщането в случай на война на разузнавателно-ди-версионна работа против военностратегически бази на САЩ и НАТО. На 9 септем-ври 1950 г. е утвърден за началник Бюро № 1 (диверсионната работа зад граница) на Министерството на държавната сигурност. От март 1953 г. е зам.-началник на отдела за контрразузнаване на Министерството на вътрешните работи на СССР. От юли 1953 г. оглавява външното разузнаване във МВД на СССР. След ареста на Берия е свален от длъжност и арестуван (август 1953 г.). Осъден през 1953 г. по делото на Берия на 15 години затвор. Излиза на свобода през 1968 г. Реабилитиран през 1992 г.

Сурдолов, Асен Маринов (1913–1985) – член на БСП от 1945 г. Завършва Воен-ното училище в София (1935). Привърженик на Политическия кръг „Звено“. На 9 септември 1944 г. участва в завземането на Военното министерство. Участва в Оте-чествената война (1944–1945). След това заема различни длъжности в армията.

Суриц, Яков Захарович (1882–1952) – участник в революционното движение в Русия, съветски дипломат. На дипломатическа служба от 1918 г.: през 1918–1919 г. е представител на РСФСР в Дания; през 1919–1921 г. – в Афганистан; през 1921–1922 г. е представител на НКВД РСФСР в Туркестан и Средна Азия; през 1922–1923 е съветски представител в Норвегия; през 1923–1934 е пълномощен представител на СССР в Турция; през 1934–1937 г. е пълномощен представител на СССР в Германия; през 1937–1940 г. е пълномощен представител на СССР във Франция; през 1940–1945 г. – на работа в централния апарат на НКВД на СССР; през 1945–1947 г. е посланик на СССР в Бразилия. От 1948 г. е в оставка.

Табаков, Продан (1904–1941) – деец на БКМС от 1922 г. Участва в Септемврийското въстание. След разгрома му е арестуван. През 1924 г. е освободен и се включва в Първа средногорска чета с командир Й. Кискинов. След разбиването ѝ емигрира в Югославия (1925). Осъден е задочно на смърт. От октомври 1925 г. е политемигрант в СССР. Завършва КУНМЗ (1929) и аспирантура (1934) със специалност икономист; преподава в Софийския университет (1934–1937). Член на ВКП (б) от 1930 г. В началото на 1937 г. завършва пехотен картечен курс и от март с.г. участва в Гражданската война в Испания (1937–1939). Завръща се в СССР. Преподавател по политикономия в Московския планов институт „Кржижановски“ (1939 – юни 1941). През юни 1941 г. е привлечен за командир на група за диверсионни действия, която трябвало да бъде прехвърлена в България. През септември 1941 г. нелегално спуснат с парашут в България. Загива в престрелка с полицията и войската.

Таджер, Леон Йосиф (Бен Давид) (1903–1941) – деец на революционното движение в България и Палестина. Завършва агрономство във Виена. Установява връзка с австрийските комунисти. През 1922 г. семейството му се преселва в Палестина. През 1923 г. и той заминава за Палестина. Изпълнява партийни поръчения на Телавивската работническа организация. През август 1933 г. е осъден и изпратен в затвор в Ерусалим. След като е освободен, е екстерниран в България (октомври 1934 г.). Участва в акции на Софийската организация на БКП. Заради нелегална дейност на 11 април 1940 г. е арестуван и интерниран. В края на април 1941 г. по ЗЗД е изпратен в еврейски трудов лагер „Церово – Бов“, откъдето на 22 юни 1941 г. избягва. Организира саботаж в Русенско пристанище. На 27 октомври 1941 г. постъпва като общ работник в АД „Петрол“ и след два дни подпалва цистерна с бензин, осъден и обесен.

Танев, Васил (псевд. Мичмана) (1897–1941) – член на БКП (т.с.) от 1919 г. Участва в подготовката на Септемврийското въстание 1923 г. През 1923–1933 г. е емигрант в Югославия и СССР. На няколко пъти се завръща на нелегална работа в България. На 9 март 1933 г. на път за София е арестуван в Берлин заедно с Г. Димитров и Б. Попов и привлечен като обвиняем в процеса за пожара в Райхстага. От 1934 до 1941 г. живее в СССР, като заема административни и партийни длъжности. През есента на 1941 г. е спуснат в България с група парашутисти и загива в сражение с полицията.

Тарабанов, Милко Янев (1905–1979) – партиен и държавен деец. Като ученик се включва в младежкото комунистическо движение, за което е арестуван и изключен завинаги от гимназия. Член на БКП от 1924 г. Следва във Физико-математическия факултет на Софийския университет. За политическа дейност отново е арестуван и изключен (1925). Заминава за Франция и следва електроинженерство в Нанси (1926). Взема участие във френското работническо движение. След завършване на висшето си образование се завръща в България (1935) и развива дейност в Помощ-

ната организация на БКП. Вследствие на провал е арестуван, осъден и затворен. След освобождаването му е привлечен на работа в ОК на БКП в София. През 1941 г. е арестуван и изпратен в лагерите „Кръсто поле“ и „Гонда вода“. След 1944 г. заема държавни и дипломатически длъжности. Посланик е в Италия, Чехословакия и Турция; заместник-министър на външните работи; постоянен представител на НРБ в ООН. Член е на ЦК на БКП и народен представител.

Телман, Ернст (1886–1944) – член на Германската КП от 1920 г., от 1921 г. – член на ЦК на ГКП. През 1923 г. ръководи въстание в Хамбург. От 1924 г. е член на ПБ, от 1925 г. – председател на ЦК на ГКП. Делегат на III, V и VI конгреси на Коминтерна. През 1924–1928 г. е кандидат-член на ИККИ, през 1928–1943 г. е член на ИККИ. През 1924–1933 г. е депутат в Райхстага. На 3 март 1933 г. е арестуван и затворен. Убит в концлагер „Бухенвалд“.

Теодорович, Иван Адолфович (1875–1937) – поляк по произход. Образование получава в Русия. Член на РСДРП от 1895 г. От 1920 г. работи в Народния комисариат на земеделието на СССР. През февруари 1928 г. за кратко време е Генерален секретар на Селския интернационал (Крестинтерн). Репресиран. Реабилитиран посмъртно.

Терачини, Умберто (псевд. Негро) (1895–1983) – един от ръководителите на Италианската КП. Член на ИККИ от 1921 г. От 1923 г. е член на Президиума на Оргбюрото, на Секретариата и на Кооперативната секция на ИККИ. Представител на ИККИ в МОПР.

Терпешев, Добри Колев (1884–1967) – член на БРСДП от 1902 г. Политически ръководител на Хасковската чета „Хр. Ботев“ (1924–1925). От 1925 до 1937 г. е в затвора. Член на ЦК на БРП (1938–1941). През 1941 г. е арестуван и осъден на 7 г. затвор. През 1943 г. избягва от затвора и е привлечен за член на ПБ на ЦК на БРП, отговаря за НОВА. Политкомисар на ГЩ на НОВА. Един от главните организатори и ръководители на преврата на 9 септември 1944 г. Член на ЦК и на ПБ на ЦК на БКП (1944–1950). Министър в първото отечественофронтовско правителство (без портфейл до 1947 г.), председател на ВСС и на ДПК (1944–1950). Подпредседател на МС (1949–1950).

Тинкелман, С. С. (псевд. Тимов С.) (неизв.–1943) – член на Румънската КП от 1922 г., икономист-аграрист. През 1922 г. е представител на РКП в БКФ. От 1936 г. – член на ЦК, а след това – член на ПБ на ЦК на РКП. През 1923–1938 г. в СССР, ст.н.с. в МАИ, а след това в Института за световно стопанство и световна политика. През 1935–1938 г. е член на ЗБ на ЦК на РКП, отговаря за конспиративно-диверсионна дейност. От 1940 г. по задание на РКП е във Франция, там е арестуван и изпратен в концлагера Вернет. А. Вишински отхвърля молбата на Г. Димитров за ходатайство пред френските власти за неговото освобождаване. От френския концлагер той е прехвърлен в Освиенцим (Германия), където загива през 1943 г.

Тито, Йосиф Броз (псевд. Валтер, Георгиевич, Загорац, Стари) (1892–1990) – югославски партиен и държавен деец. Член на Социалдемократическата партия на Хърватско и Словения от 1910 г. Участва в Първата световна война. От 1915 г. е в руския плен. Участник в Октомврийската революция (1917) в Русия. През септември 1920 г. се завръща в Югославия, влиза в ЮКП. Политзатворник (1929–1934). От 1934 г. е член на ЦК и на ПБ на ЦК на ЮКП. През 1935–1936 г. е в Москва, работи в Коминтерна. От декември 1937 г. е в Югославия, оглавява ЮКП. През 1940–1966 г. е Генерален секретар на ЮКП/СЮК. През 1941–1945 г. е върховен

главнокомандващ на Народноосвободителната армия на Югославия. Председател на Националния комитет за освобождение на Югославия (от ноември 1943 г.). Маршал (1943). През 1945–1946 г. е председател на Временното правителство, министър на отбраната и върховен главнокомандващ на въоръжените сили. През 1946–1953 г. е Председател на Министерския съвет на ФНРЮ, през 1953–1956 г. е Председател на Съюзното изпълнително вече (правителство) на ФНРЮ. От 1953 г. е Президент на СФРЮ. От 1966 г. – председател на СКЮ.

Тодовичин, Атанас Трифонов (псевд. Владимир Василевич Илиев) (1900–1938) – член на БКП от 1921 г. В СССР от 1925 г., член на ВКП(б) от 1926 г. Слушател в Школата за усъвършенстване на комсомолския състав на пограничните и вътрешните войски на НКВД. Арестуван през март 1938 г. Осъден на смърт, разстрелян на 7 септември 1938 г. Посмъртно реабилитиран (ноември 1956).

Тодоров, Коста Василев (1889–1947) – деец на БЗНС. До 1906 г. учи в Москва и Одеса. Завършва софийското Военно училище. В Брюксел получава историческо образование. През 1914 г. постъпва във Френския чуждестранен легион. По задание на френското разузнаване идва в България, но е арестуван. В затвора се запознава с Ал. Стамболийски, от когото възприема идеите на БЗНС. През 1921–1923 г. – посланик в Кралството на СХС, постоянен представител на България в ОН. След 9 юни 1923 г. е в емиграция. Член на ЗП на БЗНС, редактор на печатните органи на БЗНС (емигрантски) – в „Земеделско знаме“ (1923–1928) и сп. „Народна воля“ (1927–1929). Връща се в България през 1933 г. Член на ръководството на БЗНС „Ал.Стамболийски“ (1933) и на БЗНС–Обединен (1933–1934). През 1933–1934 г. е член на Комитета за защита на подсъдимите от Лайпцигския процес. След преврата на 19 май 1934 г. до 1936 г. е в емиграция. От 1938 г. отново е в емиграция. За антиправителствена пропаганда получава смъртна присъда (1941). През Втората световна война води пропаганда против прогерманската политика на българското правителство по радио ВВС и „Гласът на Америка“. Живее в Канада, умира в Париж на път за България.

Тодоров, Петър (1881–1955) – един от ръководителите на Радикалната партия, редактор на в. „Радикал“. Министър на финансите в правителството на Ал. Цанков (1923–1926). От 1934 г. е в Политически кръг „Звено“. Министър на финансите в правителството на К. Георгиев (1934–1935). Пълномощен министър в Белград (1945–1947).

Тодоров, Сидер (1872–1949) – член на БРСДП от 1898 г. Юрист. След разцепването на БРСДП е с тесните социалисти. Пред 1905 г. преминава на страна на анархолибералите. През 1908 г. се присъединява към БРСДП (о), един от видните й дейци. От 1912 г. е секретар на Синдикалния комитет на Обединения общ работнически синдикален съюз. Един от инициаторите на създаването на левицата в БРСДП (о), която през 1920 г. влиза в БКП (т.с.). От името на БКП (т.с.) е общински съветник в София. По време на преврата на 9 юни 1923 г. критикува БКП заради неутралитета й. През 1924 г. като ликвидатор е изключен от партията. По време на Втората световна война подкрепя борбата на БРП. След 9 септември 1944 г. е приет отново за член на БКП.

Тодорова, Рада (Р. Т. Ноева) (1902–1987) – член на БКП от 1920 г. От 1922 г., след завършване на гимназия, е учителка. През 1924–1925 г. е сътрудник на Областния комитет на Военната организация на БКП (т.с.). През април 1925 г. е арестувана и осъдена на 12 г. затвор. След излизане от затвора (1932) е член на окръжния комитет на РП в Пловдив и секретар на ЦК на МОПР. Член на ЦК на БКП

(1936–1937). През 1941 г. е изпратена в лагер, откъдето избягва. Организационен секретар на БРП в Пловдив (1942), при провала му е арестувана и осъдена на доживотен затвор. След 9 септември 1944 г. участва в учредяването на Българския народен женски съюз и до 1950 г. е негов председател. До 1957 г. е подпредседател на Комитета на движението на българските жени. Член на ръководството на Международната федерация на жените (1947–1987). Зам.-министър на труда и на социалните грижи (1947–1950). Председател на Комитета за приятелство и културни връзки с чужбина (1954–1957). Член на ЦК на БКП (1954–1987). Многократно избирана за народен представител.

Токушев, Георги Ангелов (1881–1953) – заради участие в младежкото революционно движение е изключен от Силистренската гимназия. Член на БРСДП от 1901 г. Установява се в Русе, където участва в стачното движение. През 1912 г. е в делегацията на ОРСС на конгреса на Румънската социалистическа партия, когато заедно с Г. Димитров, Н. Киров и др. е арестуван и екстерниран от Румъния. През 1919 г. е общински съветник в Русенската комуна. В навечерието на Септемврийското въстание е арестуван и инквизиран. През април 1925 г. е осакатен от агенти на полицията. Интерниран е в лагера „Гонда вода“ през 1941 г. След освобождаването му е основател на комитета на ОФ в Русе (1942).

Толиати, Палмиро (псевд. Ерколи, Марио Саренти, Родриго) (1893–1964) – деец на Италианската КП и на Коминтерна. От 1922 г. е член на ЦК на Италианската КП, от 1923 г. – член на ръководството ѝ. От 1925 г. е в емиграция. От 1924 г. е член на ИККИ, през 1928–1943 г. е член на Президиума на ИККИ. От 1926 г. е генерален секретар на ИКП и представител на ИКП при ИККИ. През 1927–1928 г. ръководи задграничния център на ИКП във Франция и Швейцария. През 1935–1943 г. е секретар на ИККИ. Участва в подготовката и провеждането на VII конгрес на Коминтерна. През 1937–1939 г. е представител на Коминтерна при ЦК на Испанската КП, участник в гражданската война в Испания. През 1940–1943 г. работи в ИККИ. През март 1944 г. се завръща в Италия. През 1944–1946 г. заема различни министерски постове в правителствата на Италия. От 1946 г. – депутат, от 1948 г. – председател на парламентарната група на Италианската КП.

Томалевски, Наум (1884–1930) – учител, публицист. Като ученик става член на ВМОРО. Учителства в Крушево и Козлодуй. Като учител в Крушево е член на околийския комитет на ВМОРО (1904). Следва философия в Лозана и Фрайбург (Швейцария). Завършва ШЗО и участва като офицер в Първата световна война. Назначен за кмет на Крушево. На VI конгрес на ВМОРО (1925 г.) е избран за член на ЗП на ВМОРО в София. След 1928 г. се присъединява към „протогеровистите“. След убийството на Ал. Протогеров се обявява против Ив. Михайлов. Убит през декември 1930 г. в София от привържениците на Ив. Михайлов.

Томов, Димитър (1908–1948) – генерал-майор (1944), член на БКП (1945). След 9 септември 1944 г. заема отговорни длъжности в министерството на войната. Осъден на смърт през 1948 г. по обвинение в предателство и саботаж.

Томов, Константин (1888–1935) – деец на БЗНС. Завършва право в Софийския университет. По време на управлението на БЗНС е министър на вътрешните работи и народното здраве (юни-септември 1921 г.) и на войната (октомври 1921 – февруари 1923 г.). Поради фракционната борба против Ал. Стамболийски е изключен от БЗНС и от правителството. След преврата на 9 юни 1923 г. отново е в ръководните органи на БЗНС. След разцеплението на БЗНС застава начело на БЗНС

„Оранжев“ (1926). Народен представител в XVIII (1919–1920), XIX (1920–1923) и XXII (1927–1931) ОНС. През януари 1934 г. влиза в Народното социално движение на Ал.Цанков.

Томов, Лазар (Л.Т. Крайнов) (1878–1961) – деец на македоно-одринското революционно движение, учител. През 1896 г. завършва педагогическото училище в Кюстендил. Учител в Разлог и Банско. Присъединява се към ВМОРО, избран за член на първия революционен комитет в Разлог. По време на Илинденско-Преображенското въстание (1903) е начело на четата в Разложко. Завършва педагогика и философия в Софийския университет (1904). Учител в българското училище в Сер. Председател на Серския комитет на ВМОРО. Преследван от османските власти, се връща в България. Учителства в Бургас. След Младотурската революция (1908) отново е учител в Сер, по-късно в Скопие. Участва в Първата световна война, след демобилизацията е преподавател във Втора мъжка гимназия в София. През 1939–1944 г. е председател на Илинденската организация.

Томски, Михаил Павлович (1880–1936) – член на ЦК на РКП (б) от 1919 г., на ПБ на ЦК от 1920 до 1930 г. От 1919 г. е Председател на ВЦСПС, от 1920 г. е член на ИККИ. Самоубива се в началото на сталинските репресии.

Торглер, Ернст (1893–1963) – член на ЦК на Германската КП, председател на комунистическата парламентарна група в Райхстага (1932–1933), подсъдим на Лайпцигския процес. През 1935 г. е изключен от партията по решение на Секретариата на ИККИ. През 1948 г. влиза в ГСДП.

Торез, Морис (псевд. Жан, Щерн, Иванов) (1900–1964) – член на Френската КП от 1925 г., член на ПБ на ФКП, генерален секретар от 1930 до юни 1964 г., през юни-юли 1964 г. – председател на ФКП. От 1928 до 1943 г. е член на ИККИ, като от 1939 до 1943 г. е член на Президиума на ИККИ. На 3 септември 1940 г. е мобилизиран. След забраната на дейността на ФКП изоставя воинското си поделение (4 октомври 1940 г.) и заминава за Белгия. За дезертьорство е осъден на 5 г. затвор и лишен от френско гражданство. През ноември 1939 г. пристига в СССР, включва се в работата на ИККИ. През ноември 1944 г., след амнистията, се завръща във Франция. През 1945–1947 г. заема различни министерски постове в правителствата на Франция. През ноември 1946 – май 1947 г. е зам.-министър-председател.

Тошев, Тодор Стефанов (1899–1976) – генерал-лейтенант. Член на БКП от 1944 г. Завършва Военното училище (1922) и Военната академия (1930) в София. Член на Военния съюз (1924–1944). Участва в преврата на 19 май 1934 г. През 1935 г. е уволнен от армията за противомонархически прояви. Заедно с Кр. Лекарски и Ст. Трендафилов образува републиканска група във Военния съюз, по-късно установяват връзка с БКП. През 1942 г. е член на Централната военна комисия при ЦК на БРП, от 1943 г. – на Главния щаб на НОВА. Участва в подготовката на завземането на властта от ОФ на 9 септември 1944 г., след това в Отечествената война. След завършването на войната е командващ I-ва армия, инспектор на кавалерия и на управление в Министерство на отбраната.

Трайков, Христо (1900–1933) – деец на БКП и на ВМОРО (об.). След Първата световна война се включва в младежкото революционно движение, ръководено от БКП. Участва активно и в живота на образуваната през есента на 1925 г. ВМОРО (об.). Избран за народен представител в XXIII ОНС от името на РП. Редактор е на печатния орган на РП в. „Работническо дело“. Убит от дейци, принадлежащи към ВМОРО (Ив. Михайлов).

Траянов, Петър Стефанов (1886–1956) – завършва Военното училище в София. Пълномощен министър в Полша (1936) и Латвия (1936).

Трендафилов, Стоян Константинов (1899–1982) – военен и политически деец, генерал-лейтенант. Завършва Военното училище (1922) и Военната академия в София (1930). През 1935 г. е уволнен от армията за противомонархическа дейност. Член на републиканската група във Военния съюз, която установява връзка с БКП. Неоднократно е задържан от полицията и е интерниран. Участва активно в провеждането на преврата на 9. IX. 1944 г. Член на БКП от 1944 г. Участва в Отечествена война на България (1944–1945). След войната е командващ бронираните войски на БНА (1945–1947) и зам.- началник на Военноисторическия отдел при Генералния щаб (1954–1957).

Трилисер, Меир Абрамович (псевд. М. Москвин) (1883–1941) – член на РСДРП от 1901 г. Участник в революцията от 1905–1907 г. във Финландия. От 1921 г. във ВЧК, ГПУ, ОГПУ. От 1922 до 1936 г. ръководи (от 1926 г. зам.-председател) Чуждестранния отдел на ГПУ/ОГПУ/НКВД. От декември 1922 г. е член на Постоянната комисия за нелегална работа при ИККИ. След VII конгрес на Коминтерна (1935) е в състава на ИККИ, член е на Президиума на ИККИ и оглавява Секретариата (Секретариата на М.Москвин), отговарящ за работата на Полската, Финландската, Естонската, Латвийската и Литовската компартии. Освен това в ИККИ отговаря за финансите, за администрацията и за работата на Службата за връзки с компартиите. От 1937 г. е член (заедно с Г.Димитров и Д.Мануилски) на Специална комисия по проверка на сътрудниците на апарата на ИККИ. През ноември 1938 г. е арестуван от органите на НКВД, изваден от състава на ИККИ. Разстрелян през 1941 г. Реабилитиран.

Трифонов, Трифон Йорданов (1895–неизв.) – военен деец, генерал-майор (1943). Началник на оперативния отдел в Щаба на войската (1935, 1938); командир е на Беломорския отряд (1941) и на 2-ри корпус (1943). От май 1944 г. е началник на Щаба на войската.

Тричков, Владимир (Владо) Йосифов (псевд. Петър Павлов; Георги) (1899–1944) – член на БКП от 1919 г. Учител. Началник на Ючбунарския сектор на Военната организация в София (1924–1925). След атентата на 16 април 1925 г. е арестуван и съден. Политзатворник (1925–1936). След освобождението от затвора заминава за СССР. Участник в Гражданската война в Испания, командир на военноподготвителна база (1937–1939). Концлагерист (1940; 1941–1943). Командир на I ВОЗ (декември 1943–март 1944 г.). Член на ГЩ на НОВА от януари 1944 и главнокомандващ НОВА (април–май 1944 г.). Убит при жандармерийска засада на 4 юни 1944 г. в с. Горно Камарци, Софийско.

Троцки (ист. Бронштейн), Лев Давидович (1879–1940) – социалдемократ, меншевик, след това болшевик. Председател на Петроградския съвет, Нарком на външните работи (1917), на военните и морски работи (1918–1920), на пътищата (1920). Председател на Реввоенсъвета (1918–1925), член на Политбюро на ЦК на ВКП (б). Кандидат-член на ИККИ (1920, 1922, 1924), член на ИККИ (1921). През 1927 г. е изключен от партията, през 1929 г. е изгонен от СССР. През 1939 г. основава IV Интернационал. Убит в Мексико през август 1940 г. по указание на Сталин.

Тръбич, Василе – водач на чета на сръбската въоръжена пропаганда в Македония по време на турския режим. След Първата световна война става член на сръбската радикална партия и депутат от Македония в сръбската скупщина. Служи си с манипулации и провокации спрямо местното българско население.

Трънски, Славчо (ист. Славчо Стаменов Славов) (1914–1999) – член на РМС от 1929 г., на БКП – от 1938 г. През 1936 г. завършва гимназия в София. През април 1942 г. преминава в нелегалност. Командир на Трънския партизански отряд. Осъждан задочно на смърт. След 9 септември 1944 г. служи в армията. През 1947 г. завършва Военната академия „Фрунзе“ в Москва. Началник на Военната академия „Г.С.Раковски“ в София (1951–1962), зам.-министър на отбраната (1962–1981). Председател на Комитета за солидарност с народите на Азия и Африка (от 1982 г.), председател на Дружеството за българо-кубинска дружба (от 1972 г.), кандидат-член (от 1945 г.), член (от 1962 г.) на ЦК на БКП.

Турати, Филипо (1857–1932) – един от основателите на Италианската социалистическа партия, водач на нейното реформистко крило. От 1926 г. – в емиграция. Участва в антифашистката борба.

Турлаков, Марко (1872–1940) – политически и държавен деец. Става член на БЗНС скоро след създаването му. Завършва право в Софийския университет. Член на ПП на БЗНС (1907), участва в ръководството на издателската му дейност. В коалиционния кабинет на Ал.Стамболийски (1919–1920) е министър на железниците и управляващ министерството на правосъдието. В самостоятелното правителство на БЗНС – министър на финансите. Заради участие във фракционни борби срещу Ал.Стамболийски е изключен от БЗНС и освободен от министерския пост (февр. 1923 г.). При създаването на БЗНС „Ал.Стамболийски“ е избран за касиер на Управителния съвет (1933). След преврата на 19 май 1934 г. прекъсва активната си политическа дейност. Народен представител в XV (1911–1913), XIX (1920–1923) ОНС.

Тютюнджиев, Йордан Иванов (1891–1953) – деец на БКП и на ВКП(б). Член на БРСДП (т.с.) от 1908 г., на ВКП (б) от 1924 до 1945 г. Завършва педагогическото училище в Шумен (1910), право в Софийския университет. Член на Учителската социалдемократическа организация от 1908 г. Участва в Балканската война (1912–1913) и в Първата световна война (1914–1918) като подпоручик. Адвокат (1919–1923). Секретар на местния комитет на БКП в Преслав и член на Окръжния комитет на БКП в Шумен (1919–1920). През 1920–1923 г. е член на Окръжната контролна комисия на БКП във Варна и на нелегалната тройка по подготовката на Септемврийското въстание от 1923 г. Осъден на смърт. Емигрира в СССР. През 1924–1925 г. изпълнява задачи по прехвърлянето на оръжие в България. Осъден задочно в България на 10 г. затвор. Преподавател по политическа икономика в КУНМЗ (1925–1927). Работи в апарата на ЦК на ВКП (б) (1927–1936). Началник отдел в Народния комисариат на хранителната промишленост на СССР (1936–1938). От 1945 г. живее в България.

Тютюнджиев, Петър Николов (1905–1934) – завършва гимназия в Силистра. Повикан да отбие военна служба в румънската армия, емигрира в България. Като студент по право в Софийския университет се включва в ръководения от БКП Добруджански младежки съюз. Многократно е арестуван и подлаган на инквизиции в полицията. Вследствие на побоите и мизерията заболява от туберкулоза и умира.

Уилсън, Уидроу (1856–1924) – президент на САЩ от Демократическата партия (1913–1921). През януари 1918 г. предлага програма на мира („Четиринадесет точки на Уилсън“). Един от инициаторите на създаването на Обществото на народите. Участва активно в работата на Парижката мирна конференция (1919–1920). След поражението на президентските избори през 1920 г. изоставя политическата си дейност.

Уншлихт, Йосиф Станиславович (1879–1938) – член на РСДРП от 1900 г. По време на Октомврийската революция е член на Петроградския военнореволюционен комитет. От декември 1917 г. в Народния комисариат на вътрешните работи. През 1921–1923 г. е зам.-председател на ВЧК – ГПУ. През 1925–1930 г. е зам.-наркома по военни и морски работи. От 1930 г. – на стопанска работа. От 1925 г. – кандидат-член на ЦК на ВКП (б). Член на ВЦИК, ЦИК на СССР и на неговия Президиум. Репресиран. Реабилитиран.

Устинов, Алексей Михайлович (псевд. Алов) (1879–1937) – съветски дипломат, племенник на П. А. Столипин. От 1917 г. е член на Президиума на ВЦИК. През 1920 г. – началник на Информационно-статистическия отдел на регистрационното (разузнавателно) управление на Полевия щаб на РВС. От 1921 г. с кратко прекъсване е на дипломатическа работа: през 1921–1924 г. е първи секретар на пълномощното представителство на РСФСР/СССР в Германия, през 1924–1929 г. е пълномощен представител на СССР в Гърция, през 1930–1932 г. – представител на НКВД в Тбилиси. През 1932–1934 г. е член на Президиума на Общосъюзната академия на селскостпанските науки. През 1934–1937 г. е пълномощен представител на СССР в Естония. Репресиран. Реабилитиран посмъртно.

Фердинанд Сакс Кобурготски (1861–1948) – немски принц, български княз (1887–1908) и цар (1908–1918). Запасен поручик от австрийската армия. Избран е за български княз в началото на юли 1887 г. Въвлича България в Първата световна война и виновен за двете национални катастрофи (1913 и 1918). След поражението на България в Първата световна война е принуден да абдикира в полза на сина си – княз Борис. Напуска България и до края на живота си живее в Германия, където умира.

Филипов, Борис Димитров (псевд. Роката) (1905–1938) – член на БКП от 1921 г. В СССР от 1927 г., член на ВКП (б) от 1928 г. Член на ЦК на БКП през 1930–1933 г. Завеждащ IV отдел на Коминтерна. Арестуван на 16 декември 1937 г. Осъден на смърт. Разстрелян на 8 февруари 1938 г. Посмъртно реабилитиран (април 1956).

Филипов, Симеон (С. Ф. Славов) (псевд. Монката; Атанас Борисов Карбов; Алексеев; Симеон Динков; капитан Отокар Рак; капитан Педро Фернандес) (1891–1942) – член на БРСДП (т.с.) от 1912 г., на ВКП (б) от 1922 г. Следва право в Софийския университет (1914, 1918); завършва ШЗО (1916). По време на Първата световна война води социалистическа и антивоенна пропаганда сред войниците на фронта. Учителства в с. Еникьой (дн. С. Куманово, Варненска обл.), работи в Учителската комунистическа организация. Работи в Добруджанската революционна организация. През 1921 г. е изпратен от БКП в Бердянски район, Украйна; работи в Районния комитет на РКП (б), редактор на в. „Селски вестник“. Прехвърля е нееднократно с партийни задачи в България. През 1924 г. е военен организатор във Варненско. След атентата на 16 април 1925 г. е арестуван, осъден на затвор. Избягва и се прехвърля в Истанбул, където през 1925–1929 г. работи в съветското търговско представителство. Завършва Академията за външна търговия (1936), след което заема различни длъжности. По време на Гражданската война в Испания (1936–1939) е един от организаторите на диверсионните отряди, действащи в тила на франкисти; през 1937 г. е командир на славянската батарея „Васил Коларов“, след това е изпратен в Щаба на интернационалните бригади. След завръщането от Испания работи в Народния комисариат за търговия в Москва (1938–1941). Прис-

тига в България с първата група подводничари (август 1941 г.). Работи във военната комисия при Окръжния комитет на БКП в София. Заловен и осъден на смърт по процеса на подводничарите и парашутистите (1942). Разстрелян в гарнизонното стрелбище.

Филипович, Филип (псевд. **Бошко Бошкович; Ковач; Петрович**) (1879–1938) – един от основателите на ЮКП. На I (1919) и на II (1920) конгрес на ЮКП е избран за секретар на Централното партийно вече. През август 1920 г. е избран за кмет на Белград, а през ноември 1920 г. – за депутат от ЮКП в Учредителната скупщина. След забраната на ЮКП (авг. 1921 г.) е арестуван и осъден. След излизането от затвора (1923) работи в нелегалната ЮКП и е председател на създадената легална Независима работническа партия. През 1924 г. отново е избран в ръководството на ЮКП. Същата година заминава за СССР. От 1924 г. е член на ИККИ, от 1926 г. – кандидат-член на ИККИ. През 1924 г. е назначен за представител на ИККИ в МСС, от 1926 г. – представител на ЮКП в БЛС. През 1926–1928 г. е на работа в БКФ. През 1928 – 1932 г. е член на ПБ на ЦК на ЮКП, а от есента на 1930 г. до пролетта на 1932 г. е ръководител на ЮКП. През 1932 г. се връща в Москва, където работи в МАИ. Репресиран през 1938 г. Реабилитиран (1957).

Филов, Богдан Димитров (1883–1945) – учен и политик. Следва класическа филология, история и археология в Германия. Специализира в Бон, Париж и Рим. Професор в Софийския университет. Председател на БАН. Министър е на просветата в правителството на Г. Кыосеианов. От 15 февруари 1940 г. до 9 септември 1943 г. е министър-председател, а след това регент при малолетния цар Симеон II. Осъден на смърт от Народния съд и екзекутиран.

Фимен, Еди (1881–1943) – холандски ляв социалист. В 1905 г. е избран за секретар на Нидерландското обединение на профсъюзите. От 1919 г. е един от секретарите на Амстердамския интернационал. От 1921 г. – ръководител на Международната федерация на транспортните работници. Известен като привърженик на единството между Амстердамския интернационал и Профинтерна. Присъствал на Балканската синдикална конференция, свикана в София на 9 и 10 април 1926 г. Провежда среща с представители на НРПС по въпросите на синдикалното единство.

Финкелщейн-Фибиан, Давид (псевд. **Буцуриану, Бела**) – през 1922–1924 г. е член на ЦК на Румънската КП и на нейното Политбюро. През юни 1924 г. влиза в състава на Директория на РКП.

Фитин, Павел Михайлович (1907–1971) – сътрудник на съветските органи на сигурността. Генерал-лейтенант (1945). Завършва инженерения факултет на Селскостопанската академия „Тимирязев“ в Москва (1932). През 1932–1934 г. е завеждащ редакция в Издателство „Селхозгиз“. През 1934–1935 г. служи в Червената армия. След демобилизацията до 1938 г. работи в същото издателство като зам.-главен редактор. През март 1938 г. е изпратен на обучение във висшата школа на НКВД. От края на ноември 1938 г. е назначен за зам.-началник на 5-и отдел (външно разузнаване) на Главното управление на държавната сигурност (ГУГБ) на НКВД на СССР, а от май 1939 г. за началник на същия отдел. От февруари до юли 1941 г. е началник на Първото управление на НКГБ на СССР, а от юли 1941 г. – началник на Първото управление на НКВД на СССР. От май 1943 до юни 1946 г. е началник на Първото управление на НКГБ/МГБ на СССР. От декември 1946 г. е зам.-пълномоощен представител на МГБ на СССР в Германия. Зам.-началник (1947–1951) и началник (1953) на Управлението на Държавната сигурност в Свердловска област.

Министър на държавната сигурност в Казахската СССР (1951–1953). През юли 1953 г. е освободен от заеманата длъжност и е изпратен на стопанска работа.

Флорин, Вилхелм (1894–1944) – деец на германското комунистическо движение. През 1922–1944 г. е член на ЦК на Германската КП, през 1929–1944 г. – член на ПБ на ЦК на ГКП. През 1935 г. емигрира в Съветския съюз. Кандидат-член на Президиума на ИККИ (1931–1935), член на Президиума на ИККИ (1935–1943), секретар на ИККИ. През 1943–1944 г. е член на Националния комитет „Свободна Германия“. Умира в Москва през юли 1944 г.

Фотакиев, Тодор Николов (Т. Ф. Николов) (1895–неизв.) – деец на БКП. Емигрант в СССР (1925–1941). Интербригадист в Испания (1936–1939). В началото на август с група български политемигранти с подводница заминава за България през Турция. Арестуван от турската полиция и на 29 декември 1941 г. е предаден на българските власти. По процеса на подводничарите и парашутистите (1942) е осъден на строг тъмничен затвор. След 9 септември 1944 г. е началник на Областното управление на МВР в Бургас.

Франко, Баамонде Франсиско (1892–1975) – генерал. През 1936–1939 г. е един от главните ръководители на военния метеж, подет срещу Испанската република. През 1939–1975 г. е глава на Испанската държава (каудильо) и вожд на Испанската фаланга (1935–1975).

Фридман, Марко Хаим (1892–1925) – член на БРСДП (т.с.) от 1911 г. Завършва право в Софийския университет. През Първата световна война е командир на рота. Член на партийния комитет в Софийския квартал „Ючбунар“ (1918–1923). Общински съветник в София. (1923). Един от основателите на кооперация „Освобождение“. От 1924 г. е член на Централната военна комисия на ЦК на БКП. Участник в атентата в църквата „Св. Неделя“ в София (1925). Заловен, осъден на смърт и обесен.

Фрумкин, Михаил Иванович (1878–1939) – член на РСДРП(б) от 1898 г. По време на Гражданската война в Съветска Русия (1918–1922) е член на колегия, зам.-народен комисар по продоволствието, през август 1920 г. е пълномощник на Комисариата по продоволствието на юга на Съветска Русия. През 1922–1924, 1932–1935 г. е зам.-нарком на външната търговия. През 1924–1929 г. е зам.-нарком на финансите на СССР. През 1923–1930 г. е председател на тръста „Съюзриба“. През 1931 г. е член на Президиума на ВСНХ, след това е член на колегия на народния комисариат на пътищата. Репресиран.

Фрунзе, Михаил Василевич (1885–1925) – съветски партиен, държавен и военен деец. Член на РСДРП (т.с.) от 1904 г. Участва в революцията от 1905 – 1907 г. По време на Първата световна война извършва революционна дейност сред войниците. Участва във Февруарската и Октомврийската революции. В годините на Гражданската война в Русия е командващ на 4-та армия, след това на Туркестанските армии на Източния фронт и на Южните групи на Източния фронт. От септември 1920 г. е командващ на Южния фронт. През 1921–1924 г. командва войските на Украйна и Крим, зам.-председател на СНК на Украйна. От март 1924 г. е зам.-председател на Революционния военен съвет и нарком по военните и морски дела на СССР, от април е и Началник-щаб на РККА. От януари 1925 г. и председател на Реввоенсъвета и наркома по военните и морски дела на СССР. От 1921 г. е член на ЦК, от 1924 г. е кандидат-член на ПБ на ЦК на РКП(б). Член на ВЦИК, на Президиума на ЦИК на СССР.

Хаджидимов, Димо (1875–1924) – деец на БКП и на национално-революционното движение. Учител. Член на БРСДП от 1901 г. Участва активно в революционното учителско движение. Близък съратник на Гоце Делчев и Яне Сандански. Взема участие в Илинденското въстание. От 1905 г. се установява в София. През 1920–1923 г. е ръководител на основания от него Македонски емигрантски комунистически съюз и редактор на неговия орган в. „Освобождение“. От 1923 г. е член на Контролната комисия на ЦК на БКП (т.с.). Участва в подготовката на Септемврийското въстание, но в навечерието му е арестуван. След разгрома на въстанието подкрепя идеята за подготовка на ново въоръжено въстание. На Витошката конференция на БКП (т.с.) (май на 1924 г.) е избран за член на ЦК. Депутат в Народното събрание. Автор на много статии и брошури. Застрелян в центъра на София.

Хаджидимова, Александра Ставракиева (1882–1957) – съпруга на Димо Хаджидимов. Завършва Стопанското училище в София. Дългогодишна учителка в Дупница и София.

Хаджикимов, Васил Димитров (1903–1992) – деец на националноосвободителното движение на македонските българи. Завършва сръбска гимназия. Като ученик става член на ЮКП, но я напуска заради възприетите от нея великосръбски тези по македонския въпрос. Става член на Македонската младежка тайна революционна организация. През 1925 г. идва в София и следва право в СУ и специалност „Консулство“ в Свободния университет. Става член на групата Македонски народни студенти и ВМРО (об.) и сътрудничи на в. „Македонско знаме“. Въпреки левите си увлечения, не споделя коминтерновската теза за създаване на „македонска нация“ и напуска организацията (1934). Започва да издава в. „Македонска борба“, чрез който разобличава националното ѝ предателство. През 1939 г. издава брошурата „Македонските българи“, в която показва несъстоятелността на тезата за „македонска нация“. Инициатор и основател на Българския централен акционен комитет в Македония (април 1941). Избран е за негов секретар-организатор и редактор на печатния му орган в. „Македония“. Изгражда местни акционни комитети и участва в установяването на българско управление в Македония. Отстоява българските интереси и в районите, окупирани от германски и италиански войски. През март 1946 г. осъден на смърт от македонистките власти в комунистическа Югославия. Присъдата му е заменена с 20 години строг тъмничен затвор, от които излежава 11 години в затвора в Идризово. След излизането си от затвора известно време живее в Скопие, а по-късно в София. Автор е на изследването „БКП и македонското освободително движение“ (издадено след смъртта му) и на неиздадени спомени за съпротивата на българите в Македония срещу македонизма. След разпадането на Югославия се завръща в Ново село (1991), където умира.

Хаджимитрев, Димитър Янакиев (Митрето) (1899–1925) – деец на работническото движение. Завършва Свищовската търговска гимназия. Участва в ръководството на Съюза на банквите и търговски служещи. Член на БКП от 1919 г. След Септемврийското въстание (1923) е сътрудник на ЦК на БКП и на ръководството на военната ѝ организация. Отговаря за нелегалните връзки на ЦК и е технически организатор на Витошката конференция на БКП (1924). На 3 март 1925 г. е арестуван и инквизиран, а на следващия ден загива, след като е хвърлен от четвъртия етаж на Дирекция на полицията.

Хаджисотиров, Борис Сотиров (1872–1923) – член на БРСДП от 1899 г. Завършва право в Лозана (Швейцария), където се свързва с руските емигранти-мар-

ксист. Завръща се в България (1898) и става адвокат. През 1899 г. основава организация на РСДРП в Самоков. На XII конгрес на БРСДП (т.с.) (1905) е избран за член на Контролната комисия на ЦК; на XIX конгрес (1912) – за неин председател. Общински съветник (1901–1902, 1905–1908, 1910–1915). Един от ръководителите на първата Самоковска комуна. Народен представител в XVI–XX ОНС. В навечерието на Септемврийското въстание е арестуван. След разгрома му е убит с група земеделци и комунисти край р. Крива бара, близо до Самоков.

Халачев, Асен Илиев (1889–1925) – член на БРСДП (т.с.) от 1908 г. Следва право в Женева, свързва се с руското социалистическо движение. След дипломирането си е адвокат в Плевен. Участник в Първата световна война. След войната е един от ръководителите на партийната организация в Плевен. Общински съветник в Първата и Втората плевенски комуни. Член на градския комитет на БКП и ръководител на ВО на партията в Плевен (1920–1923). Организира доставянето и укриването на значителни количества оръжие. Под негово ръководство след преврата на 9 юни плевенските комунисти на 11 септември обявяват работническо-селска власт. След получаване на нареждането от ЦК да спре въоръжената борба, Халачев организира прекратяване на въстаническите действия. Арестуван и умъртвен след жестоки инквизиции на 25 юни 1923 г.

Халачев, Стефан Иванов (псевд. Велко) (1917–1944) – партизански командир. Член на РМС от 1933 г., на БКП – от 1943 г. Концлагерист (април – октомври 1941). На 7 октомври избягва от концлагера „Еникьой“. Член на ОК на РМС – Пловдив (1941–1942), на ОК на РМС – София (1943). Партизанин в отряд „Чавдар“ (I ВОЗ) от 20 април 1943 г., комисар на отряда (октомври – април 1944). Командир на III батальон от бригада „Чавдар“, по-късно на Втора партизанска бригада „Чавдар“ (IV Софийска народноосвободителна бригада). Помощник командир на I Софийска дивизия. Загива в сражение на 18 октомври 1944 г. при с. Дубочица (Югославия).

Халачев, Христо (псевд. Розов) (1885–1952) – през 1904–1921 г. учител. По време на Първата световна война е организатор на бунта в 28 пехотен полк (януари 1918 г.). След потушаването му е арестуван. За комунистическа дейност е лишен от учителски права (1921). През 1921–1923 г. е член на ОК на БКП в София. Участва в Септемврийското въстание от 1923 г. След поражението му емигрира в Югославия. Връща се в България през май 1924 г. Инструктор на ЦК на БКП. От февруари 1925 г. е секретар на окръжния комитет в София, от март – организационен секретар на ЦК на БКП, от лятото на с.г. – член на ИБ на ЦК на БКП вътре в страната. Участва в издаването на в. „Новини“. След провала емигрира в СССР. От 1926 г. – член на ВКП (б). През 1927–1930 г. – представител на България в Профинтерна. Инструктор в Общоруския централен съвет на профсъюзите (ВЦСПС). По време на Втората световна война работи в радиото. През 1943–1944 г. е редактор в ТАСС. През 1944 – инструктор в VII отдел на Политуправлението на III Украински фронт. През 1944–1948 г. – сътрудник на Съюзната контролна комисия в София. От 1948 г. директор на Партиздат.

Харизанов, Иван Спасов (1885–1947, Италия) – адвокат, публицист, общественик и политически деец. Завършва право в Софийския университет. Член на Радикалдемократическата партия от 1906 г., на изпълнителния ѝ комитет от 1921 г. През 1908 г. работи под ръководството на Яне Сандански за укрепването на Народнофедеративната партия в Солун. Участва в Балканските войни и в Първата све-

товна война (1912–1918) като офицер. Член на Македонския научен институт. Народен представител в XXI и XXII ОНС (1923–1931). След разцеплението на Радикалдемократическата партия влиза (1924) в Демократически сговор. От 1928 г. се сближава с ПК „Звено“. През 1934 г. взема активно участие в установяването на режима на Деветнадесетомайците. След отстраняването им от управлението на страната се ориентира към политически контакти с БКП. Подкрепя създаването на Отечествения фронт, член на НК на ОФ (1943–1944). От 1944 г. е председател на Върховната стопанска камара, през 1947 г. подпредседател на Международната търговска камара. Участва в Парижката мирна конференция (1946) като стопански експерт. Народен представител в XXVI ОНС (1945–1946) и ВНС (1946–1949).

Харлаков, Никола Иванов (1874–1927) – член на БРСДП от 1890 г., след това на БРСДП (т.с.), БКП. Завършва естествени науки в Киев (1896), свързва се с руското революционно работническо движение. Учителства в педагогическо училище в Лом (1896–1897), но заради пропаганда е лишен от учителски права. На IX конгрес на БРСДП (1902) е избран за член на ЦК. В борбата с общоделците застава на страната на Д. Благоев. Секретар на Общия работнически синдикален съюз (1904–1905). През 1905–1915 г. споделя анархистки и центристски идеи, излиза от състава на БРСДП (т.с.). През 1912–1918 г. участва в Балканските войни и в Първата световна война като офицер. През 1913–1919 г. е депутат в Народното събрание („независим социалист“). През 1919 г., няколко месеца преди създаването на БКП, създава Работническа комунистическа партия, която в 1920 г. се влива в БКП. През 1923 г. емигрира в СССР. През 1924–1927 г. е сътрудник на в. „La Fédération Balkanique“.

Хеймо, Мауно (1837–1937) – роден във Финландия. След завършване на Първата световна война се обвързва с комунистическо движение. През 1920 г. е изпратен от Коминтерна в Швеция и Норвегия за установяването на връзка с местните комунисти, но е арестуван. След освобождението, през 1922–1931 г. е завеждащ Бюро на Секретариата на ИККИ. Приема съветско гражданство и става член на РКП (б). През 1929–1935 г. изпълнява различни поръчки на Коминтерна в Централна и Западна Европа. През 1937 г. е арестуван и разстрелян.

Хекерт, Фриц (1884–1936) – един от основателите на Германската КП, член на ЦК от 1919 г., депутат в Райхстага от 1920 г. Един от създателите на Профинтерна и член на неговото ИБ от 1920 г. Кандидат-член на ИККИ (1928–1935), член на ИККИ и кандидат-член на Президиума на ИККИ (1935–1936).

Хинчук, Лев Михайлович (1868–1939) – съветски партиен и държавен деец. От 1889 г. се включва в революционно движение. При разделяне на партията на меншевики и болшевики (1903) е с меншевиките. В болшевишката партия влиза през 1920 г. От 1919 до 1921 г. е член на колегия на Народния комисариат по продоволствието. През 1921–1925 г. е председател на Центросъюза. През 1921–1924 г. е член на кооперативната секция на Коминтерна. През 1926–1927 г. е нарком на вътрешната търговия на РСФСР. През 1937–1939 г. е главен арбитър на Държавния арбитраж на СНК на РСФСР. Член на Президиума на ВЦИК, член на ЦИК на СССР. Репресиран, разстрелян през март 1939 г. Реабилитиран (1956).

Хитлер, Адолф (1889–1945) – ръководител на Германската националсоциалистическа работническа партия. От 30 януари 1933 г. е райхсканцлер, а от декември 1941 г. – главнокомандващ въоръжените сили (вермахта) на Германия. Самоубива се в навечерието на разгрома на Германия.

Хорти, Миклош (1868–1957) – унгарски военен и държавен деец, контрадми-

рал. По време на Първата световна война е командир на крайцер, от 1918 г. – главнокомандващ военно-морския флот на Австро-Унгария. Регент на Унгария (1920–1944), привърженик на съюза с нацистка Германия. На 15 октомври 1944 г. предава властта на Ф. Салаш и емигрира в Германия (1944–1949). От 1949 г. се установява в Португалия.

Христов, Георги (Георги Христов Бикчиев) (1895–1938) – член на БКП от 1919 г. В СССР от 1925 г. Стругар в автозавод „Сталин“. Арестуван на 14 септември 1937 г. Осъден на смърт, разстрелян на 4 февруари 1938. Посмъртно реабилитиран (1957).

Христов, Стефан (С. Х. Апостолов) (псевд. Чудов; Виктор) (1901–1979) – член на БКМС от 1919 г., на БКП – от 1920 г. От края на 1920 г. завежда пункта на нелегалния канал на ЦК на БКП в Цариброд. През 1928 г. по решение на ЗБ на ЦК на партията е прехвърлен на работа в Австрия, в началото на 1929 г. – в Париж, като секретар на българската комунистическа група при Френската КП. През 1931 г. се завръща в България. През 1932–1933 г. е секретар на Окръжния комитет на БКП в София. От края на 1933 г. учи в МЛШ в Москва. След завършването ѝ работи в различни съветски учреждения. През 1936 г. е осъден задочно във връзка с провал (1934) в ЦК и Окръжния комитет на БКП. През 1946 г. се завръща в България. Член е на Върховния стопански съвет, след това началник на управление и зам.-председател на Държавната планова комисия. През 1963–1969 г. последователно е председател на Комитета по цените и зам.-председател на държавния планов комитет. На IX (1966) и X (1971) конгреси на БКП е избран за член на централната контролно-ревизионна комисия на БКП.

Христов, Руси (Р. Х. Господинов) (1914–1990) – член на БКМС от 1930 г., на БКП – от 1934 г. Завършва право в Софийския университет (1940). Последователно е секретар на Ючбунарския, Княжевския и Подуенския РК на БКП (1938–1941). Въдворен в концлагер „Еникьой“ (1941). Деловодител (1942) и инструктор (1944) на ЦК на БКП. След 9 септември 1944 г. е зам.-министър и министър (1949–1951) на вътрешните работи, министър на държавните доставки (1951–1956), председател на Държавна планова комисия (1956–1959), посланик в ГДР (1959–1962). Член на ЦК на БКП.

Хролев, Христо Иванов (Графа) (1903–1933) – деец на работническото движение. Работи като словослагател в различни печатници в София. Активист на читалище „Гоце Делчев“ и самодеец артист. За една от своите роли получава прозвището Графа. Член на РП от 1927 г. Активен член на ВМРО (об.). Убит от политически противници, привърженици на ВМРО (Ив. Михайлов).

Цаков, Васил (В. Ц. Йотов) (1902–1942) – член на БКМС и БКП. Икономист. През 1922 г. заминава за Дрезден да следва инженерство, но през същата година се прехвърля в СССР, където завършва военни курсове в гр. Тамбов, по-късно – Висшия финансов университет и Института по международна търговия в Москва. Изпълнява отговорни поръчения на ЗБ на ЦК на БКП, известно време работи в апарата на Коминтерна. Директор на Руско-иранската банка в Иран. През 1941 г. е включен в първата група подводничари, които пристигат в България на 11 август 1941 г. Арестуван е на 25 август в с. Рудник, Варненска обл. Осъден на смърт по процеса на парашутистите и подводничарите (1942). Разстрелян на Гарнизонното стрелбище.

Цанев, Ангел Минев (1912–2003) – След завършване на гимназия във Варна постъпва във Военния флот. Арестуван и затварян за политическа дейност сред

моряците. Член на БКП от 1933 г. През 1939 г. е избран за първи секретар на ОК на БКП във Варна, а от 1941 г. е член на ЦК на БКП. Като нелегален се премества в София, където е арестуван и осъден. Успява да избяга от затвора през лятото на 1943 г. Включва се в ръководството на партизанското движение. По-късно е командир на Поповския партизански отряд. След 1944 г. е първи секретар на ГК на БКП във Варна. Участва в Отечествена война. Впоследствие заема военни длъжности. Заместник-министър и министър на вътрешните работи. Генерал-полковник. Народен представител и кандидат-член на ПБ на ЦК на БКП.

Цанков, Александър (1879–1959) – член на БРСДП. Професор по право в Софийския университет. Ръководител на Народния сговор, един от организаторите на преврата на 9 юни 1923 г., министър-председател през 1923–1926 г. От 1926 г. – председател на Народното събрание. Министър на народната просвета (1930–1932). От 1932 г. – основател и водач на Националното социално движение. В годините на Втората световна война привърженик на съюза на България с Германия. В началото на септември 1944 г. емигрира. Осъден задочно на смърт от Народния съд.

Цанов (Цанев), Рачо (Р. Ц. Радков) (псевд. Асенов; Кольо; Мустафа; Али) (1894–1975) – член на БКП от 1919 г. Секретар на ОК на БКМС в Сливен (1920–1923) и на Централното ръководство на профсъюза на текстилните работници в България (април 1922–септември 1923). Член (от началото на 1923 г.), секретар (ноември 1923–1924) на окръжния комитет на БКП в Сливен. От началото на 1925 г. е в ръководството на ВО на БКП в Сливен. През март 1925 г. е арестуван и осъден на 12 и половина години затвор. Амнистиран през февруари 1926 г. От февруари 1926 до 1928 г. е секретар на окръжния комитет на БКП в Сливен. Член на ЦК и на ПБ на ЦК. Делегат на VI конгрес на Коминтерна (1928) и на Втория разширен пленум на ЦК на БКП (1929). Завръща се в България през септември 1931 г. Арестуван и осъден на 12 и половина години затвор. Необосновано обвинен в троцкизъм и предателство и изключен от БКП (октомври 1935 г.). Излиза от затвора през октомври 1939 г. Подкрепя съпротивителната борба на БКП.

Цветкович, Драгиша (1893–неизв.) – югославски политик, министър (1928–1929, 1935–1939); министър-председател (1939–1941). През 1943 г. емигрира.

Цвиев, Панайот Стефанов (1891–1923) – член на БРСДП (т.с.) от 1914 г. Участва в Първата световна война, води антивоенна пропаганда сред войници и офицери на фронта. Участва във Войнишкото въстание (1918). След войната е избран за общински съветник в Лясковската комуна (15 февруари – 1 декември 1920 г.). През 1920–1923 г. е секретар на околийския комитет на БКП в Горна Оряховица. Убит от засада от превратаджии край Лясковец.

Цеткин, Клара (1857–1933) – член на ГСДП от 1881 г. Участва в подготовката на I конгрес на II Интернационал и във всички останали конгреси на Интернационала до Първата световна война. Заедно с Р. Люксембург и К. Либкнехт възглавява лявото крило на германската социалдемократия. Един от ръководителите на „Съюза Спартак“. Взаема участие в основаването и в ръководството на ГКП. От 1919 г. е член на ЦК на ГКП. Избира се за депутат на Райхстага. От 1921 г. е член на ИККИ и на Президиума на ИККИ. Ръководи Международния женски секретариат на Коминтерна. От 1925 г. оглавява ЦК на МОПР. Умира в Москва.

Цингов, Стоян Георгиев (псевд. Усоев, Асен Георгиев; Усоев Арсений Григорьевич) (1903–1937) – член на БКП от 1923 г., на ВКП(б) от 1927 г. В СССР от октомври 1926 до 1931 г. От 1931 до 1934 г. е на партийна работа в България, член на ЦК и на

ПБ на ЦК на БКП. За провеждането на левосектантския курс по решението на ИККИ е изваден от ръководството на БКП. През 1935 г. се завръща в СССР. Работи като партиен работник на тракторния завод в Сталинград. Репресиран, убит

Ципорков, Йордан Иванов (1892–1925) – член на БРСДП (т.с.) от 1912 г. Участва в Балканските войни и в Първата световна война, в организирането на бунта на 27 пехотен Чепински полк през Първата световна война. Началник щаба на въстаническите сили в Пазарджишкия район (при Саранбей) по време на Септемврийското въстание (1923). След разгрома на въстанието минава в нелегалност. Началник на Военната организация в Пазарджишко. От есента на 1924 г. е войвода на първата Средногорска чета. При опит да премине на турска територия е убит.

Чанков, Георги (Г. Ч. Иванов) (псевд. Курти, Савата, Асен, Хубенов, Стойчев) (р. 1909) – член на БКМС от 1927 г., на БКП – от 1930 г. Секретар на ЦК на БКМС (1933–1938), представител на БКМС в КИМ (1934–1935). Делегат на VII конгрес на Коминтерна (1935). Осъден задочно на 10 г. затвор. На 15 август 1939 г. е заловен и изпратен в затвора. През февруари 1943 г. избягва от затвора. От 1943 г. е член на ЦК на БКП, от януари 1944 г. – на ПБ на ЦК на БКП. Секретар на Софийския окръжен комитет на БКП и политкомисар на Щаба на I ВОЗ (1946). След 9 септември 1944 г. е член на ПБ (1944–1957) и секретар на ЦК (1944–1949). Председател на Комисията за държавен контрол (1948–1949). Министър на транспорта (октомври 1949–ноември 1950 г.). Зам.-председател, първи зам.-председател на Министерския съвет, председател на Държавната планова комисия (1950–1957). През юли 1957 г. е освободен от ПБ и от ЦК на БКП. Пълномощен министър в Бразилия (1966–1967), посланик в Белгия (1970–1973). Реабилитиран политически с решение на ПБ и на Бюрото на ЦКРК на БКП (януари 1990 г.).

Чапрашиков, Крум (1882–1934) – общественик, търговец на тютюни, дарител. Представител на известния род Чапрашикови. Като ученик в Американския колеж в Самоков се присъединява към ВМОРО. Завършва право в Гренобъл, Франция (1906). Като студент участва в четата на Христо Чернопеев. Член на Демократическата партия, народен представител в XII и XIX ОНС. Кмет на Дупница (1909–1911). Един от основателите на в. „Зора“. Допринася за разширяването на пазарите за български тютюни. Дарител на средства за издръжка на различни училища.

Чаулев, Петър Якимов (псевд. Езерски; Стефка; Караормански,) (1880–1925) – български националреволюционер. Деец на ВМОРО. Учи в Охрид и Битоля, учителства в охридските села. От 1899 г. е организатор на революционните комитети в Охридско, Преспанско и Леринско. По време на Илинденското въстание е войвода и ръководител на Охридския революционен комитет. През 1908 г. е затворен от новата младотурска власт в Охрид, но под натиска на гражданите е освободен. През 1911 г. е избран за член на ЦК на ВМОРО, заедно с Т.Александров и Хр. Чернопеев. Участник в Балканските войни (1912–1913). Организатор на Охридското въстание (1913). Участва в Първата световна война. Заедно с двамата членове на ЦК Т. Александров и А. Протогеров участва във възстановяването на ВМОРО. Един от подписателите Майския манифест от 1924 г. Осъден от ВМОРО на смърт, убит от Д.Стефанов, член на организацията.

Чембърлейн, Невил (1869–1940) – английски политик. Председател на Консервативната партия (1930–1931). Министър в различните кабинети между 1922 и 1940 г. Министър-председател (1937–1940).

Червенков, Вълко Вельов (псевд. Владимир) (1900–1980) – член на БКП

от 1919 г. Един от редакторите на сп. „Младеж“ (1921–1923). Член на ЦК на БКМС и на Военната организация на БКП (1924–1925). През 1925 г. емигрира в СССР. Осъден задочно на смърт. Завършва МЛШ в Москва (1928) и аспирантура по марксизъм-ленинизъм. Преподавател (1928–1934), завеждащ българския сектор (1935–1937), директор (1937–1938) на школата на КУНМЗ. Работи в отдел „Пропаганда“ на Коминтерна и е директор на школите при ИККИ (1938–1941). Член на ЗБ на ЦК на БКП и гл. редактор на радиостанция „Христо Ботев“ (1941–1944). След 9 септември се завръща в България. От октомври 1944 г. е член на Политбюро и секретар на ЦК на БКП, през 1950–1954 г. – Генерален секретар на ЦК на БКП. Председател на Комитета за наука, изкуство и култура (1947–1949). Председател (1950–1956) и зам.-председател (1956–1961) на Министерския съвет. През ноември 1961 г. е освободен от състава на Политбюро, а през ноември 1962 г. – от състава на ЦК и е изключен от БКП. През 1969 г. членството му в БКП е възстановено.

Червенков, Лулчо Вельов (1889–1935) – жп служител. Член на БРСДП (т.с.) от 1906 г. Един от основателите на Транспортния съюз в България (1911). Делегат на Учредителния конгрес на БКП (т.с.) (1919). Един от ръководителите на Транспортната стачка в Бургас (1919–1920). Окръжен секретар на БКП в Бургас (1920). Делегат на III конгрес на Коминтерна (1921), на III конгрес на БКП (1921) и на Витошката конференция (1924). Един от организаторите на Септемврийското въстание от 1923 г. в Бургаско. Многократно арестуван. Основател е на транспортната кантора „Дунавия“ чрез която се изпращат нелегални материали на БКП из страната. Член е на финансовата и кооперативна комисия при ЦК на БКП. Интерниран е два пъти в концлагера „Кръсто поле“. От 1943 г. е подпредседател на софийския областен комитет на ОФ, а в навечерието на 9 септември 1944 г. е негов председател. На 9 септември 1944 г. кантора „Дунавия“ се превръща в щаб на подготовката на преврата в София. През 1948 г. е назначен за пом. министър на транспорта. Осъден по т. нар. Трайчостовски процес (1950–1954).

Чешмеджиев, Григор Иванов (1879–1945) – юрист, писател, журналист. Член на БРСДП (о), на ЦК на БРСДП (1919–1945). Народен представител (1919–1934). Член на НК на ОФ (1943–1944). Министър на социалната политика (1944–1945) в първото отечественофронтовско правителство. През 1945 г. подава оставка и минава в опозиция.

Чичерин, Георгий Василевич (1872–1936) – активен участник на революционното движение в Русия. През 1904 г. поради заплахата от арест емигрира. Арестуван в Англия. През 1918 г. се завръща в Съветска Русия. Става член на РКП (б). По предложение на Ленин е назначен за зам.-народен комисар на външните работи. От 30 май 1918 до 1930 г. е народен комисар на външните работи на РСФСР, от 1923 г. – на СССР. Оглавява съветската делегация на Генуезката конференция (1922), на Лозанската конференция (1922–1923). Член на ЦИК и на ВЦИК.

Чолаков, Станчо Григоров (1900–1981) – икономист. Завършва стопански науки във Варна (1925) и държавни науки в Берлин (1928). От 1928 г. преподава финанси във Варненския технически университет, професор (1937). Организира издаването и е гл. редактор на сп. „Икономист“ (1939–1943). В началото на 1944 г. е арестуван и интерниран. Участва в ОФ. Министър на народната просвета в първото правителство на ОФ (1944–1945), министър на финансите (1945–1946), председател на БНБ. Преподава финанси във Висшия икономически институт в София (1952–1981).

Чонос, Иван (1885–1962) – завършва право в Женева. Член на БРСДП от 1902 г. Член на Видинския градски комитет на БКП (т.с.) (1920–1923). Участва в подготовката и провеждането на Септемврийското въстание (1923). След поражението му емигрира в СССР, където работи като сътрудник в апарата на Коминтерна и на ЦК на МОПР. В България се завръща през 1931 г. и се включва в нелегалната партийна дейност. Многократно арестуван. По време на Втората световна война изпращан в лагери. След 9 септември 1944 г. заема различни държавни и партийни постове.

Чопич, Владимир (псевд. Сенко) (1891–1939) – по време на Първата световна война се намира в руски плен. Член на РКП(б) от 1918 г., секретар на Южнославянската комунистическа група при РКП(б). От 1920 г. е технически секретар на ръководството на ЮКП, от 1924 г. – областен секретар на ЮКП в Хърватско и на НРПЮ в Хърватско и Словения. През 1925 г. емигрира в СССР. През 1930–1931 г. е инструктор на Коминтерна в Чехословакия, през 1932–1934 г. е член на Временното ръководство на ЮКП във Виена, през 1934–1936 г. е член на ръководството на ЮКП. Участник в Гражданската война в Испания. Репресиран. Посмъртно реабилитиран.

Чорбаджиев, Рашко – роден в с. Кайнарджа, Силистренско, деец на Вътрешната добруджанска революционна организация. По-късно става член Добруджанската революционна организация, следваща директивите на КП и Коминтерна. Поддържа нейните канали от България за Добруджа, намираща се във владение на Румъния. Ръководител е на Варненския акционен комитет, който е поделение на Централния добруджански акционен комитет, създаден за работа сред добруджанските бежанци. Арестуван, осъждан и затварян за политическите си прояви.

Чочев (Чочов), Григор Ангелов (псевд. Биляров, Григорий Антонович) (1882–1939) – член на БРСДП (т.с.) от 1914 г., на БКП (т.с.) от 1919 г. Завършва морско военно училище във Варна (1909). От 1920 г. ръководи нелегален канал на Коминтерна от Варна за Севастопол и Одеса, обслужващ страните от Южна и Югоизточна Европа. След провал през 1923 г. емигрира в СССР. Член на РКП (б) от 1923 г. Работи в ОМС на ИККИ. През 1926–1936 г. е на работа в ГПУ и НКВД. Обвинен в шпионаж, осъден и изпратен ИТЛ в Колима (1938), където умира през 1939 г. Посмъртно реабилитиран (в СССР през 1957 г., в България – през 1990 г.).

Чукалов, Сава Константинов (1889–1971) – лексикограф и преводач. Завършва Духовната академия в Петербург (1916). Доброволец в Балканската война 1912–1913 г. След това заминава за Русия, живее в Ростов на Дон, където открива книжарница. Завръща се в България през 1918 г. Открива издателство „Златолира“ (закрито след преврата на 9 юни 1923 г.) и руска книжарница в София. Учител, началник на отдел и главен инспектор в Министерството на народното просвещение (1931–1934). Старши научен сътрудник в Института за български език при БАН (1951–1960). Издава списание „Книгопис“ (1938) и в. „Нива“ (1935–1937). Автор на „Руско-български речник“ (1938, 1957).

Шабански, Петър Павлов (1893–1951) – участва в Септемврийското въстание 1923 г. като ръководител на бойна група. Комендант на работническо-селска власт, установена в родното му с. Поповица, Врачанско. След поражение на въстанието емигрира в Югославия, а оттам в СССР, където завършва инженерство и работи. Завръща се в България през 1945 г. Заема държавни длъжности.

Шаблин – вж Недялков, Иван

Шанданов, Петър (Перо) Димов (1895–1971) – член на ВМОРО от 1912 г. Завършва Военното училище в София (1916). Участва в Първата световна война. На VI конгрес на ВМОРО (1925) е избран за първи резервен член на ЦК. След убийството на Ал. Протогеров (1928) е на негово място в ЦК. При разцеплението на ВМОРО възглавява крилото на протогеровистите. Ориентира се към сътрудничество с ВМОРО (об.) и с БКП.

Шаранков, Борис Димитров (1894–1958) – член на БКП от 1914 г. Участва в Първата световна война като офицер от запаса. След демобилизацията следва славянска филология в Софийския университет, секретар на комсомолската организация. През 1920 г. заминава като доброволец за Съветска Русия и се включва в състава на Първа конна армия на С. Будьони; назначен за командир на взвод. Участва в боевете против белополяците и против Врангел. Тежко ранен. Член на РКП (б) от 1920 г. Завършва партийния университет „Свердлов“ и Московския институт за източните народи. След това е на стопанска и дипломатическа работа в СССР и в страните от Средна Азия. Арестуван през април 1929 г. Освободен през 1934 г. Арестуван отново през април 1936 г. Завърнал се в България през 1947 г. Реабилитиран с постановление на военния трибунал на Московския военен окръг на 16 декември 1957 г.

Шаторов, Методи (псевд. Шарло; Марко; Атанасов) (1897–1944) – основно училище завършва в родния си град Прилеп. През 1919 г. се записва в педагогическа школа в Битоля, но я завършва в Скопие (1915). В края на Първата световна война се премества в София. От 1920 г. е член на БКП. Участва в Септемврийското въстание (1923). След потушаването на въстанието е секретар на Първи софийски районен комитет и член на Софийския окръжен комитет. От 1925 г. се включва във ВМОРО (об.), а от 1928 г. става член на нейното ръководство в Пиринския край. През 1928 г. е избран за член на ЦК на БКП. От 1930 г. работи в апарата на Коминтерна по въпросите на националнореволюционното движение на балканските народи. В Москва завършва МЛШ, става член на ЗБ на ЦК на БКП, където работи по македонска линия. През 1937–1939 г. ръководи технически пункт на ЦК на БКП в Париж, където отговаря за изпращането на интербригадисти в Испания. По решение на ИККИ през 1939 г. се завръща в Югославия, където е избран за политически секретар на Областен комитет на ЮКП за Вардарска Македония и се стреми да автономизира македонската партийна организация. Избран за член на ЦК на ЮКП. След присъединяването на Вардарска Македония към България (април 1941 г.) присъединява Областната партийна организация към БКП, заради което през август 1941 г. по решение на ЦК на ЮКП е изключен от неговия състав и свален от секретарския пост. През октомври 1941 г. се завръща в България. По решение на ИККИ ОК на Македония е върнат към ЮКП. През 1942 г. е назначен за секретар на Окръжния комитет в София и избран за член на ЦК на БКП. През 1943 г. става командир на Третата ВОЗ с център Пазарджик. Убит в сблъсък с полицейски и военни сили при неизяснени обстоятелства.

Шацкин, Лазар Абрамович (1902–1937) – член на РКП(б) от 1917 г., един от организаторите и ръководители на КИМ. През 1918–1922 г. и 1926–1928 е член на ЦК на РДСМ (по-късно ВЛКСМ), през 1920–1922 г. е първи секретар на ЦК на РКСМ. През 1919 – 1922 г. е сътрудник на апарата на КИМ. През 1927–1928 г. е член на Централната контролна комисия на ВКП(б). Репресиран.

Шверма, Ян (1901–1944) – член на Чехословашката КП от 1921 г. От 1929 г. е член на ЦК и на ПБ на ЦК на ЧКП. От 1935 г. кандидат-член на ИККИ. През 1936–1938 г. е гл. редактор на в. „Руде право“. От есента на 1938 г. работи в ЗБ на ЧКП в Париж, през лятото на 1940 г. заминава за СССР. В годините на Втората световна война работи в чехословашката редакция на радио Москва; през 1942 г. ръководи политическа работа в чехословашките военни съединения в СССР; от 1943 г. е ръководител на чехословашката секция на Общославянския комитет в Москва. През септември 1944 г. е изпратен в Словакия, участва в Словашкото въстание. Загива през ноември 1944 г.

Шейнман, Абрам Менделевич (1900–неизв.) – член на РКП (б) от 1919 г. През 1935–1937 г. е партиен следовател в Комисията за партиен контрол при ЦК на ВКП (б). От януари 1938 до ноември 1941 г. работи в апарата на ИККИ като политически референт и зав. бюро в Интернационална контролна комисия.

Ширков, Лалю Георгиев (1889–1978) – член на БРСДП (т.с.) от 1910 г. Участва като офицер в Балканските войни (1912–1913). Секретар на партийната организация в Мездра (1918). През 1919–1922 г. е общински съветник в Мездра. От 1922 г. е в София. Секретар на комунистическата организация на инвалидите (1920), на Съюза на жертвите от войните (1922–1923). Участва в подготовката на Септемврийското въстание (1923) и осъществява връзка с окръжния комитет на БКП във Враца. Арестуван на 12 септември 1923 г. През 1925–1926 г. като член на БКП отговаря за работата с инвалидите и кооператорите, през 1927–1928 г. е окръжен секретар и член на ИБ на ЦК на БКП. Арестуван през 1928 г. и осъден на 12 и половина години затвор. Амнистиран през 1938 г., веднага е привлечен за секретар на помощната организация. През 1941 – ноември 1943 г. е в концлагер. След 9 септември 1944 г. е председател на Съюза на инвалидите в България (до вливането му в БЧК). Член на масовата комисия при ЦК на БКП (1946–1948). Народен представител във Великото НС (1946–1949).

Шишков, Ангел Димитров (1888–1923) – член на БРСДП (т.с.) от 1907 г. Завършва юридическо образование в София. Развива активна синдикална дейност, член на централното ръководство на Съюза на държавните, окръжните и общинските служители и редактор на неговия орган в. „Служащ“. Делегат на партийните конгреси, състояли се от 1912 до 1923 г. От 1920 до края на живота си е член на Окръжния комитет на БКП (т.с.) – Пловдив. Участва в подготовката на Септемврийското въстание 1923 г. След поражението арестуван и убит край Пловдив.

Шкартов, Мише (Михаил) (1884–1936) – деец на македонското движение. Учи в Солунската българска мъжка гимназия и още като ученик се включва във ВМРО. Постъпва в четата на Добри Даскалов, а по-късно – в четата на Я. Сандански. След Младотурската революция от 1908 г. се легализира и е назначен за инспектор в Тиквешко. По време на Балканската война (1912–1913) е войвода на чета във Велешко. След Междусъюзническата война (1913) се бори срещу сръбския режим във Вардарска Македония. Активен деец на възстановената след Първата световна война ВМРО. От 1920 г. е окръжен войвода и ръководител на Солунския революционен окръг. След образуването на ВМРО (об.) е един от ръководните й дейци. Член е на нейния ЦК от 1930 г.

Шкирятов, Матвей Фьодорович (1883–1954) – член на РСДРП (б) от 1906 г. След Февруарската революция 1917 г. е член на Московския съвет на войнишките

депутати и на Военния комитет при Московския комитет на РСДРП (б). От 1918 г. е на партийна работа. През 1923–1934 г. е член на Президиума на Централната контролна комисия на ВКП (б). От 1934 г. е член, а от 1939 г. е зам.-председател на Комисията за партийен контрол при ЦК на ВКП (б), от 1952 г. – председател на Комитета за партийен контрол при ЦК на КПСС. През 1952–1953 г. е член на Президиума на ЦК на КПСС. Член на ВЦИК, ЦИК на СССР.

Шмерал, Бохумил (1880–1941) – деец на чехословашкото комунистическо движение. От 1897 г. е член на чехословашката СДРП, през 1911–1917 г. – член на Президиума на ЦИК на партията, през 1914 – 1917 г. – неин председател. От 1919 г. – водач на лявото крило на ЧСДРП (марксистка „лява“). Един от основателите на ЧКП (1921). През 1921–1929 и от 1936 г. – член на ЦК на ЧКП. Депутат в Националното събрание (1920–1929) и в Сената (1938). През 1922–1935 г. е член на ИККИ и на Президиума на ИККИ. През 1926–1928 г. – ръководител на Балканския лендер-секретариат. От 1926 г. – член на Бюджетната комисия на ИККИ. От 1935 г. – член на Интернационалната контролна комисия на ИККИ. През 20-те – 30-те години изпълнява задачи на ИККИ в редица страни от Европа и Азия. След Мюнхенското съглашение (септември 1938 г.) и забраната на ЧКП (октомври 1938 г.) заедно с другите ръководители на партията заминава за Москва (ноември 1938 г.), където участва в работата на ръководния център на ЧКП и в ИККИ. Умира на 8 май 1941 г. в Москва.

Шубин, Пьотр Абрамович (1878–1937) – деец на ВКП (б), сътрудник на ИККИ от 1925 г., член на комисията на ИККИ за подготовката на VII конгрес на Коминтерна, политически помощник на Г. Димитров (1936–1937). Репресиран.

Шулев, Константин (Коста, Кочо) Саздов (1898–1925) – член на БКМС от 1920, на БКП – от 1921 г. Следва право в Софийския университет. Участва в охраната на партийни клубове, в работнически демонстрации, изпълнява задачи на Военната организация на БКП (т.с.). Участва в подготовка на Септемврийското въстание (1923). От есента на 1924 г. е ръководител на Централна антимилитаристична комисия при ЦК на БКП. На 9 март 1925 г. е арестуван. След жестоки инквизиции се хвърля от IV етаж на Дирекцията на полицията.

Шулер, Рихард (1901–1957) – секретар на ИК на КИМ. През 1922–1924 г. е член на ИККИ и на Президиума на ИККИ като представител на КИМ.

Шчербаков, Александр Сергеевич (1901–1945) – през 1938–1945 г. е първи секретар на Московския комитет и на Московския градски комитет на ВКП (б); през 1939–1945 г. е член на Оргбюро на ЦК на ВКП (б); през 1941–1945 г. е кандидат-член на ПБ на ЦК на ВКП (б), член на Оргбюро на ЦК на ВКП (б). От юни 1942 г. е началник на Главното политическо управление на Червената армия, зам.-народен комисар на отбраната, началник на Совинформбюро.

Щерев, Иван Николов (1900–1942) – член на БКП от 1919 г., на ВКП (б) от 1926 г. Учител. Участва в Септемврийското въстание (1923), след поражението му минава в нелегалност. През 1924 г. е предаден и арестуван. Въдворен на о. Св. Анастасия, избягва и през Турция емигрира в СССР (1925). Завършва висше инженерно образование в Ленинград. Интербригадист (под името Ярослав Ташек) в Гражданската война в Испания. През август 1941 г. пристига нелегално с подводница в България. Работи нелегално първоначално в Стара Загора, след това в София. Там е

предаден и арестуван, осъден на смърт по процеса на парашутистите и подводничарите (1942). Разстрелян в Гарнизонното стрелбище в София.

Щерн, Виктор (псевд. Хелер, Ото) (1885–1958) – член на Германската КП от 1920 г. От октомври 1923 г. се намира в Чехословакия, член на ЧКП. През 1925–1926 г. е представител на ЧКП в ИККИ. През 1924–1928 г. е член на ПБ на ЦК на ЧКП. През 1926–1935 г. е депутат в чехословашкия парламент. През 1935–1936 г. е преподавател в МЛШ. През 1936–1943 е редактор на Отдела по печата при ИККИ. През 1943–1946 г. е отговорен редактор на Института № 205 при ОМИ. През май 1946 г. се завръща в Германия.

Югов, Антон (Антон Танев Гьошев) (1904–1991) – член на БКМС от 1921 г., на БКП – от 1928 г. През 1922 г. се включва в Македонското националноосвободително движение. Секретар на ЦК на ВМРО (об.) (1933–1934). Изпратен от ЦК на БКП в Москва, където завършва МЛШ (1934–1936). След завръщането си в България е включен в състава на ЦК на БКП (1937). Осъден заедно на смърт (1942). Секретар на ЦК на БКП (1941–1944). Ръководител на Централната военна комисия при ЦК на БКП (1941–1943). Член на Главния щаб на НОВА (1943–1944). След 9 септември 1944 г. е министър на вътрешните работи (1944–1949) и на тежката промишленост (1950–1952), зам.-председател (1949–1950, 1952–1956) и председател (1956–1962) на Министерския съвет. Член на ЦК и на ПБ на ЦК на БКП. През ноември 1962 г. е освободен от състава на ЦК на БКП и от ръководни държавни постове. Политически реабилитиран (януари 1990 г.)

Йорданов, Георги (член на БЗНС) – вж Йорданов, Георги

Йорданов, Юрдан (1876–1942) – член на БРСДП, от 1923 г. – на БКП (т.с.). Против провеждането на Септемврийското въстание. След потушаването му напуска БКП и преминава в Националлибералната партия.

Ягода (Иегода), Генрих Григориевич (Енон Гершонович) (1891–1938) – член на РСДРП(б) от 1907 г. Участва в Първата световна война. През 1917 г. е член на Военната организация на РСДРП (б), през 1918–1919 г. е сътрудник на Висшата военна инспекция. През 1919–1920 г. е член на колегията на Народния комисариат на външната търговия. Същевременно – от 1919 г. е секретар на Президиума на ВЧК, управител в Специалния отдел на ВЧК, зам.-началник на Специалния отдел на ВЧК. От 1924 г. е втори зам.-председател, през 1926–1934 г. – първи зам.-председател на ОГПУ, като поради продължителното боледуване на председателя В.Р. Менжински го замества на този пост. От 1930 г. кандидат-член на ЦК на ВКП(б), от 1934 г. – член на ЦК на ВКП(б). През 1931–1933 г. отговаря за строителството на Беломоро-Балтийския канал. Нарком на вътрешните работи (септември 1936–април 1937). През юни 1937 г. изключен от състава на ЦК и от партията. На процеса на т. нар. „астисъветски правотроцкистки блок“ е осъден на смърт. Разстрелян на 15 март 1938 г.

Яков, Аврам Албухайре (1884–1924) – член на БРСДП (т.с.) от 1904 г. На XV, XVI и XVII конгреси (1908–1910 г.) на БРСДП (т.с.) е избран за член на Контролната комисия при ЦК на БРСДП (т.с.). Участва в Транспортната стачка (1919–1920). Общински съветник в Бургаската комуна (1920–1921). Член на Окръжния комитет на БКП (т.с.) в Бургас (1920–1923). Народен представител. По време на акцията в помощ на гладуващите в Поволжието (1920–1921) придружава параход с храни до

Съветска Русия. След Деветоюнския преврат 1923 г. се противопоставя на становището на ЦК на БКП (т.с.) за неутралитет. Участва в подготовка на Септемврийското въстание (1923), но в навечерието му е арестуван. След освобождаването му работи за възстановяване на партийната организация в Бургас на нелегална основа. На път за СССР през Черно море изчезва безследно.

Янев, Петър (П. Я. Петров) (1886–1925) – още като ученик става съмишленик на БЗНС. Подпомага създаването на земеделски дружби в Хасковска околия. Следва право в Женева и София. По време на Първата световна война е арестуван за антивоенна дейност. По време на управлението на БЗНС е министър на правосъдието (9 септември 1921 – 14 март 1923 г.), на финансите (14 март – 9 юни 1923 г.). След преврата на 9 юни 1923 г. е арестуван, съден и оправдан. На 19 април 1925 г. е арестуван и убит.

Янев, Янко Стоянов-Комитов (1897–1974) – участник във Септемврийското въстание от 1923 г. След поражението му през Турция заминава за СССР. Интербригадист в Испания (1936–1939). В началото на август 1941 г. с група български емигранти правят опит с подводница да стигнат в България през Турция. Арестуван от турската полиция и на 29 декември 1941 г. е предаден на български власти. По процеса на подводничарите и парашутистите е осъден на доживотен тъмничен затвор.

Янков, Коста (псевд. Анастасов) (1888–1925) – член на БРСДП (т.с.) от 1908 г., след това на БКП (т.с.). Завършва Военно училище, участва в Балканските войни (1912–1913) и в Първата световна война. През 1920 г. – редактор на партийния орган „Народна армия“. През 1921 г. влиза в състав на Върховната военна-революционна колегия при ЦК на БКП (т.с.). Взаема участие в подготовката на Септемврийското въстание (1923), но в навечерието на въстанието е арестуван. На Витошката конференция (1924) е избран за член на ЦК на БКП (т.с.) и за ръководител на Военната организация на партията. Убит на 21 април 1925 г. в София в сражение с полицията при блокада на дома, в който се укривал.

Янков, Христо Антонов (псевд. Станкевич Христо Антонович, Станкевич Сигизмунд Антонович) (1881–неизв.) – в македонското революционно движение се включва през 1899 г. Участник в Илинденско-Преображенското въстание (1903). През 1905–1908 г. е член на Солунския окръжен революционен комитет. Един от учредителите на Народната федеративна партия (1909). Член на БКП (т.с.) от 1920 г. В началото на октомври 1925 г. нелегално напуска България. Работи в емигрантската комисия на БКП (т.с.). Един от учредителите на ВМРО (об.) (октомври 1925 г.), член на ЦК (от октомври 1925 г.), на организационната комисия за непосредственото ръководство на ВМРО (об.) (януари 1926 г.). През август 1927 г., когато е създаден Секретариатът на ЦК на ВМРО (об.), Хр. Янков е избран за негов член. Малко по-късно подава оставката си от Секретариата. На него се възлага да урежда връзките, каналите и общия контрол върху организацията. Участник в Първата обща редовна конференция на ЦК на ВМРО (об.) (лятото на 1929 г., Берлин). Привърженик на „левите“ в ЦК. През декември 1929 г. емигрира в СССР (по болест). Член на ВКП(б) от 1930 г. Работи в МОПР, от 1936 г. е пенсионер. През 1937/1938 г. е арестуван от НКВД.